
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00641753 9

EX LIBRIS
DR. ALBINI FRANCISCI GOMBOS
&
HELENAE MIKLÓSY
Középkori krónikások.
Omnibus Amicus. — Serpentibus Hostis.

HARASZTHY UTAZÁSA.

MÁSODIK KÖTET.

UTAZÁS

ÉJSZAKAMERIKÁBAN.

IRTA

MOKCSAI HARASZTHY ÁGOSTON.

MÁSODIK KÖTET.

Egy aczélra metszett képpel.

PESTEN.
KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.
MDCCCXLIV.

I.

St. Augustin. — Savannah. — Ajánló-levelek becse. — Az angol utazók gyakran elámittatnak. — Augusta. — Charleston. — Müveltség. — Narancs-, czitrom- és baraczkfák az utczákon. — Wilmington. — Petersburg. — Richmond. — Zuhatagok. — Regényes vidék. — Manchester. — Frederiksburg. — Washington sirja. — Washington öltönye, mellyben megkereszteltetett. — Washington tollkése.

Több napi ide s tova utazás után St. Augustinba érkezém, melly a nagy oceán partján keletnek fekszik s mintegy 1400 lélekkel bir; innen pedig gőzösön Savannahba mentem.

Savannah vizen 111, vasuton pedig 118 mérföldre van Charlestontól s hasonnevü folyó mellett 17 mérföldre ennek tengerbe-szakadtánál mérsékelt magasságu hegyen fekszik, mi parancsoló tekintetet ad nekie a lapályos táj felett; a vizoldalról nézve, gyönyörüen mutatkozik a vándornak. Jó izlésben épült házai s középületei kellemesen hatnak a nézőre, és az utczákon jobbra és balra ültetett fák mintegy nyájasan kinálkoznak hüs árnyékukkal az utasnak. Utczái tágasak s rendesen kirakvák. Van 10 négy-

szöge, vagy, mint nálunk nevezik, tére, szép házaktól környezve és sétákkal diszesitve. A középületek közt nevezetes a törvényház, börze, könyvtár, 6000 darab válogatott könyvvel, az academia, 3 bank s 11 templom.

Savannah kereskedésre nézve már most is egyik nevezetesebb helye Georgiának, s gyors növekedése még inkább azzá teendi. Az 1820diki összeirásban még nem fordul elö; 1830ban 7776 s tiz év mulva 11,214 lakosa volt.

Most készült el Savannahtól a status belsejében fekvö Macon városig vezetö 210 mérföldnyi vasut. Ezen hozatnak a termesztmények Savanahba, innen pedig a hajózható Savannah-folyón száz tonnás gözösök 340 mérföldnyire járhatnak Augustaig.

Savannahból gözösön Augusta felé vevém utamat s minden nevezetességeket megtekinték, mihez leginkább ajánló-leveleim által jutottam. Minden utas föczélja legyen befolyással biró férfiaktól ajánlóleveleket szerezni. Ha ezekkel el van látva, bizonyos lehet, hogy mindenütt nyilt karokkal fogadtatik s minden kivánsága lehetöleg elösegittetik. Nem fogják öt elámitani, mi Éjszakamerikában föképp az angolokkal gyakran megtörténik, midön ez és amaz iránt mindenféle emberektöl tudakozódnak, kik örülnek, hogy alkalmuk van amazokkal ollyakat elhitetni, mik soha sem léteztek s nem is valósulhatnak; mert az amerikaiak tudják, hogy az angol utazó munkájában szokás szerint nevetséges szinekkel fogja öket festeni; illy utazót tehát azzal kivánnak meg-

büntetni, hogy egészen valótlan dolgokat mondanak jegyzékeibe. Kinek ajánló-levelei nincsenek, nem fogadtatik soha szivesen, minek oka nem vendégszeretet hiánya az amerikai lakosban, hanem az idegenek sokasága, kik olly számosan sehol sem sereglenek össze, mint itt, s a különben is munkás amerikai nem győzne minden idegenre figyelmezni s iránta szivességet tanusitani. Igy van ez máshol is, példaul a pesti lakos sem hiv meg minden idegent, s ha valaki megszólitaná: „Uram, mutasd meg nekem ezt vagy amazt“, a nélkül hogy tudná, ki a megszólitó, azt bizonyosan a pesti lakos is kevés szóval utasitaná el s dolga után menne.

Augusta fővárosa Richmond-countynak (megye), fekvése meglehetős s néhány épülete dicséretet érdemel. Van 9 temploma, 2 bankja, megyei törvényháza, fogháza, 1 fő- és 2 kisebb iskolája, kórháza és szegényháza. — Népessége 1830-ban 4000, 1840-ben 6403 lélek volt.

Ezen várossal szemközt a folyó tulpartján Hamburg falu fekszik, hol a charleston- hamburgi vasut kezdődik, melly Charlestont és Hamburgot egyesiti. Ezen utat 1830ban kezdék épitetni s 1833ban elkészült; hossza 136 mérföld. Eleinte roszul volt épitve, mert a völgyek kitöltése helyett csak fahidakat, mellyek némellyike 80 lábnyi magas volt, épitettek azokon keresztül ; itt az átjárás nagyon veszélyes vala, mert az erőmünek bár mi kis elromlása s a sinutbóli kifutása esetében, az egész trainnek elkerülhetlenül a mélységbe kellett volna rohannia. E

veszélyes helyek most mindenütt kitöltvék s a járás biztos. Augustából Athensbe vezet még egy vasut 114 mérföldre, onnan pedig szinte vaspálya készül Greensboroughig keletnek. Ezen ut összekötendi Georgia- és Tenessee-statusokat s ha ez és a tovább Knoxvilleig szinte már munkában levő vasut elkészül, mi még ez évben megtörténik, akkor Charlestonból egy vonalban 510 mérföldnyi vasut viend a tengertől az ország belsejébe.

Augustából a fentebb emlitett vasuton 12 óra alatt Charlestonba érkeztem, melly déli Carolinának fővárosa. E város még 1680ban telepittetett meg, de sokáig igen lassan növekedett népesedése; sikon fekszik, a tengerrel csaknem egyenlő magasságban. Itt egyesülnek az Ashley- és Cooper-folyók s egy nagy szigetet képeznek, melly mulatóhelyül szolgál a lakosoknak. A vendégszeretet tán sehol sem áll nagyobb fokon az unióban mint e városban. Van számtalan társaságos gyülekezete, hol átalában jó nevelésü, értelmes és tudományos egyedekkel találkoztam; a házi körökben hiányzik a tulságos pompa, de annál barátságosabb a társalgás. Mig itt mulaték, minden nap meg valék hiva szives lakosai által részint magány-, részint nyilvános körökbe.

Charlestont a kikötőből vagy is a bayből (öböl) nézve, meglepő szépséggel tünnek fel a középületek s templomok magasan fénylő tornyaikkal. Némelly utczái igen szépek, a magányházak többnyire nagy pompával s jó izléssel épitvék. Az utczákon na-

rancs-, czitrom- és baraczkfák diszlenek majd minden időszakban érő gyümölcseikkel.

Középületek: 29 templom, 6 bank, városház, börze, két szinház s számosb irgalmas intézetek. Van egy könyvtára, mellyben a legjelesb irók munkái találhatók; a könyvek száma felülhaladja a 14 ezer darabot, mind fényes és csinos kötéssel. Jóllehet ezen város ritkábban látogattatik meg a sárga láz által, s az itteni élet számos kellemet nyujt: népessége mégis az utolsó években megfogyott, mi következő adatokból világos: 1790-ben 16,359, 1800-ban 18,712, 1810-ben 24,711, 1830-ban 30,289, 1840-ben csak 29,261 lakosa volt. Ennek valódi okát nem nyomozhattam ki. Igaz, hogy több izben tüz látogatta meg, de ez más városokban is megtörtént, s a népesség szaporodását még sem gátolta; nem is ok ez valakit a letelepedéstől elrettenteni, mert épithet tüz ellen biztos házat s tüz által máshol is meglátogattathatik.

Ezen barátságos várostól és még barátságosb s vendégszerető lakosaitól egy héti itt mulatás után elbucsuzván, Washingtonnak vevém utamat. Ámbár naponként két gőzös indul a tengeren Baltimore, Philadelphia, Washington stb. felé, én mind a mellett bővebb tapasztalás kedveért a benföldi utat választám.

Korán reggel gőzösre ülék s 14 óra alatt Wilmingtonban valék, honnan még az nap délután vaspályán tovább utaztam. E város éjszaki Carolinastatusban fekvő New-Hannover county (megye) fő-

városa s a Cape- Fear-folyó éjszaki partján fekszik. Nem megvetendő kereskedést üz, jó kikötője van, s népessége jelenleg 3000 lélek. Több izben tetemesen dult benne a tüz, 1819ben mintegy 200 ház lön a lángok martaléka, s a kár 1,000,000 dollarra ment, 1828ban mintegy 50 ház égett hamuvá, s a kár mintegy 130,000 dollarra rugott, és 1840ben ismét 150 ház égett le, a kár becsüjét azonban nem nyerhettem meg. Illy kis városra tetemes csapások! Wilmingtonból két ut vezet Washington felé: az egyik Norfolknak, részint vaspályán, részint gözhajón, s ez 277 mérföldnyi, a másik Richmondnak szinte részint vasuton, részint gözhajón, hossza 194 mérföld; én az utóbbit választám.

Wilmingtonból Weldonig (melly kis város most kezd emelkedni, s reményli, hogy a vasut miatt hirtelen fog növekedni) a vasut 160, innen pedig Petersburgig 60 mérföldnyi hosszu.

Petersburg az Appomattox-folyó déli partján fekszik 12 mérföldre a zuhatagoktól, mellyek, mint mondják, igen szépek. E kis város fekvése igen bájoló, s a természet gazdagon áldá meg regényes környékkel. — Népessége 1800ban 2521, 1810ben 5663, 1820ban 6690, 1830ban 8322 s 1840ben 11,136 lélek volt. Van néhány gyára, s kereskedése is virágzik.

Felebb 22 mérfölddel fekszik Richmond, Virginia-status fővárosa, a James-folyó éjszaki partján, 150 mérföldre ennek tengerbe-ömlésétöl. A város alatt gyönyörü vizesések szünet nélkül zuhog-

nak lefelé, s lehet mondani, hogy a fél világban egy városnak sincs illy regényes környéke, mellyet Europa számos városában nagy mesterektől festve láthatni. A folyótól felfelé lassanként emelkedik a város s a hegy tetején álló capitol (statusház) parancsnoki tekintélylyel látszik uralkodni az egészen; innét gyönyörü kilátás nyilik az egész városra és környékére, különféle alaku hegyeivel, köszikláival és erdeivel. A statusház pompás épület s érdemes uralkodni minden egyéb épületek felett. Emlitést érdemel 21 temploma, a szinház, academia, börtön (melly 135,000 dollarba került), számosb irgalomházak, két tér; van két bankja, több apróbb iskolája, nöintézetei s árva- és özvegyházai. Népessége 1800ban 5737, 1810ben 9785, 1820ban 12,067, 1830ban 16,060 s 1840ben 20,153 lélek volt. A folyó tulsó partján fekvö Manchester városka két köhid által köttetik össze a fövárossal.

Egy pár nap mulva bucsut vevék e bájos, felejthetlen festöi tájtól, s vasuton Frederiksburghba utaztam. Ezen városka Rappahanok-folyó déli partján fekszik, melly a várostól 110 mérföldre a Chesapeak-öbölbe szakad. Van törvényháza, börtöne, academiája, 3 kisebb ikolája, 2 bankja, 6 temploma, mintegy 650 csinos lakháza, körülbelül 4000 lélekkel. — Közel fekvése a tengerhez középszerü kereskedéssel örvendezteti.

Innen tovább 11 mérföldre Belleplainig megy a vasut. Vernon mellett gözösre ülék, melly kis

helységet minden amerikai polgár egész tisztelettel üdvözöl, mert Washington tábornok, diadalmasan végezvén be a szabadsági háborut s lerakván fegyvereit, ide vonult polgártársai közé. Itt látható a szabadság halhatatlan hösének sirhalma; a régibb, mellybe nyugalomra tétettek hült tetemei, már végromlásához közelit, de később uj épittetett, mellybe 1830ik évben vitettek át porai. Mindeddig még nem diszesiti emlék e sirhalmot, s csak egyszerü márványkö ezen föliással: „I am the resurrection and the life“ (én vagyok a feltámadás és az élet) jeleli a helyet; de minden amerikai polgár szivébe eltörülhetlen betükkel van irva ezen hös iránt a hála, szeretet és tisztelet, melly drága örökség gyanánt ivadékról ivadékra szálland.

Alább 9 mérfölddel fekszik Alexandria; kereskedése élénk, a congressus üléseinek ideje alatt ide szoktak mulatság végett kirándulni tagjai. Van 6 temploma, törvényháza, seminariuma s museuma; ennek ritkaságai figyelmet érdemelnek: Washington tábornok keresztelö-ruhája, melly egy felöl skarlátvörös, más felöl fehér selyem, s egy gyöngyháznyelü tollkés, mellyet anyja a 12 éves Washingtonnak ajándékozott, s ez 56 évig örzött meg; egy csontgomb azon öltönyéröl, mellyben elsö elnöki beszédét tartá a new-yorki városházban; egy pár fekete keztyü, mellyet anyja halála után gyászképen viselt; egy darab spanyolviasz, mellyet utoljára használt; egy nöjéhez intézett eredeti levele, melly-

ben előadja, hogy bálba menni ohajtó nője kivánságát ma foglalatosságai miatt nem teljesitheti, s egyéb enyelgései közt ezeket irja: „Alas, our dancing days are over (Alas, a mi táncznapjaink már elmultak). Ezeken kivül még több apróság tartatik itt ezen majdnem imádott férfitól.

II.

Washington város. — Országház. — Népesség. — Leod ügye. — Ismeretségek. — Látogatás a praesidensnél. — A magyar nemzeti öltözet tetszik az amerikainak. — Estvély a praesidensnél.

Alexandriából Washingtonba folytatám utamat. Washington a Potomac partján fekszik, s az éjszak-amerikai szabad statusok fővárosa, hol a congressus rendesen tartatik, s a praesidens az egész diplomaticai testtel, nem különben a külhatalmak követei laknak. Télen át a congressus tartása alatt élénk, mulatságos és számtalan vidékiektől látogatott hely; de a congressus bezárta után mintegy kihalt s unalmas. A columbiai kerület 1790ben Maryland- s Virginia-statusok által adatott az uniónak, hogy ott alakittassék a középponti vagy főkormányszék helye, mi 1800ban csakugyan létre is jött. Az egész columbiai kerület 100 □ mérföldnyi s a congressus tulajdona, melly egyedüli kormányzója is. Közepén a Potomac fut keresztül.

A capitol vagy országház legmagasb pontján áll a városnak. Ezen épület fehér márványból két szárnyra van épitve, s három emeletü; corinthi osz-

lopokon nyugszik 150 lábnyi hosszu kiálló homlokzattal, az oszlopok pedig 30 lábnyi magasak.

The chamber or the house of representatives (országgyülési követek tereme) az épület déli szárnyának második emeletében félgömbölyüre régi görög játékszinek alakjára van épitve; boltozatát 24 corinthi márványoszlop tartja, olasz fehér márványfejezetekkel. A terem világosságát ezen boltozat felsejéről nyeri, mellyről egy nagyértékü broncz-csillány (luster) függ. Az egész boltozatot remek festvények diszesitik.

A speaker széke emeltebb helyen áll, s felette egy boltozatban a szabadság szobra gipszből; ez alatt pedig kőből faragott repülő sas függ, melly a természet után remekül vitetett ki Falaperti fiatal olasz szobrász által, ki mig itt munkálkodék, az embereket kerülve visszavonultan élt, s midőn müvét befejezte, egyszerre eltünt, s mintegy két hét után a Potomac-folyóban találták meg tetemeit. A speaker székének irányában az ajtó felett látható egy historiát ábrázoló márványalak szárnyas kocsin, melly a földtekén halad át; a kocsi kereke képezi a terem óráját. A terem végét Lafayette arczképe egész nagyságában ékesiti; jobbra pamlagok léteznek az oszlopok közt, olly egyedek számára, kiknek a circulusba szabad a bejárás; a speaker ülése előtti tért pedig a követek ülései foglalják el, melylyek mindenike előtt csinos iróasztal áll.

The senate-chamber, az épület éjszaki szárnyában, alakjára nézve hasonló a fentebb leirt te-

remhez, 75 lábnyi átmérőjü és 45 lábnyi magas karzatokkal, mellyeket joniai márványoszlopok tartanak olasz fehér márvány fejezetekkel. E karzat fenséges mü és sok izlést mutat. A falak szönyegezvék s táblákra vannak elválasztva apró márványoszlopok által.

Az épület közepét egy felséges rotunda foglalja el. E terem egészen gömbölyü, márványból készült, s magassága egész a tetőig nyúlik fel. Csak kevéssé hangosabban beszéljen benne valamelly tag, szava távol mennydörgésnek tetszik, de minden szó tisztán érthető. Ezen teremet négy életnagyságu ábrázolat a régibb időkből ékesiti: az első Boon Daniel*) harcza egy indián fönökkel 1773ban; második a Plymountnál kiszáló bevándorlók 1620ban; harmadik Penn Vilmos alkuja két indián fönökkel 1682ben a Delaware-folyó partján Philadelphia közelében; negyedik Smith kapitány megszabadulása az elsö forradalmi háboru elején Virginiában. — Az üres helyekre következö jeles festvények függesztettek: Trumbull ezredes, ki Washington tábornok segéde vala; Burgogne tábornok megadása; Cornwallis Yorktownnáli megadása; Washington tábornok hivatalróli lemondása 1783 évi december 23án. — A képmások életnagyságuak, s az arczok, mint mondják, tökéletesen eltalálvák.

*) Boon Daniel volt első, ki a nyugoti részeket kezdé megszállani.

A rotundából nyugotnak egy folyosó a könyvtárba vezet, mellynek hossza 92, szélessége 34 és magassága 36 lábnyi, oszlopok által 12 részre felosztva, hiv mása az Octagon toronynak Athenben. Ezen könyvtár minden nyelvü válogatott munkákat foglal magában, s számuk meghaladja a 14,000et.

Az érdeklett teremeken kivül még számtalan apróbb s remekül készült teremek márványoszlopokkal stb. léteznek ezen épületben, hol a külön diplomaticai tagok üléseiket tartják. A capitolban lakik a praesidens, s számosb tiszteknek lakjai is itt léteznek.

A capitol éjszaki részén nagy müvészi szorgalmat tanusitó három márvány-szobor Amerika nemtőjét, a reményt s igazságot képezve, áll. A Pennsylvania- Avenue felé pedig egy márvány-emlék a tripolitani háboruban elesett tiszteket dicsőiti.

A capitol téréről hét utcza fut ugyanannyi irányban, mellyek ismét számtalan mellékutczák által metszetnek keresztül. A praesidens országos háza két emeletü gyönyörü köépület, sok kisebb házaktól környezve, mellyek országos hivatalnokok számára épittettek. Emlitést érdemel a praesidens lakától egy mérföldnyire fekvő navy-yard (harczhajó-mühely) s a columbia-collegium. Ki azt gondolná, hogy Washingtonnak, melly az egész unio fővárosa, nagy és gyönyörü városnak kell lennie, igen csalatkoznék, mert a hely szinére érkezvén, üres utczákat lát; két három ház egymás mellett fel van épitve, s ismét 7—8 láncznyira üres föld és

még felépületlen házhelyek tünnek szembe. Egyébiránt Washington kiterjedése majd átnézhetlen, mert könnyen legalább 600,000 lélek elférne benne. Népesedése igy növekedett: 1800ban 3210, 1810ben 8208, 1820ban 13,247, 1830ban 18,827 s 1840ben 23,364 lelket számlált. A népesség e csekély számát a kereskedés hiánya okozza, mert az amerikai nem gondol fővárossal, s oda, hol nem kereskedhetik s pénze nagy nyereséget nem hajt, nem megy lakni. Nem találni itt, vagy legalább ritkán, olly embereket, mint nálunk, kiknek foglalatosságuk nincs, de vagyonnal birnak s fővárosban telepednek le; Amerikában mindenki el van foglalva.

Washingtonban létemkor néhány élénk vitáknak valék tanuja a congressus teremében, mellyek tárgya az angolországgali háboru kérdése volt; Leod Sándor azonban, minthogy büntelennek találtaték, szabadon bocsáttatott.

Washingtonban ajánló-leveleim számos congress-taghoz nyitának utat, Tyller praesidens-, Webster Daniel külügy-minister- és Clye John belügy-ministernél már első itt létem alkalmával vezettettem be, midőn Széptájról Cincinnatiban holmik vásárlása végett levén, Washingtonba rándultam át. Mindenhol kitünő szivességgel fogadtak. Nem kevés nézőm volt, midőn a praesidenshez menék; magyar öltözetben tevén udvarlásomat, mindenki bámulta a széles aranypaszomántos, gazdagon sujtásozott ruhát, s mi nézőim figyelmét leginkább magára voná,

panyókásan felvett mentém volt; nem foghaták meg, minek két öltöny egyszerre az emberen, és olly drága; az övnek czélszerüségét sem lătták át; de átalában oda járult véleményük, hogy szebb s fényesebb öltözet, mint a magyaré, nem lehet. Néhány nap mulva Tyller praesidens estvélyre hivott meg. Barátim tudaták velem, hogy kedvesen veendi, ha nemzeti öltözetben jövök el, minthogy számos urhölgyek lesznek jelen, kik kiváncsiak magyar öltözetet látni. Magyar ruhában jelentem tehát meg, de felette kellemetlen volt látnom, hogy egész este minden szem rajtam függött. — A terem és mellékszobák nagy izléssel, de minden pompa s fény nélkül valának butorozva; az ételekben már nagyobb fényüzés mutatkozott, s még nagyobb a nők öltözetében. A mulatság beszélgetés- és kevés tánczból állott, s a társaság mintegy tizenkét órakor oszlott el. — Hasonló mulatságokban vevék részt Webster Dániel-, Clye John- s más congress-tagoknál már első itt létemkor. Ezuttal Washingtonban huzamosb időt tölték, részint, hogy a congress-üléseket látogathassam, részint az utazási iratomhoz szükséges adatokat itt, hol a főlevéltár létezik, megszerezhessem. A praesidens nagy készséggel megengedé, minden időben a levéltárba mehetnem s minden szükséges iratokat lemásolhatnom.

A szerzett adatok egy részét közleni nem mulasztom el. Mindenki előtt tudva lehet, milly nagy s erős két ellen jött össze a mult praesidens-választáskor: Van Buren, ki a democrata-, és Harrison,

ki a whig-párthoz tartozott. Mindkét rész minden kitelhető erejét oda fordítá, hogy nyertes lehessen, de végre Harrison vagyis a whig-párt győzött, melly párt azonban, elveire nézve, egészen különbözik az angolországi whigektől. — E győzelem az alább megirt számmal történt.

III.

Praesidens és alpraesidens választása. — Végrehajtó kormányszék. — Cabinet. — Status-hivatal. — Pénzügyi hivatal. — Hadi hivatal. — Tengerész-hivatal. — Főposta-hivatal. — Az amerikai egyesült statusok praesidensei és alpraesidensei 1841ig. Congressus. — Senatus — Képviselők. — Országnoki test.

A praesidens és alpraesidens választása.

A következő tábla mutatja a népszerü szavazatok számát a praesidens-választásnál, valamint a képviseleti szavazatokét a praesidens és vicepraesidens részére a 14-ik praesidensi határidőre, melly 1841-iki martius 4-kén vette kezdetét s végződik 1845-ik évben ugyanazon napon.

Folyó szám.	Szabad statusok nevei.	Népszerü szavazatok.		Képviselők száma	Képviseleti szavazatok.					
					Praesid		Vicepraesid.			
		Harrison szavaz.	Van Buren szavaz.		Harrison.	Van Buren.	Tyller.	Johnson.	Tazevill.	Polk.
	Uj angol-statusok.									
1	Maine	46612	46201	10	10	—	10	—	—	—
2	New-Hampshire	26434	32670	7	—	7	—	7	—	—
3	Vermont . . .	32445	18009	7	7	—	7	—	—	—
4	Massachusetts .	72874	51948	14	14	—	14	—	—	—
5	Rhode-Island .	5287	3301	4	4	—	4	—	—	—
6	Connecticut . .	31601	25296	8	8	—	8	—	—	—
		215244	177425	50	43	7	43	7	—	—
	Közép statusok.									
7	New-York . .	225812	212519	42	42	—	42	—	—	—
8	New-Jersey . .	33262	31034	8	8	—	8	—	—	—
9	Pennsylvania .	144019	143676	30	30	—	30	—	—	—
10	Delaware . . .	5967	4884	3	3	—	3	—	—	—
		409160	392113	83	83	—	83	—	—	—
	Déli statusok.									
11	Maryland . . .	33528	28752	10	10	—	10	—	—	—
12	Virginia	42531	43893	23	—	23	—	22	—	1
13	Éjszak-Carolina	46676	34218	15	15	—	15	—	—	—
14	Déli-Carolina .	a' törvényh.	testnél	11	—	11	—	—	11	—
15	Georgia	40264	31933	11	11	—	11	—	—	—
16	Alabama . . .	28471	33991	7	—	7	—	7	—	—
17	Mississippi . .	19518	16995	4	4	—	4	—	—	—
18	Louisiana . . .	11297	7617	5	5	—	5	—	—	—
		222255	197399	86	45	41	45	29	11	1
	Nyugoti statusok.									
19	Tennessee . . .	60391	48289	15	15	—	15	—	—	—
20	Kentucky . . .	58489	32616	15	15	—	15	—	—	—
21	Ohio	148157	124782	21	21	—	21	—	—	—
22	Michigan . . .	22907	21098	3	3	—	3	—	—	—
23	Indiana	65308	51695	9	9	—	9	—	—	—
24	Illinois	45537	47476	5	—	5	—	5	—	—
25	Missouri	22972	29760	4	—	4	—	4	—	—
26	Arcansas . . .	4363	6049	3	—	3	—	3	—	—
		428124	361765	75	63	12	63	12	—	—
	Összesen	1274783	1128702	294	234	60	234	48	11	1
	A minoritást lehuzván . . .	1128702	—	—	60	—	60	—	—	—
	Marad többség	146081	—	—	174	—	174	—	—	—

Midőn Washington György tábornok az alkotmány megalapitása után négy évre, t. i. 1789-iktől 1793-ikig praesidenssé választatott, ez az első választási határidö vala, s igy négy évről négy évre, t. i. 1793-tól 1797-ig, 1797-től 1801-ig stb. a második, harmadik stb. határidö számittatik, akár másodszor választassék az előbbeni praesidens, akár más helyette. A kilencz ekkorig választatottak közül öt kétszer egymásután választatott és négy csak egyszer. Nyolcz évnél tovább praesidens senki sem lehet, s azért az éjszakamerikai szabad statusok alkotmányának sarkalatos szabályai szerint a harmadszori választás ugyanazon személyre tilos.

A fentebbi jegyzékből kitünik, hogy e mostani utolsó választás alkalmával 25 szabad statusban (mert déli-Carolina választási jogát a törvényhozó testre ruházta át) 2,403,485 szavazó volt. — A még szabaddá ki nem jelentett birtokok, ugymint: Florida, Wisconsin és Jowa, s a columbiai kerület szavazati joggal nem birnak.

A végrehajtó kormányszék.

Az éjszakamerikai szabad statusok 9-ik praesidensének Harrison Vilmos Henrik tábornok Ohióból, mint fentebb láttuk, 174 képviseleti többséggel választatott s hivatalába iktattatott Washingtonban martius 4-én 1841-ik évben. Ez egy hónap mulva meghalván, ezen hivatal Tyller Jánosra (Virginiából), ki egyenlö szótöbbséggel választatott vice-

praesidensnek, szállt az éjszakamerikai szabad statusok azon rendelkezése szerint, mellynél fogva, ha a praesidens meghal, lemond vagy elégtelen hivatalának kötelességeit teljesiteni, ezen hivatalban őt az alpraesidens követi. A praesidensnek évi fizetése 25,000 dollar, az alpraesidensé pedig 5000 dollar.

A végrehajtó középponti kormányszék ágazatai.

a) A cabinet.

A praesidens kinevezésétől függő következő főhivatalnokok alakitják a középponti kormány cabinetét s a végrehajtó hatalmat, ugymint:

		Dollar
1.	Statusminister, Webster Daniel Massachusettsből, — fizetése évenként .	6000.
2.	Pénzügy minister Ewing Tamás Ohióból	6000.
3.	Hadi minister Bell János Tennesseeből .	6000.
4.	Tengerész-minister Bagder György Éjszak-Carolinából	6000.
5.	General-postamester Granger Ferencz New-Yorkból	6000.
6.	General-ügyvéd Crittenden János Kentuckyból évenkénti fizetése	4000.

Mult september hónapban csak kevéssel a congressus eloszlása elött a status-ministeren kivül az egész cabinet leköszönt, s volt tagjai helyett Tyller praesidens a következőket nevezé ki: Pénzügy-mi-

nisterré Forward Waltert Pennsylvaniából, hadi ministerré Spencer Jánost New-Yorkból, tengerészministerré Upshur Abelt Virginiából, general-postamesterré Wikliffe Károlyt Kentuckyból és generalügyvéddé Leyare Hugót Déli-Carolinából.

b) A status-hivatal.

(Department of state.)

A status-minister kormányzása alatt áll:

		Doll.		
1. Egy főtitoknok, kinek évenkénti fizetése		2000		
2. Az országnoki osztály. (Diplomatic bureau.)				
Az 1-ső titoknok . . .	1600	doll.	fizetés.	
A 2-ik „ . . .	1500	„	„	
És a 3-ik „ . . .	1400	„	„	
3. A consularis osztály.				
Két titoknok 1400 doll. fizetés. mindenik.				
4. A belügyi osztály.				
Két titoknok	1400	doll.	fizetés.	
Egy „	1000	„	„	
S egy „	900	„	„	
Egy fordító (translator) .	1600	„	„	
Egy elosztogató ügyvivő	1400	„	„	
5. A pátensi osztály.				
Egy pátens-biztos . .	3000	„	„	
Egy főtitoknok . . .	1700	„	„	
Két vizsgáló tiszt, mindenik	1500	„	„	

c) Pénzügy-hivatal.

(Treasury department.)

A' pénzügy-minister alatt áll.

1. Egy fötitoknok	2000	doll.	fizetés.
Két más titoknokok mindenik	1700	„	„
Két ellenör . .	3500 és 3000	„	„
2. A számvevöi osztály.			
Öt föszámügyelö, mindenik	3000	„	„
Ugyanannyi titoknok .	1700	„	„
3. A pénztári osztály.			
Egy föpénztárnok . .	3000	„	„
Egy fötitoknok . . .	1700	„	„
4. A lajstromozó osztály. (Register office.)			
Egy lajstromzó . . .	3000	doll.	fizetés.
Egy fötitoknok . . .	3000	„	„
Egy más titoknok . . .	1700	„	„
5. Az ügyvivö osztály. (Solicitors office.)			
Egy föügyvivö . . .	3500	„	„
6. A földáruló föhivatal. (Land-office.)			
Egy general biztos . .	3000	„	„
Egy levéltárnok (recorder)	2000	„	„
Egy ügyvivö	2000	„	„
Egy fötitoknok . . .	1800	„	„

d) A hadi hivatal.

A hadi minister kormányzása alatt áll:

1. Egy fötitoknok . . . . 2000 doll. fizetés.
2. A nyugpénzi osztálynál:
   Egy ügyvivö . . . . . 3000 „ „
   És egy fötitoknok . . 1700 „ „
3. A general-segédtiszti hivatal.

Egy fögeneral-segédtiszt ezredesi ranggal, és 6. segéd (assistent) - general - adjutans őrnagyi és kapitányi ranggal. Az elsőnek évenkénti fizetése 900 doll. készpénzben, naponkénti 6 adag eledel, 4 lórész (portio) és két szolga. A két őrnagyi rangu segéd-general-adjutansé 720 doll. készpénzben, 4 adag eledel, 4 lórész és két szolga. A négy kapitányi rangu segéd-general-adjutansé 600 dollar készpénzben, 4 adag eledel, 4 lórész és egy szolga.

Egy fötitoknok 1200 dollar évenkénti fizetéssel.

4. Az ujonczok osztályánál:
   Egy fötiszt (principal) . 1600 doll. fizetés.
5. Az indián ügy osztálya:
   Egy föügyvivö . . . 3000 „ „
   Egy fötitoknok . . . 1600 „ „
6. A föfizetö osztály:
   Egy general-fizetö-mester . . . . 2500 „ „
   Egy fötitoknok . . . 1700 „ „

7. A fő-vevő-osztály. (Chief purchasing department.)

Egy general-vevő . .	3000	doll.	fizetés.
Egy főtitoknak . . .	1700	„	„

8. A főorvosi osztály.

Egy general-főorvos .	2500	„	„
Egy titoknok	1150	„	„

e) A tengerészi hivatal.

A tengerész-minister kormánya alatt áll:

1. Egy főtitoknok 2000 doll. évenkénti fizetéssel.
2. Négy ügyvivő; a három elsőnek 2500 doll. fizetése van, a negyediknek pedig 2000 „ „
3. Egy titoknok . . . . . 1600 „ „
4. A tengeri partőr-osztály. (Survey of the coast.) Egy főügyelő 6000 doll. évenkénti fizetéssel, segéde 11 van.

Kettőnek fizetése	4000	doll.
Kettőnek	3000	„
Háromnak	2000	„
Háromnak	1500	„
Egynek	1000	„

f) A főposta-hivatal.

A general-postamester kormánya alatt áll:

1. Három segéd postamester (assistent postmaster-general) . . . . . 2500 doll. fizetés.
2. Egy ügyvivő . . . . . 3000 „ „
3. Két főtitoknok . . . . . 2000 „ „

Az alkotmány megalapitása óta 1789-iktől 1841-ikig választott praesidensek s vicepraesidensek voltak, és pedig.

a) Praesidensek:

1789. Washington György Virginiából, kormányzott . . . . 8 évig.
1797. Adams János Massachusettsből kormányzott . . . . 4 „
1801. Jefferson Tamás Virginiából . . 8 „
1809. Madison Jakab . . . . 8 „
1817. Monroe Jakab . . . . 8 „
1825. Adams János Quincy Massachusettsből . . . . 4 „
1829. Jackson András Tenneseeből . . 8 „
1837. Van Buren Márton New-Yorkból . 8 „
1841. Harrison Vilmos Henrik Ohióból . 1 hónp.
1841. Tyller János Virginiából mostani praesidens.

b) Vice-praesidensek:

1789. Adams János Massachusettsből volt 8 évig.
1797. Jefferson Tamás Virginiából . . 4 „
1801. Burr Áron New-Yorkból . . . 4 „
1804. Clinton György . . . . 8 „
1813. Gerri Elbrits Massachusettsből . . 4 „
1817. Tompkins Daniel New-Yorkból . 8 „
1825. Calhoun János Déli-Carolinából . 8 „
1833. Van Buren Márton New-Yorkból . 4 „
1837. Johnson Richard Kentuckyból . . 4 „

A congressus.

Ámbár az éjszakamerikai egyesült statusok egyenként egymástól függetlenek s különös népfelsőségi elvek szerint tulajdon választott országgyülések (legislatores) által kormányoztatnak, közös érdekeiket és viszonyaikat azonban a congressus által őrzik.

Ezen congressus, mellynek alkotmányi hatósága az egész unióra terjed ki, két házból áll, tudnillik: a senatusból (of a senate), és a képviselők házából (house of representatives). A praesidens köteles a congressust évenként legalább egyszer december 1-ső hétfőjére, hacsak különös esetekben máskép nem rendelkezett a törvény, összehivni. A congressus Washingsonban tartatik, s ámbár az egész egyesület közös érdekét illető törvények alkotása csupán a congressustól függ, ezen jogát mégis ugy tartozik gyakorolni, hogy az egyes szabad statusok uralkodási jogát (sovereignity) meg ne sértse.

A senatus 53 tagból áll; tudnillik a most létező 26 szabad statusból küldetni szokott két senatorból és a vicepraesidensből, ki a senatus elnöke, s kinek elhatározó szavazata van, ha a szavazatok egyenlők. A senatorok hat évre választatnak az egyes szabad statusok törvényhozó testülete által ugy, hogy minden két évben az egész senatus egy harmada megujittatik.

Harmincz éven alul senator senki sem lehet, s legalább kilencz év óta polgárnak kell lennie. A senatus $^{2}/_{3}$-nak hozzájárultával a praesidens tractatusokat köthet; de a külországi követeket, az unio főhivatalnokait, mennyire ezek a középponti kormányhoz tartoznak (mert a szabad statusok e tekintetben függetlenek), s a birtokok tiszteit (officers of the territoris) minden befolyás nélkül a' praesidens nevezi ki.

A képviselőket a nép választja két évre; számukat az egyes szabad statusok népessége határozza meg ugy, hogy a 23-ik 24, 25, 26, s 27ik congressusra 41,700 személyre egy választatott, *) és pedig az 1832-ik évi congressus határozata szerint az 1830-ik évi nép-összeirást véve alapul s azon alkotmányi rendszabályt, mellynél fogva öt rabszolga három fehér vagy szabad ember számába vétetik, továbbá is megerősitve. A jelenlegi képviselők száma 242 és 3 küldött (delegate). Florida, Wisconsin s Jowa birtokoknak ugyanis egyegy, szavazati joggal nem biró küldöttjük van a congressusban. A szabad statusok pedig következő számmal küldenek képviselőket: Arcansas, Michigan és Delaware mindenik egyet, Rhode-Island, Mississippi és Missouri mindenik kettőt, Lousiana és Illinois mindenik hármat, New-Hampshire, Vermont és Alabama mindenik ötöt, Connecticut és New-Jersey mindenik hatot, Indiana hetet, Maine és Maryland mindenik

*) Ezelőtt 44,000 szabad lakosra egyesett.

nyolczat, Déli-Carolina és Georgia mindenik kilenczet, Massachusetts tizenkettőt, Éjszak-Carolina, Tennessee és Kentucky tizenhármat, Ohio tizenkilenczet, Virginia huszonegyet, Pennsylvania huszonnyolczat és New-York negyvenet.

A képviselőnek legalább huszonöt évesnek és hét év óta polgárnak kell lennie, hogy választathassék. — 1807-iki martius 4-től fogva a senatoroknak ugy, valamint a képviselőknek napdija 8 dollar, betegség esetére is. A senatus elnökének, midőn tudnillik a rendes elnök (vicepraesidens) helyett ideigeiglenes elnök választatik, ugyszinte a második ház elnökének is 16 dollar jár egy napra.

Mind két háznál a senatorokon és képviselőkön kivül még következő személyek hivataloskodnak, ugymint.

A senatusnál:

Egy titoknok	3000	doll.	fizetés.
Egy főjegyző	1800	„	„
Öt jegyző, mindenik. . . .	1500	„	„
Egy ajtónálló	1500	„	„
Segéde	1450	„	„
Egy teremszolga	700	„	„

A képviselők házánál:

Egy házi főjegyző	3000	„	„
Egy hivatali főjegyző . . .	1800	„	„
Tiz jegyző, mindenik . . .	1500	„	„
Egy rendőr	1500	„	„
Ennek segéde	1450	„	„
Egy ajtónálló	1500	„	„

A nemzeti könyvtárnál:

Egy könyvtárnok . . . . . 1500 doll. fizetés.
Ennek segéde . . . . . . 1150 „ „

Országnoki test.

(Diplomacy.)

Ezen testnek tagjai 1841-ik évi julius hónapig következök valának:

1. Teljes hatalmu országkövetek (ministers plenipotentiary): Todd Károly Kentuckyból, kineveztetett 1841-iki juliusban a mi udvarunkhoz; Stevenson András Virginiából, kineveztetett 1815-dikben az angol udvarhoz; Cass Lajos Ohióból, kineveztetett 1836-ban a francziai udvarhoz; Cambreleng Károly New-Yorkból, kineveztetett 1840-ben az orosz udvarhoz; Wheaton Henrik Rhode-Islandból, kineveztetett 1837-dikben a porosz udvarhoz; Powhatan Illés Mississippiből, kineveztetett 1837-dikban a mexicoi szabad statusokhoz; Porter Dávid Marylandból, kineveztetett 1839-ban a török udvarhoz. Fizetésük évenkint 9000 dollar és ugyanannyi uti költségre. A mi udvarunknál s az angol, franczia és porosz udvarnál követségi titoknokok is léteznek 2000 dollar fizetéssel.

2. Ügyviselök (charges d'affaires) léteznek Német-Alföld-, Belgium-, Svédország-, Dania-, Uj-Granada-, Venezuela-, Brasilia-, Chili-, Peru-, Texas-, Sicilia-, Spanyolország-, Sardinia- és Portugaliában 4500 dollar évenkénti fizetéssel.

3. Consulok és kereskedési ügyvivök léteznek a mi udvarunknál 4, t. i. Bécsben, Triestben, Velenczében és Pesten; Francziaországban 5, Angolországban 7, Scotiában 3, Irlandban 5, Oroszországban 4, Spanyolországban 5, Svédországban 3, Siciliában 3, Daniában 2, Portugaliában 3, Poroszországban 2, Sardiniában 2, Német-Alföldön 2, Törökországban s a többi europai tartományokban mindenikben 1, — Brasiliában 8, Maxicóban 12, Cubában 5, Porto-Ricóban 3, Texasban 3, Venezuelában 3, Chiliben 3, Nyugot-Indiában 8, az éjszakamerikai tartományokban 4, Islandban 6, s a következő helyeken mindenütt 1, ugymint: Buenos-Ayres-, Guatemala-, Canton-, Alexandria-, Guayaquil-, Algier-, Marokko-, Tangier-, Tunis-, Tripolis-, Gibraltar-, Malta-, St. Helena-, Cape-Town-, Port Louis-, Mauritius-, Demerara-, Angol-Guiana-, Singapore-, Sydney-, Uj-Déli-Wallis-, Athene-, Port au Prince-, Oux Cayes-, Cape Hayti-, Muscat-, Zanguebar-, Paramaribo-, Curaçao-, Batavia-, Java-, Cartagena-, Santa-Martha-, Panama-, Lima-, Paita-, Teneriffa-, Canury-, Manilla-, Philippi- és Monteviedóban.

Külországi követek, ügyviselők, consulok és alconsulok.

Washingtonban az amerikai középponti kormánynál hitelesitett következő követek léteznek: a mi udvarunktól, Angol-, Francia-, Orosz- és Spa-

nyolországokból s a maxikói szabad statusokból egy egy követ és két két követségi titoknok, az argentini köztársaságból, Porosz- és Portugalországból s Brasiliából egy egy követ.

Külországi ügyviselők léteznek szinte Washingtonban: Német-Alföldről-, Belgium-, Svédország-, Dania-, Sardiania-, Uj-Granada- s Texasból, consulok és alconsulok pedig: consulok ugyanis a mi udvarunktól 1 New-Yorkban, 1 Bostonban és Savannahban Baden nagyherczegségből: 1 New-Yorkban és 1 New-Orleansban, Bajorországból 2, Beligiumból 4, Brasiliából 1 general-consul és 12 alconsul, Brema szabad városból 8 consul, Chili szabad statusból 1 consul, Daniából 2 consul s 5 alconsul, Francziaországból 1 general-consul, 5 consul és 6 alconsul, Frankfurtból 2 consul, Angolországból 8 consul, Görögországból 1 consul, Hamburgból 4 consul és 1 alconsul, Hannoverből 3 consul és 1 alconsul, Hessenből 2 consul, Lübekből 1 consul, Mecklenburg-Schwerinből 1 consul, a mexicoi szabad statusokból 2 consul és 8 alconsul, Német-Alföldről 8 consul és 4 alconsul, Uj-Granadából 1 general-consul, Oldenburgból 2 consul, Portugaliából 1 general-consul, 1 consul és 12 alconsul, Poroszországból 3 consul és 1 alconsul, az egyházi birodalomból 1 general-consul, 1 consul és 7 alconsul, Oroszországból 1 general-consul, 2 consul és 2 alconsul, Sardiniából 1 general-consul, 2 consul és 3 alconsul, a szász-coburgi és gothai udvaroktól 1 consul, a szász-waimari udvartól 1 general-consul és 1

consul, a szász udvartól 1 general-consul, 4 consul és 1 alconsul, Spanyolországból 1 general-consul, 1 consul és 8 alconsul, Svédországból 1 consul és 10 alconsul, Texasból 7 consul, Toscanából 1 consul, Siciliából 2 general-consul, 1 consul és 12 alconsul, Uruguay szabad statusból 1 general-consul, 1 consul és 6 alconsul, Venezuela szabad statusból 4 consul, Würtenbergből 1 general-consul és 1 consul.

IV.

Tengeri hadi erő. — Hadsereg. — Polgárkatonaság. — Postaügyek. — Pénzverő-műhelyek. — Középponti kormány jövedelmei és költségei. — A floridai háborura tett költségek. — Indiánoktól vásárlott földekért fizetett összegek. — Egyes statusok jövedelmei és költségei. — Kamatok.

Tengeri hadi erő.

A tengeri hadi erőt teszik:

1. Hajók. Különösen

a) 10 sorhajó 102 ágyustól 74 ágyusig, összesen 902 ágyuval.

b) 15 első osztályu fregat, egy 54, a többi 44 ágyus, összesen 670 ágyuval.

c) 36 második osztályu fregat, összesen 72 ágyuval.

d) 21 sajka (Schaluppe) 20 ágyustól egészen 16 ágyusig, összesen 403 ágyuval.

e) 4 brig 10 ágyuval, összesen 40 ágyuval.

f) 9 schooner 10 ágyuval, összesen 90 ágyuval.

g) 5 hadi gőzös.

2. Állomásos főparancsnokok: 1 a földközi tengeren, 1 a brasiliai vidékeken, 1 a csendes tengeren, 1 Nyugot-Indiában, 1 Kelet-Indiában s 1 a vizsgáló expeditiónál.

3. Hajógyári főparancsnokok: Portsmouth, Boston, New-York, Baltimore, Charleston, Washington, Norfolk és Pensacola városokban levő hajógyárakban (navy yards) mindenütt egyegy, Philadelphiaban kettő.

4. Hajótisztek: 54 kapitány, 55 parancsnok, 288 hadnagy, 59 sebész, 57 segédsebész (assistant surgeons), 53 pénztárnok, 13 káplán, 195 előbbkelő kadét, 262 más kadét, 28 hajómester (masters), 29 főkormányos, 36 lövészmester, 28 ácsmester, 27 vitorlamester, összesen: 1184 tiszti rangu egyén. — Ezeknek évi fizetése következő: öregebb kapitányoké hivatalban 4500 dollar, szabadságos- vagy nyugalmazottaké 3500 dollar, századosoké 400 dollar; hajógyáraknál vagy más foglalkozásban 3500 dollar, foglalkozáson kivül 2500 dollar; parancsnokoké tengeren 2500 dollar, hajógyáraknál vagy más foglalkozásokban 2100 dollar, szabadságos- vagy nyugalmazottaké 1800 dollar; hadnagyoké parancscsal 1800 dollar, más foglalkokozásban 1500 dollar, számfelettieké 1200 dollar; sebészeké: az első öt évben helyetteseké 1000 dollar, tengeri szolgálatban 1333 dollar, hajóhadnál (of the fleet) 1500 dollar; második öt évben: helyetteseké 1200 dollar, hajógyáraknál stb. 1500 dollar, tengeri szolgálatban 1600 dollar, hajóhadnál

1800; harmadik öt évben, helyetteseké 1400 dollar, hajógyáraknál 1750 dollar, tengeri szolgálatban 1866 dollar, hajóhadnál 2100 dollar; negyedik öt évben: helyetteseké 1600 dollar, hajógyáraknál stb. 2000 dollar, tengeri szolgálatban 2133 dollar, hajóhadnál 2400 dollar; husz évi szolgálat után helyetteseké 1800 dollar, hajógyáraknál stb. 1250 dollar, tengeri szolgálatban 2400 dollar, hajóhadnál 2700 dollar; segédsebészeké 650 dollartól 1200 dollarig; pénztárnokoké 480 dollar; káplánoké hivatalban 1200 dollar, nyugpénzül 800 dollar; elöbbkelö kadétoké foglalkozásban 750 dollar, számfelettieké 600 dollar; a többi kadétoké tengeri szolgálatban 400 dollar, más foglalkozásban 350 dollar, nyugalmazottaké 300 dollar; hajómestereké hajóhadnál 1100 dollar, más foglalkozásban 1000 dollar, nyugalomban 750 dollar; tanitóké: mathesisben 1200 dollar, a hajózási tudományban 4800 dollar; főkormányosoké 750 dollar; lövészmestereké 600 dollar, ácsmestereké 500 dollar; vitorlamestereké 360 dollar.

A hivatalban levö tiszteknek 1835-ik évi martius 3-dik óta naponként csak 1 adag (ration) rendeltetett egy különös törvény által, melly a hajóhadi ügyeket szabályozá. A pénztárnokok és tanitók nincsenek ezen uj törvény alatt, kik most is naponként 4 adagot kapnak vagy 40 centet készpénzben.

Hadsereg.

A hadsereg tisztei: 1 tábornagy (general in chief), két vezérőrnagy (brigadier general), egy tábornoki szállásmester, egy tábornoki segédtiszt, két tábornoki felügyelő ezredesi dijjal, 1 tábornoki segédszállásmester ezredesi ranggal és dijjal, 1 szállásmester ezredesi ranggal és dijjal, 9 számfeletti tábornok, egy general-pénztárnok (paymaster general), egy general-főorvos, 4 fő szállásmester, 28 segéd-főszállásmester, 17 ezredes, 19 alezredes, 26 őrnagy, 172 kapitány, 280 főhadnagy és 168 alhadnagy.

A főőrmesterek száma 14, őrmestereké 604, káplároké 560, közlegényeké pedig 9920, összesen 11,804 egyén.

Ezeken kivül van 2 főbiztos őrnagyi ranggal, 4 biztos kapitányi ranggal, 22 orvos, 60 segédorvos, 18 pénztárnok, 2 hadi szállitó, 14 alszállásmester, 18 főhangász, 240 alhangász, 4 főkürtnök, 40 alkürtnök, 20 orvoskovács (farriers) és kovács (blacksmiths), 120 mesterember és 250 ágyuszolgálathoz bejegyzett egyén, összesen tehát 814, s a fentebbiekkel 12,618 személy.

Ezen adatokat Bomfond György ezredestől nyerém New-Yorkban létemkor, a következő sorozatot pedig, melly 41 személylyel kevesebbet mutat, Washingtonban szereztem meg. Ezen sorozatot Roger János tábornoki segéd 1840-ki december 3-kán a congressusnak adta be. E szerint a

hadsereg száma akkor igy állt: tábornoki osztály (general-staff) 57, orvosi osztály 83, fizetöo-sztály 19, vásárló-osztály (purchasing department) 3, mérnöki osztály 43, helyirati mérnökök (topographical engineers) 36, pattantyusági osztály (ordnance department) 322, két ezred dragonyos 1498, négy ezred pattantyus 3020, nyolcz ezred gyalog 7496, összesen 12,577 egyén.

A katonai személyek dija hónaponként fizettetik, s a készpénzen s kenyéradagokon kivül jelesen a tiszteknek, ló- és szolgatartás jár.

Hivatalok.	Havi fizetés dollarban.	Naponkénti adagok.	Lótartás.	Szolgatartás.
Tábornagy	200	15	7	4
Vezér őrnagy és tárbornoki szállásmester . .	104	12	5	3
Tábornok-segédtiszt, tábornok-segéd-szállásmester, tábornok-felügyelő s general-biztos	90	6	5	2
General-biztos-segéd . .	75	5	4	2
Ezredes	75	6	4	2
Tábornoki adjutans segédőrnagyi ranggal, szállásmester, biztos, orvos és pénztárnok . .	60	4-5-8	4	2
Alezredes	60	5	3	2
Adjutans-segéd kapitányi ranggal, segéd-szállásmester, orvos-segéd, őrnagy	50	4	3	2
Kapitány	40	4	—	1
Főhadnagy	30	4	—	1
Alhadnagy	25	4	—	1
Főőrmester	17	1	—	—
Őrmester	13—16	1	—	—
Káplár	9	1	—	—
Közlegény	7	1	—	—
Főhangász	17	1	—	—
Kovács s mesterember . .	11	1	—	—
Alhangász	8—9	1	—	—

A századot vezérlö tiszt rendes fizetésén felül feleletterheért hónaponként még 10 dollart kap pótlékul, az adagok száma pedig ötöt évenként, mellyeket a tiszt szolgálatban töltött, egygyel szaporodik, p. o. a kapitány elsö öt évben kap 4 adagot, a 6-ik évtöl 10-ig 5, a 11-töl 15-ig 6-ot s igy tovább. Egy illy adag 20 centtel, s a lótartás havonként 8 dollarral megváltható. A tisztek szolgái közkatonai fizetésen, adagon s ruházaton kivül $2^{1}/_{2}$ dollart kapnak pótlékul havonként.

Polgárkatonaság.

A polgári hadi erö az összes szabad statusokban 1841 évben következö volt:

Statusok nevei.	Hadi vezérek.	Tábornagyi kar tisztei.	Fötisztek.	Tisztek.	Tisztek összesen.	Altisztek, közlegények és hangászok.	Összesen.
Maine	22	85	584	1921	2612	42021	45633
New-Hampshire	—	—	310	1237	1547	27215	28762
Vermont	13	45	206	839	1103	25204	26307
Massachussetts .	22	79	438	1207	1746	45875	47621
Rhode-Island .	5	17	21	81	124	1253	1377
Connecticut . .	11	31	320	1031	1393	38679	40072
New-York . . .	128	777	2631	6752	10288	159147	169435
New-Jersey . .	19	58	435	1476	1988	37183	39171
Pennsylvania .	50	201	1305	7818	9374	247804	257178
Delaware . . .	4	8	71	364	447	8782	9229
Maryland . . .	22	68	544	1763	2397	44467	46864
Virginia	27	69	1217	4311	5624	99898	105522
É. Carolina . .	28	67	723	2969	3787	61431	65218
D. Carolina . .	15	102	449	1791	2357	48755	51112
Georgia	36	98	746	2208	3088	54220	57308
Alabama	31	187	564	1382	2164	42168	44332
Louisiana . . .	10	46	183	542	781	14027	14808
Mississippi . . .	15	70	392	348	825	36425	37250
Tennessee . . .	18	65	642	2845	3570	57412	60982
Kentucky . . .	13	145	1014	3084	4286	74099	78385
Ohio	70	201	1889	4013	5873	140555	146428
Indiana	31	110	566	2154	2861	51052	53913
Illinois	7	21	216	657	901	26485	27386
Missouri	42	286	636	1200	2164	32692	34856
Arcansas	—	—	—	—	157	1872	2029
Michigan	4	18	70	193	285	5191	5476
Florida	—	1	9	33	43	784	827
Wisconsin . . .	1	6	36	126	169	5054	5223
Jowa	—	—	—	—	—	—	—
Columbia-ker. .	1	3	24	68	96	1153	1249
Összesen .	675	2864	15941	52413	72050	1431902	1503953

Postaügyek.

Az egész unióban a levelek és utazók szállítása szerződés mellett magányos vállalkozóknak béreltetik ki. Illy szerződő utolsó évben 2100 volt, a postahivatalok száma pedig 1838 évi julius 1-ső napján 12,519, a következett évben ugyanazon napon 12,780, és 1840-ki december végével 13,638. A posta-jövedelem utolsó évben junius 30-ig következő volt:

Levéldij	4,003,776	doll.	7 cnt.
Ujságok szállitásaért fizetett dij	535,229	„	61 „
A vállalkozók által késedelem miatt fizetett	260	„	— „
Összesen	4,539,265	doll.	68 cnt.

A költségek pedig ugyanazon időre ezek:

Postamesterek fizetése . . .	1,028,925	doll.	68 cnt.
Elegyes költségek	441,778	„	96 „
Postahajókra és gőzösökre .	35,410	„	81 „
Vállalkozók szerződési fizetése	3,252,995	„	16 „
Összesen	4,759,110	doll.	85 cnt.
A kormány vesztesége tehát .	219,845	„	17 „

A következő jegyzék mutatja a postajövedelmeket és költségeket 1829-től 1839-ig:

Évek.	Jövedelem.		Költség.	
	dollar.	cent.	dollar.	cent.
1829	1707418	42	1782132	57
1830	1850583	54	1932707	95
1831	1997811	54	1936122	87
1832	2258570	17	2266171	66
1833	2617011	88	2930414	87
1834	2823749	34	2910605	8
1835	2993356	66	2757350	8
1836	3408323	59	2841766	36
1837	4100605	43	3303428	3
1838	4235077	97	4621837	16
1839	4477614	4	4654718	42

Pénzverő-műhelyek.

A fő-pénzverő-műhely Philadelphiában létezik s következő egyedeket foglalatoskodtat: egy igazgatót 3500 dollar fizetéssel, egy pénztárnokot 2000 dollar fizetéssel, egy fő-pénzverőmester (chief coinier) 2000 dollar fizetéssel, egy pénzvizsgálót (assayer) 2000 dollar fizetéssel, egy olvasztót 2000 dollar fizetéssel és két vésnököt 2000 s 1500 dollar fizetéssel. A new-orleansi, a két vésnökön kivül, ugyanazon egyedekkel van ellátva, de az igazgató fizetése itt csak 2500 dollar. — A dahlonegai pénzverő-műhelynek Georgiában és charlotteinak Éjszak-Carolinában 3 főtiszte van, s az igazgatóknak-nak 2000, a többinek 1500 dollar év dij jár. — A philadelphiai pénzverő-műhelybe kiverés végett küldött arany értéke 1840-ik évben 1,201,998 dollart tett, s az egész mennyiség egész, fél és negyed-eagles-ekre kiveretvén, tett 1,207,437 dollart. Azonkivül egész, fél és negyed-dollarokban kiverett 1,028,603 dollar értékü ezüst, s 24,624 dollar értékü réz, összesen 2,260,664 dollar. — A többi fennevezett műhelyekben pedig együttvéve 3,426,632 dollar, és igy összesen 1840-ben 5,687,296 dollar. Az 1793-ik évtöl 1840-iki december 31-ig kiveretett pénzmennyiség felmegy 94,673,482 dollar 68 centre.

A középponti kormányszék jövedelmei és költségei.

Ezen jövendelmek és költségek 1840 évre a pénzügy-minister ugyanazon évi december 9-röl szóló tudositása szerint következök.

Jövedelem.

Az 1840 évi januar 1-én vont mérleg szerint maradt a pénztárban	2,246,749 doll. — cnt.
Külföldre küldött vagy onnan behozott termesztményekért, árukért stb. bejott az elsö 3 évnegyedben	10,689,884 „ 78 „
Ugyanazon idö alatt eladott kormányi földek ára . . .	2,630,217 „ 25 „
Vegyes bevételek ugyanazon idöben	77,660 „ 98 „
Reménylendö bevételek a negyedik évnegyedre . .	3,800,000 „ — „
A letéti s unioi bankokból járó kamatok és tökék mennyisége	3,350,000 „ — „
Papirospénz, melly a treasury-bankjegyek beváltására kibocsáttatott . . .	5,440,000 „ — „
Összesen	28,234,512 doll. 1 cnt.

Költségek.

Az első három évnegyedben kormányi, diplomaticai s elegyes tárgyakra tett költségek	4,118,248	doll.	64 cnt.
Ugyanazon időben hadseregre	8,750,784	„	52 „
Ugyanazon időben tengeri hadi erőre	4,620,316	„	53 „
Az utolsó évnegyedre kiszámitott összes költségek . .	5,000,000	„	— „
A columbiai kerület városainak adósságaiból eredő kamatok	100,000	„	— „
A treasury-bankjegyek beváltására kiadatott az első három évnegyedben	3,629,306	„	16 „
Ezen bankjegyek beváltására az utolsó évnegyedben kiadandó mennyiség lehet . .	425,000	„	— „
Összes költség	26,643,656	doll.	12 cnt.
Marad tehát a pénztárban jövő évre készpénzül	1,590,855	„	89 „

A floridai háborura tett költség az utolsó öt évben. *)

1836. évben	. . . .	3,946,443	dollar
1837. „	. . . .	4,393,693	„
1838. „	. . . .	5,124,356	„
1839. „	. . . .	1,254,357	„
1840. „	. . . .	994,745	„
	Összesen	15,713,594	dollar

Az indiánoktól megvásárlott földekért az utolsó öt évben fizetett összegek s egyéb reájuk tett költségek.

1836. évben	. . . .	1,962,087	dollar
1837. „	. . . .	3,326,053	„
1838. „	. . . .	2,382,500	„
1839. „	. . . .	2,078,083	„
1840. „	. . . .	1,332,064	„
	Összesen	11,080,787	dollar

Ezen pénz nem az indiánok, hanem a szállitók kezébe jut, kik szerződésüknél fogva az évenként kitüzött pokrócz-, liszt-, sóshus-, lőszer stb. mennyiséget az indiánoknak kiszolgáltatni kötelesek.

---

*) Ezen háboruról fentebb tétetett már emlités.

Az egyes statusok jövedelmei és költségei.

A következö jegyzékeket azon oklevelekböl vonám ki, mellyeket az egyes statusok kormányai saját országgyülésükön a törvényhozó-testnek 1840-ik év végével vagy 1841-ik év kezdetével adtak be. Szigoru pontosság és egyformaság illy összehasonlitó jegyzékekben felette nehezen valositható, részint az egyes statusokban divatozó különféle számitási módok, részint az efféle átalános jegyzékeknél a részletes felhozásoknak elkerülhetlen mellözése miatt, föképp a kiadásoknál. Tennessee-statusban például, mivel itt az országgyülési tagok és a kormányzó minden két évben választatnak, a számadás is csak minden második évben adatik be, és pedig egy sommában. A következö jegyzékekben e statust illetö sommák tehát egyegy évre csak átmérölegesen értendök.

1-sö jegyzék.

Ezen jegyzék az egyes statusok népességét, jövedelmeit és saját kormányzásukra tett költségeket mutatja, valamint az egyegy fejre esö költség-menynyiség arányát. *)

*) A beljavitásokra, például vasutakra vagy csatornákra, nem különben köziskolákra tett költségek ezen jegyzékben nem foglaltatnak.

Statusok.	Népesség 1840ben.	Jövedelem.	Költség.	Esik egy fejre.	
	Dollar.			cent.	mill.
Maine	501793	52178	318172	63	4
N. Hampshire	284574	50000	50000	17	6
Vermont	291948	90724	90000	31	1
Massachusetts	737699	396000	415745	60	4
Rhode-Island	108830	69207	37707	34	6
Connecticut	309978	80000	80000	25	8
New-York	2428921	451790	918725	37	7
New-Jersey	373306	80379	78604	21	1
Pennsylvania	1724033	702719	687474	39	8
Delaware	78085	—	—	—	—
Maryland	469232	255678	259468	55	5
Virginia	1239797	665057	580437	47	1
Éjszak-Carolina	753419	83757	107155	14	2
Déli-Carolina	594398	299390	307520	51	7
Georgia	691392	85000	186795	27	0
Alabama	590756	263570	100000	16	9
Mississippi	375651	161161	215904	57	5
Louisiana	344570	530000	688991	199	9
Tennessee	829210	432415	134496	16	3
Kentucky	776923	262716	256866	30	0
Ohio	1519467	231415	222407	14	7
Indiana	685866	136748	127527	18	7
Illinois	476183	170942	186000	39	2
Missouri	383702	—	—	—	—
Michigan	212267	14000	141485	66	4
Arcansas	97574	58507	51991	54	4

2-ik jegyzék.

Ezen jegyzék a kormányzó s egyéb kormány-hivatalnokok és itélő-birák évenkénti fizetését, az országgyülési tagok részére napdijak fejében fizetett sommákat, a fogházak, némák, vakok és örültek intézeteire, valamint a polgárkatonaságra és az országos nyomdákra forditott költségeket mutatja.

Statusok.	Hivatalnokok.	Itélőbirák és törvényhatóságok.	Országgyülési tagok.	Ország javitó- és fogházai.	Vakok, némák, örültek intézetei.	Polgárkatonaság.	Országos sajtók.
	D o l l a r.						
Maine	6576	11200	40687	7460	18949	8325	2000
N. Hampshire	3000	13003	20183	—	8000	—	—
Vermont . . .	2275	7325	21003	—	5096	—	—
Massachusetts	16500	50536	114071	—	20506	21023	11944
Rhode-Island	1800	1750	5346	6529	—	—	634
Connecticut .	4734	5650	11840	—	—	—	—
New-York . .	42321	35128	124026	27701	127819	18171	28241
New-Jersey .	7840	5880	18869	12416	4174	1065	2973
Pennsylvania	39773	107600	135988	23105	—	31738	60448
Maryland . .	14682	40522	60632	35000	6777	2801	—
Delaware . .	2733	4400	14580	—	—	—	—
Virginia . . .	19433	44550	95056	16471	47544	59237	—
Éjsz. Carolina	6300	24834	49620	—	—	—	660
Déli-Carolina	15100	33000	43520	—	—	13714	5129
Georgia . . .	12000	21000	91500	—	—	—	—
Alabama . . .	7850	33775	46000	—	—	—	8600
Mississippi . .	10289	32000	34552	51018	—	703	—
Louisiana . .	26000	59000	31280	—	—	—	—
Tennessee . .	8779	34482	34171	3069	11250	—	4950
Kentucky . .	10150	34900	36746	13843	19636	—	—
Ohio	18347	24202	48830	11897	37342	2838	20340
Indiana	3850	20078	45052	19651	—	—	12457
Illinois	4550	13000	63641	—	—	—	23245
Missouri . . .	8700	17050	25200	—	—	—	—
Arcansas . . .	5100	7100	24962	17799	—	—	10406
Michigan . . .	5200	13809	17573	19596	—	—	—

Kamatok.

Az éjszakamerikai szabad statusokban a kamatok különfélék. Lousianában 5 pcent, bankkamat 6 pcent; — szerződésekben a 10 pcenten felüli kamat tilos, s illy esetben a szerződés érvénytelen. New-York-, déli Carolina-, Michigan- és Wisconsinban a rendes kamatok 7 pcent; Georgia-, Alabama-, Mississippi- és Floridában 8 pcent, a többi statusokban pedig 6 pcent. Azonkivül Marylandban a dohányszerződéseknél 8 pcent van megengedve; Mississippi-, Indiana-, Missouri- s Arcansasban a szerződési kamat 10 pcent, Wisconsinban pedig 12 pcent. — Azon adósságoktól s elitéltetésektől, melylyek az uniót egyenesen mint hitelezőt érdeklik, 6 pcent számittatik egy évre.

V.

Földárulás. — Gazdasági jegyzetek. — Házi állatok száma s termesztmények mennyisége. — Kereskedési ügyek. — Bevitel és kivitel. — Dohánykereskedés.

Már több helyen emlitém, hogy a középponti kormány azon földeket, mellyeket az indiánoktól szerzödés mellett megvesz, kisebb, nagyobb részletekben saját polgárainak s bevándorló külföldieknek ismét aladja, rendesen egyegy acret $1\frac{1}{4}$ dollaron. Ezen eladás kétfélekép történik: árverés utján s különös bejelentés mellett a land-officenél minden idöben.

Mielött tudnillik a középponti kormány egy bizonyos kerületet áruba bocsát, azt mérnökök által, kik egy fömérnök (surveyor general) kormányzása alatt dolgoznak, bizonyos fö-délvonalok szerint, mellyek déltöl éjszaknak huzatnak, 36 angol négyszögmérföldet tevö városhatárokra (township) *) méreti fel, s egy townshipot ismét 36 sectióra, mellyek ismét fél, negyed- és nyolczad-sectiókra osztatnak el. Egy sectio 640 acret, egy nyolczad

*) Egy illy határnak hossza és szélessége egyenlö.

tehát 80 acret foglal magában, s az elsőnek rendes kormányára 800 dollar, az utóbbinak pedig 100 dollar. Nemcsak a townshipok, de minden sectiók is folyó számmal láttatnak el ugy, hogy illy felmért vadonban nem nehéz magát feltalálni, ha történetből valaki eltéved is.

Ezen felmérés igen pontosan s a hol folyó, tó vagy más akadály nem áll ellen, mindig négyszögekre történik. Egy kerület három hónapi hirdetés előrebocsátása mellett árverés utján adatik el, s mindazon földek, mellyek még ezelött elfoglalva nem voltak, akárki által megvehetök és a legtöbbet igérőnek tulajdonává lesznek; ha pedig egy ugynevezett megszálló (squatter) valamelly földnek birtokában van, vagy ő maga, vagy a recorder annak nevében a szokott árt, t. i. $1\frac{1}{4}$ dollart, igéri reá, mire a registrator, nem várván másnak igéretét, ezen földet illy ünnepélyes szavakkal „goinggone" a squatterra iratja s ugy tovább folytatja az árverést, mig csak vevö találkozik. Azon földek, mellyek el nem árvereztethettek, minden időben a land-officeben $1\frac{1}{4}$ dollaron megvehetők. A vevő pontos fizetés után egy ideiglenes nyugtatványt kap, melly mindjárt teljes jogot ad neki a vett földhöz. A sajátképi bevalló levél (deed) rövid idö mulva Washingtonban adatik ki a praesidens által aláirva, s a land-officeben az emlitett nyugtatványért becseréltetik. Ezen birtok olly biztos, hogy ennek tulajdonosa semmikép és senki által nem háborgattathatik, s minden földfeletti és földalatti kincsek, mellyek hatá-

rában léteznek, örökre szent és sérthetetlen sajátja.

1800 évtöl 1810-ig a kormány által 3,886,000 acre adatott el 7,062,000 dollaron, a következö tiz évben 6,152,238 acre 9,002,347 dollaron; az 1820 évtöl 1833-ig eladásra kitéve volt mintegy 90,000,000 acre közül ugyan ez idöben eladatott 15,337,146 acre 19,973,229 dollaron. 1833. évtöl 1840-ki september 30-ig 56,842,806 $^{87}/_{100}$ acre 72,269,749 dollaron és 58 centen kelt el, vagyis az egyes statusokban, hol a középponti kormánynak még eladó földei vannak, a következö mennyiségben:

Statusok és birtokok.	1833.				1834.				1835.				1836.			
	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.
Ohio	551153	59	692426	9	478847	24	600561	75	661435	59	826224	44	1282991	80	1663116	56
Indiana . . .	554681	78	693522	40	673656	44	842170	84	1586904	85	2075571	56	3245344	13	4061492	68
Illinois . . .	360240	51	450242	70	354013	47	439613	82	2096629	29	2604698	47	3199708	64	4000294	36
Missouri . .	226285	68	296522	58	253791	70	320978	62	662180	47	828121	81	1655687	66	2071204	35
Alabama . .	451319	73	565818	90	1072457	63	1444299	31	1587007	87	1985449	26	1901409	—	2377573	78
Mississippi .	1121494	97	1531390	31	1064054	91	1470323	40	2931181	15	3835625	55	2023709	69	2531282	59
Lousiana . .	89441	18	111809	34	82570	88	104813	39	325955	85	407445	41	879456	6	1099323	58
Michigan . .	447780	17	563264	92	512760	13	643826	49	1817247	81	2271575	17	4189823	12	5241228	70
Arcansas . .	41859	43	52924	42	149756	46	213020	64	630027	75	787927	99	963535	12	1204544	20
Wisconsin .	—	—	—	—	—	—	—	—	217543	91	316709	7	646133	73	808932	32
Jowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Florida . . .	11970	52	14963	18	16309	85	20372	78	48364	31	60455	38	87071	97	108839	94
Összesen	3856227	56	4972284	84	4658218	71	6099981	4	12564478	85	15999804	11	20074870	92	25167833	6

Statusok és birtokok.	1837.				1838.				1839.				1840ik évi sept.			
	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.
Ohio	470420	72	588564	39	243095	87	303945	78	242444	76	315559	53	21719	4	27146	28
Indiana . . .	1249817	97	1564653	6	602424	54	743419	27	618748	31	773998	95	91278	12	114157	24
Illinois . . .	1012849	10	1266118	21	778560	32	987170	27	1132876	31	1445766	91	309628	95	387304	69
Missouri . .	663987	75	830095	15	510423	32	642087	13	1038065	83	1304718	69	468369	90	587152	57
Alabama . .	381773	96	477219	2	159969	13	204935	66	121935	81	152728	30	34721	76	43442	6
Mississippi .	256354	10	320660	4	271074	88	339060	92	17787	23	22234	68	14716	38	18395	84
Louisiana . .	230952	59	288692	24	164178	16	216330	3	509307	11	822090	45	149071	26	189875	4
Michigan . .	773522	31	969071	10	97533	72	121929	53	134984	2	175008	66	19472	39	24340	50
Arcansas . .	281915	45	343063	24	156971	63	197587	49	154858	74	188710	5	90393	67	113199	61
Wisconsin .	178783	45	223479	45	87256	31	109416	14	650722	82	819909	90	101517	93	127197	56
Jowa	—	—	—	—	274695	7	343664	26	298152	31	373180	46	372374	77	590798	83
Florida . . .	100725	72	125907	47	68814	47	86018	16	56499	62	70660	20	23353	55	29191	85
Összesen	5601103	12	7008523	4	3414907	42	4305564	64	4976382	87	6464556	78	1696617	42	2252202	7

A fen kitett nyolcz év alatt eladatott földek és érettök bejött ár öszvege ez:

Statusok és birtokok.	Acre.	Rod.	Dollar.	Cent.
Ohio	3952108	61	5017544	82
Indiana	8622856	14	10878986	—
Illinois	9244506	59	11581209	43
Missouri . . .	5478792	31	6880880	90
Alabama . . .	5710594	89	7251466	29
Mississippi . . .	7700373	31	10010245	7
Arcansas . . .	2469318	25	3110377	64
Louisiana . . .	2430933	9	3240369	48
Michigan . . .	7993123	67	10010245	7
Wisconsin . . .	1881957	85	2405644	44
Jowa	945132	15	1307643	55
Florida	413110	1	516408	63
Összesen	56842806	87	72269749	58

E szerint tehát az utolsó 8 évben átméröleg Ohióban 1 dollar 29 $^{1}/_{2}$ cent, Indianában 1 dollar 26 $^{1}/_{2}$ cent, Illinoisban 1 dollar 25 $^{2}/_{7}$ cent, Missouriban 1 dollar 25 $^{2}/_{5}$ cent, Alabamában 1 dollar 27 cent, Mississippiben 1 dollar 30 $^{5}/_{7}$ cent, Lousianában 1 dollar 33 $^{1}/_{3}$ cent, Michiganban 1 dollar 25 $^{1}/_{4}$ cent, Arcansasban 1 dollar 25 $^{23}/_{34}$ cent, Wisconsinban 1 dollar 27 $^{5}/_{6}$ cent, Jowában 1 dollar 38 $^{1}/_{3}$ cent, Floridában 1 dollar 25 cent volt a föld ára. — Első tekintetre a

különbség olly csekélynek látszik, hogy alig hinné az ember érdemesnek ezen néhány cent miatt árveréseket tartani, de az egész sommában e néhány cent mégis 1,216,241 dollarra rug fel, mivel az egész eladott föld mennyiségét $1\frac{1}{4}$ dollarral számitva csak 71,053,508 dollar 58 cent esnék érette. — Kormányi eladó föld csak a fent emlitett 9 statusban és 3 birtokban találtatik még; a többi statusokban már régebben eladatott s magányosak kezében van.

E földek termékenységét vitatnom felesleges; mert kit olvasóim közül, kit e tárgy közelebbröl érdekel, a gazdaságtanból tudja, milly bujának kell tennie a több ezer év óta pihent földnek. Itt tehát csak az átalános alapföldet és alkrészeit fogom röviden érinteni. A hegyeken kivül a nagy rónák átalában kövér agyagos földböl állanak, néhány tengermelléki helyen, tavak s folyók legközelebbi szomszédságában imitt amott homokkal keverve. Az alkrészeket illetöleg pedig, többi kémletek mutatják, hogy az ugynevezett Mississippi-lapály, melly az ismert világban legnagyobb, — az egész lapály 3,150,000 angol négyszögmérföldet foglal magában, — szántásra alkalmas földe 30—45 percent tiszta agyagból, 5—7 percent mészföldböl, 19—28 percent humusból s 29—37 percent homokból, a fent emlitett agyag pedig ismét két földnemböl, tudnillik terra aluminosa- és silicából áll. A Wisconsin-folyó mellett egy próba következö eredményt adott: t. i. 75

percent homok, mellyből 45 percent igen finom vala, 11 percent humus, 4 percent mészföld, és 10 percent agyag.

Gazdasági jegyzetek.

A hatodik vagy utolsó számlálás szerint, melly 1840-ikben történt, az éjszakamerikai szabad statusokban létező mindenféle házi állatok száma s termesztmények mennyisége következő volt:

Statusok és birtokok.	Ló, öszvér.	Szarvas-marha.	Birka.	Sertés.
	D	a	r	a b.
Maine	59208	327255	649264	117386
N. Hampshire . .	39850	261088	606891	120167
Vermont	60274	350106	1393420	297952
Massachusetts . .	62484	271760	378226	143021
Rhode-Island . .	8074	36700	90146	29669
Connecticut . .	34751	233969	406985	132222
New-York . . .	676115	2642438	5381225	2116953
New-Jersey . .	69769	219548	218555	259051
Pennsylvania . .	338565	1146418	3396431	1450531
Delaware	14421	54883	39247	74228
Maryland	93954	240432	262909	421520
Virginia	243173	1008313	1280736	1916230
É. Carolina . . .	—	—	—	—
D. Carolina . . .	130826	573840	232664	888513
Georgia	134748	755060	254947	1288314
Ohio	411041	1196713	1975100	2104209
Kentucky	—	—	—	—
Tennessee . . .	327526	777390	748459	2795630
Louisiana	99067	348708	100056	344685
Alabama	128515	607580	144372	701160
Mississippi . . .	109227	623157	128376	995729
Missouri	157578	367623	288235	1072813
Indiana	243767	614489	673952	1580051
Illinois	195186	604693	377963	1394286
Michigan	—	—	—	—
Arcansas	39085	135527	41877	393004
Florida	—	—	—	—
Wisconsin . . .	—	—	—	—
Jowa	10801	37449	15354	104891
Columbia-ker. .	2145	3274	572	4673

Statusok és birtokok.	Barom-fiak.	Tiszta buza.	Árpa.	Zab.
	Dollar.	B u s h e l.		
Maine	123171	848166	355166	1076409
N. Hampshire	97862	442955	121400	1198989
Vermont . .	176437	652293	55635	2342497
Massachusetts	540295	158923½	166419	1899530
Rhode-Island	61492	3088	63790	169925
Connecticut .	116659	86980	33789	1456523
New-York . .	2116953	11854507	2498170	20728738
New-Jersey .	412687	774023	12601	3096516
Pennsylvania .	1033172	13029756	178100	18053477
Delaware . .	47465	215165	5260	937405
Maryland . .	219159	3511433	3594	3759950
Virginia . .	752467	10066809	208152	14124634
É. Carolina .	—	—	—	—
D. Carolina .	590591	705925	3967	1446158
Georgia . . .	473158	1732956	13345	1290048
Ohio	734931	16292951	207590	13993624
Kentucky . .	—	—	—	—
Tennessee . .	581531	4547273	4758	6770116
Louisiana . .	273344	105	—	410013
Alabama . .	829220	746106	6682	1427992
Mississippi . .	369481	196576	1544	698604
Missouri . . .	230283	946077	9771	1937573
Indiana . . .	393228	4154256	25778	5875449
Illinois . . .	380968	2740380	68455	4558507
Michigan . .	—	—	—	—
Arcansas . .	53549	112200	85	167452
Florida . . .	—	—	—	—
Wisconsin . .	—	—	—	—
Jowa	17101	154737	729	216385
Columbia-ker.	1557	12147	294	15751

Statusok és birtokok.	Rozs.	Pohánka.	Kukoricza.	Gyapju.
	B u	s h	e l.	Font.
Maine	137941	51543	950528	1465551
N. Hampshire .	395530	115463	1252572	1260988
Vermont . . .	447318	158509	1047601	3257795
Massachusetts .	541956	87010	1809395	1055591
Rhode-Island .	34521	2979	425893	173630
Connecticut . .	736865	299470	1468538	893675
New-York . .	2984913	2244328	10342560	4012144
New-Jersey . .	1636576	866970	4311381	396573
Pennsylvania .	6293447	1971928	13696619	3076783
Delaware . . .	33560	11299	2099361	64404
Maryland . . .	824333	74848	8470165	500499
Virginia . . .	807441	683130	34207584	3666844
É. Carolina . .	—	—	—	—
D. Carolina . .	44530	72	14721785	289202
Georgia	69851	269	17329797	363340
Ohio	801943	681335	33854162	3650162
Kentucky . . .	—	—	—	—
Tennessee . . .	297033	6187	42467349	1029536
Louisiana . . .	1812	—	5990473	49254
Alabama . . .	36632	52	18680663	173400
Mississippi . .	15642	61	13171231	185839
Missouri	73185	16347	15591432	462644
Indiana	127586	49681	28008051	1202209
Illinois	95965	63950	22116627	600366
Michigan . . .	—	—	—	—
Arcansas . . .	5925	88	3931149	63034
Florida	—	—	—	—
Visconsin . . .	—	—	—	—
Jowa	5787	6217	1326241	23028
Columbia-ker. .	5081	272	39385	701

Statusok és birtokok.	Komló.	Viasz.	Burgonya.	Széna.
	Font.		Bushel.	Tonna.
Maine	36940	3723	10392380	691053
N. Hampshire . .	242765	1345	6234901	496647
Vermont	49714	3139	8106784	734047
Massachusetts . .	254795	1170	5385652	569425
Rhode-Island . . .	173	165	904773	63417
Connecticut . . .	4573	3897	3414227	426160
New-York	363762	104021	30000508	3150916
New-Jersey . . .	4429	10015	2074118	326496
Pennsylvania . . .	26027	18656	8626923	1199963
Delaware	746	1888	200712	21880
Maryland	2368	3664	1058919	110836
Virginia	82156	39106	2873470	288740
É. Carolina	—	—	—	—
D. Carolina	93	15857	2697713	20008
Georgia	634	20658	1184386	9264
Ohio	62148	39025	5629784	1029321
Kentucky	—	—	—	—
Tennessee	840	50715	2373034	30512
Louisiana	115	1302	845935	36308
Alabama	735	220057	1560700	13933
Mississippi	154	6815	1538828	171
Missouri	489	46890	684491	44870
Indiana	37742	30483	1548190	191158
Illinois	2591	35791	1956887	156442
Michigan	—	—	—	—
Arcansas	—	7041	290887	579
Florida	—	—	—	—
Wisconsin	—	—	—	—
Jowa	84	2132	231063	17953
Columbia-ker. . .	28	44	12035	1231

Statusok és birtokok.	Kender és len.	Dohány.	Ris.	Pamut.
	Tonna.	F	o n	t.
Maine . . .	38	—	—	—
N. Hampshire	53040	115	—	—
Vermont . .	24½	585	—	—
Massachusetts	23132	64955	—	—
Rhode-Island	383	303	—	—
Connecticut .	147481	471657	—	—
New-York .	763	6567	—	—
New-Jersey .	33710	1922	—	—
Pennsylvania	170760¼	350861	—	—
Delaware . .	602½	272	—	347
Maryland . .	34	18916012	—	5673
Virginia . .	92123	74152841	2610	10767451
É. Carolina .	—	—	—	—
D. Carolina .	35	51518	59929671	148907880
Georgia . .	1787	164551	12199412	134322755
Ohio	352529	6023309	—	—
Kentucky . .	—	—	—	—
Tennesse . .	45053	26542448	7729	128250308
Louisiana . .	—	120174	3604534	87540185
Alabama . .	5	214307	108187	240379669
Mississippi .	16	83451	273190	289838818
Missouri . .	20071	8450727	60	360338
Indiana . . .	97657	1821406	—	180
Illinois . . .	50326	415706	28421	199989
Michigan . .	—	—	—	—
Arcansas . .	1039	143889	927	23887192
Florida . . .	—	—	—	—
Wisconsin .	—	—	—	—
Jowa	313	12676	—	—
Columbia-ker	—	55550	—	—

Statusok és birtokok.	Selyem-cocon. (gubó.)	Csinált czukor.	Téj-haszon.	Gyümölcs fák jövedelme
	F o n t.		D o l l a r.	
Maine	—	238230	1493718	148249
N. Hampshire .	406	1097398	1585955	94
Vermont . . .	4233	4220541	4892097	1109387
Massachusetts .	1741	579227	2273219	389177
Rhode-Island .	358	50	218922	32098
Connecticut . .	17388	51764	1365653	302953
New-York . .	2103¼	10093991	10497032	1732357
New-Jersey . .	1966	56	1315676	562863
Pennsylvania .	278939	1555977	2271420	554957
Delaware . . .	1442	—	232446	25914
Maryland . . .	2290	36226	466558	114339
Virginia . . .	3188	1530541	1454861	668921
É. Carolina . .	—	—	—	—
D. Carolina . .	2210	30000	577849	52276
Georgia . . .	3208	231140	552805	135446
Ohio	4317	6989088	1705134	461191
Kentucky . . .	—	—	—	—
Tennessee . .	1163	251745	930603	366767
Louissiana . .	317	249937720	150818	11869
Alabama . . .	1311	10135	197442	33151
Mississippi . .	85	70	389177	41119
Missouri . . .	70	252560	69230	76305
Indiana	379	3720186	751441	90324
Illinois	1171	394446	433873	118638
Michigan . . .	—	—	—	—
Arcansas . . .	90	2535	34577	7454
Florida	—	—	—	—
Wisconsin . .	—	—	—	—
Jowa	—	41450	23609	50
Columbia-ker.	576	—	75566	3507

Statusok és birtokok.	Bor.	Erdei termékek.	Katrány, terpetin, gyánta.	Hamu-zsir.
	Gallon.	Dollar.	Barrel.	Tonna.
Maine	2236	1808683	—	260
N. Hampshire . .	94	401358	—	74½
Vermont	100	366146	—	598
Massachusetts . .	1905	476845	—	6
Rhode-Island . . .	745	44455	—	—
Connecticut . . .	5243	147831	—	—
New-York	14700	3788173	2924	6504¾
New-Jersey . . .	9416	297856	2200	2
Pennsylvania . . .	19182	566607	1807	185
Delaware	529	5562	—	—
Maryland	7623	230985	—	—
Virginia	37233	516412	5262	—
É. Carolina	—	—	—	—
D. Carolina	643	504884	735	—
Georgia	6319	100006	153	—
Ohio	161844	303519	430	5786
Kentucky	—	—	—	—
Tennessee	653	200266	3119	212
Louisiana	2884	111405	12233	—
Alabama	11258	233828	197	—
Mississippi	12	152094	2248	—
Missouri	22	68150	356	—
Indiana	3495	213471	—	2795
Illinois	471	198070	—	½
Michigan	—	—	—	—
Arcansas	—	161685	25	20
Florida	—	—	—	—
Wisconsin	—	—	—	—
Jowa	—	50305	—	—
Columbia-ker. . .	25	—	—	—

Hogy ezen, alig létre jött országban annyi gyár és más sok kézmunkát kivánó intézet nem lehet, mint más régibb és népesb tartományokban, igen természetes annyival inkább, mivel az éjszakamerikai szabad statusok népessége kiterjedésükhöz képest igen csekély. Azonban már most is sokkal nagyobb itt ezek száma, mint más europai birodalmakban, ha Belgiumot, Franczia- és Angolországot kiveszszük. A kötélgyártó-munka ára például Kentucky-statusban magában, hol a mult évben 900,000 dollar értékü kender termett, majd 500,000 dollarra rugott fel. Ugyanazon évben hatodfél millio röf posztó és majd százezer millio röf gyapot-, len- s kenderszövet vala a fáradhatlan amerikai ipar gyümölcse. Ha az éjszakamerikai szabad statusok átalában, mint a felhozottak tanusitják, majd minden haszonhozó tudományokban, müvészetekben s mesterségekben olly bámulatosan haladtak elöre, méltán remélhetik, hogy nem messze lehet már azon időszak, hol az eddig elsö nagyságu csillagként ragyogó s minden iparnemben kitünö Nagy-Britanniát nem csak utolérik, de el is hagyják, mi a kereskedésre nézve már meg is történt, ha ennek kiterjedését, nem pedig a sommák nagyságát veszszük tekintetbe, mert kereskedésük mind az öt világrészre kihat. — Itt következik az utolsó évi e tárgyat illető jegyzék.

Az egyesült statusokba behozott különféle áruk értéke.

Az egyesült statusok határaiba 1839-ki october 1-től 1840-iki september 30-ig következö áruk vitettek be:

Vámmentesen.

	Ért. doll.
A kormány hasznára szolgált tárgyak . .	17999
Iskolák, tudós társaságok stb. számára természettudományi gépelyek s más készületek	5846
Könyvek, tengeri- és földabroszok . .	42760
Szobrok	3217
Képek, rajzok, rézmetszések stb. . . .	8520
Növénytani termesztmények	5121
Boncztani készitmények	1054

Vámmentes kereskedési czikkek s egyéb holmik.

	Ért. doll.
Horgany (Zink)	85225
Dárdány (regulus antimonii)	11379
Faragatlan malomkövek	44668
Kénkö	65751
Dugaszfa	9022
Agyagföld	7073
Rongyok	564689
Nyers börök	3178024

	Ért. doll.
Gipsz	135956
Sziksó	111607
Festőfák	476310
Mahagoni- és egyéb fa	307511
Szaporitásra szolgáló állatfajok	145679
Ócska czin	168
Sárga-réz	1675
Vörös-réz (feldolgozatlan)	1582636
Arany (feldolgozatlan)	273127
Ezüst (feldolgozatlan)	469434
Aranypénz	2812030
Ezüstpénz	5328222
Fehér ón	1079293

	Dollar.
Thea, chinai és indiai	5417589
Kávé	8546222
Kaukau	161389
Mandola	199863
Sz. János-kenyér	56651
Száraz szilva	74593
Füge	102333
Aszuszölö és kis fekete szölö	971449
Muscatvirág	7576
Szerecsendió	122603
Fahéj	15314
Szegfübors	47518
Bors	189928
Pimento avagy Jamaikabors	121543

	Dollar.
Cassia	49023
Fehér bors	5384
Kámfor	62556
Selyem csipke, sinor, fátyol stb. . . .	309858
Más kézmüvek selyemből	7979100
Kézmüvek selyem- és pamutból . . .	1729792
Tibetszőr-kézmüvek	7240
Pamutkézmüvek	2387338
Vászon, fehéritlen és fehéritett . . .	4179120
Vászon, tiklenburgi, osnabrucki . . .	329054
Vászon, közönséges, fehéritlen és fehéritett	261173
Malomszita-kelme	74534
Gyapju, közönséges, mellynek fontja a 8 centet meg nem haladja	675009
Higany (mercurius)	54415
Mákony (opium)	40874
Salétrom	366263
Másféle holmik	5849116
Vámmentes czikkek összesen . .	57196204

Kereskedési s más czikkek vám mellett.

	Dollar.
Posztó és kazimir gyapjukézmüvek . .	4696529
Merino-sálok	126609
Pokrócz	239757
Pokrócz, finomabb	330660
Harisnya, keztyü stb.	506452

	Dollar.
Más gyapju-kézmüvek	221885
Gyupjufonal	807
Pamut-kézmüvek:	
Festettek s nyomtatottak	3893694
Fehérek	917101
Sodrottak s fonottak	387095
Harisnya s keztyü	792078
Nankin, egyensen Chinából	1102
Más kézmüvek pamutból	513414
Csipke, sinor, stb. pamutból	468425
Pamutfonal	103931
Selyem-kézmüvek:	
Indiából, Chinából stb. vég számra	963441
Készitett és vart áruk selyemből	23089
Más kézmüvek	225
Kész selyem-ruhák különféle helyekről	251275
Len-kézmüvek:	
Festettek és nyomtatottak	113662
Más kézmüvek lenből	321684
Kenderből vitorlák	615723
Kenderből kötelek s más kézmüvek	71994
Kalapok, sipkák, szalmakalapok Livornóból	438000
Kalapok bőrből, gyapjuból stb.	7420
Vas- és aczélkézmüvek:	
Kardok	16196
Puskák	118589
Több nemü kések	13574

	Dollar.
Több nemü balták, fejszék, bárdok s csákányok	5915
Több nemü kecskelábak	9938
Aczél rőfök s mérlegek	7048
Sarlók	5643
Kaszák	36895
Kapák és ásók	13673
Sarkmértékek	3041
Különféle csavarok	131986
Sajtók	8420
Más müszerek s egyéb holmik	2204311
Kézmüvek vörösrézből	60438
Érczből, sárgarézből s egyéb vegyes készitményekből	247679
Fehér ónból	28774
Ólmos czinből	24631
Ólomból	901
Házi butorok fából	86275
Más kézmüvek fából	148477
Kézmüvek börből	473091
Márványból	19287
Arany-, ezüst-, drága kövekből	201590
Órák, chronometerek	420959
Üveg-áruk:	
Olvasztásra szolgáló töredékek	63625
Különféle üvegáruk	127327
Más kézmüvek üvegből	169895
Földkészitmények:	
Chinai s más porczellán	187816

	Dollar.
Kőedény s fazekasmunka	1822415
Diszáruk:	
Ezüsttel boritott és futtatott müvek . .	103899
Aranyozott kézmüvek	28496
Fénymázos kézmüvek	38677
Nyerges s szijgyártómunka:	
Közönséges, czinezett s fénymázos .	83910
Rezes, simitott, aczélos és ezüsttel futtatott	117090
Hámok s egyéb lószerszámok, nyergek stb.	4764
Hintók és hintórészek	3893
Különfélék:	
Palazsindelyek, táblák stb.	70744
Elkészitett irótoll	21417
Iróón	3799
Papiros-kárpit	76521
Szőr, posztó és székek	59555
Mindenféle kefe	38762
Rézmüvek és réztáblák	8809
Ezüsttel futtatott vagy boritott sodrony	3087
Készitetlen selyem	234235
Indigo	1121701
Gyapju (8 centen felül fontonként) .	171067

Olly czikkek, mellyek értékéhez képest fizettetik a vám.

		Dollar.
5	percentes	76724
10	„	1181

		Dollar.
12	percentes	2848
12½	„	231460
15	„	974321
20	„	361
25	„	573516
30	„	34213
35	„	2154
40	„	663
50	„	251644
	Összesen	26998981

Kereskedési számnevezett czikkek vám mellett:

	Dollar.
Flanell	67690
Más bélésnemüek	51025
Padlószönyegek: brüsseliek, wiltoniak stb.	246068
Más alaku- s velenczeiek	92433
Patentirozottak, festettek s nyomtatottak	19894
Viaszos vászonból	13754
Pamut zsákok	310211
Borok:	
Madeirából	351438
Xeresből	139002
Vörös franczia	439799
Fehér franczia	114094
Franczia üvegekben	499923
Siciliai	116129

	Dollar.
Vörös spanyol s austriai	37422
Fehér spanyol, austriai és a földközi tenger vidékeiről	245438
Más országokból hordókban	229262
Más országokból üvegekben . . .	36669
Szeszek:	
Gabonapálinka	420069
Más anyagokból	1172495
Szörp	2910794
Eczet	14614
Serek:	
Ale, porter hordókban	12044
Ale, porter üvegekben	123441
Különféle halzsir és czetvelő	28033
Faolaj	85912
Hódony (castoreum)	2986
Lenmagolaj	173830
Repczeolaj	87
Thea máshelyekről (a chinai és indiai vám nélkül vitetik be)	9421
Csokolád	1294
Czukrok:	
Barna	4742492
Fehér czukorliszt	838458
Süvegekben	62
Candis	50
Máskép finomitott	63
Cayennei bors	1

	Dollar.
Gyertyák:	
Viasz- és czetvelöből	326
Faggyuból	8674
Szappan	13859
Sajt	23229
Faggyú	50545
Szalonna	14087
Zsir	7
Irósvaj	3763
Besózott marha- és sertéshus	12432
Salétrom	54172
Gáliczolaj	747
Keserüsó	44
Glaubersó	98
Pornógyári készitmények:	
Pornó (tobák)	211
Szipa (cigarro)	869434
Egyébfélék	188
Pamut	236177
Löpor	4521
Serte	94325
Enyv	1136
Festékek:	
Száraz földfestékek	34440
Olajfestékek	3399
Vörös és fehér ólom	41043
Párisi fehér	1017
Savitott fekete ón (gleta)	378
Ónczukor (sacharum saturni)	11385

	Dollar.
Ólom:	
Rudakban s táblákban	18111
Serét	164
Csövek	44
Ócska darabok	1136
Kötélgyártó-munka:	
Hajókötelek, szurkozottak	89504
Hajókötelek, szurkozatlanok	13434
Másféle kötélgyártó-munka	141973
Különféle dugasz	56186
Rézrudak	1071
Rézszegek	361
Muskéták s közönséges puskák	34200
Huzott csövü puskák	976
Sodrony süvegek	2262
Vassodrony Nro 14-en alul	9885
Vassodrony Nro 14-en felül	5811
Vasáruk:	
Kisebb szegek, mellyeknek ezre nem nyom többet egy fontnál	708
Kisebb szegek, mellyekből ezer egy fontnál többet nyom	67675
Horgony- s egyéb lánczok	89643
Fűrészek	1874
Horgonyok	8876
Kovácsüllők	23203
Pörölyök	1922
Öntő-minták	14672
Másféle minták	100824
Vaskazánok	47782

	Dollar.
Mértékek (Zollstab)	24
Abroncsok	235809
Kis lánczok	963
Öntött vas	114562
Ócska vas	15749
Vasrudak hengermüvekből	1707649
Vasrudak hámorokból	1689831
Aczél	528716
Kender	686777
Timsó	9
Zöld gáliczkő	73
Buzaliszt	430
Só	1015426
Kőszén	387238
Buza	639
Zab	837
Burgonya	16690
Papiros:	
Posta- s regalpapiros	15109
Más irópapiros	40620
Nyomtató-papiros	436
Könyvkötők és tokcsinálók számára	871
Más czélra szolgáló	13233
Könyvek:	
1775-ik év előtt nyomottak	5855
Más nyelveken, mint angol, latin s görög nyelven	77155
Görög s latin könyvek, kötve	2324
Görög s latin könyvek, kötetlenül	2088

	Dollar.
Mindenféle egyéb könyvek, kötve . .	37592
Mindenféle egyéb könyvek, kötetlenül .	85750
Üvegek:	
Ablaküvegek 8—10 hüvelykig . . .	6711
Ablaküvegek 10—12 hüvelykig . .	10277
Ablaküvegek azon felül	39758
Palaczkok egy itczén alul	116876
Palaczkok egy itczén felül	1392
Gyógyszer-üvegcsék 6 unciáig . . .	559
Gyógyszer-üvegcsék 6—16 uniciáig .	366
Illatszerüvegcsék 4 uncián alul . .	890
Illatszerüvegcsék 4 uncián felül . .	681
Különfélék	25072
Halak:	
Száraz vagy füstölt	19355
Nyersek	241801
Czipő, papucs és csizma:	
Selyemből	1858
Nankinból és más kelméből	268
Kecske-, marokko- és más bőrből .	32377
Gyermekczipő	589
Csizma	36441
Játékkártyák	5
Kalapok	269
Értéke azon kereskedési czikkeknek, melylyek különös vámot fizetnek, összesen	22946334
A már fentebb emlitett áruk érték szerint	26998981
Vámmentesek	57196204
Vagy összesen	107141519

Az egyesült statusokból kivitt különféle termesztmények, gyármüvek és kézmüvek értéke 1839-ik évi october 1-től 1840-iki september 30-ig.

Tengeri, tavi és folyókbani halászatból eredő kivitel:

	Dollar.
Száraz vagy tőke hal	541058
Sóshalak (picled) hering s egyéb tengeri és folyói halnemek	179106
Czet- s más halzsir	1404984
Czetvelő	430490
Halhéj	310379
Czetvelőgyertyák	332353
Összesen	3198370

Erdőből eredő kivitel:

	Dollar.
Nyers vadbőrök (szücsök s timárok számára)	1237789
Ginseng *)	22728
Donga, zsindely, deszka, épületfa (kifaragva)	1801049
Más czélokra szánt fa	270933
Árboczfák	29049
Cser- s más fahéjak	229510
Mindenféle kézmüvek fából	533193
Összesen	5323085

*) Növénynem, melly egyedül Chinába vitetik ki.

Mezei gazdaságból eredő:

	Dollar.
Sós, száraz s füstölt marhahus, fagyu, bör, szarvak	623373
Irósvaj és sajt	120749
Sós és füstölt sertérhus, szalonna, zsir és eleven sertés	1894894
Ló s öszvér	246320
Birka	30698
Tsizta buza	1635483
Legfinomabb liszt	10143615
Tengeri	338333
Tengeriliszt	705183
Rozsliszt	170931
Rozs, zab s más kisebb szemek és hüvelymagvak	113393
Kétszersült (hajókenyér)	428988
Burgonya	54524
Alma	55131
Ris	1942076
Dohány	9883957
Pamut	63870307
Lenmag	120000
Komló	11235
Barna czukor	45940
Indigo	209
Összesen	92525339

Gyár- s kézmüvekből eredő:

	Dollar.
Szappan s faggyugyertya	451995
Kikészitett bőrök, csizma s czipő . .	214360
Házi butorok	295844
Hintók s más kocsibeliek	74460
Kalapok	103398
Nyerges- és szijgyártó munka . . .	59517
Viasz	59687
Szeszek, u.m. buzapálinka, sör, ale s porter	128330
Burnót s más dohányok	813671
Ólom	39687
Lenmag- és terpetinolaj	63348
Kötélgyártó-munka	43510
Vas kézmüvek:	
Pléh, rudvas és szögek	147397
Minták	115664
Mindenféle más kézmüvek	841394
Szörpből égetett szeszek	283707
Finomitott czukor	1214658
Csokolád	2048
Lőpor	117347
Kézmüvek vörös- és sárgarézből . .	86954
Gyógyszerek	122387
Pamutkézmüvek:	
Festettek s nyomtatottak	398977
Fehérek	2925257
Nankinok	1200
Béléskelmék és fonal	31445
Egyéb gyapotkézmüvek	192728

Lenből s kenderből:	Dollar.
Vászon s fonal	7114
Zsák	1128
Különfélé ruházatok	152055
Fésük s gombok	40299
Kefék	12263
Billiard s hozzá való készületek . . .	2471
Nap- és csernyők	9654
Morokko- s másféle kikészitett bőrök .	19557
Könyvsajtók és betük	17105
Fecskendők s más tüzoltó készületek .	6317
Hangszerek	12199
Könyvek s földabroszok	29632
Papiros	76957
Festvények s rézmetszetek	34631
Eczet	6401
Föld- és kömunkák	10959
Üveg kézmüvek	56688
Kézmüvek fehér s fekete ónból, és márványból	59591
Kézmüvek arany- s ezüstből	1965
Arany- s ezüst pénz	2235073
Mesterséges virágok s más drágaságok	9479
Szörp	9775
Különféle zár alatti ládák	6607
Tégla s mész	16949
Só	42246
Nem specificált czikkek	1143496
Összesen	12848840

	Dollar.
És igy tengerek-, tavak- és folyókbani halászatból eredö kivitel	3198370
Erdökböli kivitel	5323085
Mezei gazdaságokból eredö	92525339
Gyárakból s kézmüházakból eredő . .	12848840
Vagy az egész kivitel összesen	113895634

Különországokból az amerikai szabad statusokbai bevitelek s innen különországokra történt kivitelek értéke 1839-ik évi september 30-tól 1840-iki september 30-ig:

Országok.	Bevitelek értéke.	A kivitt holmik értéke.		
		Honi termesztmények és kézművek.	Külorsz. termesztmények és kézművek	Összesen.
	D o l l a r.			
1. Oroszország . .	2572427	234856	934625	1169481
2. Poroszország .	59304	43353	43115	86468
3. Svéd és Norvég.	1217913	435092	115134	550226
4. Svédnyug. India	57545	98710	3610	102320
5. Dania	7501	76183	17868	94051
6. Dan. nyug. India	969177	918931	180512	1099449
7. Hanse-városok.	2521493	3367963	830496	4198459
8. Hollandia . . .	1074754	3345264	511046	3856310
9. Nem. kel. India	817797	132751	202552	335303
10. „ nyug. „	396479	259438	42916	302354
11. „ Guiana . .	37766	52118	—	52118
12. Belgium	274867	1834229	486426	2320655
13. Angolország . .	33114133	51951778	5096882	57048660
14. Skotország . .	525217	2022639	28304	2050940
15. Irland	98349	217762	—	217762
16. Gibraltar, Sp. or.	32567	643344	257110	900454
17. Malta-sziget . .	28471	14610	45386	59996
18. Mauritius-sziget	—	8319	153	8472
19. Jóremény foka .	32324	35816	107	36013
20. Ang. kel. India	1952461	280404	351791	632195
21. „ nyug. „	1048165	2907584	58000	2965584
22. „ Honduras .	158353	132095	58371	190466
23. „ Guiana . .	10973	118896	538	119434
24. „ amer.gyarm.	2007767	5889215	204035	6093250
25. Australia	122141	84847	6022	90869
26. Francziaország.	17572876	18919327	2922227	21841554
27. Francz. nyug. Ind.	335251	483595	30656	514251
28. „ Guiana .	—	—	100	100
29. Hayti	1252824	945365	81849	1027214
30. Spanyolország .	1684665	353419	8874	362293
31. Teneriffa s Canari-szigetek . . .	150522	11816	11579	23395
32. Manilla és Philippini-szigetek . .	450251	90589	30927	121516
33. Cuba	9835477	5331471	979044	6310515
34. Többi span. nyug. India	1898732	770420	29208	799628
35. Portugalia . . .	222884	97341	5724	103065
36. Madeira	309524	93819	22858	116677
37. Azor-szigetek .	38138	10471	5623	16094
38. Zöld-sziget. foka	29348	82611	2809	85420
39. Olaszország . .	1157200	1189838	283347	1743185

Országok.	Bevitelek értéke.	A kivitt holmik értéke. Honi természtmények és kézművek.	Külorsz. természtmények és kézművek	Összesen.
	D	o l	l a	r.
40. Sicilia	649525	303217	39923	337140
41. Joniai szigetek .	43027	—	—	—
42. Görögország . .	5138	—	—	—
43. Triest	373365	1590356	196264	1786620
44. Törökország . .	563476	119745	156873	276618
45. Marokko	62138	—	—	—
46. Texas	303847	937072	281199	1218271
47. Mexiko	4175001	969938	1545403	2515341
48. Venezuela . . .	1355166	554267	229605	783872
49. Uj-Grenada . .	217382	57922	77329	135251
50. KözéppontiAmer.	189021	130661	87285	217946
51. Brasilia	4927296	2145863	360711	2506574
52. Argentini köztársaság	293562	280144	89132	369276
53. Cisplatani ,,	494402	82102	67628	149730
54. Chili ,,	1616859	1372254	356557	1728829
55. Peru ,,	438495	—	—	—
56. Escuador ,,	28685	—	—	—
57. Déli Amerika .	—	96042	28291	124333
58. China	6640829	469186	540780	1009966
59. Europába átalában	—	63976	—	63976
60. Ásiába ,,	284452	170734	138092	308826
61. Afrikába ,,	372537	511215	43048	554263
62. Nyug. Ind. ,,	—	376715	2514	379229
63. Déli teng. sziget.	13762	177229	65200	242429
64. Sandvich ,,	16293	—	—	—
65. Éjsz. nyug. Amer. partjaira	—	720	540	1260
66. Bizonytalan helyekre	1525	—	—	—
Összesen	107141519	113895634	18190312	132085946

Az egyesült statusok be- s kivitele Monroe, Adams, Jackson s Van Buren praesindensek alatt, azaz: 1821-től 1840-ikig, Woodbury Lajos pénzügy-ministernek 1840-ik évi december 9-én beadott tudositása szerint:

[illegible] idén[illegible]ek [illegible]vei ([illegible]amo).		Bel[illegible] termé[illegible] és k[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] [illegible]mik [illegible]e.	A bevitel fe-[illegible] a kivitelt.	A kivitel [illegible] a bevitelt.
Monroe [illegible] kormány-zás[illegible] idej[illegible] alatt.	1821	436[illegible]	[illegible]138	[illegible]	[illegible]	—	2388[illegible]
	1822	49874070	[illegible]	[illegible]160381	83241541	11081260	—
	1823	47155408	27543622	74699030	77579267	2880237	—
	[illegible]4	50649500	25337157	75986657	80549007	4562350	—
[illegible] . .		191350887	96469469	287820350	303955539	18523847	23886[illegible]
[illegible] kormányzási [illegible] alatt.	1825	66944745	32590643	99535388	96340075	—	319531
	1826	53055710	215396[illegible]	77595322	84974177	737[illegible]	—
	1827	58921691	23403136	82324827	79484068	—	284075
	[illegible]	50669669	21595017	72264686	88509824	6245138	—
[illegible] . .		225591815	102128408	3317[illegible]223	349308444	23624293	603607
[illegible] 1ső kormány-zási ideje alatt.	1829	55700193	16658478	72358671	192527	2133856	—
	1830	59462029	14387479	73849508	70876920	—	29725[illegible]
	1831	61277057	[illegible]0033526	81[illegible]10583	103191124	21889541	—
	1832	63137470	24039[illegible]	8[illegible]76[illegible]13	101029266	13852323	—
Összesen . .		239576794	75118956	31469[illegible]705	349589837	37866720	2972588

Praesidensek nevei s évek száma.		Kivitt holmik értéke.			Behozott holmik értéke.	A bevitel felülhaladja a kivitelt.	A kivitel felülhaladja a bevitel'.
		Honi termesztmények és kézművek.	Külországi	Összesen.			
		D	o	l	l	a	r.
Jackson 2ik kormányzási ideje alatt.	1833	70317698	19822735	90140433	108118311	17977878	—
	1834	81024162	23312811	104336973	126521332	22184359	—
	1835	101189082	20504495	121693577	149895742	28202165	—
	1836	106916680	21746360	128663040	189980035	61316995	—
Összesen . .		359447622	85386401	444834023	574515420	129681397	—
Van Buren kormányzási ideje alatt.	1837	95564414	21854962	117419376	140980177	23560801	—
	1838	96033821	12452795	108486616	113717404	5230788	—
	1839	103533891	17494525	121028416	162092132	41063716	—
	1840	113762617	17809333	131571950	104805891	—	26766059
Összesen . .		408894743	69611615	478506358	521595604	69855305	26766059

Ezek szerint a mérleg mind a négy praesidens alatt az egyesült statusokra nézve szenvedőleg állt, ugy hogy:

Monroe alatt	. . . . . .	16135189 doll.
Adams „	. . . . . .	17323187 „
Jackson „	. . . . . .	164575529 „
És Van Buren „	. . . . . .	16323187 „
	És igy összesen	214622126 doll.

vitetett ki készpénzül arany- és ezüstben ezen szabad statusokból.

Mult évben a kormányjövedelmek iránt egy uj határozat létesült, mellyet a praesidens september 11-én hagyott helyben. E szerint 1841-ik évi september 30-tól mindazon czikkek, mellyek ezelött 20 pcentnél kevesbet fizettek érték szerint, valamint minden vámmentes áruk érték szerint tartoznak fizetni.

A külön vám alatti czikkekre nézve, mellyeknél tudnillik a vám nem érték szerint, — hanem darab, font, röf stb. számra fizettetett, — továbh is a régi vám maradt meg. Azonkivül a fent érdeklett határozatban feljegyzett czikkek tovább is vám nélkül engedtettek behozatni, mellyek közül legnevezetesebbek: a thea, kávé, készitetlen börök szücsök és timárok számára, festöfák, más fanemek, vörösréz, arany, ezüst rudakban és pénzben stb.

Be- és kivitelek az egyes statusokra nézve — 1839-ik évi september 30-tól 1840-iki sept. 30-ig:

Statusok és birtokok.	Bevitelek értéke.			Kivitelek értéke.		
	Amerikai hajókon.	Külországi hajókon.	Összesen.	Honi termékek.	Külországi termékek.	Összesen.
	D	o	l	l	a	r.
Maine	504183	124579	628762	1009910	8359	1018269
N. Hampshire .	67411	47236	114647	20761	218	20979
Vermont . . .	404617	—	404617	305150	—	305150
Massachussetts	15813560	700298	16513858	6268158	3918103	10186261
Rhode-Island .	274534	—	274534	203006	3983	206989
Connecticut . .	270411	6661	277072	518210	—	518210
New-York . .	52501265	7939485	60440750	22676609	11587471	34264080
New-Jersey .	1680	17529	19209	14883	1193	16076
Pennsylvania .	7835007	629875	8464882	5736456	1083689	6820145
Delaware . . .	—	802	802	37001	—	37001
Maryland . . .	4357884	552862	4910746	5495020	273748	5768768
Columbia-ker.	76637	43215	119852	751429	2494	753923
Virginia . . .	481634	63451	545685	4769937	8283	4778220
É. Carolina . .	236169	16363	252532	387484	—	387484
D. Carolina . .	1635432	423438	2058870	9981016	55753	10036769
Georgia	357203	134225	491428	6862959	—	6862959
Alabama . . .	402211	172440	574651	12854694	—	12854694
Louisiana . . .	7274309	3398881	10673190	32998059	1238877	34236936
Ohio	2426	2489	4915	991954	—	991954
Kentucky . . .	2241	—	2241	—	—	—
Tennessee . .	28938	—	28938	—	—	—
Michigan . . .	137225	1385	138610	162229	—	162229
Florida	126775	63953	190728	1850709	8141	1858850
Missouri . . .	10600	—	10600	—	—	—
Összesen	92802352	14339167	107141519	113895634	18190312	132085946

Dohány-kereskedés.

Ezen jegyzék az egyesült statusokból 1821-től bezárólag 1840-ig kivitt dohánymennyiséget és érette bejött értéket mutatja.

Év.	Dohány.	Értéke.	Átméröleges ára bálonként.	
	D	o l l	a	r.
1821	66858	5648962	84	49
1822	83169	6222838	74	82
1823	99009	6282672	63	46
1824	77883	4855566	62	34
1825	75984	6115623	80	49
1826	64098	5347208	83	42
1827	100025	6577123	65	75
1828	96278	5269960	54	73
1829	77131	4982974	64	60
1830	83810	5586365	66	65
Összes.	824245	56889291	69	11
1831	86718	4862388	56	40
1832	106806	5969291	69	11
1833	83153	5755968	69	29
1834	84979	6595305	74	96
1835	94353	8250577	87	1
1836	109442	10058640	91	54
1837	100232	5795647	57	82
1838	100593	7392029	73	48
1839	78995	9832943	124	47
1840	119484	9883957	81	5
Somma	967755	74457223	76	83
Összes.	1792000	131346514	73	21

E szerint a dohánynak átméröleges kivitele az elsö tiz évben volt évenként 82428 bál 5688929 dollar, a második tiz évben pedig évenként 96775 bál, 7445722 dollar értékü. Átméröleges ára egész 20 évre számitva tenne 73 dollar 21 centet bálonként, az elsö tiz évre pedig 69 dollar 11 centet, a második tiz évre 76 dollar 83 centet. — Ha egy bál sulyát átméröleg 1200 fontra teszszük, a 20 évi átméröleges ár leend 6 és $^{10}/_{100}$ cent egy fontért, az elsö tiz évben pedig $5^{3}/_{4}$ cent, s második tiz évben $6^{40}/_{100}$ cent egy fontért.

A kivitt készitett dohány és burnót jegyzéke 1821-től 1830-kig bezárólag:

Év.	Burnót.	Készitett dohány.	Értéke.
		n t.	Dollar.
1821	44552	1332949	149083
1822	44602	14144[illegible]	15718[illegible]
1823	36684	198750[illegible]	15405[illegible]
1824	45174	247799	20378[illegible]
1825	53920	18713[illegible]	17235[illegible]
1826	61801	217977	21015[illegible]
1827	[illegible]581[illegible]	273025	23902[illegible]
1828	[illegible]56[illegible]	263711	210747
1829	1950[illegible]	2[illegible]1939[illegible]	202396
1830	29425	31[illegible]151	4[illegible]6747
Somma	417134	22450228	1946410

Év.	Burnót.	Készitett dohány.	Értéke.
	F o	n t.	Dollar.
1831	27967	3639856	292475
1832	31175	3456071	245771
1833	13453	3790310	288973
1834	57826	3956579	328409
1835	36471	3817854	357611
1836	46018	3246675	435464
1837	40883	3615591	427836
1838	75083	5008147	577420
1839	42467	4214943	616212
Somma	371343	34746026	3620171
Összesen	788477	57196254	5566581

A nevezetesb városokba szinte 1821-ik évtől 1840-ikig kivitt dohány jegyzéke:

Év.	Angol-	Francia-	Holland-	Német-	Más országokba.	Összes.
	O r s z á g o k b a.					
1821	19695	3478	13216	10472	19997	66858
1822	26740	4665	23584	11757	16423	83169
1823	31999	7661	30259	15259	13700	99009
1824	19418	4469	23159	12808	18029	77883
1825	22293	6096	21998	12051	13546	75984
1826	25854	10739	15465	7523	4517	64098
1827	28918	8963	25553	19420	17171	100025
1828	25176	5909	21216	23949	20028	96278
1829	21916	6835	21522	10958	15900	77131
1830	19910	7007	22576	15318	18999	83810
Som.	241919	65822	218679	139515	158310	824245
1831	26372	1673	23917	19833	14923	86718
1832	36176	5779	24006	27930	12915	106806
1833	23772	4782	19022	21408	14169	83153
1834	30658	4775	19101	20611	12834	87979
1835	27563	6312	17730	27989	14759	94353
1836	36822	7856	19148	22246	23370	109442
1837	20723	9110	22739	28863	18797	100232
1838	24312	15511	17558	25571	17641	100593
1839	30068	9574	12273	14303	12777	78995
1840	26255	15640	29534	25649	22406	119484
Som.	282721	81012	205028	234403	164591	967755
öszvegek öszvege.	524640	146834	423707	373918	322901	1792000
Érték dollarban.	50194466	16361346	21907465	18734186		

Az egyesült statusokba s innen kivitt, valamint emésztésre meghagyott kávé-mennyiség jegyzéke 1821-től 1839-ki september 30-ig, évenként s öszszesen:

Év.	[illegible] t. l	Érték.	Kivitel.	Érték.	kivitelre s önhasználatra hagyott.
	[illegible]d.	Dollar.	Font.	Dollar.	Font.
1821	21273659	4489979	9387596	2087479	1188606[illegible]
1822	25782390	5552649	7267119	1653607	18515271
1823	[illegible]7337732	7098119	20900687	4262699	16437045
1824	[illegible]9224251	5437029	19427227	2923079	1979702[illegible]
1825	45190630	5250828	24512568	3254936	206780[illegible]
1826	37319497	4159558	11584713	1449022	2573478[illegible]
1827	50051986	4464391	21697789	2324784	28354[illegible]
1828	55194697	5192338	16037964	1497097	391567[illegible]
1829	51133538	4588585	18083843	1536565	33049695
1830	51488248	4227021	13124561	1046542	38363687
1831	81757386	6317666	6056629	521527	757007[illegible]
1832	91722329	9099464	55251158	6583344	364711[illegible]
1833	99955020	10567299	24897114	3041689	7505790[illegible]
1834	80153366	8762657	35806861	4288720	4434650[illegible]
1835	103199577	10715466	11446775	133777	9175280[illegible]
1836	93790507	9653053	16143207	1985176	7764730[illegible]
1837	88140403	8657760	12096332	1322254	76044071
1838	88139720	7640217	5267087	502287	82871633
1839	106696992	9744103	6824475	737418	99872517
1840	94996095	8546222	8698334	930398	86297761

VI.

Az egyes statusok megyéinek s középponti és nevezetesb városainak száma. — Népesedési táblák. — Rabszolgák. — Népesség szaporodása. — Az egyes statusoknak és az egész uniónak népessége nemekre s életidőre nézve. — Az egyes statusok lakosai foglalkozásuk szerint.

Az egyes statusok megyéinek s középponti és nevezetesb városainak száma.

Folyó szám.	Statusok és birtokok.	Megyék	Középponti városok	Népesebb városok
1	Maine	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	N. Hampshire	[illegible]	[illegible]	[illegible]
3	Vermont	[illegible]	[illegible]	122
[illegible]	Massachusetts .	[illegible]	[illegible]	215
[illegible]	Rhode-Island .	[illegible]	5	27
[illegible]	Connecticut . .	[illegible]	[illegible]	116
[illegible]	New-York . .	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	New-Jersey . .	[illegible]	[illegible]	10[illegible]
9	Pennsylvania .	[illegible]	5[illegible]	52[illegible]
10	Delaware . . .	[illegible]	[illegible]	9
11	Maryland . . .	[illegible]	2[illegible]	58
12	Virginia	[illegible]	11[illegible]	96
13	É. Carolina . .	65	65	60

Folyó szám.	Statusok és birtokok.	Megyék	Középponti városok	Népesebb városok
14	D. Carolina . .	29	29	53
15	Georgia	93	90	26
16	Alabama	49	45	53
17	Mississippi . . .	56	55	7
18	Louisiana . . .	39	29	31
19	Arcansas . . .	40	31	16
20	Tennessee . . .	72	63	75
21	Kentucky . . .	90	83	47
22	Ohio	79	76	421
23	Michigan	32	27	39
24	Indiana	87	69	159
25	Illinois	87	60	98
26	Missouri	62	40	24
27	Florida-bir. . .	20	16	—
28	Visconsin-bir. .	22	2	—
29	Jowa-birtok . .	18	1	—
30	Columbia-ker. .	2	2	1
	Összesen .	1281	1126	3378

Az egyesült statusok népesedési táblája 1790-iktől 1840-ikig, mint a 6-ik számlálás alkalmával hivatalosan bejelentetett; u. m.

Statusok nevei.	1790	1800	1810	1820	1830	1840
Maine	96540	151719	228705	298335	399955	501793
N. Hampshire .	141899	183762	214360	244161	269328	284574
Vermont . . .	85416	154465	217710	235764	280652	291948
Massachusetts	378417	423245	472040	523287	610408	737699
Rhode-Island .	69110	69122	77031	83059	97199	108830
Connecticut. .	238141	251002	262042	275202	297665	309978
New-York . .	340120	586756	959949	1372812	1918608	2428921
New-Jersey .	184139	211949	249555	277575	320823	373306
Pennsylvania .	434373	602365	810091	1049458	1348233	1724033
Delaware. . .	59098	64273	72674	72749	76748	78085
Maryland . . .	319728	341548	380546	407350	447040	469232
Virginia . . .	748308	880200	974622	1065379	1211405	1239797
É. Carolina . .	393751	478103	555500	638829	737987	753419
D. Carolina . .	249073	345591	415115	502741	581185	594398
Georgia	82548	162101	252433	340433	516823	691392
Alabama . . .	—	—	20845	127901	309527	590756
Mississippi . .	—	8850	40352	75448	136621	375651
Louisiana . . .	—	—	76556	153407	215739	352411
Arcansas . . .	—	—	—	14273	30388	97574
Tennessee . .	35791	105602	261727	422813	681904	829210
Kentucky . . .	73077	220955	406511	564317	687917	779828
Ohio	—	45365	230760	581434	937903	1519467
Michigan . . .	—	—	4762	8896	31639	212267
Indiana	—	4875	24520	147178	343031	685866
Illinois	—	—	12282	55211	157455	476183
Missouri . . .	—	—	20845	66586	140445	383702
Columbia-ker.	—	14093	24023	33039	39834	43712
Florida-birtok	—	—	—	—	34739	54477
Visconsin „	—	—	—	—	—	30945
Jowa „	—	—	—	—	—	43112
Összesen	3929827	5305925	7239814	9638131	12866920	17062566

Az egyesült statusokban létező rabszolgák számát mutató tábla szinte 1790-ik évtől 1840-ig:

Statusok.	1790	1800	1810	1820	1830	1840
Maine . . .	—	—	—	—	—	—
N.Hampshire	158	8	—	—	—	1
Vermont . .	17	—	—	—	—	—
Massachuset.	—	—	—	—	—	—
Rh. Island .	952	381	103	48	17	5
Connecticut	2759	951	310	97	25	17
New-York .	21324	20343	15017	10088	75	4
New Jersey	11423	12422	10851	7657	2254	674
Pennsylvan.	3737	1706	795	211	403	64
Delaware .	8887	6153	4177	4509	3292	2605
Maryland . .	103036	105635	111502	107398	102294	89495
Virginia . .	203427	345796	392518	425153	469757	448987
É. Carolina .	100572	133296	168824	295824	245601	245824
D. Carolina .	107094	146151	196365	258475	315401	327038
Georgia . .	29264	59404	105218	149656	217531	280944
Alabama . .	—	—	—	41879	117549	253532
Mississippi .	—	3489	17088	32814	65659	195211
Louisiana . .	—	—	34660	69064	109588	168452
Arcansas . .	—	—	—	1617	4576	19935
Tennessee .	3417	13584	44535	80107	141603	183019
Kentucky . .	11830	40343	80561	126732	165213	182218
Ohio	—	—	—	—	—	3
Michigan . .	—	—	24	—	32	—
Indiana . . .	—	135	237	190	—	3
Illinois . . .	—	—	168	917	747	331
Missouri . .	—	—	3011	10222	25081	58240
Columbia-k.	—	3244	5395	6377	6119	4694
Florida birt.	—	—	—	—	15501	25717
Wisconsin ,,	—	—	—	—	—	11
Jowa ,,	—	—	—	—	—	16
Összesen .	697897	893041	1191364	1538064	2009031	2487113

Az éjszakamerikai szabad statusok népességének rendkivüli szaporodása az ujabb időkben példa nélküli, s ha jövőben is illy arányban növekednék a népség, számitásom szerint 1850-ik évben 22,500,000, 1860-ban 29,000,000, 1870-ben 39,600,000, 1880-ban 52,600,000, 1890-ikben 69,800,000 és 1900-ban 92,800,000 lélekre rugna fel.

Az egyes statusokban szaporodott a népesedés öszvegre s percentre nézve az utolsó tiz évben, azaz: 1830-iktól 1840-ikig, mint következik:

Statusok.	Szaporodott lélekkel.	Szaporodott percenttel.
Maine	101838	$25^{16}/_{100}$
New-Hamsphire	15246	$5^{66}/_{100}$
Vermont	11296	$4^{3}/_{100}$
Massachusetts	127291	$20^{89}/_{100}$
Rhode-Island	11631	$11^{95}/_{100}$
Connecticut	12313	$4^{13}/_{100}$
New-York	510313	$26^{59}/_{100}$
„ Jersey	52483	$16^{35}/_{100}$
Pennsylvania	375800	$27^{87}/_{100}$
Delaware	1337	$1^{76}/_{100}$
Maryland	22192	$4^{96}/_{100}$
Virginia	28392	$2^{34}/_{100}$
É. Carolina	15432	$2^{9}/_{100}$
D. Carolina	13213	$2^{27}/_{100}$
Georgia	174569	$33^{77}/_{100}$
Alabama	281229	$90^{86}/_{100}$
Mississippi	239030	$174^{95}/_{100}$
Luisiana	136672	$63^{35}/_{100}$
Arcansas	67186	$221^{9}/_{100}$
Tennessee	147308	$21^{60}/_{100}$
Kentucky	91911	$13^{36}/_{100}$
Ohio	581564	62
Michigan	180628	$560^{90}/_{100}$
Indiana	342835	$99^{94}/_{100}$
Illinois	318728	$202^{42}/_{100}$
Missouri	243257	$173^{20}/_{100}$
Florida	19747	$56^{85}/_{100}$
Columbia	3878	$9^{73}/_{100}$
Wisconsis és Jowa	70422	$1937^{33}/_{100}$
Az egész unióban szaporodott tehát a népesedés	4201374	$32^{66}/_{100}$

A fejenkénti szaporodás szerint osztályozva az egyes statusok igy következnek egymás után:

Szám.	Statusok.	Szám.	Statusok.
1	Ohio.	16	Jowa s Wisconsin.
2	New-York.	17	Arcansas.
3	Pennsylvania.	18	New-Jersey.
4	Indiana.	19	Virginia.
5	Illinois.	20	Maryland.
6	Alabama.	21	Florida.
7	Missouri.	22	Éjszak-Carolina.
8	Mississippi.	23	New-Hampshire.
9	Michigan.	24	Déli-Carolina.
10	Georgia.	25	Connecticut.
11	Tennessee.	26	Rhode-Island.
12	Louisiana.	27	Vermont.
13	Massachusetts.	28	Columbia.
14	Maine.	29	Delaware.
15	Kentucky.		

A percentualis szaporodás szerint osztályozva pedig igy:

Szám.	Statusok.	Szám.	Statusok.
1	Wisconsin s Jowa.	16	Tennessee.
2	Michigan.	17	Massachusetts.
3	Arcansas.	18	New-Jersey.
4	Illinois.	19	Kentucky.
5	Mississippi.	20	Rhode-Island.
6	Missouri.	21	Columbia.
7	Indiana.	22	New-Hampshire.
8	Alabama.	23	Maryland.
9	Louisiana.	24	Connecticut.
10	Ohio.	25	Vermont.
11	Florida.	26	Virginia.
12	Georgia.	27	Déli-Carolina.
13	Pennsylvania.	28	Éjszak-Carolina.
14	New-York.	29	Delaware.
15	Maine.		

Az egyes statusoknak s egész uniónak

Statusok és birtokok.	I. Szabad					
	5 éven alul.	5—10 év	10—15 év	15—20 év	20—30 év	30—40 év
Maine . . .	40532	35671	31691	27740	42266	29864
N. Hampshire	18435	17300	16929	15663	22170	16381
Massachusett.	47313	40296	37971	37069	76285	52283
Rhode-Island	7121	5947	5659	9878	9878	6793
Connecticut .	19021	17420	17270	16718	26097	19056
Vermont . .	21786	19069	17551	16999	23006	17596
N. York . .	187730	158107	139752	130094	230981	158194
N. Jersey . .	28827	23809	21951	19308	31052	21553
Pennsylvania	149180	117351	101522	89825	152624	99421
Delaware . .	4939	3957	3581	3104	5722	3549
Maryland . .	26921	20573	18351	16218	30028	20732
Virginia . .	69308	53485	45822	38263	63465	41141
É. Carolina .	46413	37011	31473	24819	38756	24254
D. Carolina .	24828	19360	16621	13719	22489	13774
Georgia . .	43759	33899	21136	20897	34696	22196
Alabama . .	36611	28215	22819	16222	31455	19340
Mississippi .	19542	14164	11475	8662	20084	11995
Louisiana . .	13835	10736	7848	7218	20795	16304
Tennessee . .	67182	53821	44489	32218	51112	31323
Kentucky . .	59290	46242	39190	32611	53265	32206
Ohio	144582	115832	96697	81431	138755	85944
Indiana . . .	70468	57457	46129	36599	60002	37565
Illinois . . .	48363	37278	31062	24876	52560	31428
Missouri . .	34597	26054	21222	16784	37772	20568
Arcansas . .	8067	6331	5077	3868	8532	5129
Michigan . .	13484	16054	12839	10887	22759	16025
Florida . . .	2455	1947	1520	1305	4388	2801
Wisconsin .	2627	1793	1303	1344	6328	3348
Jowa	4380	3138	2475	2179	6207	3310
Columbia . .	2354	1755	1764	1728	2891	1953
Összesen . .	1270790	1024072	879499	756022	1322440	866431

népesedése nemekre s életidőre nézve.

f e h é r	f é r f i a k.						
40—50	50—60	60—70	70-80	80-90	90-100	Százon felül.	Összesen.
é v i g.							
19948	12551	7408	4152	1041	120	5	252989
12915	8690	5485	3447	1084	103	2	139004
30161	19432	11432	6473	1914	195	17	360679
4452	2799	1570	862	287	20	—	51362
13355	9121	5727	3381	1034	92	8	148300
12817	7982	5454	3137	884	84	13	146378
97542	54975	30869	14649	3984	379	56	1207357
13949	8526	4887	2459	660	67	7	177055
64366	37933	20268	9224	2453	240	63	844770
2117	1270	682	268	61	5	4	29259
12628	7258	3899	1533	417	64	16	158636
27465	16670	9673	4458	1241	196	26	371223
16799	10432	6365	2830	741	125	29	240047
9132	5615	3059	1418	409	50	22	130496
13886	7623	4240	1641	455	87	19	210534
11783	6024	2886	997	273	47	20	176692
6001	3289	1430	466	130	14	4	97256
7940	3309	1206	410	102	26	18	89747
19369	12755	7140	3039	855	109	22	325434
19958	11809	6639	3092	860	130	31	305323
54992	30298	18182	6778	1617	200	52	775360
21678	13789	6195	2258	551	68	14	352773
15809	8755	3660	1119	257	35	13	255235
11384	5620	2439	814	183	28	5	173470
2751	1194	523	162	35	4	3	42211
8276	4442	1903	623	88	12	3	113395
1193	530	220	73	20	3	1	16156
1191	554	201	55	10	2	1	18757
1512	698	272	73	12	—	—	24256
1201	724	312	115	21	2	2	14822
536568	314505	174226	80051	21679	2507	476	7249276

Statusok és birtokok.	II. Szabad					
	5 éven alul.	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40
		évig.				
Maine	38185	34458	30044	27940	42165	29046
N. Hampshire .	17059	16693	15689	15457	24679	18269
Massachusetts.	45313	40115	36832	40360	74250	49324
Rhode-Island .	6540	5812	5710	6030	10833	7138
Connecticut .	18253	16889	15964	16478	27120	20110
Vermont . . .	20379	18877	16677	15744	24225	18163
N. York . . .	180769	154525	134977	137414	227137	143882
N. Jersey . .	27505	23161	20362	19707	31514	20530
Pennsylvania .	141786	115570	97972	96692	153803	92864
Delaware . .	4751	3859	3404	3337	5707	3469
Maryland. . .	25608	19978	17560	18349	31021	19343
Virginia . . .	65256	52264	43996	42475	65797	40082
É. Carolina. .	43637	35221	29646	26965	43132	25906
D. Carolina . .	23639	18741	15822	14392	22392	13471
Georgia . . .	40579	32080	25993	22395	31705	19603
Alabama . . .	33917	26804	21786	17911	25571	15152
Mississippi . .	18235	13328	10919	8911	14464	7847
Louisiana . .	13718	10395	7760	7947	13602	7907
Tennessee . .	62684	51013	42327	35965	51907	30597
Kentucky . .	55419	44022	37298	33207	47970	28608
Ohio	137725	110949	91294	84872	127730	75799
Indiana. . . .	66397	53805	42890	36904	55176	32708
Illinois	44775	34913	28496	24078	38823	22676
Missouri . . .	32600	24321	19679	16952	26330	14889
Arcansas . . .	8108	5853	4869	3911	5881	3317
Michigan . . .	18401	15089	11798	10819	18706	11864
Florida	2241	1761	1448	1322	2220	1219
Wisconsin . .	2528	1962	1289	1200	2713	1423
Jowa	4082	2962	2188	2064	3789	1865
Columbia . .	2294	1771	1899	2077	3030	2026
Összesen .	1203349	986921	836588	792168	1253395	779097

f e h é r n ő n e m.							
40—50	50—60	60—70	70-80	80-90	90-100	100 év felül.	Összesen.
é v i g.							
20024	12304	7703	4122	1274	174	10	247449
14183	9824	6702	4000	1388	181	8	145032
33109	22684	14648	8387	2955	375	2	368351
4891	3430	2176	1196	444	59	2	54225
14863	10792	7220	4274	1436	153	4	153556
12807	8612	5423	2875	951	100	7	144840
90163	53496	30190	14281	4152	522	25	1171533
14009	8841	5253	2769	803	82	3	174533
60838	37965	21007	9783	2725	316	24	831345
2173	1341	839	320	92	9	3	29302
12477	7859	4376	1801	534	95	8	159081
26928	16865	9986	4468	1256	202	40	369745
18114	11374	6754	2943	962	150	19	244823
9145	5551	3168	1443	430	74	21	128588
12300	6795	3679	1485	443	79	25	81818
9184	4647	2407	847	205	45	14	197161
4284	2250	1075	381	96	22	6	158493
4099	1967	891	328	81	19	1	68710
19198	11535	6465	2617	732	126	27	315193
18050	10907	6029	2525	735	137	23	284930
48588	28037	14636	5592	1345	173	22	726762
19967	10759	5035	1780	436	59	9	325925
12712	6514	2941	866	184	39	2	217019
8580	4259	2019	634	131	21	3	150418
1715	805	357	113	30	3	1	34963
6109	3394	1441	451	80	11	2	98165
704	354	156	49	10	2	1	11487
612	360	128	37	7	2	1	11992
979	494	187	51	6	—	1	18668
1338	795	413	149	41	1	1	15835
502143	304810	173299	80562	23964	3231	315	6939942

Az egyes statusokban és egész unióban létező szabad

Statusok és birtokok.	I. Szabad szines férfiak.						
	10 év. alul.	10–24	24–36	36–55	55–100	100 év felül.	Összesen.
		é	v	i	g.		
Maine	149	231	135	137	67	1	720
N. Hampshire .	57	68	42	48	33	—	248
Massachusetts .	908	1119	1144	871	306	6	4654
Rhode-Island .	355	388	319	242	109	—	1413
Connecticut .	935	1165	710	746	331	4	3891
Vermont . . .	91	99	74	60	38	2	364
New-York . .	6008	6370	5711	4221	1476	23	23809
New-Jersey .	3079	3429	1978	1639	711	4	10780
Pennsylvania .	6245	6192	5182	3697	1400	36	22752
Delaware . . .	2740	2679	1392	1163	645	7	8626
Maryland . .	9460	7727	4772	4670	2494	50	29173
Virginia . . .	7958	7165	3898	3135	1652	20	23818
É. Carolina .	3962	3593	1665	1255	734	18	11227
D. Carolina .	1403	1105	677	405	262	12	3864
Georgia . . .	427	375	232	195	137	8	1374
Alabama . . .	301	296	170	152	107	4	271
Mississippi . .	228	168	125	114	76	4	715
Louisiana . . .	4015	3207	2074	1581	683	26	11526
Tennessee . .	973	772	372	379	294	6	2796
Kentucky . . .	1048	786	534	754	629	10	3761
Ohio	2560	2688	1719	1175	579	19	8740
Indiana . . .	1258	1119	620	497	229	8	3731
Illinois	548	568	377	265	117	1	1876
Missouri . . .	193	195	266	154	74	1	883
Arcansas . . .	77	56	62	34	16	3	248
Michigan . . .	93	103	119	62	16	—	393
Florida	108	125	87	49	29	—	398
Wisconsin . .	16	32	28	19	6	—	101
Jowa	20	31	22	14	6	—	93
Columbia . . .	1168	948	562	525	237	13	3453
Összesen	56323	52799	35308	28258	13493	286	186457

szines személyek nemekre s életidőre nézve.

II. Szabad szines nőnem.						
10 éven alul.	10–24 é	24–36 v	36–55 i	55 — 100 g.	100 év felül.	Összesen.
147	195	128	109	54	2	635
50	66	54	61	56	2	289
899	1058	868	771	417	2	4015
318	489	425	360	232	1	1825
967	1238	860	715	433	1	4215
76	106	65	76	43	—	366
6032	6951	6809	4454	1928	44	26218
2834	3106	2079	1485	748	12	10264
6264	7426	6071	3806	1505	30	25102
2618	2459	1415	1127	662	14	8293
9134	8626	6686	5423	2902	76	32847
7899	7616	4871	3556	2046	36	26024
3704	3475	2043	1454	801	28	11505
1392	1272	858	545	338	7	4412
375	381	229	192	178	24	1379
271	313	188	124	404	9	1009
181	151	133	122	59	5	651
4163	3679	2971	2164	986	13	13976
881	742	445	367	285	8	2728
936	800	536	680	593	11	3556
2630	2784	1640	1053	487	8	8602
1112	1100	592	413	215	2	3434
536	570	311	201	102	2	1722
152	159	152	133	89	6	691
67	60	35	32	21	2	217
80	98	76	46	13	1	314
108	123	78	75	35	—	419
21	27	20	12	4	—	84
14	39	8	16	2	—	79
1208	1455	1027	813	390	15	4908
55069	56562	41673	30385	15728	361	199778

Az egyes statusokban és egész unióban létező

Statusok és birtokok.	I. Rabszolgák.						
	10 éven alul.	10—24 évig	24—36 évig	36—55 évig	55-10 évig	100év felül.	Összesen.
Maine . . .	—	—	—	—	—	—	—
N. Hampshire	—	—	—	—	—	—	—
Massachusetts	—	—	—	—	—	—	—
Rhode-Island	—	—	—	—	1	—	1
Connecticut .	—	—	—	5	3	—	8
Vermont . .	—	—	—	—	—	—	—
New-York .	—	—	—	—	—	—	—
New-Jersey .	1	1	7	137	157	—	303
Pennsylvania	12	20	—	—	3	—	35
Delaware . .	442	676	170	53	30	—	1371
Maryland . .	14996	15440	7725	5218	2522	58	45959
Virginia . .	76847	68751	40194	30380	12398	91	228661
É. Carolina .	44854	38419	19636	14053	6512	72	123546
D. Carolina .	52642	46137	30373	20751	8650	125	158527
Georgia . .	48933	43630	24953	16319	5374	126	139335
Alabama . .	43767	41293	25812	12802	3626	60	127360
Mississippi . .	31736	31564	22008	10120	2537	38	98003
Louisiana . .	22703	23572	24717	12699	2769	69	86529
Tennessee . .	34115	30833	15068	8665	2717	29	91477
Kentucky . .	32531	31627	15095	9054	2657	40	91004
Ohio	—	—	1	1	—	—	2
Indiana . . .	—	—	—	1	—	—	1
Illinois . . .	53	63	30	15	6	1	168
Missouri . .	10873	10718	4269	2329	536	17	28742
Arcansas . .	3450	3514	2069	890	182	14	10119
Michigan . .	—	—	—	—	—	—	—
Florida . . .	4044	4070	2907	1496	512	9	13038
Wisconsin .	1	3	—	—	—	—	4
Jowa	1	3	1	1	—	—	6
Columbia . .	598	747	338	275	96	4	2058
Összesen	422509	391131	235373	145264	51288	753	1246408

rabszemélyek nemekre s életidőre nézve.

II. Rabszolgálók.						
10 éven alul.	10—24 évig.	24—36 évig.	36—55 évig.	55-100 évig.	100 év felül.	Összesen.
—	—	—	—	—	—	—
—		—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	3	—	4
—	—	—	1	8	—	9
—	—	—	—	—	—	—
1	2	—	—	1	—	4
—	4	7	168	190	2	371
8	8	—	1	11	1	29
375	551	194	76	37	1	1234
14551	14383	7537	4732	2297	36	43536
75703	65814	38372	27781	12636	120	220326
44190	39910	20292	13374	6421	84	122271
54527	48589	34589	22403	8506	84	168360
48445	44348	27557	16265	4922	72	691392
43663	40818	26491	12023	3130	47	126172
31972	32358	21670	9019	2162	27	97208
23158	24804	22373	9441	2114	38	81923
33705	30356	15635	9021	2832	33	91582
32713	30818	15058	9645	2998	22	91254
—	1	—	—	—	—	1
—	2	—	—	—	—	2
53	59	20	24	7	—	163
104799	10926	4887	2588	644	4	29498
3302	3558	1930	849	174	3	9816
—	—	—	—	—	—	—
3992	4120	2673	1446	440	8	12679
2	1	1	2	1	—	7
1	5	3	1	—	—	10
630	977	498	370	158	3	2636
421470	390075	239787	139201	49692	580	1240705

Az egyesült statusokban létező szabad fehér s szines szolgálók

Statusok és birtokok.	Szabad fehér		Szabad
	férfiu.	nőnem.	férfiu.
Maine	252989	247449	720
N. Hampshire . . .	139004	145032	248
Massachusetts . .	360679	368351	4654
Rhode-Island . . .	51362	54225	1413
Connecticut. . . .	148300	153556	3891
Vermont	146378	144840	364
New-York	1207357	1171533	23809
New-Jersey . . .	177055	174533	10780
Pennsylvania . . .	844770	831345	22752
Delaware	29259	29302	8626
Maryland	158636	159081	29173
Virginia	371223	369745	23818
É. Carolina	240047	244823	11227
D. Carolina	130496	128588	3864
Georgia	210534	197161	1374
Alabama	176692	158493	1030
Mississippi	92256	81818	715
Louisiana	89747	68710	11526
Tennessee	325434	315193	2796
Kentucky	305323	284930	3761
Ohio	775360	726762	8740
Indiana	352773	325925	3731
Illinois	255235	217017	1876
Missouri	173470	150418	883
Arcansas	42211	34963	248
Michigan	113395	98165	393
Florida	16456	11487	398
Wisconsin	18757	11992	101
Jowa	24256	18668	93
D. Columbia . . .	14822	15835	3453
Összesen .	7249276	6939942	186457

A hadi hajókon szolgálatban levő személyek junius

Az egész népesedés az

férfiak s nőnemüek, valamint a rabszolgák és rab-
összes jegyzéke.

szines nőnem.	Rabszolgák.	Rabszolgálók.	Összesen.
635	—	—	501793
289	—	1	284574
4015	—	—	737699
1825	1	4	108830
4214	8	9	309978
366	—	—	291948
26218	—	4	2428921
10264	303	371	373306
25102	35	29	1724033
8293	1371	1234	78085
32847	45959	43536	469232
26024	228661	220326	1239797
11505	123546	122271	753419
4412	158678	168360	594398
1379	139335	141609	691392
1009	127360	126172	590756
651	98003	97208	375651
13976	86529	81923	352411
2728	91477	91582	829210
3556	91004	91254	779828
8602	2	1	1519467
3434	1	2	685866
1722	168	163	476183
691	28742	29498	383702
217	10119	9816	97574
314	—	—	212267
419	13038	12679	54477
84	4	7	30945
79	6	10	43112
4908	2058	2636	43712
199778	1246408	1240705	17062566
1-jén 1840			6100
egyesült statusokban			17068766

Az egyes statusokban létező különféle

Statusok és birtokok.	Foglalatoskodó személyek száma.						
	Bányákban.	Mezei-gazdaságnál.	Kereskedésnél.	Gároknál és kézmüveknél.	Tengeri hajókázásnál.	Folyói s tói hajókázásnál.	Különféle mesterségeknél.
Maine . . .	36	101630	2921	21879	10091	539	1889
N. Hampshire	13	77949	1379	17826	452	198	1640
Massachusetts	499	87837	8063	85176	27153	372	3804
Rhode-Island	35	16617	1348	21271	1717	228	457
Connecticut .	151	56955	2743	27932	2700	431	1666
Vermont . .	77	73150	1303	13174	41	146	1563
New-York .	1898	455954	28468	173193	5511	10167	14111
New-Jersey .	266	56701	2283	27004	1143	1625	1627
Pennsylvania	4603	207533	15338	105883	1815	3951	6706
Delaware . .	5	16015	467	4060	401	235	199
Maryland . .	313	69851	3249	21325	721	1519	1647
Virginia . .	1995	318771	6361	54147	582	2952	3866
É. Carolina .	589	217095	1737	14322	327	379	1086
D. Carolina .	51	198363	1958	10325	381	348	1481
Georgia . . .	574	209383	2428	7984	262	352	1250
Alabama . .	96	177439	2212	7195	256	758	1514
Mississippi. .	14	139724	1303	4151	33	100	1506
Louisiana . .	—	79289	8549	7565	1322	662	1018
Tennessee . .	103	227739	2217	17815	55	302	2042
Kentucky . .	331	197738	3448	23217	44	968	2487
Ohio	704	272579	9201	66265	212	3323	5663
Indiana . . .	233	148806	3076	20590	89	627	2257
Illinois . . .	782	105337	2506	13185	63	310	2021
Missouri . . .	742	92408	2522	11100	39	1885	1469
Arcansas . .	41	26355	215	1173	3	39	301
Michigan . .	40	56521	728	6890	24	166	904
Florida . . .	1	12117	481	1177	435	118	204
Wisconsin . .	794	7047	479	1814	14	209	259
Jowa	217	10469	355	1629	13	78	365
Columbia . .	—	384	240	2278	126	80	200
Összesen	15283	3717756	117575	791545	56025	33067	65236

foglalatosságu személyek jegyzéke.

A szabaditó háboru alkalmával megmaradt nyugalmazott vitézek s a többi nyugpénzt huzó egyedek száma.	Fehérek.					
	Siket-némák.			Vakok.	Őrültek kormányi költséggel ellátott száma.	Magány költségen levő őrültek száma.
	14 év. alul.	15-25 évig.	25 év. felül.			
1409	47	73	102	180	207	330
1408	43	41	97	153	180	306
2462	56	63	154	308	471	600
601	15	25	34	63	117	86
1666	60	141	108	143	114	384
1320	27	19	89	101	144	254
4089	269	362	408	875	683	1463
472	33	29	102	126	144	225
1251	225	225	331	540	469	1477
4	18	15	12	15	22	30
94	43	58	77	165	133	254
993	133	111	209	426	317	731
609	82	80	118	223	152	428
318	40	41	59	133	91	285
325	78	62	53	136	51	243
192	72	53	48	113	39	193
63	25	16	23	43	14	102
12	14	17	11	37	6	49
895	102	93	96	255	103	596
886	120	128	152	236	305	490
875	167	198	194	372	363	832
380	112	91	94	135	110	377
195	54	48	53	86	36	177
122	48	32	46	82	42	160
24	18	11	11	26	9	36
90	7	9	15	25	2	37
16	6	4	4	9	1	9
9	1	4	—	9	1	7
2	3	2	5	3	2	5
15	1	5	2	6	1	13
20797	1919	2056	2707	5024	4329	10179

Statusok és birtokok.	S z i n e s.				N e v e-	
	Siket-némák.	Vakok.	őrültek. Magány költségen	korm. levők.	Tudományos egyetemek.	Ezekbeni tanulók száma.
	S z á m a.					
Maine	13	10	56	38	4	266
N. Hampshire.	9	3	8	11	2	433
Massachusetts.	17	22	27	173	4	769
Rhode-Island .	3	1	8	5	2	321
Connecticut .	8	13	20	24	4	832
Vermont . . .	2	2	9	4	3	233
New-York . .	68	91	138	56	12	1285
New-Jersey .	15	26	46	27	3	413
Pennsylvania .	51	96	132	55	20	2031
Delaware. . .	8	18	21	7	1	23
Maryland . .	66	91	99	42	12	813
Virginia . . .	150	466	326	58	13	1097
É. Carolina .	74	167	192	29	2	158
D. Carolina .	78	156	121	16	1	168
Georgia . . .	64	151	108	26	11	622
Alabama . . .	53	96	100	25	2	152
Mississippi . .	28	69	66	16	7	454
Louisiana. . .	17	36	38	7	12	989
Tennessee . .	67	99	124	28	8	492
Kentucky. . .	77	141	132	48	10	1419
Ohio	33	33	103	62	18	1717
Indiana . . .	15	19	47	28	4	322
Illinois	24	10	65	14	5	311
Missouri . . .	27	42	50	18	6	495
Arcansas . . .	2	8	13	8	—	—
Michigan . . .	2	4	21	5	5	158
Florida. . . .	2	10	12	—	—	—
Wisconsin . .	—	—	3	—	—	—
Jowa	4	3	4	—	—	—
Columbia. . .	4	9	4	3	2	224
Összesen	977	1892	2093	833	173	16233

l é s i	i s	m e r	e t e k.		
Akademiák és gymnasiumok.	Ezekbeni tanulók száma.	Kisebb iskolák.	Ezekbeni tanulók száma.	Kormány költségén tanulók.	Fehérek 20 éven felül, kik semirni, sem olvasni nem tudnak.
86	8477	3385	164477	60212	3241
68	5799	2127	83632	7715	942
251	16746	3362	160257	158351	4448
52	3664	434	17355	10749	1614
127	4865	1619	63739	10912	526
46	4113	2402	82817	14701	2270
505	34715	10593	502367	27075	44452
66	3027	1207	52583	7128	6385
290	15970	4968	179989	73908	33940
20	764	152	6924	1571	4832
127	4178	567	16982	6565	11605
382	11083	1561	35331	9791	58787
141	4398	632	14937	124	56609
117	4326	566	12520	3524	20615
176	7878	601	15561	1333	30717
144	5018	639	16243	3213	22592
71	2553	382	8236	107	8360
52	1995	179	3573	1190	4861
152	5539	983	25090	6907	58531
116	4906	952	24641	429	40010
73	4310	5186	218609	51812	35394
54	2946	5121	48189	6929	38100
42	1967	1241	34876	1683	27502
47	1926	642	16788	526	19457
8	300	113	2614	—	6567
12	485	975	29701	998	2173
18	732	51	925	14	1303
2	65	77	1937	315	1701
1	25	63	1500	—	1118
26	1389	29	851	482	1033
3242	164159	47209	1845244	468264	549693

VII.

Föiskolák. — Vallási tárgyak. — Romai catholicusok. — Püspöki megyék. — Nevezetesb hitvallások jegyzéke.

Az éjszakamerikai egyesült statusok föiskolái.

1. Hittani föiskolák (collegia) $184^0/_1$.

Hitek s vallások.	Collegiumok.	Tanitók.	Tanitványok.	Könyvtárban létező könyvek.
	Száma.			
Congregationalisták	6	19	1746	32718
Presbyterianusok .	13	36	2070	54732
Episcopalisok . . .	3	12	459	11260
Baptisták	8	18	489	9850
Reformatusok . . .	4	9	265	4000
Lutheranusok . . .	4	7	189	9800
Associatisták . . .	1	2	69	1600
Összesen .	39	103	2287	123960

A romai-catholicusok seminariumainak s a többi vallásuak papnevendék-házainak jegyzékét eddig kezemhez nem kaphattam, ezeket tehát jelen munkám folytatásában közlendem. A romai-catholicusokra

nézve addig is megjegyzem, hogy Boston, New-York, Philadelphia, Baltimore, Richmond, Charleston, Mobile, New-Orleans, Natchez, Bardstown, Nashville, Cincinnati, Vincennes, St. Louis s Detroit városokban papnevendék-házak léteznek.

2. Jogtani föiskola $18^{41}/_{42}$ tiz létezett: Cambridge (Massachusettsban), New-Hawen (Connecticutban), New-York, Charlisle (Pennsylvainában), Williamsburg és Charlotteville (Virginiában), Raleigh s Mokville (Éjszak-Carolinában), Lexington (Kentuckyban) és Cincinnati (Ohióban) városokban 19 tanitóval és 392 tanitványnyal. Ezen iskolákba sokkal kevesebben járnak, mint a többi tudományos intézetekbe. Az elsö jogtani iskola felállitatott Litchfieldben (Connecticutban) 1798-ban s ezen évtöl 1827-ig (mellyben megszünt) 730 tanulót számlált.

3. Az orvostani föiskolák száma $18^{41}/_{42}$-ben 31 volt, 155 tanitóval és 2447 tanulóval. — 1791-töl 1838 évig bezárólag tanárczimet nyertek 11,388-an vagy 47 év alatt átméröleg 242-en, magában értődvén, hogy az elsö években alig lehete egy tizedrésze a mostani számhoz képest.

4. Bölcsészeti föiskola ($18^{41}/_{42}$) 101 volt, 93 elnökkel, 778 tanitóval és 45,441 tanulóval; könyvtáraik köteteinek száma 445,475.

Vallási tárgyak.

1. Romai-catholica anyaegyház.

Az egyesült statusok 16 püspök-megyére osztvák, 13 püspök- és 3 coadjutorral egy érsek kor-

mánya alatt. Az 1-höz Maine, Vermont, New-Hampshire, Massachusetts, Rhode-Island és Connecticut, a 2-hoz New-York s New-Jersey egy része, a 3-hoz New-Jersey másik része, Pennsylzania és Delaware, a 4-hez Maryland és Columbia kerület, az 5-hez Virginia, a 6-hoz Éjszaki s Déli Carolina és Georgia, a 7-hez Alabama és Florida, a 8-hoz Louisiana, a 9-hez Mississippi, a 10-hez Kentucky, a 11-hez Tennessee, a 12-hez Ohio, a 13-hoz Indiana és Illinois, a 14-hez Missouri s Arcansas, a 15-hez Michigan és Wisconsin, a 16-hoz pedig Jowa tartozik.

A mostani érsek Eccleston Sámuel, a püspökök pedig: Tenwik Benedek, Dubois János, Comwell Henrik, Englend János, Portier Mihály, Blanc Antal, Flaget Benedek, Miles Rikard, Burcell János, De la Hailandier Károly, Rosati József, Reze Friderik, Loras Mátyás. Püspöki coadjutorok: Hughes János, Kenrick Pál János, Chabrat György János. — Az első római-catholicus püspök az egyesült statusokban 1790-ik évben szenteltetett fel.

A romai-catholicusok száma főkép az europai bevándorlás óta sebesen növekedett; 1841-ik év elején már 512 romai-catholicus templom, 394 kápolna, 545 plebános, 18 collegium, 17 seminarium, 31 apáczazárda, 49 nőakademia, 72 irgalmi intézet és 8 egyházi időszakirat létezett az egyesült statusokban.

A protestans episcopalis vallás 27 egyházi megyében 21 püspököt s 1011 predikátort számlál.

A methodistai episcopalis vallásuaknak 6 püspökük van, kik azonban nincsenek különös megyékre szoritva, hanem hatóságuk az egész unióra kiterjed, s legtöbb idejüket az uniónak minden irányban beutazásával töltik.

A nevezetesb hitvallások jegyzéke.

Vallások.	Főtemplomok vagy gyülekezetek.	Plebánosok, predikátorok stb.	Közelitőlegi szám.
Romai-catholicusok	512	545	800000
Baptisták	7130	4907	4300000
Christianiták	1000	800	300000
Congregationalisták	1300	1500	1400000
Hollandiai reformat.	197	192	450000
Episcopálok	950	849	600000
Barátok	500	—	100000
Német reformatusok	600	180	145000
Zsidók	—	—	15000
Lutheranusok . . .	750	267	540000
Menoniták	200	—	260000
Methodisták	—	3506	3000000
Morvai testvérek .	24	33	12000
Mormoniták	—	—	12000
Uj-Jerusalemiták .	27	33	5000
Presbyterianusok .	3744	2898	2175000
Shakerek	15	45	6000
Tunkerek	40	40	30000
Unitariusok	200	174	180000
Universalisták . . .	653	317	600000
Összesen .	17842	16286	14930000

VIII.

A szabad Éjszakamerika és Canada jelesebb városainak éjszaki szélessége s nyugoti hossza és Washington fővárostóli távolsága. — Különféle időjárási jegyzetek. — Hófergetegek, hómennyiség. — Gyümölcsfák virágzásának ideje. — Egyes statusok bankjai. — Vasutak.

A szabad Éjszakamerika s Canada jelesebb városainak éjszaki szélessége s nyugoti hossza és Washington fővárostóli távolsága.

Városok.	Status, mellyben a város fekszik.	Éjszaki szélesség.			Nyugoti hossz.			távolság Washingtontól
		fk.	1p.	2p.	fk.	1p.	2p.	am. m.
Albany	New-York . . .	42	39	3	73	44	79	376
Alexandria . . .	Columbia kerület	38	49	—	77	4	—	6
Amherst	Massachusetts .	42	22	13	72	31	36	383
Annapolis . . .	Maryland . . .	38	58	35	76	33	—	37
Auburn	New-York . . .	42	55	—	76	28	—	339
Augusta	Georgia	33	28	—	81	54	—	580
Augusta	Maine	44	18	43	69	50	—	595
Bakers Island .	Massachusetts. .	42	32	11	70	47	37	452
Baltimore . . .	Maryland. . . .	37	19	23	76	37	30	28
Bangor	Maine	44	47	50	68	47	—	661
Barnstable . . .	Massachusetts. .	41	42	7	70	18	16	466
Batavia	New-York . . .	42	59	—	78	13	—	370
Beaufort	D. Carolina. . .	32	25	57	80	41	23	629

Városok.	Status, melly-ben a város fekszik.	Éjszaki szélesség.			Nyugoti hossz.			távolság Washingtontól
		fk.	1p.	2p.	fk.	1p.	2p.	am. m.
Boston.	Massachusetts. .	42	21	22	71	4	9	432
Bridgeport . . .	Connecticut . .	41	10	31	73	11	46	284
Bristol	Rhode-Island . .	41	40	3	71	17	19	409
Brooklyn . . .	New-York . . .	40	41	50	73	59	30	227
Brunswick . . .	Maine	43	53	—	69	51	1	568
Bufface	New-York . . .	42	53	—	78	55	—	376
Burlington . . .	New-Jersey . .	40	5	10	74	52	37	156
Burlington . . .	Vermont	47	27	—	73	10	—	440
Cambridge . . .	Massachusetts. .	42	22	21	71	7	38	431
Camden	D. Carolina . .	34	17	—	80	33	—	467
Canandaigua . .	New-York . . .	42	54	—	77	17	—	336
Cape Ann . . .	Massachusetts. .	42	38	18	70	34	44	470
Cape Cod . . .	Massachusetts. .	42	2	22	70	4	9	507
Charleston . . .	D. Carolina . . .	32	46	33	79	57	27	544
Charlestown . .	Massachusetts. .	42	22	—	71	3	33	433
Chicago	Illinois	40	—	—	87	35	—	763
Cincinnati . . .	Ohio	39	5	54	84	27	—	497
Columbia . . .	D. Carolina . . .	33	57	—	81	7	—	500
Columbus . . .	Ohio	39	57	—	83	3	—	396
Concord	N. Hampshire . .	43	12	29	71	29	—	474
Dedham	Massachusetts. .	42	14	52	71	10	49	422
Detroit	Michigan . . .	42	24	—	82	58	—	526
Dorchester . . .	Massachusetts. .	42	19	10	71	4	19	432
Dover	Delaware . . .	39	10	—	75	30	—	114
Douer	N. Hampshire. .	43	13	—	70	54	—	490
Easton	Maryland. . . .	38	46	10	76	8	—	80
Easport	Maine	44	54	—	66	56	—	778
Edenton	É. Carolina. . .	39	—	—	77	7	—	284
Exeter	N. Hampshire. .	42	58	—	70	55	—	474
Frankfurt . . .	Kentucky . . .	38	14	—	84	40	—	551
Frederik	Maryland . . .	39	24	—	77	18	—	43
Frederiksburg .	Virginia	38	34	—	77	38	—	56
Georgetown . .	D. Carolina. . .	33	21	—	79	17	—	482
Gloucester . . .	Massachusetts. .	42	36	44	70	40	19	462
Grennfield . . .	Massachusetts. .	42	35	16	72	36	39	396

Városok.	Status, melly-ben a város fekszik.	Éjszaki szélesség.			Nyugoti hossz.			távol-ság Was-hing-tontól.
		fk.	1p.	2p.	ft.	1p.	2p.	am. m.
Hagerstown . .	Maryland . . .	39	37	—	77	35	—	68
Halifax	É. Carolina . . .	44	39	20	63	36	40	936
Hallovell	Maine	44	17	—	69	50	—	593
Harrisburg . . .	Pennsylvania . .	40	16	—	76	50	—	110
Hartford	Connecticut . .	41	45	59	72	40	45	335
Holme 's Hole .	Massachusetts . .	41	27	15	70	36	38	457
Hudson	New-York . . .	42	41	—	73	46	—	345
Huntsville . . .	Alabama	34	36	—	86	57	—	726
Indianapolis . .	Indiana	39	59	—	86	5	—	573
Ipswich	Massachusetts . .	42	41	2	70	16	27	462
Jackson	Mississippi . . .	32	23	—	90	8	—	1035
Jefferson	Missouri	38	36	—	92	8	—	980
Kingston	Canada	44	8	—	76	40	—	456
Knoxville . . .	Tennessee . . .	35	59	—	83	54	—	516
Lancaster . . .	Pennsylvania . .	40	2	36	76	20	33	109
Lexington . . .	Kentucky . . .	28	6	—	84	18	—	534
Little Rock . .	Arcansas	34	40	—	92	12	—	1068
Lockport . . .	New-York . . .	43	11	—	78	46	—	403
Louisville . . .	Kentucky . . .	38	3	—	85	30	—	590
Lowell	Massachusetts . .	42	38	48	71	18	57	439
Linchburg . . .	Virginia	37	36	—	79	22	—	198
Lynn	Massachusetts . .	42	28	—	70	57	—	441
Marblehead . .	dtto	42	30	—	70	52	—	450
Marblehead . .	dtto	42	30	14	70	50	39	448
Middletown . .	Connecticut . .	41	33	8	72	39	—	325
Milledgeville . .	Georgia	33	7	—	83	20	—	642
Mobile	Alabama	30	40	—	81	11	—	1033
Montpelier . . .	Vermont	44	17	—	72	36	—	524
Monomoi	Massachusetts . .	41	33	31	70	0	5	500
Montreal . . .	Canada	45	31	—	73	35	—	601
Nantucket . . .	Massachusetts . .	41	16	56	76	6	12	490
Nashville	Tennessee . . .	36	9	33	86	49	3	714
Nathez	Mississippi . . .	31	34	—	91	24	42	1146
Newark	New-York . . .	40	45	—	74	10	—	215
New-Bedford . .	Massachusetts . .	41	38	7	70	55	49	429

Városok.	Status, melly-ben a város fekszik.	Éjszaki szélesség.			Nyugoti hossz.			távol-ság Was-hing-tontól
		fk.	1p.	2p.	fk.	1p.	2p.	am. m.
Newbern . . .	É. Carolina . .	35	21	—	77	5	—	337
Newburg . . .	New-York . . .	41	31	—	74	1	—	282
Newburgport . .	Massachusetts . .	42	48	32	70	52	47	466
New-Castle . .	Delaware . . .	39	40	—	75	33	—	103
New-Haven . .	Connecticut . .	41	17	58	72	57	46	301
New-London . .	dtto	41	22	—	72	9	—	354
New-Orleans . .	Louisiana . . .	29	57	45	90	6	49	1203
New-Port . . .	Rhode-Island . .	41	28	28	71	21	14	403
New-York . . .	New-York . . .	40	42	40	74	1	8	226
Nobs. Point Light	Massachusetts . .	41	31	5	70	40	2	450
Norfolk	Virginia	36	50	50	76	18	47	217
Northampton . .	Massachusetts . .	42	19	8	72	38	21	376
Norwich	Connecticut . .	41	33	—	72	7	—	362
Pensacola . . .	Florida Terr. . .	30	28	—	87	12	—	1050
Petersburg . . .	Virginia	37	13	54	77	20	—	144
Philadelphia . .	Pennsylvania . .	39	56	59	75	9	54	136
Pittsburg . . .	dtto	40	32	—	80	2	—	223
Pittsfield	Massachusetts . .	42	26	55	73	16	5	380
Plattsburgh . .	New-York . . .	44	42	—	73	26	—	539
Plymouth . . .	Massachusetts . .	41	57	28	70	40	28	439
Portland	Maine	43	39	26	70	20	30	542
Portsmouth . .	New-Hampshire	43	4	35	70	45	50	491
Poughkeepsie .	New-York . . .	41	41	—	73	55	—	301
Princeton . . .	New-Jersey . .	40	20	41	74	39	30	117
Providence . . .	Rhode-Island . .	41	49	22	71	24	48	394
Quebec	Canada	46	49	12	71	16	—	781
Raleigh	É. Carolina . .	35	47	—	78	48	—	286
Richmond . . .	Virginia	37	32	17	77	26	28	122
Rochester . . .	New-York . . .	43	8	17	77	57	—	361
SackettsHarbour	dtto	43	55	—	75	57	—	407
Saco	Maine	43	31	—	7	26	—	528
St. Augustine .	Florida	29	48	30	81	35	—	841
St. Louis	Missouri	38	36	—	89	36	—	856
Salem	Massachusetts . .	42	31	19	70	53	57	446
Sandvich	dtto	41	45	31	70	30	27	456

Városok.	Status, mellyben a város fekszik.	Éjszaki szélesség.			Nyugoti hossz.			távolság Washingtontól
		fk.	1p.	2p.	fk.	1p.	2p.	am.m.
Savannah . . .	Georgia	32	4	56	81	7	9	662
Shenectady . .	New-York . . .	42	48	—	73	55	—	391
Springfield . . .	Massachusetts .	42	6	1	72	35	47	357
Squam Harbour .	Massachusetts .	42	39	46	70	41	8	466
Straitsmouth . .	dtto	42	39	41	70	35	36	471
Stratford . . .	Connecticut . .	41	11	7	73	8	45	287
Tallahassee . .	Florida	30	28	—	84	36	—	896
Taunton	Massachusetts .	41	54	8	71	6	5	415
Torotoor-York .	Canada	43	33	—	79	20	—	500
Trenton	New-Jersey . .	40	14	—	74	30	—	166
Troy	New-York . . .	42	44	—	73	40	—	383
Tuscaloosa . . .	Alabama	33	12	—	87	42	—	858
University ofVir.	Virginia	38	2	3	78	31	29	124
Utica	New-York . . .	43	6	49	75	13	—	383
Vandalia	Illinois	38	50	—	89	2	—	781
Vevay	Indiana	38	46	—	84	59	—	556
Vincennes . . .	dtto	38	43	—	87	25	—	693
Washington . .	Columbia kerület	38	53	23	77	1	24	—
Washington . .	Mississippi . . .	31	36	—	91	20	—	1146
Wheeling . . .	Virginia	40	7	—	80	4	—	264
Williamstown .	Massachusetts .	42	42	51	73	13	20	406
Willmington . .	Delaware . . .	39	41	—	75	28	—	108
Willmington . .	É. Carolina . .	34	11	—	78	10	—	416
Worcester . . .	Massachusetts . .	42	16	13	71	48	10	394
York	Maine	43	10	—	70	40	—	500
York	Pennsylvania . .	39	58	—	76	40	—	87

Időjárási ismeretek.

Mivel az egész unióban a Fahrenheit-hévmérő van divatban, melly szerint szerkesztvék a következő jegyzetek is, szükségesnek tartám ennek a nálunk inkább ismeretes Reaumur-hévmérőveli összehasonlító arányát ide rekeszteni.

Fahrenheit.		Reaumur.		Fahrenheit.		Reaumur.	
	121				86	24	
	120	39			85		
	119				84	23	
	118	38			83		
	117			82	82	22	
	116	37			81		
	115				80	21	
	114				79		
	113	36			78	20	20
112	112				77		
	111	35	35		76		
	110				75	19	
	109	34			74		
	108				73	18	
	107			72	72		
	106	33			71	17	
	105				70		
	104	32			69	16	
	103				68		
102	102	31			67		
	101				66	15	15
	100	30	30		65		
	99				64	14	
	98				63		
	97	29		62	62	13	
	96				61		
	95	28			60	12	
	94				59		
	93	27			58	11	
92	92				57		
	91	26			56		
	90				55	10	10
	89	25	25		54		
	88				53	9	
	87			52	52		

Fahrenheit.		Reaumur.	
	51		
	50	8	
	49		
	48	7	
	47		
	46	6	
	45		
	44	5	5
	43		
42	42		
	41	4	
	40		
	39	3	
	38		
	37	2	
	36		
	35		
	34	1	
	33		
32	32	0	0
	31		
	30	1	
	29		
	28	2	
	27		
	26		
	25	3	
	24		
	23	4	
22	22		
	21	5	5
	20		
	19		
	18	6	
	17		
	16	7	
	15		
	14	8	
	13		
12	12	9	
	11		
	10	10	10
	9		
	8		
	7	11	
	6		
	5	12	
	4		
	3	13	
2	2		
	1	14	
	0		
	1	15	15
	2		
	3		
	4	16	
	5		
	6	17	
	7		
8	8	18	
	9		
	10		
	11	19	
	12		
	13	20	20
	14		
	15	21	
	16		
	17	22	
18	18		
	19	23	
	20		
	21	24	
	22		
	23	25	25
	24		
	25		
	26	26	
	27		
28	28	27	
	29		
	30	28	
	31		
	32	29	
	33		
	34	30	30
	35		
	36		
	37		
38	38		

Montreali jegyzetek.

1836—1840.

Montreal fekszik Canadában 45° 30′ éjsz. szél. s 73° 22′ nyug. hossz alatt.

1. Közép légmérsék hónapok szerint.

Év.	Januar.	Februar	Martius.	Aprilis.	Majus.	Junius.	Julius.	August.	Septemb.	October.	Novem.	Decemb.
1836	17.05	11.32	20.90	35.24	53.32	65.25	71.90	63.05	57.46	39.37	32.24	18.09
1837	8.70	15.78	25.15	40.40	52.15	65.55	65.60	65.15	58.30	43.20	33.70	20.95
1838	21.00	9.00	31.60	34.50	52.80	69.90	68.90	65.50	57.90	46.60	28.80	12.40
1839	12.70	20.80	29.30	45.50	52.90	62.20	70.00	66.50	59.60	50.00	34.40	25.00
1840	10.45	23.50	30.55	44.46	44.46	66.99	71.96	70.87	59.26	46.35	34.36	17.02
Köz.	13.09	16.08	27.50	40.02	53.38	65.97	66.67	66.21	58.50	45.10	32.70	18.69
												42.316

Év.	2. évi légmérsék. Közép légmérséklet.	Legnagyobb légmérséklet.	Legalacsonyabb légmérs.	Különbség.	3. Esö. Hüvelykn.	4. Időjárás. Átmérőlegi idő percentek szerint.
1836	40.43	90.00	19.00	109.00	19.20	Tiszta nap . . . 44
1837	41.22	99.00	18.00	108.00	16.90	Borult felhős nap 35
1838	41.58	90.00	13.00	103.00	18.60	Esős nap . . . 11
1839	44.07	90.00	18.00	109.00	15.90	Havas nap . . . 5
1840	44.29	91.00	14.50	105.50	27.55	Zivataros nap . 3
Közép	42.31	90.00	16.50	106.90	19.63	Ködös, jégesősnap 2

Ha az egész évi közelitölegi szép, esős, havas stb. napokat tudni akarjuk, a fen emlitett percentes napokat sokszorozzuk 365-tél s oszszuk fel 100-zal, az eredmény $160^{60}/_{100}$ tiszta, $127^{75}/_{100}$ felhős, borult, $40^{15}/_{100}$ esős, $18^{25}/_{100}$ havas, $10^{95}/_{100}$ zivataros és $7^{30}/_{100}$ ködös jégesős napleend, mi öszszesen 365 egész napot tesz. — Ezen percentualis számitás sokkal czélszerübb, mint az eddig divatozott, mert az eső, hó s felhős idő ritkán, a zivatar, köd s jégeső soha sem tart folyvást 24 iráig.

5. Hómennyiség.

Év.	Hüvelyek.	
$183^0/_1$ télen	73.	90.
$183^1/_2$ „	107.	60.
$183^2/_3$ „	60.	60.
$183^3/_4$ „	51.	00.
$183^4/_5$ „	84.	95.
$183^5/_6$ „	86.	45.
$183^6/_7$ „	65.	50.
$183^7/_8$ „	49.	85.
$183^8/_9$ „	47.	70.
$183^9/_{40}$ „	49.	40.
Közép mennyiség	67.	695.

E szerint az hó középmennyisége a fentjegyzett 10 évben évenkint tenne $67^{695}/_{1000}$ hüvelyket.

Bathi jegyzetek 1832—1840. Bath fekszik Maine statusban 43⁰ 54′ éjsz. szél. 's 69⁰ 48′ nyug. hossz alatt.

1. Időjárási tábla.

Évek.	Hévmérő.					Időjárás.			Szelek.				
	Legnagyobb hév.	Nap.	Legnagyobb hideg.	Nap.	Különbség.	Szép napok.	Borult s fel-hős napok.	Esős havas napok.	Éjszaknyugoti.	Délnyugoti.	Éjszakkeleti.	Délkeleti.	Csendes napok.
1832	92	Jul. 1.	18	Jan. 27.	110	226	53	87	85	135	69	60	17
1833	95	„ 22.	17	„ 19.	112	261	29	75	101	114	70	53	27
1834	94	„ 8.	12	Febr. 8.	106	261	51	53	86	131	65	61	22
1835	90	„ 13.	22	Jan. 4.	112	259	55	51	104	140	52	44	25
1836	93	„ 8.	20	Febr. 4.	113	253	53	60	118	108	64	50	26
1837	88	Aug. 3.	27	Jan. 26.	115	276	31	58	123	122	43	52	25
1838	100	Jul. 9.	7	Dec. 31.	107	266	54	45	126	136	42	41	20
1839	99	Aug. 21.	17	Jan. 24.	107	242	65	58	123	122	43	52	25
1840	94	May 27.	20	„ 17.	114	238	64	64	107	133	51	46	29

2. Évi közép-légmérsék.

Évek.	Januar.	Februar.	Martius.	Aprilis.	Majus.	Junius.	Julius.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Évi közép-légmérsék.	Eső, hüvelyknyi magasságu.
1832	25.1	23.3	33.1	38.8	50.3	58.7	63.6	66.2	58.7	50.1	37.6	24.1	44.1	49.04
1833	24.6	19.0	27.9	43.5	54.8	57.8	68.8	63.7	57.4	47.2	35.5	27.8	44.0	41.53
1834	18.4	28.9	32.9	42.4	50.6	61.6	70.5	65.5	62.0	45.8	36.4	22.1	44.7	31.99
1835	23.3	20.9	27.2	39.8	52.8	61.1	69.1	64.1	56.1	50.8	37.9	18.7	43.5	30.96
1836	23.0	16.7	28.4	39.6	51.3	59.2	67.8	62.7	56.8	43.3	35.3	25.3	42.4	37.55
1837	17.3	21.0	28.5	41.0	48.8	59.8	66.5	62.8	57.3	46.1	35.3	25.4	42.5	33.40
1838	28.7	16.8	34.4	39.3	50.1	65.1	70.3	68.0	59.1	45.6	30.8	20.9	44.1	31.19
1839	22.6	25.8	32.5	44.9	53.0	60.6	69.8	67.7	61.5	50.2	35.1	28.9	46.1	
1840	17.0	30.5	33.3	46.9	58.4	64.6	70.5	70.8	60.0	50.1	37.3	28.2	47.3	
1841	29.0	22.6	32.7	40.4	52.4	65.6								

3. Átmérőleges hónapi légmérsék 1832iktől 1840ik évig bezárólag.

Hónapok.	Hévmérő.				Időjárás.			Szelek.				Csendes napok.	Esőnek hüvelyknyi magossága.
	Napkeletkor.	2 órakor délut.	Napnyugotkor.	Egész hónapi.	Szép napok.	Borult, felhős n.	Esős napok.	Éjszaknyugoti.	Délnyugoti.	Éjszakkeleti.	Délkeleti.		
Januar	16.3	27.5	22.8	22.2	18.3	6.1	6.6	12.9	4.6	5.9	1.4	6.2	4.31
Februar	14.9	29.5	23.5	22.3	18.1	4.8	5.4	12.3	5.6	5.4	2.1	3.1	3.37
Martius	12.9	38.9	30.9	30.9	21.2	4.4	5.4	10.2	8.0	4.5	6.0	2.3	2.88
Aprilis	34.5	50.1	40.8	41.8	19.7	4.1	6.2	8.8	9.4	4.4	6.1	1.3	2.89
Majus	44.3	61.4	51.1	52.3	20.3	4.6	6.1	6.6	12.1	5.0	7.0	3	3.59
Junius	52.8	71.3	58.7	60.9	21.4	4.2	4.4	5.7	12.9	4.2	6.8	4	2.51
Julius	60.4	79.3	66.0	68.6	25.6	2.1	3.3	6.9	16.1	2.2	4.6	1.2	2.31
Augustus	57.2	76.6	63.3	65.7	25.6	1.7	3.7	5.8	17.0	3.8	3.8	6	3.07
Septemb.	51.1	67.9	57.4	58.8	23.4	3.0	3.6	6.9	15.0	2.8	4.0	1.3	1.77
October	41.2	54.6	47.3	47.7	21.2	4.5	5.3	8.6	11.7	4.7	4.0	2.0	3.35
November	38.1	41.4	35.6	35.7	19.5	4.9	5.6	9.8	9.4	6.0	3.1	1.7	3.27
December	18.8	29.7	24.3	24.3	19.1	6.2	5.7	3.8	5.2	6.3	2.1	3.6	3.72
Közép	37.0	3	43.5	44.3	253.4	50.6	61.3	108.1	126.8	55.4	51.0	24.0	37.08

4. Időjárási ismeretek 1840-ben.

Hónapok.	Időjárás.						Hévmérő.									Fő uralkodó szelek.								
												Középlégmérő.												
	Leghidegebb.	Legmelegebb.	Tiszta.	Borult.	Esős.	Havas.	Legnagyobb hideg.	Nap.	Legnagyobb meleg	Nap.	Különbség.	Napkeletkor.	2 órakor délut.	Napnyugotkor.	Egész hónapi.	Éjszakuyugoti.	Éjszaki.	Éjszakkeleti.	Keleti.	Délkeleti.	Déli.	Délnyugoti.	Nyugoti.	Csendes.
	Nap.		Napok száma.													Napok.								
Jan.	16	30	20	6	—	5	20	17	38	10	58	11.8	22.9	16.3	17.0	16	—	4	—	—	—	4	—	7
Febr.	4	20	15	9	3	2	12	5	53	20	65	22.4	37.6	31.5	30.5	6	—	3	—	5	—	7	3	5
Mart.	12	31	18	5	4	4	—	9	52	28	52	26.0	40.4	33.6	33.3	6	1	3	1	9	—	6	2	3
April.	7	30	18	7	5	—	20	8	78	24	58	39.1	54.3	47.2	46.9	7	—	3	—	4	—	12	2	2
Majus	5	27	22	3	6	—	32	5	94	27	62	49.0	67.3	58.9	58.4	3	—	7	—	7	1	10	1	2
Jun.	2	29	19	4	7	—	44	2	88	24	44	55.8	74.5	63.6	64.6	9	1	2	—	4	—	10	2	1
Julius	20	17	28	1	2	—	54	20	92	16	38	63.8	79.0	68.7	70.5	4	—	—	—	2	3	20	1	1
Aug.	17	23	27	1	3	—	54	17	89	20	35	62.7	81.0	68.5	70.8	4	—	2	—	4	5	15	—	1
Sept.	22	10	23	3	4	—	42	22	82	7	40	52.3	68.9	50.7	60.0	10	2	1	—	2	1	13	—	1
Octob	27	3	19	5	7	—	29	7	70	6	41	45.0	56.4	49.0	50.1	13	—	4	—	3	2	9	—	—
Nov.	28	3	14	9	5	2	10	28	55	7	45	32.5	43.3	36.0	37.3	7	4	10	1	2	—	4	—	2
Dec.	25	16	15	11	1	4	8	25	51	16	59	18.8	31.1	24.6	28.2	15	—	4	—	2	—	7	—	3
Év			238	64	47	17	20	—	94	—	114	40.0	54.7	47.2	47.3	100	8	43	2	44	12	117	11	29

Worcesteri jegyzetek 1840. Worcester fekszik Massachusettsben, 42^0 15′ éjsz. szél. 71^0 48′ nyug. hossz alatt.

Hüvelyknyi.	Légmérő. Középnapkeletk.	Légmérő. Délután 2 órakor	Légmérő. Napnyugotkor	Hévmérő. Középnapkeletk.	Hévmérő. Délután 2 órakor	Hévmérő. Napnyugotkor
Januar.	29.34	29.37	29.37	13.03	22.03	29.90
Februar.	29.53	29.52	29.53	27.58	36.86	34.27
Martius.	29.26	29.22	29.22	30.09	41.19	38.93
Aprilis.	29.48	29.49	29.48	41.	56.06	58.80
Majus.	29.35	29.35	29.35	47.87	64.16	58.74
Junius.	29.37	29.39	29.39	57.70	72.76	67.90
Julius.	29.47	29.48	29.48	63.38	79.61	73.61
Augustus.	29.45	29.46	29.44	63.19	77.70	71.51
September.	29.66	29.45	29.45	52.66	65.96	61.20
October.	29.46	29.45	29.46	44.67	56.09	52.29
November.	29.35	29.33	29.34	34.30	42.30	40.36
December.	29.39	29.39	29.39	22.12	30.80	28.90

N a p o k   s z á m a.

	Januar.	Februar.	Martius.	Aprilis.	Majus.	Junius.	Julius.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Összesen.
Szép napok . . .	23	20	22	26	23	24	24	29	16	18	20	19	264
Borult s esős napok	8	9	9	4	8	6	7	2	4	13	10	12	92
Eső esett	2	8	8	6	9	11	11	12	9	11	8	1	96
Hó „	7	3	7	1	1	—	—	—	—	2	6	11	38
Hold udvara volt .	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1	5
Éjszaki fény „ .	4	—	1	3	3	1	2	5	—	1	4	7	31
Éjszaki szél . . .	2	3	—	3	2	1	—	—	—	3	4	2	20
Éjszaknyugoti szél	16	12	11	9	4	11	5	6	13	10	14	9	120
Nyugoti „	4	—	—	1	2	1	3	2	1	2	1	3	20
Délnyugoti „	6	10	5	4	9	5	9	10	6	3	4	6	77
Déli „	1	1	1	5	2	1	4	7	7	2	—	3	34
Délkeleti „	—	1	3	5	1	4	1	4	1	5	—	1	26
Keleti „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Éjszakkeleti „	2	2	5	—	7	2	2	2	1	4	7	4	38
Csendes napok . .	1	—	—	2	4	3	7	6	4	2	1	—	30

Trentoni jegyzetek 1840. Trenton fekszik New-Jersey-statusban 40^{0} 14′ éjsz. szél. s 74^{0} 30′ nyug. hossz alatt.

Hónapok.	Hévmérő. Legnagyobb.	Legkisebb.	Különbség.	Közép lég-mérsék.	Gyakorti vagy túl erő szelek.	Száma. Esők.	Havak.
Januar	44	13	57	20.76	Nyugoti	4	5
Februar	68	7	75	35.51	Éjszakkeleti s déli	8	1
Martius	72	22	50	35.58	Éjszakkeleti s déli	6	4
Aprilis	83	31	52	53.36	Déli	7	—
Majus	82	38	44	58.30	Délnyugoti	7	—
Junius	86	46	40	66.05	Délnyugoti	8	—
Julius	90	55	35	68.42	Éjszaknyugoti	9	—
Augustus	87	55	32	70.74	Déli	9	—
September	76	40	36	58.70	Délnyugoti	10	—
October	74	28	46	52.16	Éjszaknyugoti	13	—
November	61	26	35	42.11	Éjszaknyug. s kel.	6	2
December	51	14	37	28.82	Nyugoti	4	7
Egész évi	90	13	103	49.21	Déli, délnyugoti és éjszaknyugoti	91	19

Leghidegebb nap ez évben volt januar 17, a középlégmérsék ezen napon $1^{66}/_{100}{}^{0}$; összesen öt nap volt igen hideg, ezeknek középlégmérséke 10^{0}. Legmelegebb nap volt julius 16, e napi középlégmérsék 80^{0}; összesen 47 nap volt igen meleg, s ezeknek átmérőleges légmérséke 70^{0}.

Parsons Henrik csillagász jegyzései 1840, Pennsyl-
éjsz. szél. s 74° 58′ 47″

Hónapok.	Hévmérő. Közép. 7 óra reggel.	2 óra délután.	9 óra estve.	Legnagyobb.	Nap.	Legkisebb.	Nap.	Különbség.
Januar	20.50	30.33	23.00	51	30	5	17	56
Februa.	32.32	41.00	29.66	68	23	6	5	74
Martius	35.30	50.00	39.50	70¼	4	16	11	54¼
Aprilis	51.10	63.30	50.00	84	26	27	9	57
Majus	65.00	69.33	55.50	84¼	31	37	10	47¼
Junius	70.20	76.10	64.30	88	25	42	8	46
Julius	73.10	80.20	67.10	89½	16	50	5	39½
August	71.30	79.00	66.30	88	21	47	10	41
Sept.	56.80	68.50	54.08	80½	2	32	22	48½
Octob.	48.13	59.73	49.32	72¾	9	26	27	46¾
Novem.	38.76	48.38	40.30	60½	6	24	21	36½
Decem.	25.13	35.13	27.32	47½	3	10	25	37½
1840	48.97	58.41	47.19	89½	16	6	5	95½
1839	49.25	60.36	48.95	95	19	1	1	94

Foglalatja az első

Januar	27.39	36.39	30.58	52½	6	¾	4	51¾
Februa.	24.10	35.13	26.84	49	21	1¾	12	47¼
Martius	34.22	45.45	36.35	74	28	17½	17	56½
Aprilis	41.93	50.90	43.47	66	2	24½	11	41½
Majus	52.74	63.50	52.80	85	22	29	3	56
Junius	65.86	73.60	65.86	92½	8	47	1	44½
Julius	68.30	77.84	66.29	91½	24	50	4	41½
7 holna.	44.93	54.69	46.03	92½	8	¾	4	91¾

vaniában fekvő New-Town várost (40⁰ 14′ 30″ nyug. hossz) illetőleg.

Légmérő.							
Közép.			Legnagyobb.	Nap.	Legkisebb.	Nap.	Különbség.
7 óra reggel.	2 óra délután.	9 óra estve.					
30.046	30.013	30.076	30.58	26	29.28	23	1.30
30.155	30.115	30.117	30.52	16	29.44	10	1.08
29.860	29.810	29.850	30.33	22	29 35	24	0.98
30.090	30.010	30.020	30.47	28	29.59	4	0.88
29.900	29.870	29.890	30.37	25	29.17	4	1.20
29.940	29.970	29.940	30.23	10	29.58	4	0.65
30.040	30.020	30.020	30.24	5	29.70	24	0.54
30.010	29.990	29.970	30.35	17	29.71	14	0.64
30.056	30.035	30.040	30.30	25	29.60	20	0.70
30.048	30.023	30.023	30.31	17	29.57	29	0.74
29.954	29.901	29.942	30.35	2	29.50	23	0.85
30.026	30.024	30.031	30.47	4	29.46	26	1.01
29.010	29.982	29.993	30.58	26	29.17	4	1.41
29.984	29.982	29.969	30.74	1	28.90	28	1.84

7 hónapi légmérségnek 1841.

30.107	30.086	30.111	30.78	19	29.28	1	1.50
29.953	29.929	29.961	30.35	8	29.43	23	0.92
29.994	29.981	29.974	30.47	5	29.26	13	1.21
29.993	29.920	29.912	30.46	16	29.02	30	1.44
29.930	29.913	29.905	30.20	9	29.40	10	0.80
29.965	29.941	29.941	30.18	21	29.71	11	0.47
30.029	30.007	30.006	30.37	21	29.78	31	0.59
29.996	29.969	29.973	30.78	19	29.02	30	1.76

Időjárás 1840-ki januar 1-től 1841-ki julius 31-ig.

Hónapok 1840.	Tiszta.	Borult.	Esős és havas	Leesett viz mennyisége.	Hónapok 1841.	Tiszta.	Borult.	Esős és havas	Leesett viz mennyisége.
	Napok.			Hüv.		Napok.			Hüv.
Januar	4	7	7	1.753	Januar	2	13	13	7.056
Februar	3	8	10	2.591	Februar	1	3	4	1.308
Martius	2	6	10	2.525	Martius	1	3	10	4.952
Aprilis	3	2	7	5.954	Aprilis	2	8	20	5.470
Majus	—	4	11	3.064	Majus	—	2	19	2.887
Junius	1	4	9	5.037	Junius	1	2	13	5.104
Julius	3	4	4	3.067	Julius	—	1	9	4.400
Augustus	—	1	11	4.272					
Septemb.	4	—	10	2.403					
October	6	4	15	4.773					
November	5	4	7	2.895					
December	2	4	9	4.277					
1840. évi	31	48	110	41.612					
1839. „	18	52	97	44.008	7 hónap	7	32	88	31.177

Az idő mult télen igen változó vala. Leghidegebb s legmelegebb napok 1840-iki november 29 s 1841-ki martius 20-a voltak, mellyeken az idő 11^0 és $13'$ változott. — Ez évben januar 4-én néhány óráig a hévmérő 0^0 $75'$ a legnagyobb hideget mutatá, januar 6-án 52^0 $5'$, 1841-ki martius 20-án 30^0 s 28-án 74^0 volt, három nap mulva pedig ismét leesett 23^0.

Időjárási jegyzék, mellyet Rian János, Charleston város felügyelője, közlött. Charleston Déli Carolinában fekszik 32⁰ 46′ 33″ éjsz. szél. és 70⁰ 57′ 27″ nyug. hossz alatt.

Hónapok.	Hévmérő. Maximum. 7 ór. reggel.	Maximum. 2 ór. délután.	Maximum. 9 ór. estve.	Minimum. 7 ór. reggel.	Minimum. 2 ór. délután.	Minimum. 9 ór. estve.	7 órakor reggel.	2 órakor délután.	9 órakor estve.	Legmelegebb napok.	Leghüvösb napok.
Januar	59	62	60	24	34	31	44.25.31	51.28.31	48	29	2
Februar	65	70	66	32	43	38	57. 3.29	63.24.29	57.16.29	23	4
Martius	70	74	65	41	54	48	58.29.31	64. 5.31	60.30.31	20	26
Aprilis	74	83	75	50	57	50	64.13.15	75.13.15	67. 2.15	25	8
Majus	78	84	78	63	70	64	74.28.31	81.27.31	79. 2.31	4	11
Junius	84	91	83	70	71	68	76.11.15	82. 4. 5	78. 7.15	28	9
Julius	84	90	83	71	75	74	77.13.31	80.10.31	79.17.31	1	4
Augustus	83	89	82	76	81	74	78.18.31	85.13.31	79.20.31	6	13
Septemb.	79	88	80	63	74	63	84. 8.15	81. 4.15	71. 3.15	1	12
October	76	78	75	54	64	52	66.14.31	75. 3.31	70	15	26
November	66	74	67	39	47	44	81.19.30	61.23.30	57.13.30	8	19
December	54	57	57	33	41	38	44.29.31	52. 8.31	49.20.31	12	20

Dr. Posey János csillagász jegyzékei 1840-ki juniustól 1841-ki majus 21-ig, Savannaht illetőleg, melly Georgia-statusban 32° 4′56″ éjsz. szél. s 81° 7′ 9″ nyug. hossz alatt fekszik.

Évek	és hónapok.	Datum.	Hévmérő. Legmeleg. 7 ór. reggel.	Legmeleg. 2 ór. délután.	Legmeleg. 7 ór. estve.	Nap.	Leghideg. 7 ór. reggel.	Leghideg. 2 ór. délután.	Leghideg. 7 ór. estve.	Közép-mérséklet. 7 ór. reggel.	Közép-mérséklet. 2 ór. délután.	Közép-mérséklet. 7 ór. estve.	Eső mérték. Hüvelyek.	Esős napok.
1840	Junius	28	82	98	77	10	66	83	75	74.77	88.30	79.97	3.365	9
„	Julius	2	81	95	84	4	69	74	73	76.42	86.06	79.80	12.360	14
„	August.	5	79	94	82	27	72	80	79	76.74	85.48	79.68	8.740	18
„	Septem.	10	75	90	83	13	62	79	70	69.97	81.80	75.80	2.330	4
„	October	12	68	87	78	26	41	68	57	63.06	77.68	72.16	4.525	7
„	Novemb.	8	65	80	66	27	31	56	46	49.00	68.40	59.64	1.580	3
„	Decemb.	12	56	70	69	28	28	50	45	43.81	61.29	54.22	0.800	2
1841	Januar	29	60	78	72	3	24	47	38	41.55	62.96	58.70	3.105	11
„	Februar	24	50	76	70	16	22	56	44	46.32	59.57	55.60	4.285	8
„	Martius	21	56	81	69	18	36	64	61	53.97	69.00	63.43	6.380	6
„	Aprilis	29	65	88	81	13	52	72	64	61.93	75.97	69.80	5.600	8
„	Majus	19	66	92	81	1	55	75	70	67.45	81.06	74.64	1.880	7

Legforróbb nap volt junius 28-ka, mellyen a hévmérő 2 órakor délután 98° mutatott; leghidegebb pedig februar 16-a, midőn a hévmérő 7 órakor reggel 22° mutatott 0 felett, mi Reaumur szerint $4^1/_4$ fokot tesz legközelebb a 0 alul.

Időjárási jegyzetek dr. Holbrook Mózses által szerkesztetve Augustában, melly Georgia-statusban 33⁰ 28′ éjsz. szél. 81⁰ 54′ nyug. hossz fekszik.

Hónapok 1840.	Hévmérő.						Uralkodó szelek.					Időjárás.				
	Napkeletkor.	1 ór. délután.	9 ór. estve.	Közép havi légmérsék.	Legkisebb.	Legnagyobb.	Éjszaknyugoti.	Éjszakkeleti.	Délnyugoti.	Délkeleti.	Változó.	Szép.	Borult.	Esős.	Hav. és jégesős.	Változó.
Jan.	35.90	50.06	41.48	42.51	18	66	14	4	8	2	3	18	3	2	1	7
Febr.	45.86	63.10	52.76	53.91	24	72	4	5	9	10	1	9	4	2	1	13
Mart.	53.43	65.27	55.97	58.17	32	76	7	3	10	9	2	9	4	13	—	5
April	55.71	65.84	57.43	59.71	42	89	1	7	7	15	—	18	1	10	—	1
Majus	60.61	79.23	66.96	68.93	46	87	10	6	6	7	2	18	4	7	—	2
Jun.	68.63	87.70	74.76	77.03	58	96	2	6	13	7	2	45	2	11	—	2
Julius	71.29	86.16	75.42	77.62	63	96	1	11	8	9	2	11	1	15	—	4
Aug.	72.13	84.58	75.94	77.54	66	90	—	11	—	19	1	3	3	25	—	—
Sept.	61.83	75.87	66.57	68.09	52	88	3	25	—	2	—	22	—	8	—	—
Oct.	57.52	73.29	61.29	64.03	34	85	6	17	2	3	3	20	—	10	—	1
Nov.	37.90	57.03	43.90	46.28	23	71	10	5	9	4	2	23	2	5	—	—
Dec.	34.13	49.14	39.20	40.82	19	63	12	7	12	—	25	2	4	—	—	—
Évi közép	54.58	69.755	59.31	61.10	39.67	81.58	70	107	84	87	18	191	26	112	2	35

Legmelegebb nap volt junius 29-e és julius 3-a, hol a hévmérő 96⁰ mutatott; leghidegebb pedig januar 19-e, midőn 18⁰ és december 20-a, midőn 19⁰-ra szállott le a higany.

Mobile városban (Alabama statusban, 30⁰ 41′ éjsz. szél. s 81⁰ 11′ nyug. hossz) Dr. North István által tett észrevételek 1840-ki april 1-től 1841-iki martius 31-ig.

Hónapok s évek.	Hévmérő.			Középlégmérséklet.				Szelek.								Időjárás.		
	7 ór. reggel.	2 ór. délután.	9 ór. estve.	Legmelegebb.	Leghidegebb.	Legnagyobb.	Legkisebb.	Éjszaki.	Éjszakkeleti.	Keleti.	Délkeleti.	Déli.	Délnyugoti.	Nyugoti.	Éjszaknyugoti.	Szép.	Borult.	Esős.
1840 April	61.066	77.066	73.966	81.666	59.333	84	56	3	3	1	7	12	2	2	—	14	4	12
„ Majus	74.941	81.676	77.322	84.000	68.666	88	66	6	—	1	3	13	4	2	2	20	2	9
„ Jun.	79.866	85.888	82.366	86.333	70.333	92	77	4	1	2	—	18	2	3	—	17	4	9
„ Julius	82.516	85.935	82.890	87.333	81.000	92	78	3	2	—	—	17	4	1	4	12	—	19
„ Aug.	81.903	89.225	84.622	89.000	80.333	93	77	3	—	—	—	21	5	—	2	17	—	14
„ Sept.	75.800	82.300	79.800	85.666	71.666	90	67	10	4	1	3	10	1	1	—	14	6	10
„ Oct.	68.967	76.645	73.387	83.666	51.333	87	42	8	1	2	13	5	—	1	1	21	1	9
„ Nov.	53.366	66.700	57.633	73.333	43.666	80	36	14	1	4	8	1	—	1	1	23	—	7
„ Dec.	49.161	61.193	53.000	66.000	42.666	76	34	11	5	—	4	7	2	2	—	16	9	6
1841 Jan.	51.903	58.419	52.419	66.000	38.000	75	31	8	10	2	2	5	1	1	2	6	3	22
„ Febr.	52.892	61.928	55.964	66.333	41.333	79	33	4	8	—	4	6	3	—	3	13	6	9
„ Mart.	57.677	67.193	60.548	68.666	47.333	76	44	6	5	1	6	9	1	1	2	16	7	8
Egy évi	65.754	74.506	69.493	78.208	58.221	84.333	53.166	80	44	9	35	139	26	15	17	189	42	134

A szél irányára nézve 9 órakor délelött, 3 órakor délután és 9 órakor estve tétettek vizsgálatok. Januarban rendkivüli nedvesség uralkodott, és annyi esö esett e hónap alatt, hogy a legöregebb emberek sem emlékeznek hasonló esöböségre, melly $14^{900}/_{1000}$ hüvelyket tön. — Tavaszszal, nyáron és öszszel az uralkodó szelek délröl fujtak, mi a lakosok egészségét fen szokta tartani; ellenkező szeleknél gyakran sárgaláz üt ki.

New-Orleans (Louisianában) meteorologiai tabellai 1839-iki november 1-től 1840-ik évi october 31-ig, dr. Lilie Tamás által szerkeztetve.

Évek és hónapok.	Hévmérő.						Légmérő.					
	8 ór. délelőtt.	2 ór. délután.	8 ór. délután.	Legnagyobb.	Legkisebb.	Különbség.	8 ór. délelőtt.	2 ór. délután.	8 ór. délután.	Le gnagyobb.	Legkisebb.	Különbség.
1839 Novem.	59.9	65.5	59.5	81.5	38	43.5	30.20	30.16	30.17	30.50	29.81	69
„ Decem.	50.3	58.6	51.1	66.0	41	25.0	30.18	30.13	30.15	30.44	29.81	63
1840 Januar	51.6	62.6	55.4	76.0	36	40.0	30.27	30.22	30.24	30.55	29.86	69
„ Februar	59.2	62.3	60.8	78.0	36	42.0	30.24	30.22	30.23	30.55	29.92	63
„ Martius	67.2	74.6	68.5	81.0	54	27.0	30.10	30.07	30.07	30.32	29.78	54
„ Aprilis	74.3	78.9	70.5	87.0	54	33.0	30.15	30.15	30.13	30.26	29.00	26
„ Majus	78.3	82.5	79.4	89.5	64	25.5	30.03	30.04	30.07	30.28	29.80	48
„ Junius	82.1	84.2	82.8	92.0	76	16.0	30.14	30.13	30.12	30.30	29.97	33
„ Julius	84.1	86.5	84.1	92.5	80	17.5	30.15	30.15	30.14	30.25	29.07	18
„ August.	85.0	88.1	83.7	92.5	76	16.5	30.12	30.12	30.11	30.25	29.00	25
„ Septem.	79.6	84.0	80.1	91.5	68	23.5	30.10	30.09	30.08	30.23	29.97	26
„ October	70.9	78.3	70.4	88.5	50	38.5	30.12	30.11	30.11	30.41	29.87	54
Évi átmérő	70.2	75.8	70.5	92.5	36	56.5	30.15	30.13	30.13	30.55	29.78	77

Időjárás, esőmennyiség, szél iránya és ereje.

Évek és hónapok.	Tiszta napok.	Borult napok.	Esős napok.	Szelek. Éjszaki.	Éjszakkeleti.	Keleti.	Délkeleti.	Déli.	Délnyugoti.	Nyugoti.	Éjszaknyugoti.	Szél ereje 1 a 10-hezi arányban.	Esőmennyiség.
1839 Novem.	7	14	9	12	2	5	3	1	1	—	6	2.8	7.198
„ Decem.	11	12	8	6	4	7	1	2	1	3	7	2.1	8.646
1840 Januar	4	21	6	8	—	8	2	4	2	4	3	1.6	1.548
„ Februar	5	15	9	2	4	9	4	6	2	—	2	2.0	5.578
„ Martius	2	21	8	7	1	3	—	12	—	7	1	2.5	3.399
„ Aprilis	1	22	7	—	3	4	5	16	1	1	—	2.6	3.864
„ Majus	5	18	8	6	—	7	4	5	2	2	5	2.3	4.611
„ Junius	3	20	7	—	1	7	3	8	4	6	1	2.0	5.434
„ Julius	—	15	16	6	—	3	1	12	3	5	1	1.7	5.870
„ August.	5	17	9	9	2	—	7	4	1	3	5	1.7	3.790
„ Septem.	3	16	11	7	2	4	4	9	1	2	1	2.5	2.840
„ October	7	17	7	9	1	5	6	8	—	—	2	2.4	6.269
Évi átmérő	53	208	105	72	20	62	40	87	18	33	34	2.2	59.047

Hófergetegek.

Doctor Fisk Károly észrevételei szerint Walthamban (Massachusettsban) $18^{40}/_{41}$-iki télben 28 havas fergeteg volt: 1840-iki october 26, november 18, 19, 22, 25 s december 6, 16, 20, 22, 26, 30 és 31, 1841-ikben pedig januar 1, 13, 15, 21, 24 s 29, februar 1, 3, 9 és 16, martius 6, 7, 10, 13, 16 és april 9 s 13-dik napjain. Az ez alkalommal egyszerre leesett hómennyiség 1, 2, 3, 4 és 5 hüvelyket tett, december 16-án azonban 6, december 6-án és januar 29-én 7, april 13-án 8, februar 1-én 10 és december 26-án 14 hüvelyknyire rugott fel, ugy hogy egész télen át összesen $87^{25}/_{100}$ hüvelyknyi hó esett.

Hómennyiség Hartford (Connecticutban) város jegyzetei szerint 1817-től 1841-ig.

Év.	láb	hüv.	Év.	láb	hüv.	Év.	láb	hüv.
$181^{7}/_{8}$	2	2	$182^{5}/_{6}$	1	9	$183^{3}/_{4}$	1	3
$181^{8}/_{9}$	3	2	$182^{6}/_{7}$	3	10	$183^{4}/_{5}$	3	2
$181^{9}/_{20}$	7	1	$182^{7}/_{8}$	1	10	$183^{5}/_{6}$	5	9
$18^{20}/_{21}$	7	6	$182^{8}/_{9}$	2	3	$183^{6}/_{7}$	1	5
$182^{1}/_{2}$	2	11	$182^{9}/_{30}$	3	0	$183^{7}/_{8}$	2	6
$182^{2}/_{3}$	6	6	$183^{0}/_{1}$	2	10	$183^{8}/_{9}$	0	10
$182^{3}/_{4}$	2	11	$183^{1}/_{2}$	5	4	$183^{9}/_{40}$	4	5
$182^{4}/_{5}$	2	10	$183^{2}/_{3}$	2	2	$18^{40}/_{41}$	6	9

A hó összes mennyisége 24 év alatt volt 84 láb 2 hüv. vagy átméröleg évenként $3^1/_2$ láb.

Gyümölcsfák virágzásának ideje különféle helyeken 1841-ik évi tavaszszal.

Helyek nevei.	Év.	öszi baraczk.	Cseresznye	Alma.
Cambrigde, Massachusetts	1841	Maj. 2.	Maj. 12.	Maj. 24.
Perth, Ambay, New-Jersey . .	„	„ 7.	„ „	„ 17.
Paradise, Lancast. Connect. Pennsyl.	„	„ 1.	„ 1.	„ 15.
Augusta, Georgia	„	Feb. 20.	„ „	„ „
Baltimore, Maryl.	„	Apr. 20.	Apr. 25.	„ 1.
Norwalk, Ohio .	„	„ „	Maj. 5.	„ 12.

1840-iki tavaszszal Mariettában (Ohio-statusban) az öszi baraczk- és cseresznyefák már april 6-án, az almafák szinte april 16-án virágzottak.

Egyes statusok bankjainak száma.

Statusok.	Bank szám	Statusok.	Bank szám
New-York	177	átvitel .	350
New-Jersey	33	Massachusetts	16
Pennsylvania . . .	36	Vermont	6
Delaware	24	New-Hampshire . .	17
Maryland	31	Maine	29
Columbia-kerület .	8	Virginia	6
Connecticut	29	Éjszak-Carolina . .	12
Rhode-Island . . .	12	Déli-Carolina	17
Oldal . .	350	Oldal . .	453

Statusok.	Bank szám	Statusok.	Bank szám
átvitel .	453	átvitel .	550
Georgia	5	Indiana	14
Alabama	19	Illinois	16
Florida	7	Tennessee	7
Louisiana	31	Michigan	16
Kentucky	3	Wisconsin	3
Ohio	32		
Oldal . .	550	összesen .	606

A fentebbi jegyzékben nem foglaltatnak azon bankok, mellyek 1835-ben vagy később megbuktak, hanem csupán azok, — ide értvén a fiók-bankokat is, — mellyek papirosai arany- s ezüstben minden pillanatban beválthatók, némellyeknél ugyan kevés disconttal, melly azonban nem igen magas. — Ha átalában minden bankra 500,000 dollart számitunk (ámbár némellyek 8—10 millio dollarral dolgoznak), ezen bankok 303,000,000 dollart tesznek forgásba az egész unióban, hozzáadván az ezüstöt, aranyat, mellyekből ha nem több, annyi bizonyosan van forgásban, 17,068,666 lélekre jön mintegy 606,000,000 dollarnyi forgó tömeg, holott ez az egész austriai birodalomban mintegy 30,000,000 lélekre a forgásban levő ezüst- és aranynyal nem fogja meghaladni a 25,000,000 forintot pengőben. — Megjegyzendő még, hogy az austriai birodalomban a bevitel tetemesen felülhaladja a kivitelt, s a forgásban levő pénzmennyiség évenként csökken, holott Amerikában a kivitel évenként növekszik, s minden beván-

dorló ezüstöt s aranyat hoz magával, bár nem sokat is; de nem ritkán Angol- s Francziaországból 100—200,000 dollarral jőnek bevándorlók.

Hogy olvasómnak némi fogalma legyen a vasutak jövedelmezéséről, a következőjegyzékben közlöm némelly rövidebb vasutak épitési költségét, hoszszát, kiadásait és jövedelmét 1839-ik évben.

Nevezetesen.	Mérföld.	Bevétel.	Kiadás.
		Dollar.	
PhiladelphiábólBaltimoréig	97	490605	169130
Camdenból Amboyig .	61	685329	258043
Uticából Syracusig . .	53	197923	65648
dtto Shenectadyig .	78	400671	119630
Bostonból Lovellig . .	$25^1/_2$	241220	92151
dtto Providenceig	41	312907	93562
dtto Worcesterig	$44^1/_2$	231807	126384
Estern, még be nem végzett vasut jelenleg . .	25	125623	53174
Tauntoni vasut egyik ága	11	58018	40711
Nashuaból Nowellig . .	$14^1/_2$	55053	29885
Összesen .	$450^1/_2$	2799186	1048318
Levonván a költséget .		1048318	
Marad tiszta haszon . .		1750868	

Minthogy ezen vasutak drága időben épittettek s átalában bérczeken, posványokon és széles folyó-

kon vezetnek keresztül, a' költség 16,164,505 dollart tett, s mind a mellett már 1839-ik évben közel 11 pcentet jövedelmeztek; mint mondják, 1841-ben 18½ percentre növekedett a jövedelem, melly, ha egészen elkészülnek, mindinkább fog növekedni. — Vannak egyébiránt az egyesült statusokban olly vasutak is, mellyek 40 s több percent jövedelmet hoznak. Ezeket munkám folytatásában bövebben leirandom.

IX.

Amerikai fenyit-törvények. — Jury, békebirák, egyéb biróságok 's törvény-székek. — Egyes statusok törvényszékei és hatóságuk. — Birák s más tisztviselők fizetése.

Mindenek előtt kellő méltánylatot érdemel azon körülmény, hogy az éjszakamerikai szabad statusokban a néptömeghez képest igen csekély a gonosztevők száma. Ezt több europai utazók is elismerték ugyan, de ennek okát abban vélik találni, hogy a birói hatalmat igen korlátolják az esküdtek (jury), s ezek által a bünös többször külön tekinteteknél fogva felmentetik. — Erre csak azt felelhetem, miképp ez — tán némelly ritka esetet kivéve, millyen tudomásomra nem jutott, — rendszerint nem történik, mert a szabad amerikai polgárok átalában olly igen irtóznak a gonosztettektől, hogy illyet, főkép azon férfiakról, kiket a közbizalom e czélra választott, feltenni épen nem lehet. Hogy pedig bizonyitványok hiánya miatt a gonoszság büntetlen maradjon, ez sokkal inkább megfér az emberiséggel, mintsem hogy csupa gyanuból az ártatlan lakoljon.

Ámbár az amerikai fenyitő-törvények közelsem olly szigoruak, mint az angolországiak, mégis sokkal keményebb büntetéseket mérnek a gonoszokra, mint Európa több tartományaiban s főkép

honunkban is; mert olly tolvajságra, melly nálunk 30 bottal büntettetik, ott 5, 6, 8 évi kemény fogság van kimondva, s ezelőtt halállal is fenyittetett, melly büntetés a jelen korszellemhez képest az unio nagy részében már most csak némelly főbünökre s Pennsylvaniában csak a szándékos gyilkolásra van fentartva. — Angolországban még 1819-ben 156 bünnemre halál volt határozva, midőn Pennsylvaniában már 1786-ban a házak feltörése, rablás, bestialitas és sodomia elleni halálbüntetés, valamint a bélyegezés, füleknél fogvásti kiszegezés és fülmetszés eltörültetett.

Az éjszakamerikai egyesült statusokban igazságot szolgáltatnak:

1-ör A' békebirák, kik némelly statusokban a kormányzó, másokban a nép vagy parlament által választatnak. Ezen békebirák a bünösöket sherif által (minden megyében van egy fö- s egy alsherif) fogatják el, s olly esetben, hol ezt a törvény megengedi, kezesség mellett szabadon bocsátják, ellenkezőleg pedig a törvénynapig elzárva tartják.

2-or Az utazó birák, kik bizonyos időkben járásaik helyein megjelennek s a bünösöket elitélik.

3-or Az egyes statusokban létező főtörvényszékek.

4-er A középponti főkormányszéki birák, kik hatalma az egész unióra kiterjed.

5-ör Több nagyobb városokban különös városi törvényszékek léteznek, ugymint: a tanácsi-, rendőri- és polgármesteriek.

A' régiebb statusokban még egyéb törvényhatóságok is vannak, ugymint: egy főtörvényszék, melly különösen a status elleni pártütőket itéli el, 's egyszersmind a törvényszolgáltatásban netán történt tévedéseket hozza helyre. — Továbbá a court of chancery (cancellaria-főtörvényszék), hol a nagyobb tárgyak elitélése mellett a' felebbvitt perek vizsgáltatnak, és a vice-chancellors court (alcancellár törvényszéke) stb.

A kisebb áthágásokat kivéve, minden büntárgy legelőbb jury és birák előtt az ügyvédek által, szóbeli feleselés mellett, vitattatik meg s befejeztetvén mind a két rész szóváltásai, az elnökbiró által ísmét felvétetik s az esküdtek itélete alá bocsáttatik, kik azonnal a jury-terembe távoznak el, hol a vádlottnak bünös vagy büntelen létén mindnyájuknak meg kell egyezniek, mint nálunk a statariumnál, és csak akkor, ha ezek a veszélyes „Guilty!" (vétkes)-t kimondják, szabad a biráknak a vádlottra törvény által rendelt büntetést kimondani, ellenkező esetben tüstént szabadon bocsáttatik.

Az egyesült statusok törvényszékei következők:

1-ör Legfőbb törvényszék (supreme court) egy elnök- s nyolcz segédbiró-, egy fő ügyész- (attorney general), egy előadó- (reporter) egy jegyző- és egy rendezőből (marshal) áll. Az elnöknek évenkénti fizetése 5000, a segédbiráké 4500, a főügyészé 4000, az előadóé s jegyzőé 1000 dollar. A' marshalnak csak napdij és mellék-adományok járnak. Ezen legfőbb törvényszék évenként Washington-

ban ülvén össze, a felebbvitt pereket vizsgálja s az alsóbb törvényszékek itéleteit vagy helyben hagyja, vagy megmásitja. Az ülés januar második hétfőjén kezdődik.

2-or Kerületi törvényszékek (circuit courts). Ezek szerint az egyesült statusok 9 kerületre osztvák: az 1-ső kerülethez Maine, New-Hampshire, Massachusetts és Rhode-Island, a 2-hoz Vermont, Connecticut és New-York, a 3-hoz New-Jersey és Pennsylvania, a 4-hez Delaware és Maryland, az 5-hez Déli-Carolina és Georgia, a 6-hoz Virginia és Éjszak-Carolina, a 7-hez Ohio, Indiana, Illinois és Michigan, a 8-hoz Kentucky, Tennessee és Missouri, a 9-hez Alabama, Mississippi, Louisiania és Arcansas tartoznak. — Ezen kerületek mindenikében évenként kétszer tartatik törvényszék, egy elnök, ki egyszersmind a legfőbb törvényszéknek közbirája (a 4-ik kerületi törvényszékeknél a legfőbb törvényszék elnöke ül elő), és egy kerületi biró által azon kerületből vagy statusból, mellyben a törvényszék ülését tartja.

3-or Országbirák, ügyészek, jegyzők s rendezők. New-York statusban van két biró 3500 és 2000 dollar fizetéssel, két ügyész, két jegyző s két rendező; Pennsylvánia- és Virginia-statusban szintannyi, de amott a birák fizetése 2500 és 1800, itt pedig 2000 és 1600 dollar. Alabama-, Missisippi-, Louisiana- s Tennessee-statusok egy egy birót s két két ügyészt, jegyöt és rendezőt számlálnak. Louisianában a biró fizetése 3000, Alabamában 2500, Mississippiben 2000 s Tennesseeben 1500

dollar. A többi statusokban és Columbia-kerületben egy egy biró, ügyész, jegyző és rendező hivatalkodik. A birák fizetései: Columbia-kerületben 2700, Massachusetts-, Déli-Carolina- és Georgiában 2500, Maryland-, Éjszak-Carolina-, és Arcansasban 2000, Maineben 1800, Rhode-Island-, Conecticut-, New-Jersey-, Delaware-, Kentucky- és Michiganban 1500, Vermont- és Missouriban 1200 és New-Hampshire-, Ohio-, Indiana- és Illinoisban 1000 dollar. Az ügyészek fizetése — az egy louisianait kivéve, kinek 600 dollár jár, — 200 dollar és mellékdijak. Massachusetts- s New-York-statusban egyiknek s a pensylvaniai- s marylandinak határozott fizetésük nincs, hanem nap- és mellékdijuk; a rendezők ugyane rendszabály szerint fizettetnek, csakhogy a louisianainak szinte csak 200 dollar és mellékdijak járnak. A jegyzőknek nap- és mellékdijakon kivül fizetésük nincs.

Ezen birák a reájuk bizott statusokban ügyészeik, jegyzöik és rendezöikkel tartanak törvényszékeket azon tárgyak felett, mellyek egyenesen a középponti kormány birói hatósága alá tartoznak, millyenek: az egész egyesület elleni pártütés, árulás, lázadás, hamispénz csinálása és kiadása, neutralisok elleni vétkek, tengeri rablás stb. és pedig New-York-statusban évenként 17-tet, Virginia-statusban 12-töt, Pensilvánia-, Alabama- és Éjszak-Carolinában 6-tot, Déli-Carolinában 5-töt, Maine-, New-Hampshire-, Rhode-Island-, Connecticut-, New-Jersey-, Maryland-és Georgiában 4-et, a töb-

bi statusokban 2-öt, Arcansas- statusban pedig csekély népessége miatt csak egyet.

Az egyes statusok és birtokok törvényszékei.

Maine - status.

1. A legfőbb törvényszék áll egy elnök és két főbiró- 1800, egy főügyész- 1000 és egy előadóból 600 dollar fizetéssel.

2. A kerületi törvényszék négy biróval, kiknek fizetése 1200 dollar.

3. A városi törvényszék Portland városban egy biróval, kinek évi dija 700 dollar.

New-Hampshire-status.

1. A főtörvényszékeknél egy elnök s három segédbiró itél, kik évenként minden megyében egy egy, összesen tehát 10 törvényszéket tartanak s a kétséges jogkérdések stb. felett határoznak, és igy bizonyos esetekre a főcancellariai hatóság jogával birnak.

2. A köztörvényszékeknek, — mellyek előtt minden adóssági, szerződési, teljesitési stb. perek folynak, — törvényes birái a főtörvényszéki birákból választatnak ketten, többnyire a földbirtokosok közül, kiknek azonfelül főkötelességük a megye közdolgaira, országos utakra, megye költségeire stb. felügyelni. E köztörvényszékek félévenként tartatnak minden megyében. — A főtörvényszéki elnök

fizetése 1400, biráké 1200, a köztörvényszéki biráké pedig 150—100 dollar.

3. A végrendeleti törvényszék (court of probate) áll: tiz biróból 100-334, s tiz sorozóból 125-462 dollar fizetéssel. Ezen különböző fizetések oka az, hogy azon megyékben, hol több az ember, több időt tölt a biró a végrendeletek megvizsgálásával, mint kisebb népesség mellett; az amerikai pedig minden nemzetek közül legjobban tanulá méltányolni az idő becsét, s közmondássá lett: „Time is money" (az idő pénz), a fizetés tehát ezen arány szerint szabatik meg, például: Rakingham-megyében, hol 45,771lélek létezik, a biró fizetése 334, a sorozóé462 dollar; a 9849 lelket számláló Coos-megyében pedig a birónak 100 s a sorozónak 125 dollar jár.

Vermont-status.

Itt igazságot szolgáltatnak:

1. Egy legfőbb törvényszék, mellynél egy elnök négy segédbiróval itél. Fizetésük 1375 dollar, s az itt alkalmazott egy előadó évenként 450 dollart kap. Ezen törvényszék évenként minden megyében egy-egy gyülést tart, s birái egyszersmind cancellárok és elnökök a megyei törvényszékeknél. Itt vizsgáltatnak még a felebbvitt perek.

2. A cancellaria évenként két bizonyos hónapokra kitüzött gyülést tart minden megyében.

3. Megyei törvényszék (county courts) öt létezik ezen öt kerületre osztott statusban, mellyek közül négyben három három, az ötödikben pedig két me-

gye van. Illy törvényszékek kétszer tartatnak minden megyében, s kerülő vagy járó törvényszékeknek neveztetnek. Az elnökséget a legfőbb itélőszéki birák egyike viszi, segédbirái pedig minden megyéből két megyei biró és a békebirák, kik évenként a törvényhozó hatalom vagy parlament által választatnak.

Massachusetts-status.

1. A legfőbb törvényszék áll egy elnökből 3500, három segédbiróból 3000, egy főügyészből 1200, négy kerületi ügyészből s egy előadóból külön 1000 dollar fizetéssel. Suffolk-megye (mellyben Boston fekszik) ügyésze is 1800 dollart huz fizetésképen. Ezen törvényszék hatásköre ugyan az, mi a többi statusokbeli illy törvényszékeké. — Üléseit Bostonban tartja előre kitüzött határnapokon, s addig folytatja, mig a tárgyakat el nem végezte.

2. A kerületi törvényszékek, mellyek egy elnök- és négy biróból állnak (amaz 2100, ezek 1800 dollar fizetéssel), évenként minden megyében kétszer tartatnak. — A 14 megye négy kerületben foglaltatik, hol a kerületi ügyészek foglalkoznak, mindenik saját kerületében.

3. Boston város törvényszéke, egy biróval és fentebb emlitett ügyészével (kinek azonban csak értesitő szava van, valamint a négy kerületi ügyésznek is) — és egy jegyzővel. A biró fizetése 1250 dollar, a jegyzőnek dijak és mellék adományok járnak. — Törvényszék minden hónap első hétfőjén tartatik.

4. A bostoni rendőrségi törvényszéknek hatósága egyedül kisebb bünvádi tárgyakban Boston lakosaira terjed ki s három birája van külön 1500 dollar fizetéssel. — Ülések a vasárnapot kivéve, minden nap reggeli 9 órától 2 óráig s délutáni 3 órától esti 6 óráig tartatnak.

5. Végrendeleti törvényszék minden megyében egy és igy összesen 14 van. Biráiknak fizetése külön megyében különböző, u. m. 1000, 800, 700, 500, 450, 425, 400, 350, 280, 200 és 100, valamint a sorozóké is u. m. 2000, 1500, 1400, 750, 600, 500, 460, 300, és 150 dollar.

Rhode-Island-status.

1. A legfőbb törvényszék adóssági, csalárdsági, osztályos, társasági, csődületi stb. ügyekben itél, s egy elnök- és két segédbiróból áll; annak 650 ezeknek pedig 550 dollar jár évenként.

2. A megyei itélőszékek öt rendes biróval ellátvák, kiknek nem rendes évenkénti fizetés, hanem napdijak járnak. A birák, jegyzők s végrehajtóbirák stb. az évenkénti közgyülésen választatnak.

Connecticut-status.

A legfőbb és főtörvényszék egyesülve van, mint a tárgyak előadják magokat, s ezen felebbviteli főtörvényszéket egy elnök, négy segédbiró s egy előadó alakitják; különben pedig csak egy itél ezen birák közül mint elnök a megyei birákkal. Az elnök fizetése 1100, a biráké 1050, az előadóé 350 dollar.

New-York-status.

A városi törvényszékeken kivül az egész statusra nézve három föbb és két altörvényszék létezik, ugymint:

1. A legföbb törvényszék egy elnök- s két segéd biróval és egy elöadóval. Az elnök és birák fizetése 3000, az elöadóé 500 dollar.

2. A cancellariai törvényszéket egy cancellár 3000, két sorozó 3000 és 2500 s egy elöadó 500 dollar fizetéssel képezik. A jegyzök és irnokok fogadtatni szoktak, s ezekre és a cancellariai költségekre 7500 dollar van kivetve.

3. Alcancellárok törvényszékei. New-York-status 7 kerületre van osztva s minden kerületben egy alcancellár tart törvényszéket. Az 1-sö és 7-ik kerületnek a rendes birákon kivül különös alcancelláraik vannak, a 6-ik kerületben pedig a rendes biró egyszersmind alcancellár.

4. Kerületi itélötábla 8 van, ugyanannyi elnök- s biróval, kik, az elsö s 8-ik kerületet kivéve, egyszersmind alcancellárok.

5. A megyei törvényszékek minden megyében (e status 58 megyéböl áll) tartatnak s egy elnök-, négy segédbiró-, egy elöadó- és egy jegyzöböl állanak.

A városi törvényszékek következök:

a) Nev-York városnak fötörvényszéke. Ámbár itt több fötörvényszék létezik, mellyeken a felebbvitt perek vizsgáltatnak, New-York városnak mind a mellett kiterjedt kereskedése tekintetéböl, s hogy az

érdeklett főtörvényszékek annyira ne terheltessenek, egy elnök-, két segédbiró-, egy előadó- s egy jegyzőből álló saját főtörvényszéke van. Az elnök és birák fizetése 2500 dollar. Az előadónak és jegyzőnek rendes fizetés nem jár, hanem nap- s váltságdijak. — Az ülések minden hónak első hétfőjén kezdődnek.

b) New-York város rendőri törvényszéke (Police court), s

c) New-York város kisgyülési törvényszéke (court of petit sessions). Mindkettő kisebb bünbeli tárgyakban, esküdtek nélkül, rövid uton itél. Amannál a rendőrségi tisztek (police officers) minden másod-köznapon, az utóbbinál két tanácsnok (alderman) egy levéltárnokkal (keeper of the archives) kétszer egy hétben törvényszéket tartanak.

New-Jersey-status.

1. A kegyelmezési és felebbviteli törvényszéknek (court of pardons and appeals) rendes (ex officio) elnök-birája a kormányzó, s 14 segédbirája van, kik évenként választatnak; évenként kétszer tart gyülést Trentonban.

2. Cancellariai törvényszék. A kormányzó egyszersmind cancellár, s ezen főtörvényszék évenként négy gyülést tart szinte Trentonban.

3. A főtörvényszéknél egy elnök 1500 és négy segédbiró 1400 dollar fizetéssel itél, mellettük egy főügyész (attorney general), egy előadó és egy jegyző működik; az elsőnek 80 dollar s napdijak, a másodiknak 200 dollar járnak évenként; a jegyző

napdija mellett a kiadási dijakat is szedi. — Az érdeklett birákat a törvényhozó-test nevezi ki hét évre. — Évenként négy gyülés tartatik Trentonban: az elsö februar utolsó keddén, 2-ik májusban, 3-ik septemberben és a 4-ik novemberben. E fötörvényszék birái tartják egyszersmind, mindenik a maga kerületében, a' kerületi és polgári törvényszékeket (courts of oyer and terminer) négyet évenként minden megyében, Atlantic és Cape-May megyéket kivéve, mellyekben csak két két gyülés tartatik.

4. A megyei törvényszékek négyszer tartatnak minden megyében avagy összesen 18 megyében 74 egy év alatt. Biráit szinte a törvényhozó-test nevezi öt évre ki. Ezen birák, ugymint a fötörvényszékiek, az öt év elmulta után ismét kinevezhetök. Fizetésük nincs, s a törvény számukat sem határozza meg.

5. Az évnegyedes törvényszékek (courts of quarter session) a békebirák által évnegyedenként tartatnak kisebb bünvádi tárgyakban, mert a nagyobb bünvádi esetek a megyei törvényszékek által itéltetnek el.

Pennsylvania-status.

1. A legfelsöbb törvényszékek tagjai egy elnök, 2666 dollar 67 cent s négy segédbiró 2000 dollar fizetéssel és napdijjal, ezeken kivül három jegyzö. Ezen birák rendes fizetésükön kivül 4 dollar napdijt kapnak utiköltség fejében, mig kerületi gyülésüket tartják. E legföbb itélöszék évenként

egyszer tartja gyüléseit négy külön kerületben: a napkeleti kerületre nézve Philadelphiában, a középkerületit Harrisburgban, az éjszakkerületit Sunburgban és a nyugoti kerületit Pitsburgban.

2. Kerületi törvényszék három létezik e statusban:

a) A philadelphia-megyei s egyszersmind városi kerületi törvényszék egy elnök- s két segédbiróval és egy főjegyzővel; amazok fizetése 2600 dollar, ennek pedig napdijak s mellék adományok járnak.

b) A lancaster-megyei s városi kerületi törvényszék egy főbiróval, kinek fizetése 2400 dollar.

c) Az alleghany-megyei kerületi törvényszék tagjai egy elnök 2500 dollar fizetéssel és egy segédbiró. — Ezen kerületi törvényszékek birái egyszersmind polgári itélőhatósággal felruházvák, melly a kerületekhez tartozó megyékben azon esetekre terjed ki, hol a tárgy egy bizonyos sommát felülhalad.

3. A philadelphiai fenyitő-törvényszék egy elnök- és két segédbiróból áll.

4. A philadelphiai polgármesteri törvényszék kisebb bünvádi tárgyakban.

5. A megyei törvényszékek. E status 19 kerületre van osztva, mellyekben külön külön az igazság egy elnök s több segédbiró által szolgáltatik ki. A philadelphiai kerület elnökének s két segédbirájának 2000, öt kerületben az elnök-birónak 2500, a többi kerületek elnök-biráinak 2000, a segédbiráknak pedig 260 dollar fizetésük van.

6. Az évnegyedes törvényszékek kisebb bünvádi tárgyak- s polgári perekben a törvény által meghatározott bizonyos sommáig itélnek, s minden megyében évenként négyszer tartatnak.

Delaware-status.

1. A legföbb törvényszék áll egy elnök- s három segédbiróból, kiknek fizetése 1200 dollar, az elsö segédbirónak mint elöadónak azonkivül még 200 dollar jár.

2. A cancellariai törvényszék tagjai egy cancellár 1100 és egy föügyész 300 dollar fizetéssel; az utóbbinak napdij is jár.

3. A megyei törvényszékek.

Maryland-status.

1. A cancellariai fötörvényszékeknél egy cancellár 3600 dollar fizetéssel, egy sorozó (register) és egy vizsgáló (auditor) müködnek, a két utóbbi rendes fizetés nélkül s csak napdijak és sportulák mellett.

2. Felebbviteli törvényszék (court of appeals) egy elnök-, öt segédbiró-, egy jegyzö- s egy elöadóval. Az elnök fizetése 3500, segédbiráké 2200 dollar. A jegyzönek és elöadónak pedig nap- és a kiadási dijak járnak. Ide vitetnek felebb a megyei, városi, cancellariai s végrendeleti törvényszékektöl a perek.

3. Megyei törvényszékek. A status 6 kerületre van osztva s minden kerületnek egy fö- s két segédbirája van; hatóságuk a kerületükben fekvö me-

gyékre terjed ki, s ők itélnek minden követelések felett, mellyek 50 dollaron alul nincsenek. Itt vizsgáltatnak meg felebbvitel utján a békebirák itéletei, szóval: ezen törvényszékek ugyanazon hatósággal birnak saját körükben, mint a cancellariai törvényszék az egész statusra nézve.

4. Baltimore főváros törvényszéke egy elnök- és két segédbiróból áll, amannak fizetése 2400, ezeknek pedig 1500 dollar.

5. Végintézeti és árva-törvényszék minden megyében egy létezik, három biróval.

6. A békebirák törvényszéke, mellynél a békebirák a juryval kisebb polgári és bünvádi tárgyakat itélnek el. — A szabad Amerikában, főkép az ujabb időkben alapitott statusokban minden városhatárban (township), melly 36 angol négyszög-mérföldből áll, egy, két, néha három békebiró van.

Virginia-status.

1. A felebbviteli törvényszék (court of appeals) egy elnök- 2750 és négy segédbiróból 2500 dollar fizetéssel, áll; a biráknak meg van engedve, fizetésükön felül minden amerikai mérföldre utiköltség fejében 25 centet felszámitani. Ezen törvényszék évenként két gyülést tart, egyet Lewisburgban, az ugynevezett kékhalmi vonaltó (blue Ridge) nyugot felé fekvő megyék számára, melly julius második hétföjén kezdődik 's 90 napig folyvást tart, ha csak a tárgyak előbb be nem fejeztetnek, s egyet Richmond fővárosban azon megyék számára, mely-

lyek az emlitett halmoktól keletfelé fekszenek; határnapjának kitüzése a biráktól függ, kik azt hirlapok utján jó eleve közzé teszik. Ezen törvényszék 160 napig tart, hacsak tárgyait elöbb fel nem dolgozza.

2. A közgyülési főtörvényszék (general court), mellynek birái egyszersmind a kerületi törvényszékek elnökei, Richmondban két közgyülést tart. Az elsönek határnapja julius utolsó hétföje, a másodiknak december 15-dike. A 15-ik kerület föbirájának kötelessége ezen gyüléseket rendezni, s a határozat érvényességére legalább 11 biró szükséges; egyébiránt a birák rendes száma 21. Ezen fötörvényszék utolsó felebbviteli biróság a bünvádi tárgyakban, mint elsö biróság pedig a végrendeleti ügyekben itél. Hozzá tartoznak a közkormányzási tárgyak, mint tulajdonképi s egyedül e czélra létezö hatósághoz, s némelly a közjót érdeklö kérdések elintézése.

3. Különös felebb-viteli fötörvényszék tartására (speciel court of appeals) némelly különös esetekben, midön például a felebbviteli törvényszék rendes biráinak saját ügyei forognak kérdésben, vagy bármelly más érdek gátolja biráskodásukat, a fentebb emlitett 21 biró felszólittatik, kikböl öt öt egyedböl álló 4 osztály alakul, egy közülük pedig a gyülést kormányozza.

4. Kerületi fötörvényszék és cancellar törvényszéke. Az egész status 10 birói kerületre van osztva, s minden kerület két járásra (circuit), a 4-ik kerületet kivéve, melly 3 járást foglal magában; az egész status tehát összesen 21 járásból áll. A 21-ik já-

rásnak kivételesen két föbirája van: egy kerületi és egy a cancellaria részről, ez 2000, amaz 1800 dollar fizetéssel. Halál, lemondás vagy elmozdittatás esetében a megmaradt tartozik a másiknak kötelességeit végezni a nélkül, hogy azért fizetéséhez pótlást kivánni joga legyen. A többi 20 járásban csak egy egy föbiró van, hol a kerületi s cancellariai törvényhatóság ezen egy személyben központosul. Ezen birák fizetése 1500 dollar, s 4 dollar minden 20 amerikai mérföldre utiköltség. Ülések évenként minden megyében kétszer s addig tartatnak, mig elintézendő tárgy van.

5. Megyei törvényszékek minden megyében hónaponként tartatnak négy vagy több békebirák által. Az e törvényszékekhez járuló esküdtek (jury) elöbbkelő megyei urakból (Country-Gentlemen) és egyszerü földmüvelö gazdákból (of plain farmers) vegyesen választatnak. Hatóságuk mindennemü polgári, bünvádi stb. ügyekre kiterjed; polgári ügyekben mint első biróság a 20 dollart meghaladó követelések felett határoznak; ök itélik el a rabszolgák által elkövetett büntetteket és kihágásokat, ök vizsgálják elölegesen a szabadok azon büntetteit is, mellyeket aztán a kerületi törvényszékek itélnek el.

Éjszak-Carolina-status.

1. A legföbb törvényszék tagjai egy elnök és két segédbiró 2500 dollar fizetésssel, s egy elöadó 300 dollar fizetéssel és kiadási dijakkal.

2. Kerületi főtörvényszék a kerületek számához képest hét van, ugyanannyi kerületi főbiróval, egy főügyésszel és hat ügynökkel (solicitor), kiknek 20 dollar jár minden törvényszéktől, melly a külön megyékben tartatik. A főügyész azonfelül még 100 dollart kap minden törvényszakért a legfőbb curiánál. A főbirák évdija 1950 dollar.

3. Az altörvényszékek ugy vannak szerkeztetve, mint Virginiában.

Déli-Carolina-status.

1. Részrehajlatlan cancellárok törvényszékei. Illy cancellár négy van, egy 3500, a többi 3000 dollar fizetéssel. A megyékből ide vitetnek felebb a polgári ügyek.

2. Közgyülési biró és megyei törvényszéki elnök hat van; kettő 3500, a többi 3000 dollar fizetéssel, ezeken kivül egy status-előadó (State Reporter) 1500 dollar évdijjal. Itt vizsgáltatnak felebbvitel utján a bünvádi perek.

3. A hibajavitó törvényszéknél (court for the Correction of errors) az 1. és 2-dik szám alatt emlitett birák teljes számmal egyesülnek s azon kérdéseket veszik vitatás alá, mellyekre nézve a fentebbi törvényszékek egyike vagy másika külön véleményü volt, vagy midőn az emlitett birák közül egy kettő a tárgy további vizsgálatát sürgeti, ugy szinte e statusnak saját vagy az egész uniónak alkotmányát érdeklő kérdéseket.

4. Az altörvényszékek alkotása hasonló a fentebbi statusokéihoz.

Georgia-status.

Ezen status 11 kerületre van osztva, ugyanannyi föbiróval, kiknek évdija 2100 dollar. Ezeken kivül van még egy főügyész napdijakkal 's mellékjövedelmekkel, és két különös föbiró, kik a részeket kihallgatják és itéleteket hoznak, az egyik Savannah a másik Augusta város részére.

Az al- vagy megyei törvényszékek minden megyében öt biró által tartatnak, kiket a nép 4 évre választ. Ezek egyszersmind a végrendeleti tárgyakat és árvák ügyeit is viszgálják. Ezen biráknak sem napdij, sem évi fizetés nem jár.

Alabama-status.

1. A legfőbb törvenyszéket egy elnök és kétsegédbiró képezi 2500 dollar fizetéssel.

2. A cancellári törvényszék. A cancellárok (2000 dollar évdijjal) egyike a déli, másika az éjszaki tartományra ügyel, s e tekintetben minden tartomány 3 vagy az egész status 6 kerületre van osztva. Minden kerületben két gyülés tartatik évenként, s a cancellárok felszólittatnak, mikép ugy váltsák fel az elnökséget, hogy egyik se elnököljön kétszer egymásután ugyanazon osztályban.

A legfőbb törvényszék azon bünvádi pereket vizsgálja, mellyek a kerületi vagy megyei törvényszékektől vitetnek felebb, a cancellárok pedig,

mint másod felebbviteli biróság, polgári ügyekben itélnek. Amaz Tuscoloosa városában januar és julius első hétföjén kezdi üléseit s 6—8 hétig folytatja azokat. E főtörvényszékek véleményei (opinions) irásba foglalva az előadó (reporter) által közhirré tétetnek.

3. A kerületi törvényszékekre nézve Alabama-status 10 kerületre osztatik, ugyan annyi kerületi főbiróval és ügyészszel, kilencz birónak évenként 2000, a tizediknek pedig 1500 dollar s az ügyészeknek nap- és mellékdijak járnak. E törvényszékek illetősége alá tartoznak minden polgári és bünvádi ügyek saját kerületükben; ők egyszersmind első felebbviteli törvényszékek az altörvényhatóságoktól parancs mellett hozzájuk küldött perekben. Tőlük azután a bünvádi tárgyak a legfőbb törvényszékhez, a polgári ügyek pedig a cancellárokhoz vitetnek felebb. Minden kerület 4—5 megyét foglal magában, gyülést minden főbiró a maga kerületében tart, hol egyik hol másik megyében évenként kétszer; az első tavaszi, a második őszi törvényszéknek neveztetik, s mindenik 8 hétig tart. Minden kerületben van egy statusügyész, kinek tisztében áll az ottani bünösöket kereset alá venni. Fizetése 250 dollar s napdijak.

Mississippi-status.

1. A hibajavitó és felebbviteli főtörvényszéket (high court of errors and appeals) egy elnök, két segédbiró 3000, egy főügyész 1000 dollar fizetéssel és egy jegyző kiadási dijakkal, alakitják. Ezen

főtörvényszék hatásköre, mint neve mutatja, csak az alsóbb törvényszékek itéleteinek vizsgálatára terjed ki. Üléseit évenként kétszer tartja januar és december első hétfőjén Jackson városban.

2. A cancellariai főtörvényszéknél egy cancellár 4000 dollar fizetéssel, s egy jegyző azon polgári ügyek vizsgálatával foglalkoznak, mellyek az alsóbb biróságoktól ide hozatnak fel. Üléseit Jackson-, Oxford- és Augustában tartja.

3. A kerületi törvényszékek 1840-ik évben ujolag rendeztettek el, 's 11 kerület alapittatott mindenik egy főbiróval (kinek fizetése 2000 dollar), és egy ügyészszel. Illy törvényszékek a kerületi birák által évenként kétszer tartatnak a kerületükhöz tartozó megyékben, s az 50 dollart meghaladó tárgyu polgári perekben itélnek. Hatóságuk kiterjed azon ügyekre is, mellyek rendesen a cancellariai főtörvényszékhez vitetnek felebb, ha a somma 500 dollart felül nem halad.

4. A megyei s többi biróságok szerkezete ugyanaz, melly a fentebb emlitett statusokban. A főtörvényszék birái és a cancellár 6, a kerületi ügyészek 4, a többi tisztviselők pedig két évre a status polgárai által választatnak.

Louisiana-status.

1. A legfőbb törvényszék egyenlő rangu és fizetésü (5000 dollar) öt főbiróból áll, kik közül a legidősb elnököl.

2. A kerületi törvényszékek száma ezen status kerületeinek számához képest 9, ugyanannyi kerületi biróval. Az első kerület birája évenként 4000, a többi 8 pedig 3000 dollar évdijt huz.

3. A megyei törvényszékek és békebirák s esküdtek (jury) széke szintugy elrendezvék, mint a fentebb emlitett statusokban.

4. A kereskedési törvényszék New-Orleansban (commercial-court of New-Orleans)

5. New-Orleans városának büntető-törvényszéke.

Arcansas-status.

1. A legfőbb törvényszék egy elnök-, két segédbiróból 1800 dollar fizetéssel és egy előadóból áll. Felebbvitt ügyekben, a törvény által kijelelt eseteket kikvéve, egyedül e törvényszék itél. Birái a közgyülés által 8 évre választatnak.

2. A 7 kerületi törvényszék ugyanannyi főbiróval, kiknek fizetése 1200 dollar; mint első biróság a bünvádi és azon polgári pereket itéli, mellyek a békebiróságoknak alávetve nincsenek, s különösen a 100 dollart meghaladó tárgyu szerződési ügyeket.

Tennessee-status.

1. A legfőbb itélőszék 3 főbiróból áll, kik mind a két ház egyesült szavazatai által választatnak 12 évre. Fizetésük 1800 dollar.

2-ik A cancellári törvényszéknél a cancellárok hatósága alá tartartozó polgári ügyekben

négy cancellár biráskodik ugyanannyi osztályban. Fizetésük 1500 dollar. Szintugy választatnak, mint a fentebbiek, de csak 8 évre.

3. Kerületi törvényszék a kerületek számához képest 14 van, mindenik egy elnök-biróval, kinek évenkénti fizetése 1300 dollar. A birák ugyan olly módon és annyi időre választatnak, mint a cancellárok.

4. Az altörvényszékek szerkezete ugyanaz, mi a fentebbi statusokban.

Kentucky-status.

1. A felebbviteli törvényszéket képezik egy elnök 's két segédbiró 2000 dollar fizetéssel, egy főügyész 400 dollar fizetéssel és dijakkal, egy jegyző és egy előadó, kiknek a' dijak járnak.

2. A louisvillei cancellár törvényszéke egy cancellárral, kinek évdija 3000 dollar, egy ülnökkel (master of chancery), egy rendezővel és egy jegyzővel, kiknek csak dij jár.

3. A kerületi törvényszékek birái, kiknek száma a kerületek számához képest 18, évenként 1500 dollart huznak.

4. A többi altörvényszékek a fentebb emlitett altörvényszékekhez hasonlóan alakitvák.

Ohio-status.

1. A legfőbb törvényszék négy főbiróból áll, kik közül a legidősb elnököl. Fizetésük 1500 dollar.

Ezen birák, valamint a cincinnatii főtörvényszék bírája, s a megyei birák, 7 évre választatnak a törvényhozó-test által.

2. Cincinnati város főtörvényszékénél egy rendes főbiró müködik, kinek évi fizetése 1200 dollar. E főtörvényszék a hamilton-megyei törvényszékkel egyesülve gyakorolja hatóságát minden polgári és bünvádi ügyekben.

3. A megyei törvényszékek. Ohio-status 79 megyéjét 15 kerület foglalja magában, mindenik egy rendes főbiróval, kinek évdija 1200 dollar. Ezen főbiró elnöksége alatt évenként rendesen háromszor tartatik a megyék nagy részében törvényszék, csak az ujabban rendezett megyékben kétszer. Az elnökön kivül három segédbiró itél, kiknek minden törvénynapra $2^1/_2$ dollar napdij jár.

4. A békebirák, jury, sherifek stb. törvényes hatalmukat épen ugy gyakorolják, mint az emlitett statusokban.

Michigan-status.

1. A legfőbb törvényszék tagjai egy főbiró 1600 s három segédbiró 1500 dollar fizetéssel, és egy főügyész napdijakkal. E birákat a kormányzó választja a tanács (council) véleménye s jóváhagyása mellett 7 évre.

2. A cancellariai törvényszéknél egy cancellár müködik 1500 dollar fizetéssel.

3. A kerületi törvényszékek száma négy, s a legfőbb törvényszék biráinak elnöksége alatt tartatnak

Indiana-status.

1. A legfőbb törvényszéknél egy elnök két segédbiróval itél; fizetésük 1500 dollar. Van e törvényszéknek egy jegyzője is, ki nap- s váltsági dijakat huz. A birák két évre választatnak a kormányzó és senatus által, a legidősb közülük elnököl. Ülések majusban és novemberben Indianopolisban tartatnak. Ezen legfőbb törvényszék csak felebbvitt pereket vizsgál, azon eseteket kivéve, hol a törvényhozotest valamellyik kerületi elnöknek érdekeltsége miatt stb. az eredeti bünvádi vagy polgári ügyet ide származtatni jónak találja.

2. Kerületi törvényszékek tekintetében 11 kerületre van felosztva e status, ugyanannyi elnök-biróval és vádló ügyészszel. Az elnökök és ügyészek két évre választatnak, a törvényhozó-test, a segédbirák s jegyzők pedig ugyanannyi időre a nép által. Az elnökök évdija 1000 dollar; az ötödik kerület elnöke azonban, mintaz e kerületben fekvő megyéknek egyszersmind főbiztossa, azonfelül 300 dollart huz. Az ügyészek fizetése 150 dollar s mellékjövedelmek. E birák két törvényszéket tartanak évenként minden megyében, két segédbiró hozzájárultával, kiknek csak 3 dollar jár naponként, mig az ülések tartanak.

Illinois-status.

1. A legfőbb itélőszék tagjai egy elnök s 8 segédbiró 1500 dollar, egy főügyész 600 doll. fize-

téssel s napdijakkal, egy tudositó és jegyző szinte napdijakkal. E birákat a törvényhozó- test választja, kik mindaddig hivatalukban maradnak, mig jóviseletük engedi. Hogy a törvényszék teljes legyen, öt birónak kell jelen lennie.

2. A kerületi törvényszékeknél, mellyek száma 9, a legfőbb törvényszéki birák elnökölnek, mindenik saját kerületében. Segédbirákat a végrendeleti és békebirák közül nyernek. Minden kerületben van egy ügyész 350 dollar fizetéssel és mellékjövedelmekkel.

3. A végrendeleti törvényszékek illetőségéhez tartoznak a végintézeti ügyeken kivül az adóssági és szerződési ügyek, végintézeti végrehajtók (executores testamenti) elleni panaszok stb., hol a tárgy 1000 dollart felül nem halad. Illy törvényszék minden megyében létezik.

4. A békebirák hatósága alá tartoznak minden adóssági s szóbeli szerződési perek, mellyek tárgya 100 dollart felül nem halad; tettleges személybántalmak- s verekedésekre nézve pedig kizárólag ők biráskodnak, valamint a személyes tulajdont illető áthágások és talált holmik felett is itélnek, hol a kárpótlás nem több 20 dollarnál.

Missouri-status.

1. A legfőbb törvényszéket illetőleg négy kerületre van osztva a status, s évenként mindenikben kétszer tartatnak ülések. Ezen törvényszék vizsgálja a kerületi törvényszékektől ide felhozott ügyeket, ez adja

ki a birói parancsokat és bocsátja szabadon a törvénytelenül fogva tartott egyéneket. Határozatai minden törvényszakban hirlapok által közzé tétetnek; a főügyész e törvényszék minden döntvényeit (decisio) összeszedi s félévenként röpirat- alakban adja ki. Az elnök és segédbirák, kik e legfőbb törvényszéket alakitják, 1100 dollar évdijt huznak.

2. Kerületi törvényszékek, mellyek száma 14, minden megyében tartatnak egy elnök-biró s ügyész által; amannak fizetése 1000 dollar, ennek 250 dollar és dijak. Mind a legföbb-törvényszéki, mind a kerületi birákat a kormányzó nevezi ki, s a senatus erősiti meg; jóviselet mellet hivatalukban maradhatnak, míg 65 évüket tul nem haladják. — A kerületi törvényszékek illetőségéhez tartoznak minden kárpótlási, szerződési stb. ügyek a 90 dollárosokon felül, ha a kereset világos, és 50 dollart meghaladó tárgyu szóbeli szerződések, a bünvádi tárgyak pedig kizárólag; ezek ellenőrködnek a megyei törvényszékek és békebirák felett is.

3. A megyei törvényszékek hatósága csupán a végintézeti és saját megyéjükbeli dolgokra, utakra, stb. terjed; tartatnak minden megyében s három biróból állanak, kiket a nép négy évre választ. Innen a kerületi törvényszékekhez vitetnek fel az ügyek.

4. A st. louisi köztörvényszéknél várospolgárok közti kisebb perek itéltetnek el. Van egy elnökbirája, kinek évdija 2000 dollar.

5. A St. Louis-megyei s városi bünvádi törvényszék egy elnök-biróval (évdija 1000 dollar);

hatósága az egész megyére kiterjed. Innen egyenesen a legfőbb törvényszékre történik a felebbvitel. Ezen utóbbi két törvényszék biráit mind a két ház közgyülésben együtt választja; hivatalukban mindaddig megmaradhatnak, mig ellenük hütelenség nem bizonyittatik be.

Florida-birtok.

Ezen még a statusok sorába fel nem vett birtok, az igazság könnyebb kiszolgáltatása végett, öt kerületre osztatott fel, ugyanannyi elnökbiróval, rendezővel és kerületi ügyészszel. Négy birónak évdija külön 1800 dollar, egynek pedig 2300 dollar jár. A felebbviteli törvényszéket az egyesült kerületi birák alakitják, s évenkint egyszer tartanak üléseket, januar 1-sö hétföjén. E birtok 20 megyére van osztva, s a megyei törvényszékek fél évenként tartatnak.

Wisconsin-birtok.

1. A felebbviteli törvényszék egy elnök- és két segédbiróból, évenkénti 1800 dollar fizetéssel, s egy főügyész- és egy rendezőből áll; a két utóbbinak napdijakon s mellékjövedelmeken kivül 200 dollar jár évenként. Itt vizsgáltatnak meg a felebbvitt ügyek.

2. Kerületi törvényszékek. A birtok lakott része három kerületre van felosztva s a fentebbi birák közül mindenik egyik kerületben bizonyos, jó eleve kihirdetett határnapokon kétszer, vagy, ha a szük-

ség úgy kivánná, többször is évenként különféle megyékben törvényszéket tart.

3. A békebirák törvényhatósága kisebb bünvádi tárgyakra és olly polgári ügyekre, mellyek 100 dollart felül nem haladnak, terjed ki.

Jowa-birtok.

1. A felebbviteli törvényszék szerkezete csaknem ugyanaz, mi Wisconsinban, azon különbséggel, hogy a birákon, föügyészen és rendezőn felül még egy elöadója s jegyzöje van. Amannak 300 dollar fizetésén felül dijak is járnak, — a jegyzőnek pedig évi fizetése nincs, hanem nap- s kiadási dijakat kap. Valamint ezen, ugy a többi birtokok fötisztviselöit a praesidens nevezi ki. A mostaniak négy évre vannak kinevezve.

2. Kerületi törvényszék a kerületek számához képest szinte három van, mellyeknél a fentebbi törvényszék biráinak elnöksége alatt szolgáltatik ki az igazság. Minden kerületben egy ügyész is létezik, kinek a dijakon kivül rendes fizetése nincs.

3. A békebirák hatósága ugyanaz, mi a wisconsini békebiráké.

Columbia-kerület.

1. A kerületi törvényszék áll egy elnök- és két segédbiróból s egy ügyész-, egy rendező- és két jegyzöből. Az elnök fizetése 2700, a biráké 2500 dollar, a többi tisztviselöknek csak dijak járnak.

2. Az alexandriai törvényszéknél szinte a ke-

rületi törvényszék elnöke ül elől; vannak azonkivül e törvényszéknek közbirái, jegyzője és ügyésze dijakkal.

3. A büntető törvényszéknél egy elnök 2000 dollar fizetéssel, két jegyző s közbirák működnek.

4. A végintézeti törvényszéknek két birája, 1000 dollar fizetéssel, és két sorozója van, kiknek egyedül dijak járnak.

X.

Igazságszolgáltatás. — Fogházak, rabok. — Kegyelmezési jog. — Házasságtörés, nőnem elleni erőszak, sodomia, brutalitas, gyilkosság, gyujtogatás, honárulás, tolvajság, rablás, hamisitás és ezekre szabott büntetések az egyes statusokban. — Különféle büntettek miatt elitélt egyének s végrehajtott halálos itéletek száma. — Szegény- s őrjintézetek rendőrségi felügyelése. — Árvák, törvénytelen gyermekek, csavargók. — Erdőgyujtás, rabszolgakereskedés és vadászati kihágások rendőrségi hatóság alá tartoznak.

A különféle törvényszékek előszámitása után lássuk, mikép szolgáltatnak igazságot bünvádi és polgári ügyekben. — Az elsőket illetőleg már fentebb emlitém, hogy a szabad Amerikában a törvény szigoru, de ez alkalommal nem tartom feleslegesnek megjegyezni, mikép majd minden egyes status e szigoruság mellett azon ügyekszik, — mire Pennsylvania adá az első ösztönt, — hogy a fogoly ne csak fenyittessék, de javittassék is, s igy idővel még hasznos tagja lehessen a polgári társaságnak. — E részben nem csak mi magyarok, hanem a müvelt Europa többi országai is tanulhatnak az amerikaitól, a mint valóban már Németországból, Helvetiából s Angliából tudós férfiak csupán a büntető rendszer és fogházak vizsgálása végett látogaták meg az éjszakamerikai szabad statusokat.

A szokások és rendszabályok nemcsak minden statusban, hanem majd minden fogházban különbözők, de átalában a fentérdeklett czélra mindenütt igen alkalmatosak. Nem akarom olvasóim türelmét az általam meglátogatott illynemü intézetek- s azok rendszabályainak egyenkénti elősorolása által fárasztani; csak azt jegyzem meg átalában, hogy a raboknak naponként kitüzött munkájukat pontosan el kell végezni, hogy mindenik magányosan szobájában eszik, alszik, s némelly fogházakban dolgozik is, hol pedig többen dolgoznak együtt mühelyekben, teremekben vagy szabad ég alatt, némán végzik munkájukat, s csak a felügyelőknek szabad hozzájuk szükség esetében szólani. Midőn az udvart bizonyos időben mozgás és fris levegő végett sorban kerülik meg, nemcsak az egymáshozi beszéd, de még a jeladás, integetés stb. is tilos. A makacsság, rosz munka stb. kemény böjttel büntettetik.

Vasárnaponként különféle vallásu papok látogatják a vallásukon lévő rabokat s nemcsak hitbeli tekintetben oktatják, hanem erkölcsiségre is ösztönözik őket, s többnyire jó sikerrel; mert bármi kevés józan itélettel biró fogoly is könnyen átláthatja, hogy a gonoszbani megrögzés által magán nem segithet, söt állapotját még szomorubbá teszi; és azért igen nagy ritkaság, ha az egyszer elbocsátott gonosztevő másodszor is fogházba kerül. Előttem feküsznek több status-fogházak jegyzékei; ezekből kitünik, hogy példaul Massachusettsben (737,699 lakossal) 1812-től 1840-ig azaz 29 év alatt 5498

nagyobb bünü fogolyból 739 követett el ismét gonosztettet, Marylandban (469,232 lakossal) 1812-től 1840-ikig szinte 29 év alatt 3271 rab közül 388, New-York-statusban (2,428,921 lakossal) 1797-től 1840-ikig, azaz 44 év alatt 10,783 közül 979, Virginiában (1,239,797 lakossal) 1800-tól 1840-ig, azaz 41 év alatt 2093 közül 102, Pennsylvaniában pedig (1,724,033 lakossal) 1826-tól 1840-ig 1426 közül 43. — Igy tehát Massachusettsben egy évre 25, vagy 29,508 lakosra évenként 1, Marylandban egy évre átalánosan 13, vagy 34,556 lakosra 1, New-York-statusban összesen egy évre 22, vagy 110,405 lakosra 1, Virginiában egy évre átalában 2½, vagy 495,918 lakosra évenként 1, Pennsylvaniában pedig átméröleg egy évre nem egészen 3, vagyis 574,677 személyre évenként 1 itéltetett el ismételt gonosztett miatt. — Ha tekintetbe vétetik, hogy az imént emlitett statusok mind tengermellékiek s igen népes városokkal ellátvák, hol az europai kivándorlók tömege (kik közt sok elfajult is találkozik) csődül össze, s hogy a nagy városokban a büntettek mindig gyakoriabbak, mint a patriarchalis mezei életben, — kétséget nem szenved, mikép a belsöbb fekvö statusokban ezen magában is csekély arány csak nem a semmiségig száll le. Támogatja ezt Wisconsin-birtok kormányzójának, Doty urnak, ott létemkori nyilatkozata, melly szerint az utolsó év alatt 30,946 ottani lakos közül csak kettö büntetetett tolvajság miatt, az egyik felszabadult szerecsen, a másik pedig Németországból bevándorlott

egyén *). A felhozott példa annál hihetőbb, mivel jegyzékem szerint az utolsó 20 év alatt New-York-status javitóházaiba küldött 4613 rab közül 1118 idegen országbeli, 1457 az unio más statusaiból származott, 491 szerecsen és mulatt s 47 indian volt. — Számitásom szerint, összehasonlitván különféle e tárgybeli jegyzéseimet, a városi fogházban 100 fogoly közt 34 külországi s 66 benszülött létezik; a statusok fogházaiban pedig 94 benszülöttre 6 külországi esik. — Átalában minden statusban évről évre, — főkép mióta a fentemlitett javitások behozattak, — észrevehetőleg kevesebbül a nagyobb büntettek részeseinek száma. Hibázna pedig, ki azt vélné, hogy a nagyobb büntét alatt Amerikában az értetik, mi nálunk; mert sok bünnemek, mellyekre nálunk vagy épen semmi, vagy igen csekély büntetés van mérve, az egyesült statusok nagyobb részében, főkép hol a rabszolgatartás megszünt, s a lakosok erkölcsiségre nézve kitünők, igen keményen fenyittetnek. Egy ló elorzásának büntetése például, miért a tolvaj nálunk legfelebb félévi börtönnel lakol, New-Hampshire-statusban 3—7 évi fogság a javitóházban; Rhode-Island-statusban 3 évi börtön a javitó-házban, 100 korbács és a ló értékének kétszeres megtéritése; Delaware-statusban egy óráigi bitófa, 39 korbács, rabszolgauli eladás 7 évre a

*) Több statusban a jószág éjjel nappal őr nélkül isten gondviselésére hagyatik; az ajtókon zár vagy lakat, s az ablakokon rostély nincs.

status határain kivül s négyszeres kárpótlás; Maryland-statusban 2—14 évi börtön és kárpótlás; Virginia-statusban 5—10 évi börtön és kárpótlás; Tennessee-statusban 3—10 évi börtön, becstelenség és kárpótlás; Ohio-statusban 3—15 évi börtön; Georgia-statusban 2—14 évi börtön; Vermont-statusban először 10 évi börtön és 1000 dollar, másodszor pedig 15 évi börtön és 1000 dollar.

A gonosztevők, mint fentebb emlitém, az amerikai börtönökben nem hizlaltatnak ingyen, hanem munkájukkal nemcsak a tartásuk, ruházatuk s egyebekre szükséges költségeket fedezik, hanem az intézetnek még tetemes hasznot is hajtanak. De sokkal üdvösebb még azon kegyelem-osztogatás, mellyet a középponti kormány rabjaira nézve a praesidens, a többi foglyoknál pedig az illető kormányzók gyakorolnak, s mellyben adataim szerint Massachusetts-, New-Hampshire-, New-York-, Rhode-Island-, Pennsylvania- és Ohio-statusban átméröleg véve 27 év alatt 6873 egyén, és igy közel $^3/_4$-e a hoszabb ideig tartó javitó-házi börtönre itélteknek részesült.

Nem mulaszthatom el e tárgy iránti véleményemet ezuttal kijelenteni, annyival inkább, mivel több europai utazó, söt némelly amerikai honfiak is nézeteikben tőlem eltérnek, észre nem véve a virulmány többi fényes magzati közt ezen ragyogó virágot. Az amerikai fenyitő törvények az angolok után, — mint a felhozott példa is tanusitja, — minden más müvelt országok törvényeinél szigorubbak, mert ezen szigor által a törvényhózok kitüzött céljukat talán

könnyebben vélték elérhetni s az aljasabb lelküeknél is félelem által kieszközölhetni azt, mi az erényes embernél részint vele született, részint nevelésadta, ajándék. — Ezen különben nem menthető keménység e tekintetben az érdeklett ok által kellően támogattatik ugyan, de egy gyenge árnyéklata a boszuvágynak mégis fenmarad, mellyet a törvény szentségének sérelme nélkül csak a kegyelmet osztogató enyhe kéz törülhet ki s czélirányosan ki is törül, ha a büntetteikért már darab ideig szenvedett foglyokat szabadsággal ajándékozza meg, és igy bünhödésük ideje alatt rendes és munkás életre szoktatott emberekkel szaporitja hasznos polgárai számát, s mivel a halandók gyarlósága miatt a tökély tetőpontját bármelly intézetnél elérni lehetetlen, e hiányt a lehető legalkalmasabb módon pótolni kivánja.

A fenyités szent czélját, t. i. a gonosztevők javitását ezen kegyelemosztogatás tetemesen elősegíti; mert milly inditó oka lehetne a roszban már megrögzöttnek, kiben minden nemes érzés el van fojtva, az erény utjára visszatérni (mi nála bizonyosan áldozatokba kerül), ha valamelly jutalom reménye még távolról sem kecsegtetné?

Lehet, hogy olvasóim közül némellyek okaimat nem elég kimeritőknek találandják, s e tárgyról nézeteimmel ellenkező véleményeket s okoskodásokat olvastak. Ezek megnyugtatására egy példát hozok fel, melly tettleg bizonyitja, mikép a gyakorlat gyümölcsei százszorta értékesebbek minden elméleti okoskodásnál, Amerika pedig valóban gyakorlati ország.

Virginia-statusban egy ideig a kormányzónak tilos vala megkegyelmezni a gonosztevőknek, s ennek az lön következménye, hogy a rabok közt semmi ipar nem mutatkozott a jóbani előhaladásra, miért is ezen tilalom visszavonatott.

Ha a törvényes vizsgálatok a házassági hitszegésre nézve csalhatlan mértékül szolgálhatnának, ugy a köztudomásra jutott illy hitszegési perek Franczia-országban azt mutatnák, hogy ezen ország a házassági hüséget illetőleg a szabad Amerikával egy fokon áll; mert amott 33,600,000 népesség mellett évenként átméröleg csak 37 személy büntettetett e vétek miatt; holott Amerikában e bün miatt (a rabszolgatartó statusokon kivül, mellyek jegyzékeiben e miatt büntetett személyek elö nem fordulnak) 1785-től 1840-ig 297 egyén itéltetett el, mi átméröleg 833,333 lélekre évenként egyet tenne. Vonjunk most le, kutforrásunk csonkaságát s azon egyének számát tekintve, kik vagy még el nem érték, vagy már felülhaladták azon idöszakot, hol a vér heve illy kicsapongásokra ingerel, három negyednél többet a fentebbi sommából, évenként 200,000 lélekre egy vétkes esik, tagadhatlan jeleül azon magas erkölcsiségnek, mellyel főkép e tekintetben Amerika méltán dicsekhetik. — Ha pedig ezen eredmény mellett e két ország az erkölcsiségnek különösen e tekintetbeni állását teszszük párhuzamba, fájdalommal kell megvallanunk, hogy ezen adat inkább árnyékot, mint fényt vet a müvelt franczia nemzetre, s tettleg tanusitja, miképp néhány különös eset törvény elé csak azért hozatik,

hogy e bünnem neve tartassék fen; mert Páris város hiteles jegyzékeiből világos levén, hogy a benszülött gyermekeknek csak nem fele törvénytelen ágyból származott, könnyen vonható azon következmény, hogy ott a házasságtörés régen megszünt bünnek tekintetni; ellenben milly fénykörben áll erre nézve az ujvilág ama szüz magzata, a szabad Éjszak-Amerika, hol a törvények alkotása- s igazság-kiszolgáltatásban cselekvő hatalmat gyakorló nép, tántorithatlan szivbélyege tanuságaul, ezen bünt a sulyosb vétkek közé kivánta számitani, mellyért Ohio-statusban 30 napi kemény fogság, kenyér- és viznél s 200 dollar; Georgia-statusban két hónapi fogság s 500 dollar; Indiana-statusban 3 hónapi börtön s 300 dollar; New-Jersey-statusban félévi rabság s 1000 dollar; Rhode-Islandben 6 hónapi fogság és 200 dollar; Pennsylvaniában 3—12 hónapi rabság s 200 dollar; Missouriban egy évi fogság és 200 dollar; New-Hampshire-statusban egy évi rabság s 400 dollar; Maine-statusban három évi kemény fogság; Vermontban szinte 3 évi kemény fogság vagy 1000 dollar; Connecticutban 5 évi kemény börtön; Massachusettsben pedig egy órányi ülés az akasztófán kötéllel nyakán, és nyilvános kikorbácsolás ér illy bünöst.

Ezen alkotmányi fának törzsöke mély gyökeret verve a társas erények szüz földén, sebesen növekedett, vidámul virágzott s drága gyümölcsöket termett. Virágai valának a házi szent béke, a házas társak egymássali elégültsége s forró szerelmük egymás iránt és egyéb erények; gyümölcsei pedig csak

nem megszámithatlan ivadékok sorai, mellyek egy fél századot kevéssel meghaladó idö alatt a $3^1/_2$ milliónyi nepességet 12 millióra növelék.

Innen olvasóm figyelmét egy más bünre vezetem, melly nálunk is keményebben fenyittetik, tudnillik a gyengébb nemen elkövetett erőszakra. Ha már a fentemlitett büntett fenyitéséből észrevehettük, mennyire becsültetik Amerikában az erkölcs tisztasága még ott is, hol mind a két rész egy akarattal járult a vétekhez, az alább felhozandó büntetések által még kitünőbben igazoltatik, milly nagy véteknek tartatik, ha bünös ártatlant akarata ellen vétekre kényszerit, s milly szigoru keménységgel fenyittetnek különösen azok, kik a gyenge ártatlanságot megszeplősiteni nem rettegnek. A büntetés pedig nem csak a szabad fehérnemen, hanem a tulajdon rabszolgálóikon erőszakot elkövetőkre egyiránt kiterjed. Ezen állitásom igazolására szolgálhatnak a rabszolgát tartó következő hét statusban a fentérintett büntettre szabott fenyitések: Marylandban a körülmények szerint egy évi rabmunkától felakasztásig; Georgiában 2 évtől 20 évig terjedő rabmunka; Virginiában 1 évtől 21 évigi javitóházi börtön; Kentucky- és Tennesseeben egész 21 évig terjedő kemény rabmunka; Missouriban, ha az erőszak 10 éven aluli leánykán követtetett el, castratio; Delaware-statusban pedig két évi rabságtól 14 évrei rabszolgakénti eladásig, 60 korbács, egy órányi bitófa s 400—5000 dollarnyi birság; sulyositó körülmények közt halál.

A következő statusokban, hol a rabszolgatartás már eltiltatott, az erőszakra kimért büntetések ezek: New-Yorkban egy évi fogságtól a megyei fogházban *), vagy 1000 dollar birságtól 10 éven felüli börtönig a javitóházban; Pennsylvaniában első esetben két évtől 12 évigi, ismétlés esetében holtiglani javitóházi börtön; Ohióban 3 évtől holtig terjedő javitóházi börtön; Indianában 5 évtől 21 iévg tartó javitóházi fogság s becstelenség; Maine-, Connecticut-, New-York- és New-Hampshire-statusban holtiglani rabság a javitóházban; New-Jerseyben először 15 évi javitóházi börtön s 1000 dollar bündij; — ismétlés esetében halál; Massachusettsben halál, és ha az erőszak 10 évet el nem ért személyen követtetett el, azok is halállal büntettetnek, kik a büntetthez segédkezet nyujtottak.

Azt is szükséges itt megemlitnem, mikép ezen s más sulyos büntetteknél a merénylet magában is, bár a gonosztett végbe nem vitetett, a körülményekhez képest kisebb vagy nagyobb fenyitékkel illettetik.

---

*) Felvilágositásul szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a többször emlitett csekélyebb büntetéseknek csak akkor van helye, ha a panaszló rész a rajta elkövetett erőszakot vagy nem bizonyithatja be, vagy különben is nem legtisztább erkölcsü; vagy más könnyebbitő körülmények jőnek közbe. Némelly statusokban a bünnemek lépcsönkénti osztályozása a birák kényétől függ; másokban pedig ezen osztályzat törvény által van kimondva s a büntetés meghatározva. Rövidség kedveért csak a legkisebb s legnagyobb büntetést jegyzettem fel.

Adataim, mellyek a régibb s népesebb statusokra névze 1785, 1787, 1797, 1800, 1804 és 1806-iktól, az ujakat illetöleg pedig 1812, 1813, 1815, 1816, 1817 és 1819-től 1840-ig terjednek, az egész uniót s elöbbi időszakokat tekintve, csak közelitölegi sinormértékül szolgálhatnak, annyival inkább, mivel a két Carolina-, Arcansas-, Alabama-, Mississippi- s Missouri-statusokból jegyzeteim nincsenek; a négy utóbbi status azonban fiatal kora s csekélyebb népessége miatt az egészre nézve nagy különbséget nem okozhat, s csak a két Carolina mint régibb statusok e tárgybani sorozatainak hiánya fontosabb.

Jegyzékeim összevetése nagyobb sommát mutat ugyan, mint a felhozottak után reméllni lehete, azonban itt is világosan mutatkozik, hogy ezen büntett a rabszolga-statusokban fordul elö leginkább, hol részint az erkölcsi müveltség azon fokra, mellyen fökép az éjszaki és atlanti statusokban áll, még nem emelkedett, részint pedig a balul értett s gyakorolt és a törvényszabta korlátokat áthágni törekvö uri hatalom jogait a rabszolga-leányokra e tekintetben is kiterjeszti. Tettleg elkövetett erőszakért 53 év alatt 20 szabad statusban 346, a merényletért pedig 519-en itéltettek el.

A sodomiát és brutalitast, jóllehet mind a kettö természet elleni, az amerikai fenyitö törvény átalában *) nem bünteti olly szigorun, mint a fentebbit,

*) Csupán Georgiában fenyittetik keményebben a sodomia és brutalitas a gyengébb nemen elkövetett erőszaknál, Connecticutban pedig egyforma a büntetés.

csalhatlan jeleül annak, hogy itt józan észszel inkább figyelmeztek a polgári élet- és jövendő viszonyaiba mélyen beható roszra, mint a külsö névre s átszármazott szokásokra. Ezen két bünnemre, mellyek — diszére legyen mondva a szabad Amerikának — főkép a benszülött fehérek közt igen ritkán fordulnak elő, következő büntetések szabvák a törvény által: Kentuckyban 2 évtől 5 évigi rabmunka; Delaware-statusban 3 évi fogság, 60 korbács vagy 1000 dollar birság; Illinoisban 1 évtől 5-ig terjedő fogság és 100—500 korbács; Pennsylvaniában elöször 1 évtől 5-ig, másodszor 10 évigi javitóházi börtön; Virginia-, Maine-, New-Hampshire-, Maryland-, Massachusetts- és New-York-statusokban 10 évi börtön a javitóházban; Tennesseeben 5 évtől 15 évigi börtön a javitóházban és becstelenség; New-Jerseyben 21 évi javitóházi börtön és 1000 dollar birság; Connecticut- s Georgiában holtig tartó börtön javitóházban, s Rhode-Islandben elöször 4 óráigi ülés az akasztófán 1000 dollarig terjedö birsággal s 3 évi fogság; ismétlés esetében halál. —

E két büntett miatt az egyesült statusokban 53 év alatt elitéltettek 74-en t. i. sodomia miatt 31-en, s részint végbevitt, részint merészlett brutalitas miatt 43-an, és igy évenként az elsönél minden 6,451,600 személyre, kik a 16 évet elérték, egy, az utóbbinál pedig minden 4,651,150-re szinte egy esnék.

A gyilkosságot átalánosan elöször két förendre osztja az amerikai törvény: szándéklott gyilkosságra (murder) és szándéktalan gyilkosságra (manslaugh-

ter) s ezeket ismét több osztályra, például Pennsylvaniában, Ohio-, Virginia-, Marylandban stb. a szándéklott gyilkosság két fajra osztatik: az elsőnek akkor van helye, midőn a körülmények és adatok gonosz czélra mutatnak, vagy ha a gyilkosság elkövetett vagy merénylett rablásnál, gyujtogatásnál, házfeltörésnél, nőnem elleni erőszaknál stb. történt; a másodiknak pedig akkor, ha a gyilkos megsérteni szándékozott ugyan a megöltet, de életétől megfosztani nem. New-Yorkban a szándéktalan gyilkosság négy osztályra szakad: az elsö osztályhoz tartoznak azon esetek, hol a tett véletlen halált okozott, például a bünös gondatlansága által történt halál valamelly elkövetett büntettnél, melly azonban kisebb a feloniánál; a születlen gyermek véletlen megöletése olly megsértése által a teherben járó nőnek, melly sértés, ha a nő meghalna, a gyilkosságok sorába tartoznék; az öngyilkosnak akármi módon nyujtott segitség szándéka végrehajtásánál. — A második osztályhoz tartozik a szándék nélküli gyilkosság az indulat elsö hevében (prima furia); az ellentállásnáli gyilkosság; ha valaki feloniát elkövetni szándékló egyént szükségtelenül megöl, mert ha a gyilkosság védelmére elkerülhetlen volt, akkor az a büntettek sorába nem számittatik; ha valaki teherben járó nőnek olly szereket ad, mellyek a magzatot megölik. — A harmadik osztály azon gyilkosságokat foglalja magában, mellyek ugyan az indulat első hevében történtek, de veszélyes eszközökkel, például: puska-, gyilok-, kard-, fejszével stb; ha valaki felo-

niánál kisebb büntettet elkövetni szándékozót akarata ellen megöl; ha orvos mámorában halált okozó gyógyszereket rendel vagy ad; ha a gőzerőművek tulságos erőtetés miatt elpattannak s ez által halál történik; ha egy felbőszitett állat által valaki megöletik. — A negyedik osztályba soroztatnak végre mindazon gyilkosságok, mellyeket semmi módon menteni nem lehet. Ellenben ugyanazon statusban a „murder“ nincs osztályozva, s ide tartozik a feltett szándékkal elkövetett gyilkosság; ha valaki felonia elkövetése által, vagy mellette embert öl; ha bajvivás vagy más tett által, mellyből a gyilkolási szándék kitünik, halál okoztatott.

A szándéktalan gyilkosságra az egyesült stasutokban következő büntetések szabvák:

Rhode-Islandben fél évtől két évi börtönig, 1000 dollarig terjedő birság s kezesség jövendőre; Delaware-statusban először egy évtől két évigi fogság s 100—300 dollar bündij, ismétlés esetében 4 évig terjedő fogság és 400—600 dollar birság; Illinoisban 1—2 évi börtön; Missouriban 3 évi fogság, 3000 dollarig terjedő bündij; Tennesseeben 1—10 évi javitóházi börtön és becstelenség; Georgiában 4 évig terjedő börtön javitó- házban és pénzbüntetés; Connecticutban 2—10 évi javitóházi börtön és 1000 dollar bündij; Virginiában 2—10 évi javitóházi fogság s kezesség jövendőre; Kentuckyban először 10 évi javitóház és kezesség, ismétlés esetében 14 évig terjedő javitóházi börtön; Massachusetts- s Marylandban 10 évi jávitóház; Maine-statusban 3—10 évi

fogság s 1000 dollarig terjedő bündij; Ohióban 3—10 évi javitóházi börtön; New-York-statusban az első foknál egy éven alól megyei fogházbani letartóztatástól két évi börtönig a javitóházban, vagy 1000 dollar bündij, a második foknál 2—4 évi javitóházi fogság, a harmadik foknál 4—7 évi, s a negyedik foknál 7—14 évi javitóházi fogság; Pennsylvaniában először 2 évtől 6 évig, ismétlés esetében 12 évig terjedő javitóházi börtön; Indianában 1—21 évi fogság a javitóházban s 1000 dollarig terjedő bündij; New-Hampshire- statusban könnyebbitő körülmények közt 1000 dollar bündij, sulyosbitók közt pedig holtiglani börtön javitóházban, vagy azonfelül még 1000 dollar bündij; Vermontban 1000 dollar birságtól holtiglani börtön a javitóházban; New-Jerseyben először 10 évi javitóházi rabság és 1000 dollar bündij, ismétlés esetében halál.

A szándéklott gyilkosság első foka minden statusban halállal büntettetik, — Massachusetts-, New-Jerey-, és Maine- statusokban sulyosabb eseteknél a holttest felkonczolásával, mi a párviadal miatt halállal fenyitett egyedeknél elkerülhetlen.

Ugyane bünnemnek 2-ik foka Pennsylvaniában először 4—12 évi, másodszor holtiglani, Virginia- s Marylandban 5, Kentuckyban 5—18, Tennesseeben 10—21 évi s Ohióban holtiglani javitóházi börtönnel fenyittetik.

Adataimból kitünik, hogy az egyesült statusokban, a legutóbb nevezett hatot kivéve, 53 év alatt 1840-ikig 1243 személy szándéktalan, 584 pedig

szándéklott gyilkosság, 37 megétetés (poisoner) 9 megétetési kisérlet és 1326 szándéktalan s szándékos gyilkosság kisértése miatt itéltetett el. E szerint évenként átméröleg, az elöbbeni impopulatiót a mostanihoz hasonlitva, 320,000 lélekre egy szándéktalan s 683,760-ra egy szándéklott gyilkosság és 301,400-ra egy gyilkolási kisérlet kerülne. Ha pedig a szándéktalan és szándéklott gyilkosságok sommáját egybehuzzuk (1827), az 1790 és 1840-ik évi öszveirások *) szerint az érett koru férfiak 4,470,087 föt tevö sommájából a fentemlitett 53 évre 122,498 érett koru férfi közül évenként egy itéltetett el véletlen vagy szándéklott gyilkosság miatt; mi valóban a szabad Amerikára e tekintetben nagy árnyékot vetne, melly még növekedik az által, hogy néhány statusokból adatink hibáznak, és számosb párviadali s más nemü gyilkosságokat elkövetett egyének a mérhetlen vadonokban s más kormányok alatt levö országokban keresvén menedéket, törvény elé-

*) Az 1790 évi összeirás szerint találtatott:

Fehér férfi 16 éven felül	814,166
Rabszolga	230,022
Felszabaditott szerecsen és mulatt . . .	14,713
összesen	1,058,901

Az 1840 évi összeirás szerint pedig

Érett koru fehér férfi	6,931,571
„ „ rabszolga	825,245
„ „ szerecsen és mulatt	126,457
összesen	7,881,273

be nem állíttathattak. A legujabb forrásokból azonban megnyugtatásunkra kitetszik, hogy e büntettek száma is évenként aránylag fogy. Mentségül szolgálhat a gyilkosság gyakoribbságának némileg az, hogy minden amerikai polgár született katona (26-ik évtől 40-ig a praesidens felszólitására s föképháboru-időben mindenki katonáskodni tartozik), továbbá a gyakori fegyverrel bánás, vadászat, nem különben azon majd határtalan szabadság, melly szerint az amerikai polgár, ugy szólván, mindent tehet kénye szerint, mi isten s országa törvényei ellen nincs. Kétségtelen, hogy e viszonyok, ezen önállás őt számtalanszor sok egyenlő szabadságu, de különböző nézetü s véleményü embertársaival szükségkép összehozzák, hol egyik a másiknak utat engedni nem akar, hol szóváltásokból villongások s nem ritkán fegyveres kézzeli elégtét erednek, hol az egyik vagy másik rész felhevült indulatai által elragadtatva, sokszor egy örtelen pillanatban azon keskeny vonalon, melly a tilost a szabadtól választja el, keresztül tör és szándéka ellen bünbe keveredik, mellyért sok évi fogsággal s néha éltével is adózik. — Mentségül szolgálhat továbbá a halálos itéletek nagyobb számának az is, hogy azok egy része olly tettek miatt hozatott, mellyek más országok törvényei szerint vagy bünnek sem tekintetnének, vagy csak könnyebb dorgálással illettetnének, mint New-York-statusban a szándéktalan gyilkosságra mért büntetések tanusitják.

Valamint a gyilkosságot, ugy a gyujtogatást

(arson) is több fajra osztja az amerikai törvény, hogy ez által az esküdtek s birák önkénye némileg korlátoztassék. — New-York-status törvényei négy fokra osztják e bünt: 1-sö fok, ha éjszakának idején olly házban vitetett végbe, mellyben emberek laknak; 2-ik ha ugyanott nappal történt; 3-ik ha éjjel üres ház, gabona vagy széna gyujtatik meg, s 4-ik ha ez nappal történik, és e fokozatok szerint a büntetés halál és egy évi fogság közt a megyei tömlöczben változik.

Az egyes statusokban ezek büntetései a gyujtogatásnak: Indianában 1—10 évi javitóházi börtön; Rhode-Island- és Maine-statusban 1 évi fogságtól felakasztásig; Georgia-, Kentucky-, s Virginiában 1 évi börtöntöl felakasztásig; Missouri- és Vermontban 10 évi javitóházi rabságtól és 1000 dollar bündijtól felakasztásig; New-York statusban 1-sö fok halál, 2-ik fok 10 évi javitóházi börtön s felebb, 3-ik fok 7—10 évi javitóházi börtön, 4-ik fok pedig 2—7 évi javitóházi börtön, könnyebbitö körülményekben leszállitathatik egy évi megyei fogságig; Pennsylvaniában elöször 1—10, másodszor 15 évi javitóházi fogság; Massachusettsben 500 dollar bündijtól felakasztásig; New-Hampshireben egy évi fogságtól holtiglani rabságig a javitóházban, Tenneseeben 2—21 évi javitóházi börtön; Ohióban 3—20 évi javitóháztól felakasztásig; Delaware-statusban 3000 dollarig terjedö bündij, 39 korbács és rabszolgakénti eladás 4 évre, sulyosb esetekben halál; Connecticutban 7 évi javitóházi börtöntöl felakasztásig;

New-Jerseyben elöször 15 évi börtön a javitóházban, ismétlés esetében halál; Illinoisban halál.

Adataim szerint 1840-ben sulyosb, könnyebb s kisérlett gyujtogatásokért 673-an itéltettek el, mi átméröleg 747,847 lélekre egy gyujtogatót mutat.

A hazaárulás vagy hütelenség (treason) Pennsylvaniában elöször 6, ismétlés esetében 10, Kentuckyban pedig 6—12 évi javitói fogsággal, a többi statusokban halállal fenyittetik; de akár az egyes statusok, akár az egész unio ellen czéloztatott árulás, az elitéltnek jószágai nem koboztatnak el, mint nálunk. Jegyzékeim szerint ezen vétekért egy sem itéltetett el 53 év alatt, mi annál különösebb, mivel az egyesült statusok lakosai közt nem kevesen vannak, kik, mint külföldről ide szakadtak, nem vonzódnak azon édes honszeretettel, melly velünk születik s nö fel, egy idegen országhoz, ha mindjárt uj hazájuknak választották is. Ehhez járul, hogy a benszülöttek egy kisebb, de hatalmas és gazdag része, a hajdan ugynevezett cavalierok ivadéka, könnyen megtörténhetönek véli, mikép a szabad Amerika idövel egy angol királyi házból származott herczeg kormánya alá juthat, s ezt tartózkodás nélkül akarhol ki is mondja.

Házak, boltok stb. feltörése (burglary) alatt azon tolvajlásokat érti az amerikai törvény, mellyek falak áttörése vagy lakatok, zárak fenyitása mellett követtetnek el, de személyek elleni eröszak nélkül; különben rablásnak (robbery) neveztetik. A burglaryra következö büntetések szabvák az egyes statusokban:

Marylandban kárpótlás s $^1/_4$ — 12 évi javitóházi börtön; Georgiában 3—7 évi rabság a javitóházban; Kentuckyban 1—10 évig javitóházban töltendö rabság; Virginiában ugyanaz és kárpótlás; Pennsylvaniában elöször 2—10 évi, ismétlés esetében 15 évi javitóházi börtön; Ohióban 3—10 évi rabság a javitóházban; New-York-statusban ezen büntett 3 fokra osztatik, az első fok legkisebb fenyitéke 10, a harmadik fok legnagyobb büntetése 5 évi javitóházi börtön; Missouriban 7 évi javitóházi börtön, 500 dollar bündij, három órányi bitófa, 39 korbács és háromszoros kárpótlás; Indianában 1—14 évi rabság javitóházban s 1000 dollarig terjedö birság; Connecticutban 10 évi javitóházi börtön; Tennesseeben 1—15 évi javitóházi börtön, becstelenség és kárpótlás; New-Hampshireben 2 évtöl holtiglani rabság javitóházban; Maine-statusban 5 évtöl holtiglani javitóházi börtön; Vermontban elöször 15 évi javitóházi fogság vagy 1000 dollar bündij s infamia, másodszor holtiglani fogság; Delaware-statusban egy órányi bitófa, 39 korbács, egy évi fogság és szolgakénti eladás 2 évre négyszeres kárpótlással, sulyositó körülmények közt felakasztás; Massachusettsben 10 évi javitói börtöntöl felakasztásig; New-Jerseyben elöször 10 évi javitóházi börtön és 5000 dollar bündij, vagy könnyebbitő körülmények közt a kettö közül egyik, ismétlés esetében halál; Rhode-Islandban halál.

Jegyzékeim nyomán 1840-ig 53 év alatt 34 85 egyén fenyittetett e büntett miatt, és igy a fentebbi

kulcs szerint 152,958-ra évenként egy személy esnék.

A tolvajság (larceny) büntetései következők: Maine-statusban 15 dollar bündijtól 15 évi javitóházi börtönig; Rhode-Islandban kétszeres kárpótlástól 2 évi fogságig és 50 korbács; Connecticutban egy hónapi fogság-, háromszori kárpótlás s 7 dollar bündijtól 5 évi javitóházi börtönig s 50 dollar birságig; Ohióban 30 napi fogságtól kenyérnél s viznél és kétszeres kárpótlástól 7 évi javitóházi börtönig; New-Hampshireben egy hónapi fogságtól 10 évi javitóházi börtönig; Virginiában 1 hónapi fogság- 39 korbács- s kárpótlástől 10 évi javitóházi börtönig; Illinoisban először 31 korbácsig, kétszeres kárpótlás s kétszeres pénzbüntetés, ismétlés esetében 39 korbács, kétszeres kárpótlás s négyszeres bündij; Indianában 60 napi fogság- s kétszeres kárpótlástól 14 évi javitóházi börtönig; Missouriban két órányi bitófa- s 38 korbácstól, a lopott jószág visszaadása s árának kétszeres megtéritése mellett, egy évi rabság-, 39 korbács- és 500 dollar bündijig; Marylandban kárpótlás s 3 hónaptól 15 évig terjedö javitóházi börtönig; Georgiában fél évtől öt évigi javitóházi börtön; Pennsylvaniában 3 évi javitóházi fogság, a lopott jószág visszaadása s ennek értékét felérö bündij; Vermontban 7 évi javitóházi börtönig s 1000 dollar birságig; Kentuckyban 1—10 évi javitóházi fogság s kárpótlás, becstelenség s 1—10 évi javitóházi börtön; New-York-statusban 500 dollaron aluli bündijtól 10 évig terjedö fogságig a javitóházban; Delaware-sta-

tusban egy órányi bitófa, 39 korbács, négyszeres kárpótlás s szolgaképi eladás két évre; New-Jerseyben 10 évi javitóházi börtönig és 59 dollar bündijig; Massachusettsben 50 dollar bündijig s 15 évi fogságig a javitóházban.

Nagyobb tolvajságok miatt 1840-ig 53 év alatt elitéltetett 15,732 személy, mi évenként egyet 33,993 lélekre tenne. Ezek közt ló-lopásért 2175, rabszolgalopásért 93, marhalopásért 23, birkalopásért 27 és sertéslopásért 15 fenyittetett. Kisebb tolvajságokért (egy tyúk vagy bármelly csekélység elorzása a szigoru büntetést ki nem kerüli) fenyittettek száma 24,563, mi átméröleg 21,837 lélekre egyet tenne. Ha pedig a kisebb és nagyobb tolvajságokat egybe huzzuk (40294), jöne átméröleg egy tolvaj 13,284 lélekre; holott Poroszországban 1843, Spanyolországban 1765, Angolországban 1734 és Francziaországban 1421 lélekre egyegy tolvaj esik.

Bankjegyek s váltók hamisitására s hamis pénz csinálására, valamint kiadására s ezek melletti segélynyujtásra stb. az egyes statusokban következö büntetések szabvák: Illinoisban 3 órányi bitófa s kétszeres kárpótlás 75 korbácsig és becstelenség; Missouriban 5 évi rabságig s 5000 dollar bündijig; Pennsylvániában 1—10 évi javitóházi börtön; Kentuckyban 1—15 évi rabság javitóházban s 1000 dollar birság; New-York-statusban (itt ezen büntettnek is négy fokozata van) a legkisebb vagy 4-ik fokozatra egy évi megyei fogság, az elsöre 10 éven felül holtiglani javitóház; Connecticutban 10 évi javitóházi fogság;

Virginiában 1—20 évi javitóházi börtön; Georgiában 2—10 évi javitóházi börtön; Vermont- s Indianában 2—14 évi javitóházi fogság s 1000 dollarig terjedö bündij; Marylandban 2—20 évi javitóházi börtön; Delaware-statusban 2 évi fogságig, 500—4000 dollarig bündij, egy órányi bitófa s egy 6 hüvelyknyi F betünek (falsifier) vörös posztóból a felsö ruháni hordozása; Massachusetts- s Maine-statusban 2 évtöl holtiglani fenyitöházi rabság; Tennesseeben kárpótlás s 3—15 évi javitóházi börtön; Ohióban 3—20 évi javitóházi fogság; Rhode-Islandban 16 évigi javitóházi fogságig 4000 dollarig terjedö bündij, bitófa, füllevágás és bélyegzés, a büntett minöségéhez képest vagy mind összesen, vagy egy a felhozottak közül; New-Hampshireben 20 évig terjedö javitóházi fogság; New-Jerseyben elöször 10 évi javitóházi fogság, ismétlés esetében halál.

Hamis pénz csinálás- s kiadásaért vagy ezek melletti segélynyujtás miatt 1937, bankjegyek, váltólevelek s egyebek hamisitásaért pedig 2476 egyén itéltetett el; az elsö büntettre nézve tehát évenként 276,601, az utóbbit illetöleg pedig 215,838 fejre egy esnék.

Ezen eredmények különböznek azoktól, miket más eropai utazók iparkodtak kiszámitani, s jóllehet némelly adatok hiánya miatt ezek is csak közelitölegesek, az egészre nézve mégis sokkal tökéletesebbek s kimeritöbbek, mint az érdeklett utazókéi, mivel többen közülük csak egyes statusokat s különö-

sen tengermellékieket, hol a legnagyobb városok léteznek, s az idegenek legsürübben sereglenek öszsze, vették számolataik alapjául, mások ismét egyedül legnépesebb városokat, hol köztudomás szerint a büntettek sokkal gyakoribbak. És igy látkörükből kimaradt azon nagy tömeg, melly Amerikában a mezőt lakja és az egész népességnek kilencz tizedét teszi, s nem vették tekintetbe azon férfiakat, kiknek az ösi erény, a hit legszentebb birtoka, kiknél minden tizedik ajtón alig találni zárt vagy lakatot, s a ló, barom, sertés majd egész éven át pásztor nélkül járkál erdőben és sikokon, kiknél a záratlan házakból, műhelyekből, boltokból stb. valaminek eltulajdonitása vagy szabadon s önkényére hagyatott jószág elorzása olly ritka eset, mint üstökös csillag megjelenése; holott New-Yorkban csak ez évi novemberben 73 személy fogatott be kisebb nagyobb tolvajság miatt, mi évenként 916 egyént tesz, vagyis New-Yorkban minden 351 lakosra egy tolvaj esik. Ezen eredménynek fentebbi számolatimmali összevetése mutatja, hogy New-York városban magában annyi tolvajság követtetik el, mint az egyesült statusok egész határának egy 38-ad részében, s ugy hiszem, igen keveset hibáznék, ha a büntettek egész összegének $^2/_3$-dát a városokra, s a mezei lakosokra csak $^1/_3$-át számitanám, s mivel, mint emlitém, az egész népesség $^9/_{10}$-e mezei lakosok, önkényt következik, hogy 18 városi gonosztevőre csak egy mezei esik.

Nem akarom további részletekkel fárasztani ol-

vasóm türelmét, s csak azt jegyzem meg, hogy, ki a többi bünnemek arányát tudni ohajtja, azt a bünnemek röviden elöadandó sommájából a fentebbi elvek szerint fáradság nélkül kivonhatja.

A rablás első fokozata az egyes statusok törvényei szerint halállal büntettetik, *) Pennsylvaniát kivéve, ha csak gyilkossággal nem párosult. Rablásért 53 év alatt 743 egyén itéltetett el: 227 utonállási, 458 egyéb rablások, 21 gyilkolással és 9 gyilkolás nélkül elkövetett tengeri rablás, 28 pedig postakirablás miatt. Orgazdaság miatt, melly a tolvajsággal csaknem egyenlően büntettetik, 53 év alatt 563, nörablás **) miatt 61, szabados szerecsen vagy mulatt eladása miatt 28, elszökött rabszolga 81, tömlöczböli elszökés miatt 306, rabszolgáknak ***) a szabad amerikai határba lett behozása

*) A tengeri rablás a középponti kormány törvényszékének birósága alá tartozik s rendesen halállal fenyittetik, melly elkerülhetlen, ha a rablásnál gyilkosság követtetett el.

**) Nőrablás az is, midőn a szülők hatalma vagy gyámság alatt levő nőszemély egyetért a rablóval, habár vele egyuttal egybe kel is.

***) A rabszolgák behozatása 1819-ikben törvény által eltiltatott, s e törvény megszegöi a középponti kormányi biróság által itéltetnek; a benszülött rabszolgákkali kereskedés azonban azon statusokban, hol a rabszolgaság még el nem töröltetett, nem tilos, s itt a rabszolgák, hogy a férj nőjétől s gyermekeitől el ne választassék, rendesen családonként árultatnak, s illy 5 — 6 egyénből álló családok nyilvános árverés utján, mi alatt egy asztalon állanak, adatnak el.

miatt 3, lázongás miatt 173, lázadási merényért 117, csendháborgatás miatt 147, zajongás miatt (alarm) 295, rendőri szabályok áthágása miatt 1932, rendőrségi tisztségnek lett ellenszegülés miatt 67, makacsság miatt 2741, megsebesités és csonkitás miatt 318, verekedés miatt 4123, felonia név alatt foglalt büntettek miatt 309, kétnejüség miatt *) 319, hamis eskü miatt 396, csalárdság miatt 471, vérfertelem miatt (incest) 38, házasságon kivüli gyermek szülésért 51, alattomos szülésért 41, önmagzatölés miatt 9, **) feslettség miatt 29, bordélytartás miatt 394, részegséget elömozditó csapszékek tartása miatt 137, szeszes italok tilos árulása miatt 83, részegség miatt 5279, ***) korhelység miatt

*) Csodálatos, hogy kétnejüség miatt (melly azelött, mint az Angoloknál, halállal s még most is 6, 10—15 évi javitóházi börtönnel büntettetik) több elitélések nem fordulnak elő, mert tán sehol a világon erre nincs alkalmasabb hely, mint az egyesült statusok, hol minden világrészből s annyi országból sereglenek össze a népek, s a benszülöttek közül is számosan az atlanti vidékekről a déli s nyugoti tartományokba szüntelen vándorolnak.

**) Azon rendelet, mellynél fogva házasságon kivül teherbe esett személyeknek állapotukat eltitkolni tilos, Angolországból vette eredetét, s üdvös hatását tanusitja a magzatölés miatt fenyitett személyek csekély száma. Kik az alattomos szülést elö segitik, szinte büntetés alá esnek.

***) A részegség — ha más bün nem követi, — magában 5 s több napi fogsággal büntettetik, söt Salem városban (Massachusettsben) a megrögzött részegesek (drunkard) 6 hónapra záratnak el.

16, tilos hangászat miatt 16, jövendőlés miatt 5, koldulás miatt 5, isteni szolgálat háborgatása miatt 19, sirsértés miatt 2, káromkodás miatt 17, becsületsértő gunyirat miatt 23, zsarolás miatt 3, pénzzeli megvesztegetés miatt 3 s álarczos csalárdság miatt 7 személy fenyittetett.

Halálos itélet 1786-tól 1840-ig 1093 hajtatott végre. Ha ezen sommát a 20 status (mert 6 statusból adataim nincsenek) 1786-iki és mostani népességéhez képest átméröleg veszszük, 416,655 lélekre jöne évenként egy halállal büntetett gonosztevő.

A szegény- és örjéntézetek rendőrségi felügyelés alatt állanak, valamint az árvák, törvénytelen gyermekek, csavargók s erkölcstelenek is.

Szegényintézetek csak a régibb statusokban találtatnak, mert az ujabbakban valódi koldusok nem is léteznek, de nem is létezhetnek, mivel a benszülöttek, kik restség miatt épen nem vádoltathatnak, munkájuk után mindig gazdag jutalmat nyernek s ott munka soha sem hiányzik, a dologkerülö pedig az ujabb statusokba és birtokokba bizonyosan nem siet, jól tudván, hogy ott csak munka által élhet; ezen ujabb vidékek különben is nagyon távol esnek a tengerparti régibb statusoktól, s oda pénz nélkül jutni majd lehetetlen. A szegény europai kivándorlók tehát nagyrészint a tengermelléki statusoknak esnek terhére, ha betegség stb. miatt kézi munkával nem kereshetnek élelmet. Az atlanti nagy városok szegényeinek sokszor felét, jobbadán egy harmadát vagy negyedét ezen külszegények teszik. Tizenkét régibb

statusban, — mert Georgiából nincsenek adatim, — $18^{39}/_{40}$ évben azon szegények száma, kik vagy részenként nyertek segélyt, vagy a nyilvános intézetekben tartattak, 21,856 volt, s a rájuk tett költség azon évben 1,085,782 dollarra rugott, az utolsó 10 évben szegények felsegélésére pedig 8,016617 dollar fordittatott, melly tetemes sommák némelly helyeken e czélra fenhagyott földekből, másutt fejenként vagy a vagyonértékre kivetett adóból, másutt ismét bündijakból gyülnek össze. Philadelphiában a szegények háza közel 1,500,000 dollar vagyis 3,000,000 pengő forintba került.

Az őrültek számára minden egyes statusban s Columbia-kerületben is intézetek léteznek, s csak Florida-, Wisconsin- és Jowa-birtokokban tartatnak még magányhelyeken e szerencsétlenek. Az egész unióban 17,434 őrült s bárgyu (insane and idiot): 12,272 magányőrizet alatt, 5162 közintézetekben létezik.

Az árvák vagy külön intézetekben vagy magányházaknál tartatnak.

A rendőrség hatósága alá tartoznak az erdőgyujtogatás, rabszolgakereskedés és vadászati kihágások. Az erdőgyujtogatás mindenütt tilos, — a saját tulajdont kivéve, de ott is olly megszoritással van megengedve, hogy ha a tüz másnak határában kárt okoz, az egész kár megtéritésében marasztatik el a károsító.

A rabszolgakereskedés az éjszaki s éjszaknyugoti statusokban és birtokokban (territory) egészen

tilos, a rabszolgatartó statusokban pedig bizonyos szabályok megtartása mellett szabad. — A vadászatra nézve szinte némelly rendelések állanak fen; bizonyos vadakat, például szarvast, dámvadat, nyulat stb. januártól augustusig 12 dollar birság alatt tilos lőni, a kártékony vadakra ellenben különös jutalom van kitüzve; például egy farkasra 3 s több dollar, párduczra 12—80 dollar, rókára 2 s több dollar.

XI.

Kereskédés, müvészetek és mesterségek szabad üzhetése. — Némelly korlátok. — Az adó. — Gépminták raktára Washingtonban. — Jégfürészszel ellátott gőzhajók. — A hidak feleslegesek. — Uj modorban épitett gőzös. — Gőzkapa. — Gyalugép. — Szegverő-gép. — Cséplő-gép.

Ámbár minden mesterség s kereskedés az egész unióban átalában szabadon üzethetik, s a veszedelmes czéheknek még neve sem ismeretes, a közjó mindazáltal megkivánja, hogy némellyekre nézve ezen szabadság bizonyos korlátok közé szorittassék, főkép ott, hol az erkölcs, élet, egészség s vagyon forog kérdésben. Azért orvosok, gyógyszerárusok csak az illető tudományban jártas és gyakorlott egyének lehetnek; bankok csak országgyülési szabaditék mellett alapithatók s folyvást köz felügyelés alatt állanak, valamint a biztositó s zálogintézetek is; szeszes italokat késziti gyárt és korcsmát szabaditék nélkül felállitani szinte tilos, illy szabaditékok pedig a megyei tisztség által adatnak ki; ugy szinte a révekre, hidakra, malmokra is ott nyerhető privilegium, a vizeket kártékony gátokkal ellátni azonban nem engedtetik meg.

Az adó különféle elvek szerint vettetik ki az egyes statusokban, s a megyei adószedők (county

collectors) által, kiket a nép választ, hajtatik be. — Mivel ezen adóból sem katonaság, sem küludvaroknál létező követek stb., sem más a középponti kormány által pótlandó költségek nem fizettetnek, ezen adó igen mérséklett, főkép azon statusokban, mellyeket nevezetesb kormányi adósság nem terhel. — 1840-ik évben az egyes statusokban egy egy személy átmérőleg véve következőleg adózott:

Statusok.	Dollar.	Cent.	Statusok.	Dollar.	Cent.
Louisiana	1	99	Rhode-Island . .	—	34
Michigan	—	66	Kentucky	—	33
Maine	—	63	Vermont	—	31
Massachusetts . .	—	60	Georgia	—	27
Mississippi	—	57	Connecticut . . .	—	25
Maryland	—	55	New-Jersey . . .	—	21
Arcansas	—	54	Indiana	—	18
D. Carolina	—	51	New-Hampshire .	—	17
Virginia	—	47	Alabama	—	16
Pennsylvania . . .	—	39	Tennessee	—	16
Illinois	—	39	Éjsz. Carolina . .	—	14
New-York	—	37	Ohio	—	14

Delaware és Missouriból adatim nincsenek.

Washington leirásánál feledém emliteni a szépmüvek, uj találmányok és gépek raktárát, hol az egész unióban feltalált uj gépek vagy bármilly uj találmányok mintái láthatók. Ezzel a patens-hivatal van össze kapcsolva, hova kiki, ha találmányára

pátenst kiván nyerni, uj találmányának mintáját kicsinyben a találmány hiv leirásával együtt beküldeni tartozik, s a patens csak ennek teljesitése után adatik ki. Számtalan e raktárban látott uj találmányt sorolhatnék elö, de csak néhányat kivánok megemliteni, mellyeket nem csak mintában, de később New-Yorkban müködni is szemléltem.

New-Yorknál a Hudson- és a Souna-folyók télen át befagyván, ez által a gözhajózás s a fővárossali közlekedés gátoltatott. Ezen akadály elháritására Stuins Robert new-yorki lakos két kerék füreszt talált fel. Ezen füreszek a hajó orra elébe jobbról és balról alkalmazva s a hajó gözerömüve által hajtva, vágják a jeget, egy vas lapát pedig a hajó alá nyomja; a gözös kerekei vasból készitvék, hogy a netán feljövö jégdarabokat szétzuzhassák. Azon sebesség, mellyel e füreszek 2—3 lábnyi vastag jeget keresztülvágnak, képzelhetlen (mindegy bár 10 lábnyi legyen is a jég), s csodálatos gyorsasággal halad a gözös 3—4 lábnyi jég közt minden akadály s veszedelem nélkül, és az elötte levö gát daczára 10 mérföldet tesz egy óra alatt. Nem költenek itt milliókat hidakra, nem vetnek országokat adó alá, mint a pesti lánczhidnál történt. — Itt közönségesen minden folyón, melly $1/4$ mérföldnél szélesebb, gözkomp jár annyi és olly gyakran, mint azt a népesség és közlekedés megkivánja. Illy kompokban kocsi, lovas, gyalog sebességgel tétetik át csekély dijért, mert természetes, hogy egy gözkomp épitése sokkal kevesebbe kerül, mint egy hid s ennek jó karban tar-

tása; azonkivül a hidon menni kell a gyalognak s csak lassan halad, holott gözhajón a szobában ül, s fáradság nélkül tizszer elöbb ér át, és ez áll a kocsiknál is, a bér pedig félannyi mint a hidakon. — A hidak elöbb azért valának czélszerübbek a közönséges kompnál, mert illy komp evezökkel hajtatván, az átjárás széles folyón sokáig tartott, s télen át gátolva volt a közlekedés; de az érdeklett találmány által mindezeken segitve van, a hidépités szükségtelenné vált, s a régiebb idökben épitett hidak sem használtatnak. — Erre azt fogja némelly olvasóm mondani: igen, de Pest s Buda közt tavaszszal a jégmenet által gátoltatik a közlekedés, s akkor a fürészes gözkomp nem használna.“ Ezen ellenvetésre azt felelem, hogy ezen jégmenet a komponi közlekedést talán néhány óráig vagy legfelebb fél napig gátolhatná; és érdemes-e illy kevés idö miatt egész nemzetet három- négyszeres adózás alá vetni?

Ezen találmány nem csak átjárásoknál, hanem 400—500 ló erejü gözhajóknál is alkalmaztatik, mellyek 300—400 mérföldre rendesen járnak, s más gözösöknek is utat csinálnak. Ezek után mindenki bölcs itéletére bizom, milly hatalmas és jótékony ezen találmány az emberi nemzetre s különösen azokra nézve, kik már most is használják.

A Troja gözhajó New-York és Troja város közt jár a regényes Hudson-folyón s 180 mérföldet tesz napjában, ámbár legalább 50-szer megáll utközben, utasokat kitenni és bevenni a folyó partján; minden órában 20 mérföldet megy, de kevés erötetéssel

23-at s többet is mehet. Ezen hajó uj modorban van épitve: egész hossza 420 láb, orra és tatja élbe megy ki, mi a viztorlást gátolja. Orrának szélessége nem több egy hüvelyknél és igy aránylag növekedik közepeig, hol 25 lábnyi széles, mire ismét keskenyedik, s tatja négy hüvelyknyire olvad le. E hajónak azonban csak a vizben levő része 25 lábnyi széles, s a vizen felül mintegy 2, 3 lábra az oldalból karfák vannak kiépitve, ezeken fekszik a vizen felüli rész, melly a legszélesebb ponton 52 lábnyi széles. A kerekek, azaz evedzők átmérője 62 lábnyi. Az erőmü uj találmány szerint van alkotva. A gőzerőmü felett van egy szélmalom, a nálunk gabonatisztitásra használni szokott szélrostákhoz hasonló, melly a gőzerőmü által villámsebes mozgásban tartatik; az igy támasztott nagy szél egy csövön át a gőzkazán tüzére hajtatik, mi által igen erős léghuzam gerjesztetik a kazán alatt. Ennek hasznai többfélék: a kazán alatti tüzre erős szél hajtatván, a kőszenet bőven meglehet vizzel locsolni, ez által egy harmaddal kevesebb fogy s nagyobb lángot ad, holott közönséges gőzösöknél szárazon kell hagyatnia, különben nem ég. Minthogy továbbá a külső levegő szükségtelen, az ajtók mind elzárvák s csak akkor nyittatnak ki, ha szén vettetik be; ha tehát valamelly előre nem látott szerencsétlenség történik, például a szelep záródikbe vagy törik el, a szélmalom egy csekély nyomás által a gőzüstön tüstént megáll, és a tüz ereje, mivel az ajtók zárvák, azon szempillanatban megszünik. Azon nyomás, melly a szélmalmot

állitja meg, egyszersmind nagy mennyiségü hideg vizet bocsát a kazánba, ugy hogy a gözt is egyszerre megszünteti, s azon uj találmány átalában a gözüstnek elpattanását lehetetlenné teszi. Végre minthogy a léghuzamra nem kell tekintettel lennie, az épitö mindenkor olly helyre alkalmazhatja a kazánt, hol gyuladástól nem félhetni, s ez által elmellöztetik azon iszonyu veszély, melly, mint a tapasztalás mutatja, számos hajókat ért. — Ezen gözös 600 lóerejü s egyike a legnagyobb gözösöknek, mellyek eddig épittettek, sebes haladása legcsendesebb idöben is olly szelet okoz, hogy az utas kalapját szünet nélkül tartani kénytelen, járása mindazáltal olly szende és zaj nélküli, millyet más hajón nem tapasztalhatni. Az asztalosmunka benne gyönyörü, s szobái és ebédlöi napkeleti fénynyel ékesitvék. E hajó tömérdek pénzbe került ugyan s képzelhetlen olcsó rajta a bér, mégis már elsö évben nagy részint kifizette magát. E télen tulajdonosai még pompásabbat, nagyobbat és sebesebbet épittetnek, melly 30 mérföldet teend egy órában, ugy hogy egy nap alatt New-Yorkból Albany-ig (160 mérföldre) megy, s az nap s vissza is fog járni.

Gőzkapa.

Mew-York átellenében Brooklyn város egy része posványos s mivel egy házhely értéke 3000—10000 dollar, sok házhely-tulajdonos arra tökélte el magát, hogy birtokát a szomszéd hegyekböl hozandó földdel töltiki, mi azonban egy házhelyre 1000 dol-

larnál többe került. — Ezen nagy költség elkerülésére egy gőzerőmü, a gőzkapa, találtatott fel. Ezen gép ugy van alkotva, hogy mindenhova könnyen elvitethetik. A gőzerőmüvek hasonlók a gyárakban közönségesen használtatni szokott erőmüvekhez; a forgó korong végén egy öntött vaskerék van, mellynek átmérője 42 hüvelyknyi; ezen kerék egy réz viszonkerékben fut, melly egy kisebb korongot hajt, s ezen korongon ismét egy öntött vas- és egy rézviszonkerék van, aránylag kisebbek amazoknál, s e kerék végén egy korong négy kerékkel és csigával közepén. E csigán egy a 22 lábnyi hosszu s $1^1/_2$ lábnyi széles és erősen megvasalt mozgékony karfára kifutó láncz jár, mellynek egyik vége e karfához, másika pedig az erőmü jobb felén levő vaskerékhez van erősitve, ugy hogy egy vasperecz emelése vagy leeresztése által a karfa tetszés szerint ide vagy amoda fordittathatik. Egy másik láncz az erőmü bal felén létezik egy hasonló keréken, melly által a karfa leeresztetik és taszittatik s azután ismét felhuzatik, ezen karfa végén pedig lánczokon egy felül szegletes, alul félgömölyü láda, aczélásó s kapa alaku eszközökkel tetején. Az erőmüvész leeresztvén a ládával ellátott baloldali kerék által a karfát egészen a földig és egyszersmind előre lökvén azt, az ásó és kapa mélyen a földbe taszittatik, s a vasláda egy pillanat alatt egy tonna nehézségü földdel megtöltetik; erre a bal keréken levő lánczczal a karfa s rajta levő tölt láda felemeltetik, s a jobboldali kerék, láncz és perecz segitségével sebesen a kocsik

felé forditTatik, s meghuzatván egy vékóny láncz a vasláda feneke felnyilik, és az egész föld egyszerre a kocsiba ömlik ki, vagy ha csatorna ásatik a partra. Mindez egy percz müve, s ezen gépet két ember kormányozza.

Ezen erömü feltalálója tetemes szerződésekre lépett a házhelyek tulajdonosaival, s ezer meg ezer házhely megtöltését jutalmas áron vállalta fel. Czélja elérésére egy vasut formára tölgyfával kirakott utat épittetett a hegy lábánál kezdve felfelé elegendö eséssel, ugy hogy a kocsik minden más erö nélkül rendeltetésük helyére lefuthassanak, honnan egy ló által négy öt kocsi a szinte fából készült mellékuton felhuzatik. Ezen kocsik csodálatos sebességgel töltetvén meg a leirt erömü által, elinditatnak; 8—10 kocsit egy ember kormányoz lefelé, s midőn rendeltetésük helyén megérkeznek, egy szeg kihuzása által egyeszerre kiüresednek, s e szerint 8 ember és 2 ló egy nap alatt ezer és több tonnányi földet egy két mérföldre elhordani képes. Vedd ezt figyelembe, olvasóm, s gondold meg, milly hasznos lenne ezen erömü a honunkban annyira szükséges csatornák ásására és töltések készitésére a Dunamentében, hol annyi ezer meg ezer hold gyönyörü termékeny föld vizáradásnak van kitéve.

Gyalu-gép.

Ezen gép ló által is hajtathatik, de minthogy a göz olcsóbb, közönségesen ez alkalmaztatik mellette, s egy 2 ló erejü gözerömü elegendö hajtására. Hasonló ezen gép a gőzhajókéhoz azon különbséggel,

hogy a korong hosszu, s arra tetszés szerint annyi kerék alkalmaztathatik, hányat a gőzerőmü hajtani képes. A két ló ereju gözmü négy gyalu-gépet, köszörükövet és esztergát hajt. A gyalugép kétféle: az egyik csak egy oldalát gyalulja a deszkának és széleit ereszti össze, mint a padlások és padlóknál szokás; a másik pedig mind a két oldalt gyalulja s az eresztéket is kivájja. Ezen gépek $^{1}/_{2}$—2 lábnyi széles deszkák gyalulására alkalmazhatók. Maga az erőmü 12 lábnyi hosszu és 3 lábnyi széles. — Vannak olly gyalu-gépek is, mellyek a fát legszebb alakú ablak rámáknak, ajtóknak minden ékitményekkel kigyalulják, s csak össze kell aztán állitani. A fentebbi gép naponként 2000 tizenkét lábnyi hosszu deszkát mindkét oldalán tökéletesen meggyalul, de a gyalulandó deszka lehet 20 s több lábnyi hosszu is; az ablak- és ajtógyaluk aránylag dolgoznak. Egy illy gyaluhoz kell egy ember, ki a deszkát rakja be, s ha ló által hajtatik, egy lóhajtó, ha pedig göz által tétetik mozgásba, egy fütö. — Egy gép ára 400 dollar, s vannak olly gépek, mellyek már három év óta folyvást dolgoztak s igazitást még nem kivántak.

Figyelemre méltó a dongagyalu-gép is. Ezen gép gyaluszék formára egymásután végig rakott közönséges kézi gyalukból áll; a gyaluvasak gömbölyüek és olly nagyságuk, mint a készitendö hordódonga nagysága kivánja. Ezen gyaluk két félgömbölyü rámába vannak rakva, az elsö nagyol, a másik már finomabbat fog, s igy tovább; az utolsó a legfinomabb gyalulást végzi. A felsö rámában levö

gyaluk domboru-, az alsók pedig homorura gyalulják a dongát, s egy donga gyalulása egy percz müve. A donga elül betétetik és egy ütéssel a dongára egy fiók által gyalultan esik ki a másik félen. Ezen fiók egy gerendelyhez van mozgékonyan erösitve, a gerendely két keréken áll, ezeken egy szij van, melly a fökeréken fut; a felsö két kerék forgása által a mozgékony fiók fel s alá taszittatik s eszközli a dongára az ütést; mihelyest ezen donga beüttetett, más dongát tesz a felvigyázó bele, melly az elöbbeni fiók által odább taszittatik, s az elöbb betett dongát mind két felöl meggyalulva kitaszitja. Ezen donga olly tökéletesen és finomul van meggyalulva, hogy bár fényezni lehetne, s az illy dongákból csinált hordó sokkal jobb, mint bármilly ügyes pintér által készült, mivel a gép mindig egyenlöbben viszi a gyalut, mint a kéz, és a pintér talán két gyalulással beérte volna, holott itt 12 gyalun megy keresztül. Egy ember elláthatja ezen gépet, s ha gözre van, még egy tüzelö, ha pedig lóra, egy lóhajtó szükséges. Naponként minden erötetés nélkül 2000 akónyi dongát készit, s csak össze kell állitani a hordót. Ára egy gépnek 350 dollar. Ez hasznos gép volna Magyarországon, hol annyi ezer meg ezer boros hordót készitenek, és olly kevés a kádár.

Szegverö-gép.

Ezen erömünél egyszerübbet képzelni alig lehet. Az egész hasonló egy vasladához, mellyböl hosszan fel egy vasrúd, ebben pedig egy nyelv nyulik vé-

gig; ezen nyelven van egy erős vasnyomó, mellynek vége a ládán felül levő kezelőhöz van erősitve; a felnyuló vas jobb felén egy csipő van, melly a sinvasat a felnyuló vashoz szoritja; a láda tetején olly lyuk van, mint a sin széles, s a láda belsejében két éles sajtó, egy vágó és egy fejező létezik; a kezelőn keresztül van egy korong, ezen egy kerék, s a gép felett szinte egy kerék, mellyen keresztben, valamint a felső kerékről a korongon levő kerékre is, szij vonul, s az hozza az egészet mozgásba. Mihelyt a gép megindul, a kezelő felemelődik és ismét leszáll; ez által a jobb félen felnyuló vashoz csipett sin magától lemegy a ládán vágott lyukba, egyenesen a sajtóba, ez összeszorittatik, a vágó elvágja, s a fejező megfejezi s mindez egy nyomás által történik, és a legfinomabb szeg magától jő ki a láda csatornáján. Az illy szeg tökéletes és jobb, mint a kézzel csinált. Ezen gépet egy ember könnyen hajthatja, vagy ha több dolgozik, akkor ló- vagy gőzerő alkalmaztathatik, s egy 10 ló erejü gőzmü 30 illy gép hajtására elegendő. Egy gép naponként 30,000 szeget készit; ára 350 dollar.

Cséplő-gép.

Hazánkban többek közt Mezőhegyesen van egy cséplő-gép, melly legalább is 30—40,000 forintba került s minden évben mintegy 30 ökröt ront el, 10—12 embert foglalatoskodtat, ... és 40 véka buzát csépel, s ugyanannyit a szalmában hágy. — Hozattak több fő rangu személyek magoknak Angol-

országból nagy költséggel illy gépeket, mellyek jobbak ugyan, mint a mezöhegyesi, de távol sem olly tökéletesek, mint az amerikaiak, miröl összehasonlitás által györödtem meg, mert volt alkalmam angol és amerikai cséplö-gépet együtt munkában látni. Az amerikai cséplö-gép egy igen egyszerü müszer; alkrészei: két henger ellenkezö szegekkel, egy öntött vasszoritó, a láda végén egy szélrosta, egy csatorna, hol a gabona betétetik, és egy csatorna, hol a tiszta szem megrostálva jö ki; a hengerek végén továbbá van egy öntött vaskerék, mellyröl szij megy egy a fészeren kivül levö korongra (a cséplö-gép a fészerben áll), a korong végén pedig egy kerék van, mellyröl 3—4 mintegy 14 lábnyi hosszu rúd nyulik ki; ide fogatik 4 ló és hajtatik körül, mint a malomban, egy gyermek által; bent egy ember rakja a csatornába a gabonát, mint a szecska-ládába a szalmát; ez tüneményes sebességgel behuzatik, s a szem tisztán jö ki. Ha a gép magasabban áll, nincs mellette emberre szükség, ki elszedje a tiszta szemet, minthogy ez magától lehull a hambárba. Egy illy gép 4 lóra 250 véka buzát csépel ki és tisztit meg, egy 6 lóerejü 320-at és egy 8 lóerejü 400-nál többet, zabot és árpát pedig kétannyit. Ezen gépet egy helyröl másikra egylovas kocsin el lehet vinni, nem kell számára külön épület s szabad ég alatt is felállitható. Amerikában egy 4 lóerejünek ára 150, egy 6 lóerejünek 200 és egy 8 lóerejünek 250 dollar. Ez valódi áldás volna hazámra nézve annál inkább, mivel ezt bármelly mesterember, ki

a kovácsmunkát csak kevéssé érti, elkészitheti, s nálunk nem kerülne többe 150 váltó forintnál. De hagynom kell e müvek leirását, mert ivek kellené-nek hozzá.

XII.

Visszatérés New-Yorkba. — Cholera. — Penn Vilmos. — Pennsylvania. — Gyárak. — Mezei gazdaság. — Philadelphia. — Utczák, házak, boltok, középületek. — Statusház, hol Amerika függetlenségének kijelentése iratott alá. — Bankok. — Iskolák. — Vizmü. — Hadhajó-gyár. — Templomok. — Amerikai társaság. — Museum. — Franklin intézete. — Játékszinek. — Séták. — Hirlapok. — Gyárak, — Kereskedés. — Kormányzás. — Lakosok három osztálya. — Koldus nincs. — Szegényadó. — Különféle jótékony intézetek és társulatok.

Huzamosb ideig tartózkodván Washingtonban, miután minden szükséges adatok birtokában valék, Baltimoreba szándékozám utazni, de levél érkezék, mellyben Bryant társam értesite, hogy nejével New-Yorkba érkezett s engem ott várand be, mivel többek iránt értekeznie kell velem s több rendbeli árukat is szándékozik vásárlani Széptáj számára. Utamat tehát ismét New-Yorknak vevém, hol számos barátimmal jövék össze; de örömem csakhamar megzavartatott a veszedelmes cholera által, melly New-Yorkban nem üte ugyan ki igen nagy mértékben, de engem, tengeri rákkal rontván meg gyomromat, csakugyan ágyba fektete; Bryant s nője szives ápolása alatt azonban egészségem nem sokára helyre állt, csakhogy nagy gyengeséget hagya maga után e veszélyes nyavalya.

Miután társam már igenis népesedni kezdö telepünk számára a szükségeseket megszsrzé, visszaindult, én pedig mr. Jackson ajánlását elfogadván, egészségem tökéletes helyreállitásavégettNew-Yorktól 30 mérföldre fekvö jószágára mentem, hol pompás nyári palotája üresen állott. Nevezett barátom nem maradhata ugyan velem jószágán, mert halmos foglalatosságai a városba térni kényszeriték; de engem minden képzelhetö kényelemmel látott el, cselédeinek meghagyván, hogy legnagyobb figyelmet mutassanak irántam s parancsomra mindig készen legyenek. Szóval leirhatlan szivességet tanusita irántam azon idö alatt, mig ott valék; hetenként kétszer háromszor kijött az orvossal látogatásomra, holott különben évenként alig jött kétszer háromszor e paradicsomi tájon fekvö jószágára.

Helyre állván egészségem, visszamenék New-Yorkba s onnan két nap mulva Philadelphiaba utaztam, hogy e várost, melly világszerte legszebbnek mondatik, önszemeimmel láthassam s leirhassam.

Philadelphiát Penn Vilmos, ki 1680-ban II-ik Károly angol király általaz egészPennsylvania-tartománynyal ajándékoztatott meg, 1683-ban alapitá. Penn Vilmos atyja az angol kormánynál admiral levén, 1664benJamaikát fedeztefel és az angolbirodalom alá vetette; dea sz. domingói csatában szerencsétlen volt, s hazajöttével Cromvell által a towerbe záratott. Midön a Stuartok léptek a trónra, ismét kegyelembe jutván,szabadságba tétetett s parancsnokságot nyert a hollandiak ellen York herczeg alatt, de 1668-ban a

parliament által pénzbeli csalárdság miatt elbocsáttattot, melly vád azonban soha sem bizonyult be ellene.

Ez időben fia, Vilmos, az oxfordi egyetemben tanult, s az atya nagy reményt helyeztete benne, de a fiu 16-ik évében egy quaker predikátort hallván, ennek beszéde olly hatalmas benyomást tett reá, hogy azonnal eltökélé magát e felekezethez csatlakozni. Atyja megtudván szándékát, keményen megfenyité s házától elüzé öt, azt hivén, hogy fiát ez által jobb utra hozza; de csalatkozott. Más módokhoz kelle tehát nyulnia s fiát utazni küldé Francziaországba, hol a legszabadabb társaságokba vezetteté öt ottani ismerösei által. Ez némikép használt, s midőn fia viszszatért, öt egészen megváltozva találta. Vilmos azonban 1666-ban Irlandba ment, hol ismét azon quakerrel találkozék s az elöbbeni vonzalom ujra hatalmas erövel ébredvén fel benne, a quakerhitet és ruházatot vette fel; de jelleme megfejthetlen maradt, mert nem egyeztethetik meg hitével, hogy ő quaker létére a despotai II-ik Jakab király s kormányának nagy pártolója és barátja vala.

1680-ban II. Károlynak egy kérelmet nyujta be, elöadván, mikép a korona atyjának bizonyos pénzöszlettel tartozik, mit a Delaware és Maryland közt fekvö amerikai birtokért átengedni kész, elősorolá egyszersmind azon hasznot, melly ebből a koronára háramlanék, mivel azon birtokot nem csak angol és irlandi, hanem némethoni quakerekkel telepitené meg. Kérelme teljesitve lön, s a korona csak

azon jogot tartá fen magának, hogy minden találandó arany és ezüst egy ötödrésze öt illesse, s Penn minden évben két medvebört fizessen adóul. A király Pennek kivánná neveztetni e birtokot, de Penn, erdős vidéke miatt, ezen szót „sylvania“ könyörgé hozzá tétetni, s Pennsylvaniának neveztetett.

Az adománylevél kiadása után mindjárt két hajót külde Penn kivándorlókkal uj birtokába 1681-ben Markham rokona alatt, kit helyettesül rendelt. — 1682-ben az első törvényekkel ajándékozá meg ezen uj tartományt, mellyek emberiségen, szelid és józan elveken valának alapitva. Még azon évben maga is elment Pennsylvaniába, hol azokon kivül, kiket már előbb küldött, 3000 német és svéd, többnyire quaker, érkezett meg.

1682-ki december hónapban tartá az első parliament ülését Penn elnöksége alatt, melly alkalommal uj törvények hozattak. — Ez évben az indiánoktól is nagy birtokot vásárlott, kikkel a lakosok háboritatlan békében éltek, minthogy vallásuk minden fegyverviselést s a legkisebb megbántást tiltá; s későbbi példák tanusiták, mikép az indiánok quakert legvérengzőbb csatában sem bántottak meg s most is legnagyobb barátsággal viseltetnek iránluk.

1683-ban uj meg uj hajók érkeztek többnyire quakerekkel. Ez időben tervezé Penn Philadelphia város épitését, s a hely legszerencsésebben választatott épen a Delaware- és Shuylkill-folyók közt. A munkát nagy figyelemmel maga vezeté, s neki köszönheti e város, hogy a világon legszabályosabb városnak

neveztethetik. — Miután mindent elrendezett és tökéletes megelegedésben látá népét, ismét visszatért Angolországba 1684-ben. Ekkor a városban 300 ház létezett, és az egész birtok lélekszáma 6000-re becsültetett. — 1693-ben II-ik Jakab király megbukván s IV-ik Vilmos lépvén trónra, Penn, mint Jakab király pártnoka s barátja, Pennsylvaniától megfosztaték, de egy év mulva jogaiba visszahelyezteték; 1695-ben már 20,000 lelket számlált birtoka. — Penn 1699-ben ismét átjöve, birtokát megtekinté s öt évi ittmulatása után visszatért Angolországba.

Különféle politicai és pénzbeli visszonyok miatt végre kénytelen volt Penn ezen birtokot elzálogositani, söt a kormánynak 12,000 font sterlingért örökös joggal kinálta; de ezen szerzödésnek létesülte hirtelen halála által gátoltaték, s Pennsylvania a megszabaditási háboru idejeig örököseinek birtokában maradt.

1776-ban Philadelphia volt az elsö hely, hol Amerikának Jefferson Tamás által szerkesztett s a nagylelkü s felvilágositott elméjü hazafiaktól aláirt függetlensége jelentetett ki. Igy teremték e dicsö országot, melly csakhamar a világ minden országait haladni fogja hatalmasságában. Ez idöben a városnak 5640 lakosa volt, de, mint minden város, ugy ez is a szabadság nagy napja után sebes és biztos lépésekkel növekedék, mint következik: 1790-ben 42,520, 1800-ban 70,287, 1810-ben 96,664, 1820-ban 108,116, 1830-ban 167,118 s 1840-ben 228,691 lelket számlált.

Pennsylvania délnek fekszik a szélesség 39—42, s a hossz 74—81 fokai közt; területe 47,000 négyszögmérföldet vagy 29,935,200 acret foglal magának. Tudva van, hogy olly különféle ásványtani és füvészi ritkaság illy terjedelmü helyen seholsem találtatik. Az egész status hegyes és nincs terjedtebb lapály, földe mindazáltal termékeny. Fája, erdeje és egyéb terméke elég van, mindenféle gyümölcsöt is böven terem s gazdag érczerekkel bir.

Pennsylvaniát már számtalan gyárok is gazdagitják. — 1836-ban 72 pamut-gyára volt, s a beruházott tökepénz 4,000,000 dollarnál többre becsültetett, jelenleg pedig 94 pamut-gyárt számlál 5,000,000 dollar tökével, mellyek mult évben 39,475,000 röf szövetet készitének. Van továbbá 194 vashámor, olvasztó mü s egyéb vasgyár, 45 pléhkészitő henger-malom, 216 szeggyár, 103 papirosmalom, 32 üveggyár, stb.

A törvényhozó test üléseit Harrisburgban tartja, melly mintegy 100 mérföldre fekszik Philadelphiától s 6000 lakossal bir. Az országgyülések azon okból nem tartatnak a fövárosokban, minthogy ezek rendesen a status szélén helyeztetvék, s a tagok némelly részének alkalmatlan volna a status egyik széléröl a másikra menni; országgyülési helyül tehát, menynyire lehet, a status közepén fekvő városok választatnak.

Pennsylvania számos gazdag s jó birtoku helyeket számlál. Fögyárvárosa Pittsburg; nevezetesebb városai Lancaster, Reading, Beesir; ezen utóbbit csupa

németek lakják, kik jóllehet már itt születtek, az angol nyelvet beszélni nem képesek. Bethlehem- és Kairóban számos kalap-gyár van.

Pennsylvaniára nézve méltán mondhatni, mikép az egész unióban egy status sem bir szebb s dúsabb mezei gazdaságokkal, szorgalmasb s erkölcsösb néppel, mint az, mi ősi lakosai, a quakerek, szelid becsületessége- s igazságszeretetének tulajdonitható.

Philadelphia fekvése, mint minden nevezetes amerikai városé, nagyszerü s e város a Delaware- és Shuylkill-folyók közti rónát foglalja el, mellyek szélességét korlátozzák. Éjszaknak s délnek azonban semmi gát nem akadályozza növekedhetését. Az utczák párhuzamosan futnak egyik folyótól a másikig, s éjszaktól délnek egyenes szegletben metszetnek keresztül; ez gyöngyörü alakot ad a városnak, s mindenki könnyen feltalálja magát bármelly részében. Több helyütt nyilvános sétahelyek s nagy szép térek, zöld füvel, utakkal s árnyékos fákkal, ékesitik a várost.

Az utczák nem csak egyenlő távolságra vannak egymástól, de szélességre nézve is hasonlók; két szélesebbet a High- és Broad- utczákat kivéve; amaz 100 ez 113 lábnyi széles, s mindkettőn vasut vezet végig. A kövezet igen jó karban tartatik, azonban már itt is, mint New-Yorkban, kő helyett fával kezdik kirakni az utczákat. De legnagyobb diszei az utczáknak a házaktól aránylagos távolságra és néhány lábnyira egymástól egyenes vonalban ültetett gyönyörü fák; s meglepő tekintet végignézni a két mér-

földnyi utczákon, mi olly kellemes benyomást tesz az idegenre, hogy csakhamar kimondja, mikép ennél szebbet sehol sem látott. Kellemes az idegenre nézve az is, hogy az utczáknak nincsenek hosszu szokatlan neveik, hanem folyó számokkal vannak ellátva, s ha valaki a nyelvet nem érti is, könnyen akad a keresett helyre, csak az utcza és ház számát tudja.

A házak többnyire vörös téglákból jó izlésben épitvék; az utczáról felszolgáló lépcsök nagyrészint fehér márványból állanak csinos vasrostélylyal; az ajtók mind fényezettek, s kilincseik és egyéb kölsö czifraságaik ezüsttel boritvák. Mind az utczákon, mind azon házaknál, mellyek belsejét alkalmam volt látni, lehető legnagyobb tisztaságot tapasztalék. Némelly magány-épületek fehér márványból alkotvák, az épitő remek izlését tanusitják s nagy sommákba kerültek; legszebb Mr. Newkukmarban lakháza s valódi disze utczájának.

A fényüzési czikkek árulására szolgáló boltok szebbek és pompásabbak a new-yorkiaknál; a vendéglök sem olly nagyok, sem olly kényelmesek, mint New-Yorkban a Mansionhouse, Masaint s Washington vendéglők, de még is szép és nagy házak, s bármelly europai fővárosban elsö rangot érdemelnének.

A középületek közt legérdekesb a régi statusház, melly nem remek épitése miatt nevezetes, hanem azért, minthogy itt jelentetett ki Amerikának függetlensége. — Ezen statusház egy agg modorú tégla-épület, az Independence square közepén áll, s itt tartatnak rendesen most is a községi gyülések.

Homlokzatán egy torony-alaku épitmény emelkedik, honnan az egész várost láthatni. Az épület második emeletében létezik azon terem, hol az első congressus tartatott s a forradalom kormányzói és vezetői a szabadság kijelentését irák alá. — Nagy becsben tartatik ezen terem minden amerikai által, de méltán is; szép emléke ez a nagy münek! Későbbi időkben a város kormányzósága némelly változásokat tőn e teremben, de a nép mindent régi helyére alkalmazott, ugy hogy most minden ugy van, mint a fentebb emlitett időben vala, s minden látogatónak nagy elragadtatással mutogatják helyét azon férfiaknak, kik itt ama nagy müben részt vettek. Azon harang is, mellyel összehivattak, gondosan tartatik fen az épületben.

A börze-épület, melly a 3-ik utcza sarkát foglalja el, nagy diszére szolgál a városnak; architecturája gyönyörü, Pennsylvaniában talált fehér márványból van épitve, eleje fél gömbölyü, pompás oszlopsorral; a rotunda belsejében több emeltmü van, s a padolat mozaikkal kirakva. Egy nagy teremben a' világ minden országaiból hirlapokat láthatni, csak magyarok hiányzanak. Itt egész napon át számtalan egyén olvasással tölti idejét. A postahivatal össze van kötve ezen épülettel, s biztositó társulatok irodái (bureau) léteznek itt; ezek okozzák, hogy egész nap nagy embertömeg jár ki s be.

Az egyesült statusok bankja, a Girardbank s a philadelphiai bank szinte emlitést érdemelnek, mert

architechturára, külsö csinra s jó izlésre felülmulják a londoni és párisi bankokat.

Az egyetem már 1753-ban épittetetett s mint iskola használtatott; 1779ben collegium s 1789-ben egyetem lett. — A várostól $1\frac{1}{2}$ mérföldre éjszaknyugotnak létezik a Girardcollegium, melly nem sokára elkészül; architecturája gyönyörü. Ezen collegium Girard gazdag philadelphiai banquier hagyomából épül. Girard alsorsú franczia szüléktöl származott. Átjövén Amerikába, nagy iparral és szerencsével tetemes vagyont szerzett s 7,000,000 dollart hagyott maga után, melly öszletböl 2,000,000 dollart az érdeklett iskola épitésére, a többit pedig, nehány legatum kifizetése után, az iskola fentartása-, gyermekek nevelése-, és ruházatára rendelte. Ezen intézet tehát legalább 5,000,000 dollar tökével bir jelenleg, minthogy a legatumok más vagyonból elégittettek ki, ugy hogy a 7,000,000 egészen megmaradt. — Nevezetes e jótevö férfiunak azon rendelése is, hogy soha bármiféle vallásu papi személy ezen intézetben kormányzó-, más kisebb tisztviselö- vagy tanitónak meg ne választassék. — Ezen rendelkezését, ugy vélik, azért tevé, nehogy valamellyik vallásfelekezet benne uralkodóvá legyen, s más vallásu gyermekek kizárassanak. Girard maga római catholicus volt. — Az intézet épitése nem felel meg egészen alapitója rendelkezésének, mert az ö terve szerint igen egyszerü s disz nélkülinek kell vala lennie; végrendeletének teljesitöi azonban látván, hogy a hagyományból pompás épület emeltethetik, némelly

módositást tettek az eredeti tervben. Kétséget nem szenved, hogy az egész unióban ezen épület lesz a legszebb minden iskolák közt.

Emlitést érdemel a philadelphiai viz-reservator is. — Az épület nem különös ugyan, de gyönyörü fekvése nyáron át számtalán társaságot gyüjt össze. A Shuylkill-folyó keleti oldalán fekszik sokkal magasabban, mint a város bármelly épülete. A hegy teteje egyenesre ásatott, és körülfalaztatván, egy viztartó készittetett, azután a folyón keresztül töltés épittetvén több nagy kerék alkalmaztatott, mellyek számos szivárványok által a vizet mintegy 60 lábnyi magasságra viszik az érdeklett viztartóba, melly a város legmagassabb épülete felett 50 lábnyira fekszik. Minden épületben, söt templomokban, minden sarokban s irányban, söt még a tornyokon is viz-csövek léteznek, magánházaknál csaknem minden szobában, padláson, konyhában, pinczében viz-csövek és csapok vannak, hol ezek megcsavarása által jéghideg vizet nyerhetni. Az istálókban márvány-jászlokból itatják a lovakat. Minden utcza, ház és még a tető is legtisztábban tartatik, mert viz elég van, s nem tanácsos szerdán és szombatom korán reggel sétálni az utczán, mert mindenfelöl hatalmas zápornak teszi ki magát az ember. — A viz-csatornák és csapok nagyon hasznosak a városra s lakosaira nézve, mivel a tisztaságot mozditják elő, s a viz nem kerül egyes családnak annyiba, mintha azt külön egyén által hordatná két három emeletre. A vizért minden lakó házához s abban ta-

láltató csövek számához képest 50 centtől 5 dollarig fizet évenként. Az erőmü naponként 20 s több millio gallon vizet képes adni. Az egész vizmü mintegy 1,200,000 dollarba került, a kamatot azonban böven meghozza, s nem sokára maga a töke is egészen ki lesz fizetve s akkor csak néhány cent lesz fizetendő minden háztól az erőmü fentartására. — Hogy Philadelphia egyike a legtisztább városoknak az egész világon, egyiránt erősitik mindazok, kiknek ezen várost másokkal összehasonlitani alkalmuk volt, mit csupán ezen viz-erömünek köszönhet.

A hadhajó-gyár s kikötö szinte nevezetes; számtalan kész hajó van elrakva hoszu fészerekben, szükség esetén csak összeállitandó; tömérdek fa- és müszer készen áll, s mondják, hogy képes lenne ezen gyár három hónap alatt 13 elsö nagyságu vitorlás hadi hajót csatába állitani. — Az ottani parancsnok szivességéből alkalmam vala mindent megvizsgálni és egy gyakorlatnál a Pennsylvania nevü hajón az egész manoevret nézni. Ezen hajó a fentérdeklett gyárban épittetett s legnagyobb minden eddig létezö hadi hajóknál a világon ; még az angol irigység is elismerni kénytelenittetett, mikép ezen hajó legtökéletesebb az egész földön és legsebesebb vitorlázó. — Valódi öröm gyakorlat alkalmával illy hajón lenni s látni, mint fut üzöbe vett ellene után, milly villámsebességgel fordul, és süti el egész hosszán levö 60 s több ágyuját egyszerre végtelen hirtelenséggel ismét egy fordulást tesz, ujonnan másik oldalának mindannyi ágyuit menydörögteti, stb; illy gya-

korlat felülmul minden száraz földöni gyakorlatokat; de a vendég jól teszi, ha tanácsomat követve fülét erösen bedugja pamuttal és lábait, mennyire lehet, szétveti, mert különben a hajó padolatán bezuzott orral fogja találni magát. Három napi gyakorlat után ismét szárazra tétettem, s nem kevés idö kellett, mig fülemböl a szünet nélküli zugás eltünt. Örömem szint olly nagy volt, midön szárazra léptem, mint mikor hajóra szállottam.

Philadelphiának számtalan temploma van, mellyek közül néhány gyönyörü mü s feles költséggel épittetett. Van továbbá nagyszámu kisebb és nagyobb iskolája, mellyekre nagy figyelmet forditanak a lakosok. Az igazgatók minden évben választatnak, fizetést azonban nem huznak, de mind a mellett nincs példa, hogy csak egy személy is elhanyagolta volna hivatalát; söt legnagyobb szorgalom s fáradsággal láttatnak el illy dijtalan hivatalok. Ámbár ezen tisztviselök nem nemesek, mégis tudják, mi a becsületérzés.

A többi tudományos intézetek között föhelyen áll a köz literaturai s philosophiai társaság, melly jelenleg a philadelphiai atheneum épületét foglalja el, az elsöt 1728-ben Franklin Benjamin alakitá; a másik 1744-ben „amerikai philosophiai társaság“ név alatt alapittatott. Ezen két intézet azonban 1769-ben egyesittetett „philosophiai társasag“ czim alatt. Könyvtára 13,000 darab válogatott és ritka munkát s számtalan görög és latin nagy értékü kéziratokat számlál, egyszersmind Amerika történeteit tárgyazó

legnevezetesb festvényekkel bir; levelezésben van 64 europai tudományos társasággal. Museuma legnagyobb az egyesült statusokban. Van itt számos mexicoi és perui régiség; itt látható Columbus széke, melylyen rendesen szokott vala ülni hajóján; továbbá Jefferson széke s iróasztala, mellyen általa a függetlenség kijelentése fogalmaztatott, s következö napon a hazafiak által merész akarattal aláiratott. Itt mutatják Penn Vilmos fiatalkori arczképet is.

A philadelphiai könyvtár, melly szinte Franklin Benjamin által alapittatott, 50,000-nél több könyvvel bir s jelenleg egy társaság által tartatik fen, mellynek tagjai évenként 4 dollart fizetnek. A tagok száma jelenleg 2891. Ezen könyvtár nem sokára kétségkivül egyike lesz a legnevezetesb könyvtáraknak, minthogy a bejövö nagy summa mindig uj könyvek vásárlására fordittatik, s a tagok száma napról napra szaporodik.

Franklin intézete és a nemzeti tudományos academia remek intézetek. — A philadelphiai museum gazdag mindennemü állatok- s ritka régiségekkel. Most egy nagy épület készül ezek számára a város közepén, mellyben olly nagy terem van, mint a Westminster-Hall Londonban.

A városnak három játékszine s egy hangverseny-tereme van, mellyben 1200 személy fér el. A hangászat buzgóbban üzetik itt, mint az egyesült statusok más részeiben, de Europához képest még igen hátra van.

Philadelphiában számos négyszög-térok létez-

nek, árnyékos fákkal, zöld pázsittal és fövenyes utakkal, de nem igen használtatnak a közönség által, minek oka az lehet, hogy a fákkal beültetett utczák magok kellemes árnyékot és hüvöst adnak, s itt épen olly kényelmesen sétálhatni, mint a közsétákon.

Mint minden nagy városnak az egyesült statusokban, ugy Philadelphiának is számos hirlapja van; naponként 11 jelenik meg s egy hetenként; ezek közül 5 csupán vallást tárgyaz.

Gyár Philadelphiában még nincs ugyan sok, de nem sokára ezekkel is meg lesz áldva, minthogy már több épül a város különféle részeiben. A jelenleg müködö szönyeg-, vasmüszer-, üveg- és porczellán-gyárak külföldre még semmit sem küldenek, mert készitményeik saját statusuk szükségeinek fedezésére sem elegendök. — Legnevezetesb a nagyszerü modorban felállitott gözerömü-gyár, melly jó és erös gözmüveket készit gözhajók és gyárak számára.

A kereskedést korántsem lehet olly élénknek mondani, mint a new-yorki, mert a kikötöben horgonyozó hajók száma sokkal kisebb.

A város fötisztviselöje egy mayor, kit a nép választ, évi fizetése 2000 dollar. Ez a többi hivatalokat kinevezés által tölti be, kivevén a recordert és 15 aldermant, kiket a kormányzó nevez ki. — A Mayor- court elnöke a mayor, s a recorder- s aldermanekkel minden a városban elöforduló bünvádi esetek felett itél. A Common Council 20 tagból áll, kik a felsö és alsó házat képezik a városi tanácsnál;

az alsó ház tagjai minden évben, a felsö ház tagjai pedig három évre választatnak olly módon, hogy minden évben egy harmada lép ki a hivatalból, két harmada ben marad, s a kilépett tagok helyébe ujak választatnak. Ezen tanácstagok két külön teremben ülnek, mindeniknek negativus votuma van, ugy hogy egy ház a másik helybenhagyása nélkül nem végezhet. Ezen két ház tagjainak fizetésük nincs.

Philadelphia lakosai három osztályt képeznek, melly osztályozat törvény által nem ismertetik ugyan el, de mintegy közmegegyezésen alapul. Az első osztálybeliek jó családból eredteknek nevezik magokat. Ide tartoznak azok, kik rendesen azon családokbó származtak, mellyek hajdan nemesi kiváltságokkal éltek és most is birják ösi tulajdonukat. — Ezek együtt tartanak, külön társaságot képeznek és magok közt nemes vérböl lett származásukban büszkélkednek. Kereskedést nem üznek, foglalatosságuk mulatság, vadászat, társaságos összejövetelek; nyáron fürdöket és vizeséseket látogotnak; nagy tonus szerint élnek, számtalan szolgákat, pompás hintót s lovakat tartanak, és drága butorokkal ellátott fényes házakban laknak. Vannak köztük finom nevelésü s tudományos müveltségü férfiak, kik társasága kellemes és udvari.

A második osztályhoz azon gazdag személyek tartoznak, kik jó szerencse mellett megtölték erszényüket, s most nyugalomnak adák éltük következö napjait. Ezek már a velük társalkodó férfi rangjával nem gondolnak s nem nézik, nemes vérböl

eredt-e vagy sem. Társaságuk nagyobb és számosab. Közülük sokan nagy sommákat áldoznak évenként jótékony intézetekre, miről az amerikaiak átalában hiresek.

A harmadik és legnagyobb osztály kereskedők-, ügyvédek-, papok-, orvosok-, mesteremberekből stb. áll, kiknek társasága idegenre nézve legkellemesb, minthogy ezektől mindenről értesitést nyerhet, és vannak köztük férfiak, kik nem ritkán fényes tudománynyal birnak. Ezeknél család-, gazdagság- vagy összeköttetésre nincs tekintet s egyformán mozognak a köz-ipar közt.

Philadelphia községét átalában igen tisztességesnek lehet mondani; az utczákon fel s alá mozgó tömeget tekintve, szép és csinos öltözetü férfiakat s nőket láthatni, tartozzanak bár mellyik osztályhoz. A nők öltözete nem olly tulságosan fényes és drága, mint New-Yorkban. A nőnem valamint New-Yorkban, ugy itt is, 16 évtől 25 évig átalánosan szép, azontul ritkább a szép nő, minthogy Amerikában a szépség sokkal előbb elenyészik, mint Europában.

A városban, valamint az egyesült statusok minden nagyobb varosában, koldust nem lát az utas, sem fel s alá tántorgó részeg embereket, mi Europa minden városában nem ritkaság, s megjegyzést érdemel, hogy egész Amerika egy városában sem tünnek szembe fel s alá járó vagy kávéházak s korcsmákban megjelenő hárfások és más illy kóborlók, kik nem csekély száma egész Europában a népnek ezen szemtel enkoldulással alkalmatlankodik s azt mint-

egy adóztatja, mert koldulásnál s adóztatásnál egyébnek nem nevezhetem, minthogy nem ritkán két három illy naplopó banda egy ebéd alatt jó formán annyiba kerül, mint az ebéd maga, s még nap közben is, estve pedig minden bizonynyal, ujonnan adó alá veti a vendéget.

Az itteni szegényadó a mennyire jótékony, annyira káros, mert minden henyélő csekély kifogások mellett bejut a szegényintézetekbe s terhére esik az iparkodó népnek; ezen adó már annyira megszaporodott, hogy ha e részben czélirányos rendelés nem tétetik, felülmulja bármelly europai kormány törvényes adóját, s a lakosok már is érezni kezdik sulyát e tulságos emberi szeretetnek.

Emlitést érdemel a világtalanok intézete is. Ez mintegy 7 év előtt néhány emberszerető magányférfiak által alapittatott, kik Németországba egy alkalmas tanitóért küldének s ezt Fridland urban meg is nyerék. Ez négy szerencsétlennel kezdé el munkáját, kik kevés idő alatt derék mesterük alatt tett előmenetel által az egész közönség figyelmét magokra vonták. Kérelem nyujtatott be tehát a status törvényhozó testületéhez egy közintézet épithetése végett, mi nemcsak megengedteték, hanem 10,000 dollar azonnal meg is ajánltatott, s további adakozások utján nem sokára összesen 26,000 dollar jöttbe. Ezen sommából egy alkalmas hely vásároltatott a városban nem messze a Shuylkill- folyó partjától, mellyre egy csinos, a czélnak megfelelő ház épittetett, hol 1200 tanitvány kényelemmel lakhatik s tanulhat. Az

épület kerülete pázsittal s fákkal van ellátva, hol a szerencsétlenek kényelmesen sétálhatnak s éldelhetik a fris levegőt. — Ezen intézet mindinkább magára voná a közfigyelmet, s számos adakozások szaporiták jövedelmét; 1837-ben Young Berch Vilmos 15,000 dollart ajándékozott nekie. A mostani növendékek száma 81. A tanitásmód hasonló a többi illynemü intézetekéhez. Rend, tisztaság s a növendékek gyors haladása által jelessé lett. Nem rég egy uj épülettel nagyobbittatott.

A szegények háza a Shuylkill- folyó partján fekszik s több rendbeli épülettel bir; fekvése gyönyörü. Az épületek rendes négyszöget képeznek, háromemeletüek, s a szobák és teremek 16⅓ bécsi lábnyi magasak. A középet 10 acre föld foglalja el, melly sétákés pázsitnak van felosztva. Az épület megetti 200 acre föld egy része sétaul, más része gyümölcsös és konyhakertül s az intézethez tartozó marhák legelőjeül használtatik. Télen 2500-3000, nyáron 2000-2500 szegény tápláltatik ezen intézetben. Az egész intézet 1,250,000 dollarba került, az esztendei költség pedig 200,000 dollart halad meg, melly adóként vettetik ki a város határában fekvő ingatlan vagyonra mintegy 1½, s az ingóra 1 pcenttel. Hogy ez a lakosokat nem kevéssé terheli, kétségtelen; s mindez rendében volna, ha csupán nyomorult s tehetetlen személyek vétetnének fel, mit az emberiség megkiván; de itt minden faju emberek menedéket találnak, s láttam számtalanokat, kik fris egészséggel s oroszlányi erővel birtak. A főkormányzó, kivel az

intézetben járék, mondá, hogy azok száma, kik aggság vagy más nyavalya által gátoltatnak dolgozni s kenyerüket keresni, mind a két nemet véve, nem több rendesen 500—800-nál, holott a többi képes a munkára, s ámbár az intézetben egy 12 lóerejü gőzerömü van, melly többféle mesterségek eszközeit hajtja, ezek mindazáltal nem használtatnak, minthogy a felfogadottakat munkára szoritani nem lehet, magoktól pedig dolgozni nem akarnak.

Nem messze ezen intézettől áll a Naval asylum (hajósok menedéke) nyilt helyen. Az épület hossza 386, szélessége 175 láb, két szárnyra s három emeletre van épitve, 8 fehér márvány-oszlopon álló szép porticóval. Az egész épitmény fehér márványból áll s granitalapon nyugszik. Szárnyainál vasrostélyos feljárat vezet fel s az épület körül, hasonló karzat fut, mellyet vasoszlopok tartanak. Alul pincze helyett egy 113 lábnyi hosszu ebédlő-terem van s a konyhák és a fütö-hely, honnan az egész épület minden részei csövek által melegittetnek. Innen minden irányban fehér márványlépcsök vezetnek. Az első emeletben nagy teremek léteznek, hol a tisztek jönek össze. A tisztek háló-szobái a 3-ik emeletet foglalják el, a közhajósok számára pedig 180 háló-szobában 400 ágy van; ezen szobák is elég világosak s fris levegövel elláthatók. — Minden hajóslegények hónapi béréből 20 cent visszatartatik, s ez által minden agg és kiszolgált hajótiszt, közlegény és matróz jogot nyer ide vonulhatni, akár hadi, akár kereskedö-hajón szolgált legyen.

Angolországban a Greenvich Hospital szinte igy van rendezve, azon különbséggel, hogy oda mind a hadi, mind a kereskedö-hajókon szolgáló katona s matróz fizet hónaponként 6 pennyt; de az intézetbe csak hadi hajókon szolgáltak vétetnek fel. — Véleményem szerint azon matróz, ki életét veszélyezteti az ország lakosait s kormányát boldogitó kereskedésben, egyenlö tekintetet érdemel azzal, ki az országot ótalmazza, mert kereskedés talpköve az egésznek. Ha Angolországnak kereskedése nem volna, az országot védö katona feleslegessé válnék, mert kereskedés nélkül nem sokat érne az egész ország, nehezen gerjesztené fel valamellyik hatalomnak hóditási vágyát és soha sem érheté vala el mostani nagyságát. Én az egészt egy méhkashoz hasonlitom: azon méhek, melylyek a mézet messze földröl hordják a kasba s ez által fentartják az egészt, csak ugy érdemlik az eledelt, mint a kas elött örködök; mert mi lenne az ör méh nélküli kasban?

A Navalasylum nyugoti részéröl fenséges a kilátás: a tekervényes Shuylkill, a vizmü, a tul parton emelkedö szegényintézet, status javitó-háza, Girard iskolai épülete látható e pontról, s a fel s alá vitorlázó számtalan apró hajók emelik ezen intézet tekintetét.

Megemlitendö a város közepén álló pennsylvaniai kórház is, melly magányosak alapitványa, de 1751-ben a törvényhozó-testület által a közintézetek sorába vétetett fel. Ezen intézetre az egész status lakosai adóznak, s a ki 50 dollar értékü vagyontól az erre esö részt fizeti, szavazattal bir. A kormányzó

12 tagot minden évben a közadózók választják. Későbbi időben a philadelphiai lovasezred a forradalmi háboruban tett szolgálatiért neki járandott fizetését ezen intézetnek ajándékozá olly rendelkezéssel, hogy bizonyos számu tisztességes magaviseletü szegény asszonyok vétessenek fel. Az intézet szabályainál fogva semmi része jövedelmének másra nem fordittathatik, mint betegekre, s ezek minden különbség nélkül Pennsylvania-status bármelly részéből nyernek itt helyet.

Az adózók minden évben majus elsö hetében tartják gyülésüket, melly alkalommal a fentérdeklett 12 kormányzót választják magok közül és egy kincstárnokot; ezeknek fizetésük nincs. A kormányzók minden évben három orvost és sebészt választanak, s ezek az orvosi és sebészi kötelességekre ügyelnek fel, de nem az intézetben laknak; az intézetben magában két orvos és egy sebész van fizetés mellett alkalmazva, kik az intézetben kötelesek lakni. Van ezen kórháznak saját gyógyszertára is.

A tanuló ifjak, kik mütételek alkalmával bocsáttatnak ide, évenként 10 dollart fizetnek az intézet javára a nyert gyakorlatért, de egyszersmind joguk van az intézetnek 6000 válogatott kötetből álló könyvtárát használni, mellyet 25 dollar lefizetése mellett minden ott lakó, mig él, használhat olvasás végett bent a teremben.

Az épület egyik szárnyában a kápolnában egy remek festvény van, melly a betegeknek Krisztus urunk általi orvoslását ábrázolja; ezen festvény a

hires West Benjamin által ajándékoztatott az intézetnek s évenként mintegy 400 dollart jövedelmez; mióta ezen intézet birtokában létezik, mintegy 112,000 dollart hozott be. — Itt látható Penn Vilmosnak bronczozott ólomból készült szobra, valamint ennek karszéke is. — 1750 évi februar 11-től 1840-ig 39,435 személy gyógyittatott ezen intézetben, kik közül csak 18,113-an fizettek tartásukért. Ezeken kivül számos egyének ingyen nyertek orvosi ápolást és gyógyszereket, kik rokonaiknál vagy saját házuknál levén, a kórházba nem hozattak. — A meggyógyultak száma 19,120-ra ment. — A fizetők a nem-fizetőktől nem különböztetnek meg, de figyelem fordittatik a jobb nevelésü s gyengébb alkatu stb. betegekre, akár fizetnek, akár nem; az illy személyeket rendesen együvé adják s a kevesbbé neveltektől elkülönözik.

Vannak Philadelphiában számos társulatok, melylyek vallásosság terjesztése vagy jótékony czélok eszközlése végett álltak össze. Emlitésre méltó a Seamanfriends társulat, mellynek czélja a matrózok tengerröli megérkeztekor arra ügyelni, hogy ezek csapszékekbe ne csábittassanak. E végett egy vendéglöt alapitott e társaság, hol szoros felvigyázás alatt italon kivül mindent nyer a matróz felette csekély áron, mert a társaság nyereséget nem vesz, s ezen vendéglöben az étel is jobban s tisztábban készül. Ezen társaság a külországi kikötökben ügyviselöket tart, hogy minden amerikai hajós ott is e jótéteményben részesüljön.

A Magdalena társaság asszonyok s csaknem kizárólag quakernék által alapittatott, kik az elcsábitott s fajtalan életre vetemült hölgyeket veszik ótalmuk alá s az erény utjára visszatériteni iparkodnak. E végre egy épületet bérlettek ki, hol a megtérők tartózkodhatnak s munkával láttatnak el és egyéb segedelmet is nyernek. Ha egészen visszatértek az erény utjára, vagy rokonaikhoz küldetnek vagy tetszésük szerint szolgálatba léphetnek. Ezen társaság létesülése óta mintegy 640 személyt vezérlett az erkölcsiség ösvényére vissza, kik közül jelenleg sokan boldog nők és anyák, áldva a pillanatot, mellyben ezen magas érzetü nők által szemeik felnyittattak borzasztó pályájukon.

A szükölködő özvegynők és leányok társasága csupán nőkből áll, kik egy intézetet tartanak saját költségükön, hol a szegény özvegynők s leányok élelemmel láttatnak el. Mostani számuk 73, kik mint látszik, a legnagyobb egyességben élnek, néha azonban mégis kell némi fergetegnek dulni közöttük; mert a főügyelő néhány hónapi jelentéseiben többek közt ezeket olvasám: „E hónapban az intézeti tagok csendesen viselték magokat s izetlenség nem történt közöttük.“ Néha tehát csakugyan perelnek egymással, mit, hol annyi asszony van együtt, véleményem szerint sem Amerikában, sem Europában elkerülni nem lehet.

A philadelphiai árvák társasága szinte nőtagokból áll, kik a szegény árva gyermekeket veszik fel intézetükbe, élelmezik, ruházzák s a szükséges ismere-

tekre és mesterségekre tanittatják ezen elhagyott teremtményeket. — Ezen intézet esztendei költsége 6000 dollarra megy, melly sommát a társaság lagjai adják össze.

A vakok és nyomorékok intézetébe azon éltesebb világtalanok, kik a fentebb leirt vak-intézetbe *) helyt nem nyernek, s más szerencsétlen nyomorékok vétetnek fel. — Ezt a nagylelkü Will János létesité, ki 108,000 dollart ajándékozott e czélra, melly somma más emberbarátok adakozása által 132,000 dollarra növekedett. A fundus és épület 57,000 dollarba került; a fenmaradt tőke az intézet fentartására szolgál. — A többi apróbb intézetek elsorolását hely szüke miatt mellözöm el.

Minden utazónak tanácsolhatom, hogy Philadelphiából a Delaware-folyón gözössel menjen le Delaware-statusba és a vasuton térjen vissza. A gőzös Wilmingtonig megy, melly a most nevezett statusban fekszik. A folyó partján számtalan apró virágzó falucska mosolyog a vándor elé. Az egész status mostani népsége 78,085 lélek, kik mezei gazdaságnak köszönik jólétüket. — Delaware és Rode-Island legkissebb statusok az unióban. Az elsö telepitök svédek és dánok valának Gusztáv Adolf uralkodása alatt 1627-ben. — 1655-ben a hollandiak kormánya alá jutának, kik New-Amsterdam (a mostani New-York) birtokkal New-Nederland név alatt egyesültek, melly azonban az Angolok által 1664-

*) Ebbe csak 6—22 éves egyedek vétetnek fel.

ben a többi hollandi birtokkal együtt elfoglaltatott és II-ik Károly angol király által testvérének, János herczegnek (duc of Yorknak) ajándékoztatott, ez pedig 1682-ben Penn Vilmosnak adta át. — Miután az ország függetlensége kikiáltatott, ezen status is mint független status Delaware név alatt az unióba felvétetett. Hossza éjszaktól délnek 90, szélessége kelettöl nyugotnak 25 mérföld. — Az egész félszigetet képez, egy felöl a Delaware-folyó, más felöl pedig a Chesapeak-öböl által környezve, mellyet most a Delaware-folyóval csatorna köt össze. Ezen csatorna hossza 14 mérföld s szélessége 60, mélysége pedig 10 lábnyi. A Philadalphiából Baltimoreba vezetö vasut majd egészen ezen statuson megy keresztül. Legnevezetesebb városai: Willmington, New-Castle, Dover, Milford, Lewistown és Georgtown, mellyek mind sebes növekedésben vannak. — Földe többnyire róna s termékeny. Kikötöjében 200 legnagyobb rendü hajó horgonyozhat.

XIII.

Baltimore eredete, növekedése s gyönyörü és kedvező fekvése. — Washington emléke. — Utczák, kövezet, járdák. — Kereskedés. — Intézetek.

Megszerezvén Philadelphiában a szükséges adatokat, Delaware-statusbóli visszatértem után elhagyám e várost s a Baltimoreba vezető vasuton néhány óra mulva az utóbbi városba érkeztem. Philadelphiától Baltimoreba két ut vezet, az egyik New-Castle- és Frenchtownnak részint gözhajón, részint vasuton, hossza 115 mérföld; a másik Havre de Grace- és Wilmingtonnak; mindenütt vasut megy, hossza 921 mérföld. Minthogy ezen második ut rövidebb, s nem kell kétszer háromszor majd hajóra, majd gözkocsikra szállni, ezen utóbbit választám.

Baltimore leirásánál szükségesnek látom ezen város eredetét megemliteni. — 1620-ik évben lord Baltimore, akkor sir Charles Calvert, nyert I-sö János angol királytól (kinek titoknoka volt), egy adománylevelet Amerikában bizonyos földre, de ez New-Foundlandban vala, hol az elsö telepedök, kiket ide küldött, nem igen dicsekedhettek elömenetellel. Midön gyarmatát meglátogatá , Virginia

nagyon megtetszett nekie s ott szándékozék letelepedni népével, de Virginia protestans lakosai amazokat mint romai catholicusokat befogadni nem akarák. Ennek folytában fejedelméhez folyamodott, s a Potomac-folyó éjszaki részét és a Chesapeak-öböl végén fekvö földet kéré magának azon czélra, hogy üldözött hitsorsosait ide szállithassa. Végre sikerült kérelme, de terveinek létesitését hirtelen halála gátolá. Fia Cecilius felfogván atyja szándékát, a nyert birtokot a maga nevére iratá át s ennek megtörténte után fiatalabb testvérét, Baltimore Leonardot, nevezé ki uj birtoka kormányzójának.

Azon idöben a romai catholicusok annyira üldöztettek Angolországban, hogy sokan nem türhetvén a további kegyetlenségeket, Amerikába kénytelenittettek kiköltözni, mi ezen gyarmatnak nagy elömenetelére szolgált; mert számos jó családból származott és tudományos férfiu vala az elsö kivándorlottak közt, kik saját tapasztalásból tudván, milly keserves a vallásbeli üldöztetés, azon józan elveket alapiták meg, hogy minden hitü s vallásu bevándorlók egyenlö joggal birjanak s egyik vallás se uralkodjék a másik felett.

Az elsö megszállók száma, kik Baltimore Leonárddal hajóztak át, mintegy 200 vala, többnyire nemesi rangu vagyonos férfiak és mindnyájan romai catholicusok. Ezek közel a Potomac torkolatánál a Chesapeak-öbölben vetének horgonyt, elfoglalák a birtokot s az angol király nevében egy keresztet tüzének ki a part szélén. De hogy igazságosan jussa-

nak a föld birásához, egy összejövet határoztatott az indián főnökkel s a föld ára iránt alku köttetett, mire a kialkudt somma tüstént ki is fizetteték. — Az indiánok ezen nemes tettük miatt igen megkedvelék őket s a főnök következőleg fejezé ki irántoki nagy hajlandóságát: „Én annyira szeretem az angolokat, hogy ha azok megölni akarnának, s még annyi erőm volna, hogy szólhatnék, megparancsolnám népemnek, meg ne bosszulják halálomat; mert meg vagyok győződve, hogy az angolok meg nem ölnének, ha a halált meg nem érdemelném.“

A város, melly a Potomac-folyó éjszaki partján mintegy a Chesapeak-öböl közepén épittetett, Sz. Máriának, az egész kerület pedig Marylandnak nevezteték. A letelepedők olly sebesen és nagy iparral dolgoztak, hogy már második évben 10,000 bushel kukoriczát küldtek New-Englandba müszerek- s egyébért cserébe. Ezen gyors haladásnak hire csakhamar eljutott Angolországba, s azok, kik előbb, főkép az indiánoktóli félelem miatt, nem mertek átköltözni, nagy számmal sereglének ide s tökéletes biztossággal telepedének le az első megszállók körül. Lord Baltimore saját erszényéből mintegy 40 ezer font sterlinget költött olly kivándorlókra, kik az átjöveteli bért fizetni képesek nem valának, azonkivül minden megérkezőnek 50 arce földet örökös joggal ajándékozott minden vallásközönbség nélkül.

1639-ben az első assembly hivatott össze Marylandban, a tagok szavazás utján választattak a közönség által s burgesseknek neveztettek. A szava-

zásnál egy feltünő szabály volt. Olly egyénnek, ki nem adá votumát a közönség által megválasztott tagra, joga volt személyesen megjelenni a törvényhozó testületnél s ülést foglalni. — Ez alkalmasint onnan származott, hogy ha a választó bizodalmát nem helyeztethette a kijeleltben s nem szavazott reá, ez nem tekintetheték képviselőjének, s a választó személyes megjelenhetésre volt jogositva.

Megfejthetlen marad azon körülmény, hogy lord Baltimore, kinek keble nagylelküsége mellett mindenkor szabadságért lángolt, a rabszolgaságot nemcsak nem gátolá, söt helyeslé s törvény által engedé meg, holott ez a romai-catholica vallás elveivel ellenkezik, mi abból is kitetszik, hogy midőn Hawkins János, Erzsébet protestans angol királynétól szabadságot nyert, az afrikai partokon szerecseneket rabszolgákká tenni s azokkal kereskedést üzni, X-ik Leo pápa, minthogy elébe e tárgyban ellenmondás terjesztetett, kinyilatkoztatá, mikép nemcsak a romai-catholicus hit, hanem az emberiség maga is felkiált ezen igazságtalan s irgalom nélküli tett ellen.

Később az uj megszállók nem viseltettek olly lélekismerettel az indiánok iránt, mint az elsö bevándorlók; megsérték jogaikat, birtokukat kérdés nélkül elfoglalák. Szeszes italt adván nekik, ez az egyes csapatok közt visszavonást s végre háborut szült, melly mindkét résznek tetemes veszteségével két évig tartott. Helyre állván a béke, az assemblyben törvény által kimondatott, mikép senki se vehes-

sen önhatalmából az indiánoktól földet a törvényhozó-test jóváhagyása nélkül, s egyszersmind büntetés szabatott az ellen, ki valamelly indiánnak fegyvert vagy szeszes italt elád vagy ajándékoz.

1649-ben a törvényhozó-test egy czikket alkotott, melly által kemény büntetés terhe alatt tiltatott, bárkit vallása miatt megbántani vagy üldözni, hogy kiki követhesse vallását. Mig a catholicusok ezen malasztos rendszabályokat hozák, a protestansok ellenkezöt tevének a szomszéd birtokokban, s nem kevesen, kik általuk bármi tekintetböl üldöztettek, Marylandban keresének menedéket a nagylelkü catholicusoknál, hol azt megis nyerék, de nem ritkán legnagyobb háladatlansággal viszonzák jótevöik szivességét.

1661-ben egész Maryland 12,000 s 1666-ik évben már 16,000 lelket számlált. — Angolországból ezen helylyel kereskedést száznál több hajó üzött. Minden dolgozó személy nagy bért kapott, s a szükség egy osztálynál sem vala ismeretes. Számos kereskedök, kik Angolországban szerencsétlenek valának, ide jöttek át veszteségüket helyre pótolni, mi közönségesen sikerült is.

1676-ban a mindenek által tisztelt lord Baltimore, tisztes öregséget érve el, meghálálozott. Minden kebel érzé ezen kedvelt pártfogónak veszteségét, ki annyi önfeláldozással számos embernek szerzett közboldogságot az uj világban. Józan, szabad törvényei s elvei mély belátásu s nagy tudományu férfiunak bélyegzik öt. Halála által e gyarmat nem szenvedett

dett változást, mert fia atyja nemes elveit követé.

Angolországban azalatt mindinkább növekedék minden nem-protestans vallásnak üldöztetése, s annyira ment, hogy 1692-ben Vilmos és Mária angol király s királyné alatt lord Baltimore Maryland tulajdonától és kormányzásától megfosztatott azon oknál fogva, mivel catholicus vala, miután itt a legnagyobb szabadsággal és békében 56 évig minden vallás szabadon gyakoroltathatott.

1695-ben a kormány Marylandban az angol protestans egyházat jelentette ki mint uralkodót, s kemény büntetés alatt tilta el minden catholicust a nyilvános isteni szolgálattól, söt egy parancs által minden romai-catholicus akár köz-, akár magányiskolák eltöröltettek, s a catholicusok protestans iskolákba kénytettek járatni gyermekeiket.

Mindezek ellenére nem szünt növekedni e birtok, mert 1690-ben már 30,000 lelket számlált és jóval több dohányt, mi fötermékc vala, exportált, mint idösb szomszédtársa, Virginia város.

1796-ban Anapolis város alapittatott a Chesapeak-partján felebb, melly akkor a birtok fövárosának szánatott.

1711-ben méretett ki legelöször azon hely, hol most Baltimore fekszik; e czélra elöbb egy magányostól 31 acre föld vásároltatott meg, s késöbben más vásárlások által 550 acre-re szaporittatott.

1729-ben törvény által egy városnak a Potomac-folyó éjszaki partjáni alapitása határoztatott el.

A szükséges föld acreje 40 angol shillingen adatott el a tulajdonosok által örök áron. A vásárlásra felhatalmazott biztosok azon utasitást nyerék, hogy a' kialkudt pénzt dohányban fizessék ki, fontját egy pennyvel számitva, mert ezen időben s már előbb Marylandnak folyó pénze, ugy szólván, dohányból állott; csaknem minden dohányon vásároltatott; a tisztviselők dohánynyal fizettettek; a taksák dohánynyal elégittettek ki, melly Angolországba küldetvén, ott szükséges árukért cseréltetett be. Ez időben arany és ezüst igen kevés vala, s a papirospénz még nem divatozott, de nem sokára ez is nagy mennyiségben hozatott be. E város növekedése a régi gyarmatrendszer mellett lassu vala a respublicai kormány alattihoz képest.

1752-ik évben 25 háza s ezek közül téglából csak 4, a többi mind fából volt épitve. Ugyan akkor csak két hajó tartozott a város tulajdonához, s egyik nem is vala tengeri hajózásra alkalmas. — Az egész statusban egy hirlap jelent meg.

Az amerikai statusok függetlensége, mint minden egyéb itteni városokra, ugy Baltimorera is legnagyobb hatással volt. Ezen város csakhamar a külországi kereskedésnek helye lett az uniónak e részén, s nagy kereskedést üzütt dohánynyal Europába, liszttel Nyugot-Indiába; a Chesapeak-öbölbeni halászat is tetemes nyereséget ada. Számos hajók is épittettek, mik által nagy kereskedés nyilt meg, s már 1790-ben több baltimorei hajó vitorlázta körül a jó remény fokát.

1793-ban az anyaországot s Franczhont csakhamar követö St. Domingón kiütött lázadás nagy elömenetelül szolgált Baltimorenak. Számos franczia kivándorlók itt kénytettek menedéket keresni, s a lakosok száma nem kevés gazdag családdal szaporodott, kik vagyonukon kivül tudományt, nemes érzést és vendégszeretetet hoztak magokkal, mik nagy összehangzásban valának az elsö megszállóktól származott lakosok természetével.

1796-ban Baltimore a városok sorába emeltetett a törvényhozó-test engedelmével s megválasztá mayorját.

Ugy nevezett Baltimore Clippers vitorlahajói által, mellyek sebességre minden más országi hajót meghaladtak, nagy csempészetet vala képes üzni Nyugot-Indiával, ugy a spanyol birtokokkal s Mexico- és a déli tartományokkal.

1812-ik évben Baltimore is, valamint a többi tengerparti városok, szenvedett az angol háboru által, de e csapás sem érte olly sulyosan, mint többi társait. Nagy hajói azon idöben többnyire más nemzeteknél valának, kik békében élének egymás között; honlevő Clippers vitorlásai közül pedig egyet sem foghattak el, olly gyorsan el tudtak illanni az erösb hadi hajók elöl tetemesen károsíták minden irányban az angol hajókat.

1814-ben az angol hadi hajók a Patabsko torkolatánál közel Baltimorehez horgonyozván, az amerikaikat megtámadák, kik által azonban nagy veszteséggel verettek vissza. Ezen csatában az ango-

lok Ross tábornokot, a sereg főparancsnokát is elveszték. E veszteség után visszavonulának hajóikra s többé a várost nem rohanák meg

1815-ben a béke kihirdetése után ismét gyorsan kezde haladni Baltimore, s népessége nagy mértékben növekedék. Kereskedése kevés idő alatt keletnek India-, Batavia- és China-, délnek s nyugotnak a békés tenger szigeteiig terjedett ki, Europának pedig minden nagyobb kikötőjébe utat találtak a baltimorei hajók, s franczia, német és angol gyármüveket hozván be, ezeknek az ország belsejében lett eladása által nagy nyereség juta a városnak. A föld- és háztulajdon értéke évenként reményen felül emelkedett s mai napig folyvást növekedik, és nincs ok további haladásán kételkedni. Azon 25 ház helyett, mellyben 1752-ben mintegy 100 lélek lakott, 1840-ben már 13,000 házat s 102,313 lelket számlált. — Ez Baltimore város történeti vázlata s hasonló majd minden városéhoz ezen dicsö országban. Mindezt a szabadság, egyenlö jog és törvény szülé.

Baltimore fekvése szép és kedvező éjszaki partján a Patabsko-folyónak, melly mintegy 50 mérföldre alább, 120 mértföldre a nagy tengertől, ömlik a Chesapeak-öbölbe. Kikötéjénél kedvezöbbet képzelni nehéz. Azon számos folyók, mellyek a keleti és nyugoti, de fökép az utóbbi részen ezen öbölbe szakadnak, a belföldöni gözhajózást tetemesen könynyitik s száz meg száz mérföldre elömozditják; a nagy tengeri hajóknak utja pedig tiszta és semmi által nem gátoltatik.

Legszebb kilátás nyilik a Federal Hill-, Washington emlékének karzata- s az orvosi collegium- és megette emelkedö hegyröl. A Federal Hill dél felé 100 lábnyi magasan fekszik a város felett; egy ház áll rajta, honnan a nézö gyönyörködve tekinthet végig a Chesapeak-öblön. Minden hajó érkezését, mihelyt a láthatár szinére érkezik, telegraph jelenti. A kilátás messze kiterjed s gyönyörü. Éjszakról a város mint egy szép festvény terjed a nézö elött, s innen minden középület kivehetö. Délnek és délnyugotnak a Patabsko és Chesapeak-öböl látható; s ugyanazon irányban, de közelebb a tervezett s már el is kezdett védvárak, mellyek háborukor a hadi hajóknak városba jutását gátolandják; egyike, Fort Henry, már kész. Éjszaknak az ugynevezett Basin hullámzik, mellyen számtalan gözös és apróbb vitorlás horgonyoz vagy fel s alá jár, távolabb sürü erdöként tünnek szembe a számtalan nagy tengeri vitorlás hajók árboczai, mellyeken a lobogók különféle nemzeti szinekben lengenek.

Washington emlékének karzatáról tökéletes mappáját láthatni a városnak, minden utcza s a számtalan középületek tisztán kivehetök; gyönyörü kilátás ajánlkozik a Federal Hilly-, Fort Henry- és a Chesapeak-öbölre is. Ezen emlék a város éjszaki végén emelkedik.

Az orvosi collegium- és a megette fekvö hegyröl a város keleti oldala tünik a nézö szemébe.

Baltimore szép rendben van épitve, már felépült része két mérföldnél tovább terjed keletröl nyu-

gotnak, s mintegy $^3/_4$ mérföldre éjszaktól délnek, és most is minden felől uj épületek keletkeznek. — Földe nem olly róna, mint New-York vagy Philadelphiaé, s ittott dombok emelkednek, a magassabbak száma 50-re megy; de ezen apró hegyek feltünőleg gyönyörü nézetet adnak a városnak, mert némelly utczáiból majd az egész város fekvése szemlélhető. Utczái tágasak, többnyire 80 és 100 lábnyi szélesek s rendes szegletben metszik egymást keresztül. A kövezet jó karban tartatik s több utczákban már fával váltatott fel. — Valamint minden eddig látott városában az uniónak, ugy itt is minden utcza két felén mintegy 20 lábnyi széles járda létezik, közönségesen 12 négyszöglábnyi nagyságu kövekkel kirakva. — Ezeken kocsinak járni nem szabad, mi a gyalogmenökre nézve igen biztos és kellemes; mert nincsenek kitéve minden perczben a kocsik vagy lovak által történhető veszélynek, mi csaknem minden europai városokban gyakran szokott megesni.

E város kereskedése a kikötő hosszában központosul a Light-utczától a basinig, nyugotnak a Tham-utczáig és Fels Pointtól végső széléig keletnek.

Hogy Baltimore leirását bövebben nem adhatom, a hely szüke okozza, mert valamint ennek, ugy az egyesült statusok egyéb városainak leirásával, intézeteik különbféleségét és érdekét tekintve, iveket lehetne megtölteni. — Baltimoreban a philadelphiai fentebb leirt intézetekhez hasonlók léteznek s olly számmal, ha többel nem. — Befejezésül még

azt jegyzem meg, hogy Baltimore az egyesült statusok egyik legérdekesb városa; kereskedésre nézve felülhaladja Philadelphiát, s állithatni, mikép New-York és Boston után e tekintetben legjelesebb. — Lakosai nagy mértékben vendégszeretetök s mondhatom, hogy derék és olvasott férfiak társaságában felejthetlen órákat tölték. Az élet társasabb, mint Philadelphiában, s a társalgás fesztelen és vidám. — Fényes tánczmulatságok s álarczos vigalmak adatnak, a szinházak minden időben telvék, s nyári estéken a sétatérek több látogatóval dicsekednek, mint az unio más nagyobb városaiban tapasztaltam.

XIV.

New-York eredete. — Fekvése. — Környéke. — Utczák. — Középületek. — Templomok. — Vendéglők. — Politikai pártok. — Jótékony intézetek. — Vizmü. — Köziskolák. — Magánynevelőházak. — Látogatások. — Szolgák. — Vendégszeretet. — A játékosok és részegesek nem szenvedtetnek. — Székek ára a templomokban.

Baltimoreból Washingtonon keresztül New-Yorkba utaztam. — Ezen várost illető adataimat következőkben terjesztem elő.

Long-Islandot s azon helyet, hol most a roppant New-York fekszik, 1690-ikben a német nyugotindiai társaság szolgálatában levő Hudson Henrik hajózó fedezte fel; de az indiánok által gátoltatva, ki nem szállhatott, kik ajándékit el nem fogadák, s az ajánlott cserekereskedésbe bocsátkozni nem akarának. Átevezett tehát a másik partra, itt az indiánoktól kedvezően fogadtatott, azután néhány indián által vezettetve, felvitorlázott az éjszaki folyón, mintegy 160 mérföldre, s Hudson-folyónak nevezte, mellynevet e folyó most is viseli. Ezen irányban egy sziget van, mellyet cserekereskedés üzése végett néhány lakos szálla meg. — Mintegy 3 év mulva azon rész, mellyen New-York fekszik, megadá magát, s 1612-ben az első vár épittetett azon helyen, hol jelenleg

a Bateria daczol a haragos tenger hulláminak.—Szaporodván a népesség, a város éjszaknak kezde terjedni és New-Amsterdámnak neveztetett.

1664-ben angolok hóditák meg e várost. 1673-ban visszajutott a németek birtokába, de nem sokára ismét az angoloké lett, s II-ik Károly király János testvérének, York herczegnek, ajándékozta, kitől a város mostani nevét nyeré. — Ezen időtől fogva lassan, de biztosan növekedett. 1725-ikben az első hirlap adatott ki „Weekly Gazette“ czim alatt; 1729-ben pedig egy Angolországban lakó társaság a várost könyvtárral látta el, melly igen jótékony hatású vala a népességre.

1765-ben a népességre nézve nyomasztó Stamp Ciet behozatása nagy forrongást gerjeszte, és a new-yorki congressust létesité, mellyre az ország minden részeiből követek küldettek.

1776 év kezdetén az amerikai sereg szállá meg a várost; azon évben julius 8-kán, négy nappal később, mint Philadelphiában, a függetlenség kiáltatott ki s a sereg előtt felolvastatott. Az angol sereg azonban Long-Islandot kezére keritvén, New-Yorkot minden akadály nélkül elfoglalta. Ugyanazon terhes esztendőben a városnak 3500 házából, melylyekben 20,000 lélek lakott, tüz által mintegy 500 emésztetett fel.

1783-ban tökéletesen megszabadittatott New-York az angol seregtől Washington tábornok által november 25-én, melly nap jelenleg minden évben nagy fénnyel ünnepeltetik. — A szabadsági háboru befe-

jezése után itt tartatott az első congressus a régibb városház teremében, és 1789-ben Washington tábornok, mint az éjszakamerikai szabad statusok első praesidense, ugyanazon épületben avattatott fel.

Ezen áldáshozó béke után óriási erővel kezde New-York növekedni, s minden nemzetekkel kereskedési viszonyokba törekedék lépni. — Sebes növekedését a következő adatok tanusitják: 1786-ban 23,614, 1790-ben 33,131, 1800-ban 60,489, 1810-ben 96,373, 1820-ban 123,706, 1830-ban 203,007 s 1840-ben 312,710 lelket számlált. — 1791-ben a kivitel 2,505,465 dollarra ment. 1816-ban a behozott árukérti vám 16,000,000 dollar vala magában New-Yorkban, mi az egyesült szabad statusok kincstárába fizettetett. 1836-ban a kivitt áruk értéke 128,663,000, a behozottaké 189,980,000 dollart tett. 1789-ben e város nem volt hosszabb fél mérföldnél, holott most 4 mérföldre terjed sürün egymás mellé épitett s magas házakkal, és még tovább mintegy 3 mérföldre, de itt a házak már ritkábban állanak; azonban ezen résznek is minden utczája ki van világitva, s az üres házhelyeken mindenfelől épületek emelkednek; 1841-ik évben 2,321 ház épittetett.

1786-ban New-York- s lakosai vagyonának értéke 12,000,000-ra, 1825-ben 125,000,000, és 1834-ben 342,000,000 dollarra becsültetett. 1786-ban a hajók száma, a 20 tonnás dereglyéket is betudva, 120 volt, melly 18,000 tonna terhet birt; 1836-ban New-York már 464,575 ton-

na terhet biró 3423 vitorlás hajóval és 322 nagyobb és kisebb gőzössel szaporodott.

Azon hely, hol New-York fekszik, egy nyelvet képez, melly nyugot felől a Hudson-, kelet felől pedig a Saund-folyók által mosatik; a Saund azonban nem annyira folyó, mint inkább ága az oceánnak, melly Long-Island körül hullámzik. Ezen nyelv mintegy 14 mérföldre a Spit-Devil által hasittatik keresztül a Hudsontól a Saundig s szigetet képez, melly mintegy $21\frac{3}{4}$ □ mérföldet vagy 13,920 acre földet foglal magában. Alig kell egy század, s ezen egész sziget egy roppant népes város leend.

A világ többi négy része hasonló fekvésü várost nem mutathat fel. Mindkét felől hatalmas és mély folyó mossa, s nyitva áll a büszke vitorlásoknak, bár ezer s több tonnások legyenek; mindkét felől bátran kiköthet a hajó 14 mérföldnyire, s bárhol kössön ki, terhét a város közepeig legfelebb fél mérföldnyire kénytetik tengelyen vinni. A város utczái déltől éjszaknak s kelettől nyugotnak futnak ugy, hogy ha a néző a város közepén áll, bármelly utczába lelát a sürü árboczokra, mellyek erdőként emelkednek mindkét felől; a legmagasb pontról, Brood Way-utczából, lelátni a tengeröbölbe.

A város déli felén a Hudson a Saund-folyóval egyesül s a tengeröböl által vétetik fel. Itt terjed a Bateria nevü sétahely is, magas árnyékos fákkal; ennek végén pedig a Bateria erősség áll, melly háboru idején hadi hajók ellen ótalmazza várost; most azonban mulató-épületül használtatik Castle-

Garden név alatt, s nyáron át tüzjáték adatik itt a néző közönség számára.

Ezen Castle-Garden tetején, hová lépcső vezet, padok és asztalok kinálkoznak, s felséges kilátás örvendezteti a nézőt. Délnek a tágas kikötő és tengeröből, mellyben ezer meg ezer hajó kényelmesen horgonyozhatna, egyszerre tünik szembe, közép magas hegyektől környezve, mellyeken romai izlésben épült szép házak kerteikkel mosolyognak a néző elébe; távolabb a vesztegintézetet láthatni; átellenben pedig a Governors-Island kis sziget fekszik egy erős várral, melly a tengerszoroson bejövő hajók tökéletes ura; épületei majd földszint vannak s hasonló Komáromhoz, és számos ágyuval bir. Ezen tul a köszikléból álló Bedloes-Island, s tovább ismét dél és nyugot közt Staten-Island emelkedik a hullámok közül, mellyen Richmond s New-Brigton falu fekszik több gyönyörü majorral. Staten-Island nyugoti és Long-Island keleti részén a tengerszoros beszolgál s egy öböllé válik. E szorulaton keresztül tekintve, csillámlani látja a néző a nagy tengert s Shandy-Hook telegraphot. Nyugotnak pedig a Hudson tulsó partján Jersey-Cityt szemléli, s keletnek fordulva a város alsó részét számtalan roppant hajóval a kikötőben; délnek tulnan Brooklyn fekszik, mint Pestnél Buda, résznyire emelkedő hegyen. Éjszaknak ismét a Hudson mentében a házak hosszu sorai s az ezer meg ezer horgonyzó s vitorlázó hajók lepik meg a bámuló szemet.

A Bateriánál New-York legszebb utszája, a

Broad Way kezdődik, s három mérföldre terjed egyenes vonalban, jobbról és balról gyönyörü épületekkel, földszint a legszebb boltokkal, mellyek a londoniakkal vetélkednek. A boltok eleje mind üvegből levén, az egész egy üvegutczát képez milliókat érő mindenféle árukkal, mellyekre estve a különféle alakban égő légszesz, majd rózsát, vagy tulipánt, majd emlényt s más virágot képezve, árasztja fénysugárait. Europában egyedul London boltjai dicsekedhetnek illy légszesz-világositással, de ez korántsem tesz olly nagy benyomást, mint New-Yorkban, minthogy amott a légszesz nem képez különbféle alakokat, hanem egy tömegben ég. — A nevezett utczával jobbra s balra egyenközüleg futnak s szinte fényes boltokkal ellátvák a Greenvich- és Hudson-utczák, mellyeket a többi hosszant futó utczákkal egyenes szegletben metszenek át a' kereszt-utczák. — Ezen város terve is szabályos, s erre nézve felülmulja Europa minden városait; de még sem olly rendes, mint Philadelphia. A város régibb, azaz déli részében még több rendetlen utcza volt, mellyek közül azonban 1835-ben sok leégett *) s az uj házak épitése előtt nagyrészint szabályozva lett.

A Bateriából mintegy fél mérföldre fel a Broad Way-utczában fekszik a park, egy 10 acre földet elfoglaló négyszög, sétautakkal s fákkal; közepén a pompás városház áll, mellynek hossza 216

*) A tüz által okozott kár 30,000,000 dollarra számittatik.

szélessége pedig 150 láb. Déli-, nyugoti- és keleti oldalai tiszta fehér, olaszországi márványból, éjszaki része pedig vörös granitköből épitvék. Itt azért használtatott a granit, mert épitői nem hitték, hogy a város éjszaknak ezen épületen tul fog terjedni; holott most 3 mérföldre tul rajta sürün állanak a házak s majd négy mérföldnyi tér egymástól távolabb álló házakkal van ellátva. Az épület tetején az igazság szobra tartja kezében a mérleget. Ezen városház talpköve 1803-ban tétetett le, s az épités 1813-ban fejeztetett be. Többe került 1,000,000 dollarnál.

A vámhivatal remek épület s majdnem egészen be van végezve. Az egész kivül s belül a legtisztább faju fehér márványból áll; az ablaktáblák, ajtók, karzatok fényes bronsz. Belsejében több kerek s négyszögü teremek márványoszlopokon nyugszanak. Az egész épitési költség egy és fél millio dollarra megy.

A börze még nagyobb és pompásabb épület, kivül szöke granit-, belül fehér-szöke márványból épitve. Teremei tulságig fényesek. Jövö évben egészen elkészül. Az épitési költség 2,000,000 dollart felülhaladand.

New-Yok most 162 különféle vallásu templomot számlál, mellyek közül 1800-ban csak 24 állt, a többi mind később épittetett. Több közülük szép izlést tanusit, s belseje majd mindeniknek kényelmes és fényes. Sokban a szónokszék s egyes családok padjai mahagonifából készitvék, és a padok átalában majd mindenikben nehéz vörös szörkelmével

boritvák s lőszőrrel kitömvék. Nem ritka pad vörös bársonynyal van behuzva.

A vendégfogadók nagyobb szellemben s kényelemmel épitvék, mint bármelly nagy városában Europának, Londont és Parist sem véve ki. — Az Astor-vendéglöt Astor Jakab épittette. Ezen bevándorlott német, ki Amerikába érkeztekor 42 centből álló egész vagyonát zsebében hordá, most leggazdagabb az egész statusban. Esztendei jövedelme 4,000,000 dollart meghalad, melly mind ingatlan birtokból származik, mivel már néhány év előtt a kétes kereskedéstől visszavonult s ennek áldásaival megelégedve, nyugalomban éli napjait. A vendéglö 800 vendégágygyal van ellátva, a szolgai személyzet 175 egyénből áll; minden a legszebb izlésben van készitve. Mindennap 600—700 vendég ebédel itt egyszerre, mindnyájan teljes megelégedésre szolgáltatva, csendesen és lárma nélkül. Az egész épület granitból van épitve. Valamivel kissebbek ugyan, de készületre s rendre nézve hasonlók ehhez a City-Hotel, Warbengton, Wawerley, Mansion-house, Clarendon, Globe, Atheneum stb. vendéglök.

A magánylakházak, mint minden városban, izlésre, alakra s fényre nézve kölönbözök. Sámtalan ház homlokoldala fehér, szöke s tarka márványból vagy granitból van épitve, s majd minden háznál az utczáról márvány- s más kövekből faragott lépcsök pompás vaskorláttal s nem ritkán bronszszal ékesitve vezetnek fel. — Átalában itt a lakházak épitése nagyobb fényüzést mutat, mint London- vagy Páris-

ban; belsejüket széles folyosók, tágas nagy szobák diszesitik, mellyek pompásan butorozvák, mert erre sokat tartanak a városi lakosok; a házak azonban nem olly hosszak és nagyok, mint Pesten a Wurmhof, Orczy-ház, két török stb; s homlakoldaluk ritkán szélesebb 120 lábnál; de minthogy ház házhoz van épitve, ugy látszik, mintha egy volna.

New-Yorkban, valamint az egész statusban, két politikai főpárt van: az egyik Whig vagy az utolsó választás óta Hardcider, a másik Democrats vagy Loco-focos nevet visel. A whig-párt elveit illetőleg: ez a középponti kormányt nagyobb jogokkal felruházni hajlandó; a közföldeket ugy kivánja az egyes statusok közt felosztani, hogy azok szabadon rendelkezhessenek velük; szavazati jogban csak olly személyeket akar részesiteni, kiknek legalább is 70 dollar jövedelmük van évenként. Baráti ezen whigek a bankoknak is, és egy nemzeti bankot ohajtanak. Ezen felekezet párthivei számosak New-Yorkban, mert majd minden kereskedö, banquier s ügyvéd ehhez tartozik. Nevelték számukat az utolsó években Jackson és van Buren presidensek is, kik a nemzeti bank szabaditékát megtagadták, s minken kormányi adót, földekért bejövő pénzt, vámot stb. arany- és ezüstpénzben fizetni rendeltek. Ez okozta a rettenetes bankbukást. Ehhez járult a nagy tüz, melly mintegy 30,000,000 dollarnyi kárt okozott, s minden biztositó intézeteket fizetési tehetségtöl megfosztott; a leégett épületek felállitása s a tüz által megemésztett áruk beszerzése pedig ismét sok-

ba került, s ez mindössze a forgásban levő pénzből 60,000,000 dollarnál többet kivett csupán ezen egy városban, mi nem kevéssé mozditá elő ama hallatlan s példa nélküli bukást, melly jó formán mindenkit kisebb nagyobb mértékben ért; ezek tehát eget földet kiáltának a nevezett kormányemberekre, mint kik ezen szerencsétlenséget hozák fejükre, s mindent elkövettek a democratata-párt megbuktatására, mi végre sikerült is az által, hogy a közönségnek egy uj nemzeti bankot igértek, melly után minden polgár, legyen gazdag vagy szegény, egyiránt sovárog; de valódi elveiket eltitkolák. A választás után a közönség nagy része titkos czéljukat és terveiket átlátva, tőlük elpártolt s a demokratákhoz csatlakozott, kikkel azelőtt tarta és csak igéretek altal csábittatott el. — A demokraták az idei congressusra küldendő követek választásakor 300,000 votummal haladák felül a whigeket, holott tavaly 400,000 szótöbbséggel birt a whig–felekezet, melly most tökéletesen el van temetve, mert a közönség minden hiedelmét elveszté iránta.

A demokrata-párt erős oszlopa a valódi respublicai elveknek s csak akkor kiván módositást, ha az idő szükségessé teszi azt. Csaknem minden demokrata a bank-rendszer ellensége, s egyedül arany- és ezüstpénzt kiván forgásban látni.

A külföldi utazó előtt különösen feltünnek New-Yorkban a sok és különbféle jótékony intézetek, melylyek legnagyobb renddel kormányoztatnak s a lakosok senvedő emberiség iránti jószivüségét tanusitják.

— Ezen intézetek közül először az őrültek házát látogatám meg.

Ez egy quaker által alapittatott; mintegy 7 mérföldre fekszik a várostól s Bloomingdalenek neveztetik. Kormányzói mind quakerek, kik legnagyobb emberiséggel viseltetnek a szegény szerencsétlenek iránt. Az épület fekvése gyönyörü, s kertekkel, sétákkal és az intézethez tartozó házakkal van környezve. Belsejében legnagyobb tisztaság uralkodik s a szerencsétlenek mindennel el vannak látva: könyvekkel, különféle hangszerekkel stb. A nagy teremben bizonyos időben, a veszedelmes őrülteket kivéve, összejönek, mulatnak, a kertekben sétálnak, kikocsiznak felvigyázóik őrizete alatt. Minden hónapban egy tánczmulatság adatik számukra, mire igen örülnek, főkép a nők nagy készületek közt várják azt, s azon szabály, melly szerint az, ki valamelly csint követ el, a tánczmulatságból kizáratik, elegendő őket jó magaviseletre birni. Ezen szerencsétlenek látása, több napig tartott mély benyomást tőn reám.

A siketnéma-intézet egy kis szigeten fekszik, a várostól 3 mérföldre, kertekkel és sétákkal környezve. Mintegy 220 növendéke van, kik mindnyájan szép előmenetelt tesznek; de véleményem szerint a váczi siketnéma-intézet elsőbbséget érdemel e felett.

A Bellevue nevü szegényház közel a városhoz a Saund-folyó partján fekszik, — s ide mindazok felvétetnek, kik nem képesek élelmüket megszerezni. Ezen intézetet a városi hatóság kormá-

nyozza, s fejenként fizeti a költséget. Ehhez hasonló intézet létezik Long-Islandon, mintegy 10 mérföldre a várostól, hova az árva s gyermekeiket nevelni nem képes szegény szüléktől származott gyermekek vétetnek fel, kik mezei s más munkákra alkalmaztatnak, mi által nemcsak élelmüket szerzik meg, hanem felelesleg is marad, melly kiléptükkor nekiek átadatik. — Ezen intézetet egy magányszemély alapitotta s azt több acre földdel, épületekkel és a szükséges mezei eszközökkel is ellátta. — Hogy ez nagy áldást hozó intézet, kétséget nem szenved, mert az elhagyatott gyermekek nem csak jó nevelést kapnak, irni, olvasni stb. tanulnak, hanem már fiatal korukban munkához szokván, jó és szorgalmas emberekké válnak. — Hasonló ehhez egy másik intézet, hova mind két nembeli olly gyermekek és serdült kort meg nem ért ifjak és leányok vétetnek fel, kik csekélyebb csint követtek el; ezen egyének itt szoros ügyelés alatt tartatnak s az eléjük adott munkát naponként okvetlenül elvégezni kötelesek. Ez által elszoktattatnak a henye élettől, s a rosz indulat zsenge korukban elnyomatván, hasznos polgárivá lesznek a közönségnek.

Figyelmet érdemelnek a hajóslegények számos intézetei, mellyek közül néhányat meglátogaték.

A vesztegintézeti korház Staten-Islandon létezik közel New-Yorkhoz. Ezt az egyesült statusok kormánya alapitá és igazgatja. Minden hajóslegény fizetéséből hónaponként 20 centet bead ezen intézetbe, mit a kapitány a hónapi bérből szokott rendesen kifogni. Ez által minden hajóslegény jogot nyer, meg-

betegedése esetére ezen kórházba vonulni, hol étellel, itallal; orvosi segedelemmel és gyógyszerekkel ingyen láttatik el.

Hasonló ehhez a „Seamans Retreat.“ Ez azonban New-York status tulajdona, s ez által kormányoztatik. Ide minden New-York statusbeli hajón szolgáló legény, külországban tett utróli megérkeztekor 1 dollart fizet, miért betegsége esetére jó és figyelmes ápolásban részesül. — A „Sailors Snug Harbour“, abban különbözik a fentebbi intézetektől, hogy nem betegek, hanem elaggott és szolgálatra tehetetlen hajósok számára van alapitva.

A „Seamens Friend Society“ 1826-ban alakult és 15 külföldi kikötőben fizet káplánokat, kik isteni szolgálatot tartanak az oda jutó amerikai hajósoknak, s könyvekkel és bibliákkal látják el őket. Ezen társulat a város kikötőjénél egy intézetet is állitott fel, mellyben minden hajóslegény mérséklett áron reggelit, ebédet és estvelit kap, mi által a megérkező hajós azon házaktól óvatik meg, hova különben elcsábittatva, a részeges és fajtalan nép közé kénytelen keveredni, s hol közönségesen pénzétől is megfosztatik. Van a hajósnépnek egy bankja is, mellybe hátramaradt néhány dollarját beteheti, hogy aggkorában szükséget látni ne kénytelenittessék.

A vakok intézete közadakozás által 1832-ben alakult. Mr. Broorman e czélra a Hudson-folyó partján egy 10,000 dollart érő fundust ajándékozott, mellyre a mostani épület tétetett. Ezen intézet 200 ezer dollar tőkével bir s jelenleg 110 sze-

rencsétlennek ad szállást. Elrendelésére nézve hasonló az europai illynemü intézetekhez. — Örömmel mondhatom azonban, hogy Europában is több illy intézetet vizsgáltam meg, de az eddig látottak közül a pesti vakintézetnek adok elsöséget.

New-York városban létezik az egyesült statusok fökórháza, melly kitünö renddel kormányoztatik. Szobái czélszerüen vannak épitve, s könyvtára legnagyobbnak mondatik az egész világon; minden munka meg van itt, melly az orvosi tudomány bármelly ágában kezdettöl mostanig bármi nyelven s melly országban jelent meg. A könyvek száma meghaladja a 17,000-et, mellyek kizárólag orvosi tudományt tárgyaznak.

A fogházakat szükségtelennek tartom leirni, minthogy azokat Bölöni Farkas Sándor kimeritöleg leirá s rajzukat és igazgattatásukat a „Fillértár" adá elö.

Még egy nagy és remek müvet kell leirnom. A város vize sem legjobb, sem elegendö nem levén, egy óriási vizmü jö létre, mellynek segitségével a legjobb viz 43½ mérföldröl a hegyekböl ólomcsöveken vezettetik egy a város végén hét mérföldre déli végétöl létezö, kövel kirakott, 25 lábnyi, négyszögletü s 106 lábnyi mély viztartóba, honnan azután a város minden részeibe szinte ólomcsöveken terjed szét, ugy hogy a legmagasabb pontra s bármelly ház tetejére szöktethetik a viz börcsövek segitségével, mellyek a kut csövére csavartatnak, mi különösen gyuladásoknál nagy hasznára leend a lakosoknak.

Milly pompás ugró kutakat fog ez a városban létesiteni! Ezen vizmü ez idén elkészül, s 18,500,000 dollarba kerülend.

Aköziskolák mindennek figyelmét, ki barátja a közhaladásnak s a köznép baromi állapotjábóli kiemeltetését ohajtja, nagy mértékben megérdemlik. E részben nagy előmenetel tétetett az utolsó években nemcsak New-Yorkban, de az egész unióban. Taylor János Ervin tanitó egy hirlapot „Common Scool assistant" czim allatt inditott meg, mellynek czélja, mindenkiben a közfelvilágositás előmozditását parancsoló nagy és szent kötelességet felébreszteni. Ezen hirlap jelenlenleg 50,000 előfizetőt számlál, Jelen valék egy gyülekezetben, melly uj iskola alapitása iránt tartatott. Ezen iskolára 22,000 dollar kivántatott, s még azon estve a gyülekezetben 13,500 dollar iratott alá a nagylelkü adakozók által s négy nap mulva nemcsak az aláirás, hanem a pénz is meg volt szerezve.

Az egész New-York-status népessége 2 millio 428,921 lelket tesz, ezek közül 642,454 fi- és leány gyermek jár iskolába; az iskolák száma pedig 13,423-ra megy, mellyekre évenként összesen 1,345,121 dollar költetik. Az iskolai alaphoz tartozó töke tesz 2,321,675 dollart, melly évenként mintegy 114,000 dollart kamatoz; a többi pénz pedig földre és vagyonra vetett adó által szereztetik meg. Ezen fenemlitett számok azonban sem a New-York városi növendékeket, sem az itteni iskolaköltséget magokban nem foglalják, mert New-York város külön

16,232 tanitványt számlál köziskoláiban mellyek mintegy 108,000 dollarba kerülnek évenként.

Ezen iskolákba naponként mindenki küldheti gyermekét fizetés nélkül. Kormányzásuk és a bennük divatozó tanitásmódra nézve minden eddig általam látott iskolákat felülmulnak.

Azonkivül egy társaság létezik, melly semmi költséget nem kimélve, missionariusokat nagy sámmal küld szerte az egész unióban, kik nem vallási gyülekezeteket tartanak, hanem élénk szinekkel festik le az áldáshozó felvilágositást s szónoki nyelvvel mutatják a népnek, milly szükséges gyermekeiket iskolába küldeni, s ha talán némelly, vakságban élő szülék ezelött nem gondoltak gyermekeik neveltetésével, ezen felszólitás ritkán marad siker nélkül, s illy esetben szomszédaik megvetésétöl kell tartaniok.

Vannak New-Yorban magány-nevelöházak is mind két nem számára. Az ezekben tanuló mind két nembeli növendékek számát 1200-ra teszik. Vannak itt több fö- jelesen orvosi, földméröi stb. iskolák is, hova mindenki ingyen járhat s tudományt szerezhet. A tanszékek átalában tanult férfiak által látvák el.

Az épitészetben New-York óriási elömenetelt tett az utolsó 20 év alatt, mint ezt a régibb s ujon épült házak közti különbség tanusitja. Különös figyelmet érdemel e részben a Justice Hall. Homlokzatában a büntetö-törvényszék tartja üléseit, hátul pedig a még el nem itélt rabok vannak fogva. Ezen épületa egyptusi stilben van épitve, homlokzata 122 lábnyi, osz-

lopai gyönyörü tekintetet adnak az egésznek, s ezen épület még sokkal nagyobb benyomást gyakorolna a nézőre, ha mintegy 10 lábbal magasabbra emeltetett volna a földszinen felül.

Mi a szokásokat illeti, feltünő itt, hogy nem a jövevény teszi az első látogatási tisztelkedést a lakosoknál, hanem a lakosok tisztelkednek először nála, s töle váratik a viszonlátogatás, mi ha megtörtént, theára vagy tánczmulatságra hivatik meg. Ez igen sok időt elvesz az idegen utazótól, mert az öt meglátogató nála hagyja ugyan jegyét, s erre a látogató neve fel van jegyezve, de lakása nincs; ennek felkeresése igen alkalmatlan, mivel nem ritkán több egyenlő vezeték- és keresztnevü egyén találtatik, s az idegen sokszor egészen ismeretlennél teszi látogatását. Ezen hibára már többek által figyelmeztettek a lakosok, de mindenkor azt válaszolják, hogy hiba ugyan, de ez a városi szokás.

A szolgák majd átalában szerecsenek, kiket némelly aristocratiai érzésü urak liberiába öltöztetnek, mire azonban legfelebb egy gallér vagy fényes kalap mutat. Fehér amerikait liberia-viseletre semmi fizetés nem birna. Egy anecdotát nem hagyhatok e helyütt emlitetlenül.

Egy angol főrangu pap New-Yorkba érkezvén Angolországból, hintaja az utczán állott meg két csélédruhába öltözött inassal hátul; az emberek mind inkább összesereglének, s végre kaczagásra fakadtak mondván: „Nézzétek az angolt; két angol kell azon szolgálat teljesitésére, mellyet itt

egy szerecsen elvégez." Azt hivék tudnillik, hogy egy angol nem képes a hintó körüli szolgálatot elvégezni, eszükbe sem jutván, hogy ezen két szolga fényüzésből áll a hintón.

Az amerikai nemzet hires vendégszeretetéről is, jóllehet ez itt nem olly nagy mértékben divatozik, mint Magyarországon. A gazdagabb lakosok nem ritkán nagy és fényes mulatságokat adnak, hol táncz s egyéb vigalmak közt telik az idö, de a kártyajáték pénzre nincs divatban, söt ez nemcsak minden társaságból, hanem a kávéházakból is számüzve van. Némelly kártyás szerencsehösök azonban tanyájukat titkon ütik fel s a tudatlan fiatal embereket elcsábitják; de ez igen ritkán történik, s mihelyt kitudatik, az illy játékosok tüstént kizáratnak minden társaságból s megvettetnek. Néha az is megesik, hogy a játékost elöbb katrányba mártván, azután toll közt hömpölyögtetik meg, s illy alakban az utczákon keresztül kergetik és üzik a városból, minek magam is tanuja valék egy városban, hol a kártyások három izben megintettek, de minden intés daczára tovább üzék mesterségüket, mig végre elfogatván, a fentebb emlitett mütétel után kiüzettek.

A közönség számára tánczmulatságok tartatnak, hova sok fiatalság tódul, mellynek köréből azonban a részegség és tivornyázás számüzve van. Milly megvetés követi a részegséget, tanusitja a következő esemény. A Clinton-vendéglöben valék szállva, s ebéd felett egy fiatal ember, kit rendesen láték ezelött az asz-

talnál, meglehetősen becsipett; minden szem reá vala függesztve, s ezen tette közelégületlenséget szüle a vendégek közt. Ebéd után ezen fiatal ember lemenvén az olvasó-terembe, bort kére a pinczértől, mire a fő felvigyázó bejöve s igy szóllitá meg öt: „Itt ön nem kap többet inni; szégyelje magát viselete miatt; s hogy röviden szóljak, itt önnek helye tovább nincs; illy embereknek mi szállást nem adunk. Mondja meg, hova kivánja vitetni holmijét. Csengetésére egy szolga jelent meg, kinek meghagyá, hogy az illető számu szobából minden holmit tüstént hozzon ki s oda vigye, hova ezen ur rendeli. — Mindez számtalanok jelenlétében történt, s egy sem pártolá a részeget. Később kérdezősködém, ha valljon tartását s szállását már régebben nem fizette-e meg; azonban azt nyerém válaszul, hogy mindig rendesen fizetett s meglehetős vagyonnal bir; de most már másodizben részegedett meg, s a vendéglő nem akarja rosz hirbe hozatni házát, mintha itt részegség s dorbézolás uralkodnék, különben minden vendége elhagyná.

A templomokban minden évben árverés utján béreltetnek ki az ülések s kinek itt bérlett széke nincs, állani kénytelen. — Egy illy árverésen jelen valék, hol egészben 82 ülés adatott el egy évre, összesen 45,277 dollaron; ezeken kivül még számos kisebb ülések vannak, mellyek jövő hónapban fognak árvereztetni. 1834-ben ezen templom összes ülései 344,237 dollaron adattak el.

Az egész városban 13 különbféle bank van, mellyek jegyei most jók ugyan, de meddig maradnak azok, nem tudom.

Említést érdemel még az orvosi kar. Az orvosi iskolában tanuló ifjuság száma jelenleg 725; a folyam 4 és 5 évig tart, melly idö elteltével a fiatal orvos oklevelet nyer, s bizonyos lehet, hogy középszerü tehetség mellett is 6- 10,000 dollart szerezhet évenként; a hiresebb orvosok 30 s több ezerre mennek fel.

XV.

Készületek hazautazásra. — Amerika kereskedelmi kapcsolata Magyarországgal. — Többféle kereskedési czikkek ára New-Yorkban. — Eladott áruczikkek mennyisége. — New-Yorkból induló hajók száma. — Elindulás. — Szélvész a tengeren. — Hazaérkezés.

Elintézvén Wisconsinban levő uj birtokomat illető némelly ügyeimet, a hazautazásra tevék rendeléseket. Jóllehet már késő ősz volt, s mindenki tanácslá, hogy december hónapban ne veszélyeztessem éltemet az oceánnak illyenkor szünet nélkül duló hullámain; de honom és családom utáni vágytól ösztönözve, nem fogadhatám el barátim tanácsát; s határozatomban megerősite még azon körülmény is, hogy felháborodott állapotjukban kivántam látni a hatalmas oceán duló elemeit.

Minden készületek meg levén téve el utazásomra, barátim bucsulakomát adának, mellyen nem legvigabban voltunk, mert többek iránt valóban mély részvét, s barátsággal viseltettem, mit ők is viszonozni látszának.

Amerikába csupán azon czélból utaztam, hogy saját szemeimmel vizsgálhassam e magasztalt országot, s távol valék azon gondolattól, ott magamnak birtokot szerezni vagy letelepedni; de nem tagadom, mikép azon fenhéjázó remény kecsegtete, kereskedési kapcsolatba hozni honomat Éjszak-Amerikával,

E reményemet mindinkább valósulni hivém, midőn tapasztalni kezdém, hogy hazám készitményei s termékei közül némellyekre szüksége van az egysült statusoknak; ide tartoznak: a kender, eperjesi négynyüstös vászon, varrott gabonazsákok, erdélyi s pesti pokróczok, bor stb. Nem mulasztám el tehát semmi alkalmat, egy társaságot alakitani, melly azon világ-részben egészen ismeretlen Magyarországgal kereskedési viszonyokba lépne. Iparkodásomnak azon sikere lön, hogy három nagykereskedő-ház ajánlásomat elfogadá, megigérvén, hogy következő évben egy közülük hazám fővárosába utazand s engem felkeres, és ha a fentebb érdeklett tárgyak ára ezek kivitelét nem gátolandja, azokból évenként minden bizonynyal 1,000,000 dollaron veendenek.

Hogy olvasómnak némi fogalma legyen az áruk és termékek Amerikában divatozó áráról, e végett a következő jegyzéket közlöm *).

*) Az itt feljegyzett árukat a New-Yorkban hetenként kétszer megjelenő „Shipping and Commercial List" czimü hirlap 1841-ik évi december 1-én kiadott számából vontamki. Ezen hirlap csupán a hajózást és kereskedést tárgyazza s a hetenként megérkező hajók számát, az eladott áruk menynyiségét stb. tudatja a közönséggel.

Kereskedési árak nagyban. *)

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Hamuzsir 100 amerikai font (81¼ bécsi font) legjobb	5	75	5	87½
Hamuzsir 100 amerikai font középjóságu	5	37½	5	50
Soda (tisztitott széksó) vámmentve teneriffei per tonna a 2240 font	34	—	35	—
Fekete cserfa-héj per tonna . .	—	—	28	—
Viasz (20 pC. vámmal) Cuba szigetből, fehér, fontja . . .	—	50	—	55
Viasz (20 pC. vámmal) a déli tartományokból, sárga	—	28	—	30
Üvegpalaczkok (vám 2 dollár tizenkét tuczettől 144 darab) egy itczénél nem nagyobbak, ugynevezett Porter Butelia . . .	8	50	9	9
Bor Butelia	7	—	8	50
Kenyér (vám 20 pC. ad valorem)				
„ Hajó tiszteknek való 1 font	—	—	—	4¾
„ „ népnek való 1 font	—	3¼	—	3¾
„ kétszersült 1 font . . .	—	5¼	—	5¾
Serték (vámmentve)				
„ Sz. Pétersburgból 1 osztály	1	6	1	10
„ „ 2 „	—	—	—	33
„ Okatkai fehér faj . . .	1	55	1	60
„ Souckoyi	—	55	—	60
„ Amerikai	—	25	—	65
Gyertyák (vám fagygyu gyertya 5 cent, viasz gyertya 6 cent, spermacet gy. 8 cent.) Öntött fagygyu gyertya fontja	—	11	—	14
Spermacet gyertya	—	35	—	37
Kőszén (vám 6 cent per bushel) (chalder számra árultatik 1 chalderben van 32 bushel)				

*) Hol a vám a 20 percentet (ad valorem) meghaladja, a felesleg két ötödrésze levonatik.

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Liverpoolból egy chalder . .	10	—	$10^1/_2$	—
Newellei	$7^1/_2$	—	$8^1/_2$	—
Scocziai	$7^1/_2$	—	8	—
Sidneyi s pictori	$7^1/_4$	—	$7^1/_2$	—
Kéntől tisztitott, szagatlan per 2000 font	8	—	9	—
Caucau (vám 20 pC. ad valorem)				
Caracasból nem volt.				
Trinitadból 1 font	—	—	—	$9^1/_2$
Maracayból	—	—	—	15
Guayaquil egy para	—	8	—	$8^1/_4$
Sz. Domingo	—	—	—	$7^1/_2$
Kávé (vám mentve)				
Java 1 font	—	11	—	12
Sumatra	—	—	—	$9^3/_4$
Porto Rico	—	10	—	11
La Guayra	—	$9^3/_4$	—	$10^1/_4$
Cuba	—	10	—	$10^1/_2$
Brasilia	—	9	—	$10^1/_2$
Sz. Domingo	—	$8^1/_2$	—	$8^3/_4$
Kötelek (vám a szurkozott kötélnél 4 cent, a szurkozatlannál 5 cent per font)				
Külországiak 1 font	—	10	—	11
Amerikaiak	—	11	—	12
Bálokban 1 font	—	7	—	10
Dugaszok (vám 12 cent per font)				
Legfinomabb 12 tuczet . . .	—	40	—	50
Közönségesek	—	23	—	30
Orvosi üvegecskékbe valók . .	—	6	—	12
Pamut (vám 3 cent per font)				
N. Orleansi közönséges per font	—	8	—	9
,, középszerü . . .	—	$9^3/_4$	—	10
,, legfinomabb . . .	—	11	—	$11^1/_4$
Alabamai közönséges . . .	—	$7^3/_4$	—	$9^1/_4$
,, legfinomabb . . .	—	$9^1/_2$	—	11
Floridai	—	$7^1/_2$	—	10
Zsákvásznak (vám $3^1/_2$ cent egy négyszög röftöl)				

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Lenből egy négyszög rőf . .	—	18	—	22
Kenderből egy négyszög rőf .	—	19		23
Abrosz- és asztalkendőknek való szövetek per négyszög rőf . .	1	75	1	80
Pamut szövetek (belországiak)				
Ingeknek való barnák per rőf	—	5	—	8
„ „ finomabb fehér	—	7	—	9
„ „ legfinomabb fehér	—	10	—	12
Lepedőknek stb. való szövetek				
Fehéritetlenek	—	6½	—	8½
Finomabb fehérek	—	12	—	15
Fehéritettek per rőf	—	8	—	14
Legfinomabbak „	—	13	—	16
Más pamutszövetek				
Kék per rőf	—	10	—	14
Különbféle	—	7	—	20
Csikos	—	7	—	10
Selyem szövetek per rőf . . .	—	40	1	25
Kötni való pamut fonal N⁰ 5—13 per font	—	17	—	9
Kötni való pamut fonal N⁰ 14—19 per font	—	20	—	21
Kötni való pamut fonal N⁰ 20—23 per font	—	22	—	24
Füszer- anyag- és festékczikkek (vám: timsó 2½ dollar zöld gáliczkő 2 dollar 1 amerikai mázsától, vagyis 8¼ bécsi fonttól; kék gáliczkő 4 cent; gáliczolaj 3 cent; ónczukor 5 cent per font; Sulphur magnesiae, Sulphas Chinchinae és Acidum tartaricum 15 percent ad valorem; a többi czikkek, melylyek vámtól felmentve nincsenek, 20 percentet ad valorem fizetnek.				

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Aloe 1 font	—	24	—	25
Timsó 1 font	—	$3^1/_2$	—	$3^3/_4$
Dárdany (in crudo)	—	7	—	8
„ (regulus)	—	14	—	16
Borkő (in crudo)	—	$10^1/_2$	—	$11^1/_2$
Assa foetida	—	10	—	16
Copaiva-balzsam	—	30	—	33
Kén, darabokban, 1 font . .	—	$3^1/_2$	—	$3^3/_4$
Kénvirág	—	—	—	5
„ (in crudo) tonnája .	$37^1/_2$	—	40	—
Borax 1 font	—	20	—	21
Kámfor (in crudo) 1 font . .	1	3	1	5
„ finomitott „	—	—	1	15
Kőrösbogár	—	78	—	80
Székfü-virág	—	40	—	45
Cochenilla (legfinomabb veres festék) 1 font	1	—	1	15
Zöld gáliczkő 1 font	—	$1^1/_4$	—	2
Cremor tartari „	—	$16^1/_2$	—	—
Cubebák „	—	20	—	22
Sárkányvér	—	30	—	60
Bergamott-olaj	—	—	2	40
Czitromhéj-olaj	1	40	1	50
Ginseng	—	45	—	50
Gummi Arabicum 1 font . . .	—	15	—	45
„ Mirrhae „	—	15	—	45
„ Tragant „	—	25	—	35
„ Copal „	—	—	—	40
„ Benjamin „	—	—	—	40
„ Senegal „	—	—	—	17
Radix Ipecacuanha „	—	35	—	40
„ Jalappa	—	35	—	58
Creosot 1 uncia	—	25	—	28
Fekete czukor	—	$11^1/_2$	—	16
Festő gyökér	—	10	—	14
Marna selecta	—	30	—	60
„ communis	—	12	—	15
Magnesia (in crudo)	—	—	—	25
„ calcinata	—	55	—	75
Gallus Aleppo	—	19	—	21

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Anisolaj	—	—	1	25
Cassiaolaj 1 font	1	87½	2	—
Hódony (castoreum)	1	50	1	65
Mentaolaj	1	75	1	80
Mákony (opium)	2	37½	2½	—
Rózsaolaj 1 uncia	3	90	4	—
Kéneső 1 font	1	—	—	—
Rhebarbara gyökér 1 font . .	—	50	1	25
Sal aeratus	—	—	—	5¼
Sal amoniacum	—	5¼	—	16
Sal Sodae (natrum)	—	2¾	—	3¼
Sassaparilla	—	12	—	26
Senna Alexandrina	—	25	—	30
Kigyó gyökér	—	28	—	30
Ónczukor	—	13½	—	14
Sulphas Chinchinae 1 uncia . .	2	—	2	30
Acidum tartari 1 font . . .	—	40	—	42
Kék gáliczkő.	—	—	—	8½
Festő fák (vámmentve)				
Camvood (Afrikai vörös fafesték) 1 tonna	82	50	85	—
Sárga fa, 1 tonna	14	—	32	—
Kék börsöny	15	—	29	—
Tollak (vám 20 pC. ad valorem)				
Külországiak 1 font	—	13	—	29
Amerikaiak ,, ...	—	33	—	42
Halak (vám 20 pCent ad valorem)				
Tőkehal, száraz, 100 font . .	—	2⅛	—	2½
Halak, besózottak, hordóban 196 ft.	—	—	2	75
Lazacz besózott 196 font . .	17	—	18	—
Skomber (makrela)	6	—	12	—
Hering	12	—	13	—
Len (vámtól felmentve)				
Oroszországi 1 font	—	7½	—	10
Amerikai 1 font	—	7½	—	8
Száraz gyümölcsök (vám 20 pC. ad valorem).				
Malozsa szőlő 1 hordó . . .	3½	—	—	23
,, ,, 1 skatula . . .	1	10	—	12½
Zultán malozsa 1 font . . .	—	10	—	28

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Apró szőlő	—	9	—	—
Citrom 1 font	—	22	—	23
Mandolák héjban	—	9	—	12½
„ héj nélkül	—	25	—	28
Mogyoró	—	4½	—	—
Száraz szilva Bordeauxból 1 font	—	10	—	18
Vadbőrök (vám a kikészitett 20 percent ad valorem; a kikészitetlen vámment.)				— — —
Hódbőr kikészitett 1 font . .	4	—	1½	—
„ nyers, éjszaki . . .	2½	—	3½	—
„ „ nyugoti . . .	2	—	3	—
„ „ déli	—	75	1	—
Vidrabőr darabja	2	—	4	—
Mosó-medvebőr, déli tartományi darabja	—	10	—	15
Mosó-medvebőr nyugoti tartományi darabja	—	20	—	30
Mosó-medvebőr detroiti . .	—	50	—	60
Tengeri kutya bőre	4	25	—	—
„ „ szőre	—	25	1	25
Kecskebőr curacaoi	—	45	—	48
„ magadorei . . .	—	30	—	35
„ madrasi	—	20	—	24
„ calcuttai	—	17	—	22
„ mexicoi	—	—	—	60
Szarvasbőr lekopasztva 1 font	—	25	—	30
„ nyári szőrben . .	—	20	—	30
„ téli „ . .	—	12½	—	18
Mundliszt (vám 50 cent per 122 font) Troy, Michigan, Ohio, Brandisvine, Georgetown, Baltimore, Richmond stb. 1 barrel (196 font)	6	12½	6	62½
Másnemü lisztek.				
Rozsliszt 1 barrel	4	25	—	—
Kukoriczaliszt 1 barrel . . .	3	12½	3	25
Gabona (vám, tiszta buza 25; zab 10 cent per bushel; a többi 20 pcent ad valorem)				

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Tiszta buza, Ohio, Genessee per bushel	1	35	1	37½
Tiszta buza, déli tartományi .	1	30	1	32½
Rozs, éjszaki tartományi . .	—	80	—	83
Kukoricza	—	65	—	71
Árpa	—	73	—	—
Zab	—	40	—	50
Üvegek (vám 3—4 dollar per 100 négyszög láb, angol korona-üveg, ugyan annyi 50 négyszög lábtól)				
6″—8″ széles, 10″—13 hosszu	4	—	4½	—
10″—14″ „ 12″—17″ „	5	—	5½	—
12″—18″ „ 16″—26″ „	6	—	7	—
New-Yorki henger				
7″ széles 9″ hosszu	2	75	3	—
8″—10″ széles 10—12″ hosszu	2	75	3	—
8″—10″ „ 10″—14″ „	3¼	—	3½	—
Lópor (vám 8 cent per font)				
Amerikai 25 font	2¾	—	5	—
Angol 1 font	—	75	—	—
Kender (vám: oroszországi 40 doll. per tonna; manillai és a' többi 20 percent ad valorem)				
Kender, oroszországi tiszta 1 tonna	232	—	237½	—
„ „ 2-ik osztályu	225	—	230	—
„ „ féltiszta . .	210	—	212½	—
Manillai	170	—	—	—
Bombayi	125	—	—	—
Olaszországi	225	—	230	—
Csávázatlan bőrök (vámmentve).				
Buenos-ayresi 1 font	—	14½	—	15½
Oronokoi, angosturai, san juani	—	15½	—	—
Mexicoi, déli tartományi . . .	—	14	—	—
Buffaloi	—	11	—	—
Calcuttai darabja	1	35	1½	—
Méz (vám 20 percent ad valorem)				
Cubai egy gallon	—	55	—	60
Komló (vám 20 pcent ad valorem) legfinomabb 1841-ik évi 1 font	—	14	—	16

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Szarvak (vámmentve)				
Ökör szarvak 100 darab . .	5	—	9	—
Tehén „ „ „ . . .	2	—	—	—
Indigo (vám 15 pcent ad valorem)				
Bengaliai 1 font	1	20	1	65
Madrasi „	1	—	1	10
Manillai „	—	75	1	—
Caracasi „	1	—	1	30
Guatemalai	—	80	—	140
Vas (vám: müveletlen 18 dollár, hámorozott 30 dollar, vasércz 10 dollar, ócska és hulladékok $12^1/_2$ dollar per tonna; négyszögü rud, sin, abroncs és pléh 3 cent per font; egész hajó terhek fizetnek átalában $2^1/_2$—5 dollar per tonna).				
Angol és scocziai müveletlen 1 tonna	34	—	35	—
Amerikai jobb	30	—	35	—
„ közönséges . . .	$26^1/_2$	—	$28^1/_2$	—
Oroszországi, müvelt . . .	80	—	105	—
Svédországi „	85	—	87	—
Amerikai „	85	—	$87^1/_2$	—
Angol „	80	—	85	—
Oroszországi abroncsnak való 1 font	—	$13^1/_2$	—	14
Angol és amerikai abroncsnak való 1 font	—	6	—	$6^1/_2$
Angol és amerikai pléh-vas per 100 font	6	—	$6^1/_4$	—
Elefantfog (vámmentve) 1 font .	—	70	$1^1/_2$	—
Ólom (3 és 2 cent vám per font)				
Öntött 1 font	—	$4^1/_4$	—	$4^1/_2$
Rudak „	—	$5^1/_4$	—	—
Táblák „	—	$5^3/_4$	—	—
Készitett talpbőr				
Gubacsokkal készült 1 font . .	—	23	—	30
Ugynevezett Hemlock vagy gyorsan készült jobb	—	21	—	$21^1/_2$

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Középszerü	—	$19\frac{1}{2}$	—	$20\frac{1}{2}$
Könnyü	—	$16\frac{1}{2}$	—	$17\frac{1}{2}$
Hibákkal	—	15	—	$16\frac{1}{2}$
Igen hibás	—	9	—	12
Epület- s egyéb fanemek.				
Vastag deszkák 1000 négyszög láb	30	—	40	—
Vékonyabbak 1000 négyszög láb	15	—	16	—
Keritésnek való vastag deszkák 1000 négyszög láb	25	—	30	—
Keritésnek való vékonyabbak				—
1000 négyszög láb . . .	20	—	28	
Hajó-deszkák	55	—	60	—
Hordó-dongák	34	—	65	—
Abroncsnak való 1000 darab .	25	—	30	—
Épületfa, 1 koczka öl tölgy . .	20	—	25	—
„ „ „ fenyő . .	—	—	14	—
Mahagonyfa (vám 20 pcent ad val)				
St. domingoi 1 láb	—	8	—	42
Hondurasi 1 láb	—	7	—	16
Szörp (vám 5 cent per gallon)				
Porto-ricoi 1 gallon	—	21	—	25
Milvasi 1 „	—	22	—	25
Trinitadi, cubai	—	19	—	20
Havannai	—	$16\frac{1}{2}$	—	19
Szegek (vám 5 cent per font)				
4től 40 egy fontra 1 font . .	—	$5\frac{1}{4}$	—	$5\frac{1}{2}$
Kisebbek	—	12	—	15
Patkószegek	—	22	—	23
Hajószerek.				
Katrány per 1 barrel (196 font)	1	$62\frac{1}{2}$	—	—
Szurok per 100 font	1	75	—	—
Gyanta per 100 font	1	$18\frac{3}{4}$	1	56
Terpentin, sürü	3	—	—	—
„ olaj egy gallon . .	—	37	—	38
Szösz (vám 20 pcent ad valorem)				
Oroszországi 1 font	—	$4\frac{1}{2}$	—	5
Olaj (vám: pálmaolaj szabad, lenmagolaj 25 cent, faolaj hordókban 20 cent per gallon, a többi mind 20 pcent ad val.)				

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Napraforgóolaj 30 üveg . . .	5	50	—	—
Provencei 12 üveg	3	50	—	—
Faolaj hordóban 1 gallon . .	1	50	—	—
Pálmaolaj 1 font	6	6½	—	—
Lenmagolaj 1 gallon	—	87½	—	95
Czetolaj	—	36	—	—
Czetvelő (nyersen)	—	90	—	93
„ „ téli . . .	1	5	—	—
Festékszerek.				
Minium, amerikai 1 font . . .	—	7	—	—
„ angolországi olajfesték 1 font	—	12½	—	—
Ocher sárga 1 font	—	1	—	2¾
„ „ olajfesték 1 font .	—	5	—	8
„ barna 100 font	1	—	1½	—
„ „ olajfesték 1 font .	—	4½	—	5
Firnaisz 1 gallon	—	22	—	37½
Velenczei vörös 100 font . .	3	75	4	—
Czinober chinai 1 font . . .	1	80	—	—
Gléta (lythargirum) finom 1 font	—	7	—	—
„ darabokban 100 font . .	7	—	8	8
Párisi fehér festék 100 font .	1½	—	2	2
Mész 1 tonna	1½	—	2	2
Gipsz (vámmentve)				
„ párisi 1 tonna	2	37½	—	—
Eledelek (vám: disznóhus 3, marha hus 2, vaj 5, zsir, szalonna 3 és sajt 9 cent per font).				
Válogatott marhahus per barrel	7½	—	8½	—
Közönséges „ „ „ „	4½	—	5¼	—
Válogatott sertéshus „ „	9¼	—	10	—
Közönséges	7	—	8	—
Sertészsir 1 font	—	6½	—	8
Irósvaj első minőségü 1 font . .	—	20	—	21
„ nyugoti tartományi . . .	—	15	—	17
„ közönséges	—	10	—	14
Sajt amerikai 1 font	—	6½	—	7½
Füstölt sonka	—	6	—	9
Indiai nád (vám nélkül)				
Kötetekben 1 font	—	2¼	—	5

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Rongyok (papirosnak valók, vámmentve)				
Livornóból 1 font	—	4½	—	8¾
Siciliából 1 font	—	5¼	—	5⅜
Triestből 1 font	—	5	—	8¼
Ris (vám 20 pcent ad valorem)				
„ 100 font	3	25	3	37½
Só (vám 10 cent per 6 font)				
Török szigetekről egy bushel	—	28	—	—
Cadizi, st. ubesi, lisaboni . .	—	27	—	—
Curaçaoi, liverpooli, finom 1 zsák	1	88	2	23
Salétrom (finomitott vámja 3 cent per font; tisztátalan vámment).				
Salétrom finomitott per font . .	—	7½	—	—
„ tisztátalan per font . .	—	5¾	—	6½
Vetemény-magvak (vám lóhere s timotheus mag 20 pcent ad valorem; len vámment).				
Lóhere-mag 1 font	—	12½	—	13
Timotheus fümag 7 bushel . .	17	—	—	—
Lenmag 7 bushel	13	—	—	—
Lepedö-vásznak (vám 20 percent ad valorem)				
Oroszországi fehéritett 1 darab	10½	—	11	—
„ fehéritlen 1 darab	8½	—	11	—
Serét (vám 20 percent ad valorem)				
Patent a 1 font	—	6	—	—
Bakserét 1 font	—	6½	—	—
Szappan (vám 4 cent per font)				
New-Yorki barna 1 font . . .	—	4½	—	7
Castiliai	—	14¼	—	14½
Horgany (zink) vámment.				
Lemezekben a 1 font	—	8½	—	9
Füszerek (vám 20 pc. ad valorem)				
Cassia a 1 font	—	20	—	—
Szegfübors 1 font	—	29	—	30
Fehér bors „	—	4½	—	—
Szerecsendió „	—	85	—	92½
Sumatrai bors „	—	7	—	7¼

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Pimento Jamaica 1 font . . .	—	$5\frac{1}{2}$	—	6
Aczél (vám 1 dollar 50 cent per 112 font)				
Németországi per font . . .	—	$10\frac{1}{2}$	—	13
Angolországi „ „ . . .	—	12	—	13
Triesti „ „ . . .	—	$6\frac{1}{2}$	—	7
Amerikai „ „ . . .	—	$5\frac{1}{4}$	—	$5\frac{1}{2}$
Czukor (vám: barna $2\frac{1}{2}$, fehérliszt $3\frac{1}{2}$, finomitott 10 és 12 cent per font).				
St. croixi 1 font	—	7	—	$8\frac{3}{4}$
New-orleansi 1 font	—	$4\frac{1}{2}$	—	7
Cubai muscovada 1 font . . .	—	6	—	7
Porto-ricói „ . . .	—	6	—	$7\frac{3}{4}$
Cubai fehér „ . . .	—	$7\frac{1}{2}$	—	9
„ barna „ . . .	—	$6\frac{1}{2}$	—	$7\frac{1}{2}$
Brasiliai fehér „ . . .	—	$7\frac{1}{2}$	—	$7\frac{3}{4}$
„ barna „ . . .	—	5	—	6
Manillai „ . . .	—	$5\frac{1}{2}$	—	6
Eczetfa (Sumach) (vámment)				
Siciliai 1 tonna	50	—	—	—
Triesti „	35	—	—	—
Amerikai „	30	—	35	—
Fagyu (vám 1 cent per font)				
Déli amerikai 1 font	—	$7\frac{1}{2}$	—	8
Thea (vámment).				
Imperial, gun powder 1 font .	—	55	—	85
„ Hyson, oldaud Young 1 font	—	55	—	90
Imperial, cantoni	—	43	—	44
Fehér-ón (czin) (vámment).				
Déli amerikai darabokban 1 font	—	$15\frac{3}{4}$	—	16
Angolországi „ „	—	18	—	$18\frac{1}{4}$
Lemezekben 50 font	9	25	—	—
Dohány (vám 20 pcent ad valorem).				
Richmondi és petersburgi 1 font	—	4	—	8
Éjszak-carolinai	—	4	—	6
Kentuckyi	—	5	—	9
St. domingoi	—	15	—	20

	Dollar.	Cent.	Dollar.	Cent.
Cubai	—	$12\frac{1}{2}$	—	20
Havannai	—	25	—	45
Halhéj (vám 20 pcent ad valorem)				
Lapos 1 font	—	$22\frac{3}{4}$	—	—
Borok (vám: cataloniai 10 cent; claret, hordókban 6 cent, marseillei fehér 10 cent; franczia palaczkokban 22 cent per gallon; a többi borok vámja 20 pC. ad valorem).				
Cheri és Madeira egy gallon .	—	60	2	—
Oportoi, lissaboni „ .	—	55	$1\frac{1}{2}$	—
Canariai, teneriffai „ .	—	55	1	—
Tener-Cango, Sicily, Medeira Woodhouse egy gallon . .	—	40	—	60
Marseillei, madeirai oportoi egy gallon	—	30	—	$33\frac{1}{2}$
Malaga ó és édes egy gallon .	—	28	—	32
Claret hordókban, 1 hordó .	12	—	—	—
„ palaczkokban, 12 darab	1	75	3	—
Gyapju (a fontonként 8 cent értékü gyapju vámja 4 cent per font, vagy 40 percent ad valorem; a 8 centen aluli vámment).				
Amerikai gyapju 1 font . . .	—	42	—	45
„ egész vérü merino 1 font	—	35	—	38
„ $\frac{3}{4}$ „ „ „	—	33	—	—
„ $\frac{1}{2}$ „ „ „	—	30	—	—
Született $\frac{1}{4}$ „ „ „	—	20	—	24
Nr. 1 gerebenezett 1 font . .	—	32	—	35
Nr. 2 „ „ . .	—	25	—	27
Közönséges mosott „ . .	—	8	—	10
Válogatott 1 font	—	16	—	18
Válogatott mosatlan 1 font . .	—	5	—	7
Afrikai 1 font	—	$7\frac{1}{2}$	—	12
Smirnai „	—	9	—	14
Mexicoi „	—	$11\frac{1}{2}$	—	$12\frac{1}{2}$

1841 évi november 26-tól december 1-ső napjáig, és igy négy nap alatt az alább feljegyzett czikkekből New-Yorkban következő mennyiség adatott el:

Hamuzsir	978	barrel
Kőszén	320	chaldron
Kávé	900	zsák
Pamut	2645	bál
Sóshal	750	barrel
Száritott és füstölt hal	400	quintal
Különbféle gyümölcsnemek: mint czitrom, narancs, malozsaszőlő, szerecsendió stb. .	2420	dollar
Tiszta buza-liszt	4960	barrel
Tiszta buza	11,100	bushel
Zab	10,000	„ „
Kukoricza	11,700	„ „
Manillai kender	230	tonna
Nyers marhabőr	2350	font
Különbféle vas	200	tonna
Ólom, darabokban	227,500	font
Szörp	300	barrel
Különbféle olaj	1800	gallon
Sós és füstölt marhahus . . .	3282	barrel
Sertéshus	3555	barrel
Zsir	11,826	„ „
Czukor	8420	„ „
Dohány	800	tonna
Bor	200	gallon

Vágó marha 1500 darab volt az álláson; ezekből 950 adatott el $4^1/_2$, $5^1/_2$ és $6^1/_2$ centtel fontja; mivel

az élő marha, sertés és birka suly szerint árultatik az éjszak-amerikai szabad statusokban. — 410 borjas tehén közül elkelt 325, borjastul 20-40 dolláron. 3000 darab birkából eladatott 2630 vágni való, fontja $4^1/_4$ centen; tartani való fiastul 2 dollar 25 centen darabja.

Széna nagy mennyiségben adatott el, 100 font 1 doll. $12^1/_2$ centen. — De elég e tárgyról, s még csak arra kell figyelmeztetnem az olvasót, hogy az érdeklett hónap a vásárlásokra nézve egyike a legrosszabbaknak, mert ekkor már minden vásárlások megtörténtek a nyugoti s déli tartományok számára. Augustus- és septemberben négy-, söt nem ritkán tizszer annyi adatik el.

December 1-től 4-ig New-York kökötöjéből 70 vitorlahajó indult külországokra; e várostól távolabb fekvő belföldi kikötökbe 45; a közelebb fekvő tengerparti városokba pedig november 22-től december 1-ső napjáig összesen 314 két három árboczos hajó vitorlázott el.

Elbucsuzván barátimtól, mint fetebb emlitém, 1841-ki december 4-én elindulék. A kikötöbe számos ismerösim által lekisértetvén, Ontario posta hajóra ülék, melly elé $11^1/_2$ órakor Hercules gözös fogatott. Hajónk 14 mérföldre a gözös által vonatott, azután pedig felhuzván vitorláit, csakhamar eltünének szemeink elöl a partok. Utunkat szünetnélküli szélvész közt s háborodott és duló tengeren folytattuk sebesen haladva, s ez volt minden, mit ohajték.

December 19-ig minden jól ment. Estve mind-inkább emelkedett az ugy is erős szél, s a kapitánynak minden vitorlát le kelle huzatni. Hajónk most a haragos és mennydörgö hullámok hátán toronymagasságnyira hányatott, s minden utas rémülten várta a nedves sirba temettetését. Kapitányunk azonban jóreménynyel biztatott, mert távol levén a partoktól, nem lehete hajótöréstől félnünk. 9 óra tájban én s a kapitány nem nagy kényelemmel ugyan, de elég nyugodtan szivtuk czigarróinkat az ugy nevezett rundellában, a pad felett lógó kötélhez kapaszkodva, midőn egyszerre egy iszonyu hullám nagy erövel csapott hajónk oldalához s azt vélém, hogy ezt millio s millio darabokra zuzta szét; ugyanazon pillanatban hajónk a dühöngö vihartól megkapatott s félre dölt, a hullámok pedig magasan összecsaptak a hajó felett, s mintegy 100 tonna viz zuhant reá. E magasról leesö nagy viztömeg az ebédlő-terem feletti deszkatetőt bezuzván, darabjaival a tört ablak-üvegekkel s nagy mennyiségü vizzel együtt le zuhant, s ez mind egy percz müve volt. Kapitányunk kiugorván a rundella ajtaján s látván, hogy az ebédlöbe tódul a viz, visszakiálta reám, szaladjak le s mentsem a gyermekeket és asszonyokat, ö pedig meghuzá az örharangot s parancsot ada a középárbocz elvágására, mi egy percz alatt megis tördént, mert gondos kapitányunk 6 legényt fejszékkel a hajó fedezetére állitott, hogy veszély esetére készen legyenek. — Látván a veszedelmet, leszaladék a terembe, mellyben már nyakig ért a viz; bent iszonyu volt a zavar,

s kiki azt hitte, hogy már viz alatt vagyunk. A közel álló férfiakat felszólitám, hogy csak a gyermekeket hordják ki, mi megis történt, s mire mind ezeket, mind a nöket felhordtuk, a hajó is rendben volt, mert mihelyt az árbocz elvágatott, mindjárt emelkedni kezde minden segitség nélkül.

Matrózok s utasok egyesült erövel a vizet kezdtük kihordani teremünkböl, s ez reggelig egészen tiszta volt. A vihar még mindig rettenetesen dult, s midön a nap felkelt, a természet egész nagyságában mutatkozék. Szebb tekintetet nem képzelhet az ember, mint midön a tenger bérczmagasságra hányja habjait rettentö morajjal, mellyben minden emberi szó hallatlanul hangzik el; fehér tajtékzó háta hóval lepett hegyeket képez s a hatalmas és merész halandó fából készült hajóján, daczol a nagy természet dühének.

Végre 36 órai dühöngés után megszünt az elemek harcza, s mindnyájan örültünk, hogy azt szerencsésen kiálltuk; csak szakácsunk lön nehéz beteg, mert midön a hajó megdölt, a tüznél álló serpenyükböl reá ömlött a forró viz, s a beteg Londonba érkezte után harmadnapra ki is adá lelkét. Utunk a következett napokon sem volt legcsendesb, az évszakhoz kégest azonban meglehetösnek mondhatom, mert decemberben csendesen látni a tengert épen olly ritkaság, mint Magyarországon e hónapban a villám és mennydörgés.

Hajónk jóval lassabban halada, mert középárbocza hibázott; e' helyett más tétetett ugyan, de ezt

távol sem lehete annyira megterhelni vitorlákkal, mint az előbbit. Szelünk egyébként kedvező lön, december 26-án Portsmouthnál kiszállottunk a szárazra, s e szerint 22 nap alatt jövénk New-Yorkból Angliáig.

Portsmouthból Londonba menék, hol meglátogatám barátimat, kik nem kevéssé csudálkoztak ezen évszakbani megérkeztemen.

Négy napot töltvén Londonban, gözösre ülék s Ostendénél partra szálék. Londonból 1842-ik évi januar 1-söén reggel 8 órakor indultam el, s 8-kán Bécsben valék. Képzelhetni milly sebességgel utaztam. — Utam Belga-, Porosz- és Bajorországokon vezete keresztül. Belgaországban mindenütt vaspályán utaztam; Poroszországban pedig postán, s egy részben Kölnig vasuton, hol még nyitva levén a Rajna, helyet az utolsó gözösön válték, melly e télen Mainczig mene fel, honnan Frankfurtig vasuton tevém utamat, innen pedig postán egész Bécsig.

Bécsben négy napig maradék némelly ügyeim elintézése végett, honnan hazám fövárosaiba utaztam, s néhány napi itt mulatás után enyéimkarjai közé sieték, kik már tudósitva voltak általam Londonból s vágyva várták hazajöttemet.

V É G E.

TARTALOM.

I.